

**Euroopa Inimõiguste Kohtu (EIK) olulisemate lahendite
kokkuvõtte¹ süstematiseeritult**
inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK või konventsioon) ja protokollide
artiklite lõikes

2008. – 2010. aastal

Artikkel 2. Õigus elule	9
Ali ja Ayşe Duran vs. Türki – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 08.04.2008	9
Budayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), puudus rikkumine: protokolli 1 art 1 (õigus vara kaitsele), 20.03.2008	9
Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008	11
Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008	12
Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008	12
Renolde vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 16.10.2008	13
Branko Tomašić jt vs. Horvaatia – rikkumine: art 2 (õigus elule), 15.01.2009	15
Mojsiejew vs. Poola – rikkumine: art 2 (õigus elule), 24.03.2009	15
Šilih vs. Sloveenia – rikkumine: art 2 (õigus elule), 9.04.2009	16
Artikkel 3. Piinamise keeld	17
Nnyanzi vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusel), 08.04.2008	17
Ali ja Ayşe Duran vs. Türki – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 08.04.2008	17
Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008	18
Saadi vs. Itaalia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 28.02.2008	19
Mansuroğlu vs. Türki – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 26.02.2008 ..	20
Tastan vs. Türki – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 04.03.2008	21
Stoica vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008	22

¹ Kokkuvõtte on koostanud Riigikohtu õigusteabe osakonna peaspetsialist M. Leppik. EIK lahendeid on võimalik leida EIK ametliku otsingumootori HUDOC abil, mis asub aadressil <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en>. Täispikad lahendid on avaldatud inglise või prantsuse keeles.

Shtukaturon vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008	23
Georgescu vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (keeld piinata), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.05.2008	24
Dedovskiy jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008.....	25
N. vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 27.05.2008	27
Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	27
Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	28
Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	29
Chember vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 03.07.2008	30
N.A. vs. Ühendkuningriik – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 17.07.2008.....	31
Renolde vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 16.10.2008	31
Güveç vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009	33
Sławomir Musiał vs. Poola – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 20.01.2009	34
Ben Khemais vs. Itaalia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 24.02.2009	35
Branduse vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusel), 07.04.2009.....	36
Kochetkov vs. Eesti – rikkumine: art 3 (piinamise keeld) ja art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 02.07.2009	37
Artikkel 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele	38
Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008	38
Ladent vs. Poola – rikkumine: art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 18.03.2008.....	39
Shtukaturon vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008	40
Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	42

Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	43
Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	44
Güveç vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009	45
Mooren vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 4 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 09.07.2009	46
M. vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 1 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 7 lg 1 (karistamine seaduse alusel), 17.12.2009.....	47
Bergmann vs. Eesti – rikkumine: art 5 lg 3 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 29.05.2008	48
Mikolenko vs. Eesti – rikkumine: art 5 lg 1 p f (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 08.10.2009	50
Artikkel 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele	51
Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008	52
Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008	53
Shtukaturev vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008	53
Emin jt vs. Kreeka – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 27.03.2008.....	55
Georgescu vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (keeld piinata), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.05.2008	56
Salduz vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 3 (õigus õigusabile), art 6 lg 1 (õigus menetlusele mõistliku aja jooksul), 27.11.2008.....	57
Missenjoy vs. Eesti – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.01.2009.....	57
Faimblat vs. Rumeenia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.01.2009	59
Güveç vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009	60
Janković vs. Horvaatia – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 05.03.2009.....	61
Anakomba Yula vs. Belgia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld), 10.03.2009	62

Gorou vs. Kreeka – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.03.2009	62
Sibgatullin vs. Venemaa – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 23.04.2009	63
Lawyer Partners vs. Slovakkia – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul), 16.06.2009.....	64
Sartory vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul), 24.09.2009.....	64
Kenedi vs. Ungari – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 10 (sõnavabadus), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2009	65
Kulikowski vs. Poola – rikkumine: art 6 lg 1 ja 3 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 lg 3 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 19.05.2009	66
Micallef vs. Malta – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 15.10.2009	68
Koottummel vs. Austria (nr 2) – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 10.12.2009	69
Dorozhko ja Pozharskiy vs. Eesti – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 24.04.2008	70
Artikkel 7. Karistamine seaduse alusel	73
Korbely vs. Ungari – rikkumine: art 7 (kedagi ei või tunnistada süüdi kuriteos, mis toimepanemise ajal kehtinud õiguse järgi ei olnud kuritegu), 19.09.2008	73
Batsanina vs. Venemaa – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 26.05.2009	74
Liivik vs. Eesti – rikkumine: art 7 (karistamine seaduse alusel), 25.06.2009	75
Brauer vs. Saksamaa – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 28.05.2009	77
M. vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 1 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 7 lg 1 (karistamine seaduse alusel), 17.12.2009.....	77
Kononov vs. Läti – puudub rikkumine: artikkel 7 (karistamine seaduse alusel), nr 36376/04, 17.05.2010.....	79
Artikkel 8. Õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu	80
Nnyanzi vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusel), 08.04.2008.....	80
C.G. jt vs. Bulgaaria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokoll nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008	81
Shtukaturev vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008	82

McCann vs. Ühendkuningriik – rikkumine: art 8 (õigus eraelu ja perekonnaelu puutumatus), 13.05.2008	83
Juhnke vs. Türgi – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatus), 13.05.2008	84
Maslov vs. Austria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatus), 23.06.2008	85
Armonas vs. Leedu ja Biriuk vs. Leedu – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatus), 25.11.2008	85
K.U. vs. Soome – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 02.12.2008	86
Şerife Yiğit vs. Türgi – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatus), 20.01.2009	87
Iordachi jt vs. Moldova – rikkumine: art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 10.01.2009	87
Janković vs. Horvaatia – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 05.03.2009	88
Branduse vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatus), 07.04.2009	89
Artikkel 9. Mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus	90
Jehoova tunnistajad jt vs. Austria – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), art 14 (diskrimineerimise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele), 31.07.2008	90
Dogru vs. Prantsusmaa – puudub rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus), 04.12.2008	91
Miroļubovs jt vs. Läti – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus), 15.09.2009	92
Artikkel 10. Sõnavabadus	92
Kuliš vs. Poola – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008	92
Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008	94
Azevedo vs. Portugal – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 27.03.2008	94
Vajnai vs. Ungari – rikkumine: art 10 (õigus sõnavabadusele), 08.07.2008	95
Juppala vs. Soome – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 02.12.2008	95
Women on Waves jt vs. Portugal – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 03.02.2009	96
Kudeshkina vs. Venemaa – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 26.02.2009	97
Times Newspapers Ltd vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 10.03.2009	97
Standard Verlags Gmbh vs. Austria (nr 2) – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 04.06.2009	98
Feret vs. Belgia – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 16.07.2009	99
Kuliš ja Różycki vs. Poola – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 6.10.2009	100

<i>Financial Times Ltd jt vs. Ühendkuningriik</i> – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 15.12.2009	101
Artikkel 11. Kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus	101
<i>Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi</i> – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008	101
<i>Emin jt vs. Kreeka</i> – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 27.03.2008.....	102
<i>Demir ja Baykara vs. Türgi</i> – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), 12.11.2008	103
<i>Barraco vs. Prantsusmaa</i> – puudub rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), 05.03.2009	104
Artikkel 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks	104
<i>C.G. jt vs. Bulgaaria</i> – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnavalule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokoll nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008	105
<i>Tastan vs. Türgi</i> – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 04.03.2008.....	106
<i>Stoica vs. Rumeenia</i> – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008.....	106
<i>Budayeva jt vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 20.03.2008	108
<i>Dedovskiy jt vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008.....	109
<i>Ibragimov jt vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	110
<i>Sangariyeva jt vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	111
<i>Gekhayeva jt vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008.....	112
<i>Sampanis jt vs. Kreeka</i> – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokoll art 2 (õigus haridusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 5.06.2008	113
<i>Chember vs. Venemaa</i> – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 03.07.2008	114
<i>Missenjov vs. Eesti</i> – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.01.2009.....	114
<i>Iordachi jt vs. Moldova</i> – rikkumine: art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnavalule puutumatus), 10.01.2009	116

Kochetkov vs. Eesti – rikkumine: art 3 (piinamise keeld) ja art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 02.07.2009	117
Artikkel 14. Diskrimineerimise keeld	118
Stoica vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008.....	118
Sampanis jt vs. Kreeka – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokoll art 2 (õigus haridusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 05.06.2008	119
Jehoova tunnistajad jt vs. Austria – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), art 14 (diskrimineerimise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele), 31.07.2008.....	120
Andrejeva vs. Läti – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 18.02.2009	121
Anakomba Yula vs. Belgia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld), 10.03.2009	122
Brauer vs. Saksamaa – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 28.05.2009	123
Sejdic ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegovina – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 12 art-ga 1 (diskrimineerimise keeld), 22.12.2009	124
Artikkel 34. Individaalkaebused	125
Shtukurov vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (individaalkaebused ja õigus tegutseda õiguste kaitseks), 27.03.2008	125
Paladi vs. Moldova – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 34 (individaalavaldused), 10.03.2009	126
Artikkel 38. Koostöö uurimise läbiviimisel	127
Dedovskiy jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008.....	127
Artikkel 41. Õiglane hüvitis	129
Guiso-Gallisay vs. Itaalia – kohtupraktika muutmine art 41 (õiglane hüvitis) tõlgendamise osas, rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), 22.12.2009	129
Protokoll 1, artikkel 1. Õigus vara kaitsele	130
Budayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), puudus rikkumine: protokoll 1 art 1 (õigus vara kaitsele), 20.03.2008	130
Burden vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: protokoll nr 1 art 1 (vara kaitse) rikkumine, 29.04.2008	131
Hutten-Czapska vs. Poola – rikkumine: protokoll nr 1 art 1 (vara kaitse), 28.04.2008.....	132

Kovačić jt vs. Sloveenia – rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), lõpetati menetlus EIK-s, 03.10.2008	132
Andrejeva vs. Läti – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 18.02.2009	133
Guiso-Gallisay vs. Itaalia – kohtupraktika arenemine art 41 (õiglase hüvitis) tõlgendamise osas, rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), 22.12.2009	134
Perdigao vs. Portugal, suurkoogu otsus – rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), nr 24768/06, 16.11.2010	135
Protokoll 1, artikkel 2. Õigus haridusele	139
Sampanis jt vs. Kreeka – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokoll art 2, 05.06.2008	140
Protokoll 1, artikkel 3. Õigus vabadele valimistele	140
Paschalidis, Koutmeridis ja Zaharakis vs. Kreeka – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 10.04.2008	140
Adamson vs. Läti – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 24.06.2008	141
Gruusia töölispartei vs. Gruusia – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 08.07.2008	141
Yumak ja Sadak vs. Türgi – puudub rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 08.07.2008	142
Tănase vs. Moldova – rikkumine: protokoll 1 artikkel 3 (õigus vabadele valimistele), nr 7/08, 27.04.2010	143
Protokoll 7, artikkel 1. Välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud	145
C.G. jt vs. Bulgaaria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokoll nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008	145
Protokoll 7, artikkel 4. Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld	146
Ruotsalainen vs. Soome – rikkumine: protokoll nr 7 art 4 (mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld), 16.06.2009	146
Lisa 1. EIK määrused Eesti kohta 2008. – 2009. aastal	147
Arnold Treial vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust kaebuse, 18.03.2008	147
Andres Tamm vs. Eesti – kaebus on vastuvõetamatu, 02.09.2008	147
Udut vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust kaebuse, 07.10.2008	147
M.V. vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust M.V. kaebuse, 07.10.2008	147
Kärberg vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust Paul Kärbergi kaebuse, 21.10.2008	148
Glückmann vs. Eesti – kustutada menetlusnimistust, 07.07.2009	148
Aleksei Pervushin jt vs. Eesti – osaotsus, et kaebus on vastuvõetamatu: art 6 lg 1, lg 3 p d (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 29.09.2009	148

Artikkel 2. Õigus elule

Ali ja Ayşe Duran vs. Türki – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 08.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türki kodanikud Ali Duran ja Ayşe Duran, kelle väitel politseinikud piinasid surnuks nende 26-aastase poja Bayram Durani. Politseinikud mõisteti Türkis süüdi B. Durani piinamises, mis lõppes surmaga. Ametlikult karistati politseiametnikke tingimisi vangistusega.

Nimelt 15. oktoobril 1994. aastal vahistati B. Duran kahtlustusega röövimises. Järgmisel hommikul leiti B. Duran kongis surnuna. Meditsiinilise ekspertiisi kohaselt puudusid B. Durani kehal jäljed väärkohtlemisest. Valves olnud politseinikud väitsid, et leidsid B. Durani surnuna, kui nad läksid hommikul talle teed viima. Lahkamise tulemused kinnitasid, et B. Duran suri südameataki tagajärjel. Hilisema meditsiinilise ekspertiisi kohaselt võisid veritsus B. Durani kaelal ja ebainimlikud kinnipidamistingimised põhjustada südameataki. Uurimise algstaadiumis väitsid kõik politseinikud, et keegi neist ei väärkohelnud B. Durani. Uurimise käigus siiski avastati, et neli politseinikku peksid B. Durani.

Otsus

Art 2 ja 3. Õigus elule ja piinamise keeld

- Vaidlust ei ole selle üle, et politseinikud peksid B. Durani, mille tulemusel ta suri. Kohus hindas, kas Türki siseriikliku õigusega õnnestus kaitsta inimese füüsilist ja moraalset väärikust.
- Siseriiklik kohus langetas süüdimõistva otsuse, kuid kohaldas kergendavaid asjaolusid. Siseriikliku kohtu väitel aitasid B. Durani surmas süüdi mõistetud isikud kaasa kuriteo avastamisele. Kohus leidis, et materjalidest nähtub vastupidine – politseinikud on valetanud ning oma süüd eitanud. Seega on siseriiklik kohus kasutanud võimalust arvestada kergendavate asjaoludega, selle asemel, et väljendada sallimatust politseiametnike poolt toimepandu suhtes. (*"The Court considers that the Denizli Assize Court used its power of discretion to lessen the consequences of a serious criminal act – causing death as a result of inflicting ill-treatment upon a detainee – rather than to show that such acts could in no way be tolerated."*) Kuigi siseriiklik kohus ei teinud õiglast lahendit, lasti kolm süüdimõistetut pärast kohtuotsuse langetamist töölt lahti. Kohus leidis, et see ei olnud piisav, kuna ametlikult nt distsiplinaarasja ei algatatud.
- Kohus tõdes, et teo eest, milles politseinikud süüd mõisteti on määratud ebaõiglane karistus. Sellest tulenevalt kohus järeldas, et riik on rikkunud artikleid 2 ja 3.

Budayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), puudus rikkumine: protokoll 1 art 1 (õigus vara kaitsele), 20.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Khalimat Budayeva, Fatima Atmurzayeva, Raya Shogenova, Nina Khakhlova, Andrey Shishkin ja Irina Shishkina, kes süüdistasid Venemaal selles, et ei suudetud Tyrnauzi linna elanikkonda informeerida 2000. aasta juulis toimunud mudalaviinide eest, mis kahjustas kodanike vara.

18. juulil 2000 toimus Tyrnauzi linnas mudalaviin, mis ujutas mudaga üle osa elamupiirkonnast. Kaebajate väitel ei olnud neid hoiatatud ning nad ise pääsesid napilt. F.

Atmurzayeva ja tema tütar jäid rusude alla ning said haavata. Kui mudalaviin algas, teavitati ohust valjuhääldi kaudu, kuid kaebajate väitel puudusid abiväed ning arstiabi. 19. juuli hommikul mudatase langes ning K. Budayeva pöördus oma perega koju. Neid ei hoiatatud ega takistatud ning ei teavitatud vajadusest evakueeruda. 19. juuli pärastlõunal tabas linna eelmisest tugevam mudalaviin. K. Budayeva ja tema vanem poeg suutsid põgeneda. Noorem poeg päästeti ja K. Budayeva abikaasa suri maja varingus.

Mudalaviinide laine kestis kuni 25. juulini 2000. 8 inimest kuulutati ametilikult surnuks. Kaebajate väitel jäi kadunuks veel 19 inimest.

Kaebajad väidavad, et mudalaviini tõttu hävis nende vara, halvenesid elutingimused ning tervis.

Valitsuse väitel ei olnud mudalaviini võimalik ette näha. Pärast 18. juulil 2000 toimunud esimest mudalaviini saadeti abijõud Tyrnauzi linna. Politsei informeeris kohalikku elanikkonda mudalaviinist ning abistas evakueerida vanureid ja liikumispuudega linnaelanikke. Lisaks patrullisid linna ümbruses politseiautod, kust valjuhääldi kaudu anti korraldus piirkonnast koheselt lahkuda. Isikud, kes läksid tagasi oma kodudesse eirasid käsku evakueeruda. Valitsuse väitel võeti kasutusele kõik võimalikud meetmed ja vahendid.

3. augustil 2000 otsustas prokuratuur mitte alata kriminaalasja. K. Budayeva abikaasa surm loeti õnnetusjuhtumiks.

Kõigile, kes kaotasid mudalaviinide tõttu elukoha, lubas riik uut elukohta ning rahalist hüvitist (530 eurot).

Kaebajad pöördusid kohtusse, kuid asi lõpetati, leides, et riik võttis juba tarvitusele kõik mõistlikud meetmed. Siseriiklikud kohtud leidsid, et kohalikku elanikkonda hoiatati mudalaviinidest piisavalt meedia vahendusel.

Kaebajad leidsid, et mudalaviinist tulenevaid kahjusid oleks võinud vältida, kui oleks parandatud tõke, mis sai kahjustada 1999. aastal toimunud mudalaviini ajal. Ka Mäe Instituut oli hoiatanud, et mudalaviini eest kaitsev tõke tuleb parandada, ja et mäele ehitataks vaatluspunktid. Viimases instituudi hoiatuses oli välja toodud ka võimalikud kahjud, mis juhtub olukorras, kui eiratakse instituudi soovitusi.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Puudus vaidlus selle üle, et Tyrnauzi linn asub piirkonnas, kus toimuvad suviti mudalihked. Kohus leidis, et 1999. aastal aset leidnud mudalihe oleks pidanud olema hoiatuseks, et sarnane olukord võib korduda. Kuna aasta jooksul ei parandatud ära kaitsetammi, siis igasugune mudalihe oleks põhjustanud kahju. EIK leidis, et olles teadlik mudalaviinide ohust, oleks riik pidanud varem kasutusele võtma tarvilikud meetmed ning juba enne hädaolukorra tekkimist oleks pidanud ära tehtama esmased ettevalmistused. Adekvaatset infot ei jagatud linnaelanikele põhjusel, et mäele ei olnud püstitatud vaatluspunkte.

- Kohus leidis, et siseriiklikes kohtutes ei toimunud kannatanute kaitseks ühtegi tõsiseltvõetavat protsessi. Prokuratuur lõpetas asja uurimise, kohtu kaudu nõutud hüvitisi kohus välja ei mõistnud. Kokkuvõtteks leidis kohus, et siseriiklikud kohtud ei tuvastanud juhtunu asjaolusid. Kohtusse ei kutsutud tunnistajaid ega tellitud ekspertarvamust. Kohus leidis, et siseriiklikult ei ole uuritud Venemaa vastutust artikli 2 valguses.

Protokolli nr 1 art 1 (õigus vara kaitsele)

- Kohus leidis, et ei ole võimalik tuvastada, kas kaitsetõke ja parem informeerimine oleks hoidnud ära kahju, mis tekkis kaebuse esitanud isikute varale. Riigi kohustus kaitsta eraisikute vara ei tähenda, et riik peaks hüvitama kogu hävinud vara turuhinna. Kohus leidis, et arvestades olukorda, et hüvitist tuli maksta suurele hulgale, oli õigustatud summa suurus, mis anti ühele majapidamisele. Protseduur, mille käigus hüvitist jagati ei olnud liiga keeruline

ega pikk, kannatanud ei pidanud ka tõestama tegeliku kahju suurust. Kohus leidis, et Venemaa ei rikkunud protokolli 1 artiklit 1.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, mittevarelise kahju eest hüvitiseks K. Budayevale 30 000 eurot, F. Atmurzayevale 15 000 eurot ja teistele kaebajatele igauhele 10 000 eurot ja kohtukulude katteks 1000 eurot.

Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse EIK-le esitasid Tšetšeenias elavad Venemaa kodanikud Umtazh Ibragimov, Tamara Ibragimova, Zulikhan Ibragimova, Yakha Ibragimova, Magomed Ibragimov ja Ayznat Ibragimova. Nimetatud isikute koju tungisid 2002. aasta öösel kl 2 paiku relvastatud maskeeritud mehed ning viisid kaasa U. Ibragimovi ja T. Ibragimovi poja Rizvan Ibragimovi. Relvastatud mehi, kes kandsid Venemaa sõduritele sarnast riietust, oli neljakümne ringis. Majja tungimine toimus komandanditunni ajal. Eelnevast järeldas perekond, et tegemist oli Venemaa sõduritega.

Riik väitis, et nende andmetel tungisid tundmatud isikud Ibragimovoite elamusse ja röövvisid R. Ibragimovi, kelle asukoht on praeguseni teadmata.

Siseriiklikult uuriti antud juhtumit, kuid 2006. aastal uurimine lõpetati. Kinnipidamisasutustes puuduvad andmed R. Ibragimovi kohta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Asjaoludest järeldas EIK, et 2002. aastal vahistasid R. Ibragimovi Venemaa sõjaväelased. Kuna peale vahistamist puuduvad R. Ibragimovin kohta igasugused andmed, eeldas EIK, et R. Ibragimov on surnud.
- EIK leidis, et siseriikliku uurimise läbiviimisel ei võetud ette vajalikke samme, et tuvastada isikud, kes sisenesid 2002. aastal Ibragimovite elamusse ja viisid kaasa R. Ibragimovi. Kohus leidis, et tegemist on konventsiooni artikli 2 rikkumisega.

Art 3. Piinamise keeld

- Riik ei andnud R. Ibragimovi sugulastele informatsiooni, mis juhtus peale vahistamist. Üle kolme aasta on R. Ibragimovi lähedased elanud teadmatuses. Kohtusse kaebuse esitanud isikud on siseriiklikult püüdnud hankida teavet mitmetelt riiklikelt asutuselt, kuid neile on vastatud, et menetlus kestab või eitatud riigi seost R. Ibragimovi kadumisega. Kohus leidis, et R. Ibragimovi lähedased kannatavad, mis väljendub selles, et nad ei saa teada, mis juhtus R. Ibragimoviga. Seega on riik rikkunud konventsiooni artiklit 3.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- R. Ibragimovile ega tema pereliikmetele ei antud teavet, miks R. Ibragimov vahistati. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine R. Ibragimovi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Musa Gaytayevi sugulased, kes elavad Tšetšeenias. M. Gaytayeve arreteeriti 2003. aastal umbes kahekümne Venemaa sõduri poolt oma kodus. Samal ööl arreteeriti ka M. Gaytayevi sugulane Magomed Gaytayeve, kes töötab kohalikus politseis. Viimane jäeti samal päeval suvalisse maapiirkonda väheliigeldavale teele. Magomed Gaytayevi sõnul tõmmati arreteeritutele autos kotid pähe. Viimane suutis siiski ära tunda, et neid viiakse Urus-Martanis asuvasse Venemaa sõjaväebaasi. Peale arreteerimist puudub sugulastel informatsioon M. Gaytayevi asukoha kohta.

Riigi väitel röövisid M. Gaytayevi tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos M. Gaytayevi kadumisega. 2003. aastal alustati uurimist M. Gaytayevi kadumise asjas, kuid uurimine ei ole viinud tulemusteni.

Art 2. Õigus elule

- Kohus järelendas, et M. Gaytayeve arreteeriti Venemaa sõjaväelaste poolt ning riik on seotud tema kadumisega. Antud järelendust toetab fakt, et masinad, millega veeti vahistatud isikud, liikusid takistusteta komandanditunni ajal teedel, mis olid sõjaväe poolt tõkestatud.
- Olukorda, kus isikuid vahistatakse öösel nende kodust, avaldamata sealjuures teavet nende äraviimise kohta, võib kohtu hinnangul lugeda eluohtlikuks. Asjaolu, et praeguseeni puudub informatsioon M. Gaytayevi kohta, kinnitab, et M. Gaytayeve on surnud. M. Gaytayevi kadumise uurimine on tulutult kestnud üle nelja aasta, mis kinnitab konventsiooni artikli 2 rikkumist.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus arvestas, et kaebuse esitasid M. Gaytayevi sugulased, kes olid vahistamise tunnistajateks. Vaatamata sellele, et M. Gaytayevi sugulased on püüdnud saada teavet M. Gaytayevi kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost vahistamisega või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, kus isikud on teadmatutes, mis pärast vahistamist juhtus nende lähedasega, võib lugeda konventsiooni artikli 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- M. Gaytayevele ega tema sugulastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine M. Gaytayevi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Rumani Gekhayeva, Zlikhat Dugayeva, Subani Akhyadova, Zubidat Gekhayeva ja Aynet Malgasarova. Nimetatud isikud on pereliikmed ning elavad Tšetšeenias. Rumani Gekhayeva tütar oli Zubidat Gekhayeva (sünd 1968), kes põdes

epilepsiat ning kellel oli ajukasvaja. Zlikhat Dugayeva tütar oli Aminat Dugayeva (sünd 1988).

16. mail 2003. aasta varahommikul tungisid vene keelt kõnelevad relvastatud meessoost isikud perekond Gekhayeva elamusse ning vahistasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva. A. Dugayeva oli vahistamise hetkel 15-aastane ja õppis põhikooli 9. klassis. Pärast vahistamist puuduvad teated A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva asukoha kohta.

Vahetult peale arreteerimist oli meedias uudis, et 16. mail arreteeriti 2 naist, keda kahtlustatakse terrorismis. Kohaliku ajalehe *Schit I Mech* kohaselt arreteeriti 2 naissoost isikut, keda kahtlustatakse enesetapu pommitajate värbamises ja pommirünnaku organiseerimises Moskvas.

Riigi väitel röövisid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumisega. 2003. aastal algatati uurimine isikute kadumise kohta, kuid uurimine on olnud tulemusteta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus tõdes, et faktid toetavad asjaolu, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva arreteerisid Venemaa sõdurid. A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on praeguseks olnud kadunud üle kolme aasta, mistõttu seda olukorda võib lugeda nende jaoks eluohtlikuks. Lisaks on nimetatud isikute kadumise uurimine olnud ebaefektiivne. Kohus leiab, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva vahistamist on mõistlik seostada meedias olnud teadetega kahe naissoost isiku vahistamisest kahtlustatuna terrorismis. Kohus eeldas, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on ilmselt surnud, mistõttu koosmõjus eelnevate järeldustega on riik rikkunud art 2.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus tõdes, et kaebuse esitasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedased. Vaatamata sellele, et nad on püüdnud saada teavet A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost arreteerimisega, või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, et isikud on teadmatutes, mis peale arreteerimist juhtus nende lähedastega võib lugeda art 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud art-s 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Art 13 rikkumine on toimunud seoses art 2 rikkumisega.

*Vt ka sarnaste asjaoludega kohtulahendit *Betayev ja Betayeva vs. Venemaa* (29.05.2008, nr 3731/03).

Renolde vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 16.10.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Prantsusmaa kodanik Hélène Renolde esitas EIK-sse kaebuse surnud venna Joselito Renolde' nimel 3. veebruaril 2005. J. Renolde suri 20. juulil 2000 Bois-d'Arcu vanglas, kus ta sooritas enesetapu.

J. Renolde viibis vanglas eeluurimise ajal. J. Renolde' süüdistati eelkõige selles, et ta tungis relvastatult kallale oma endisele elukaaslasele ja viimase 13. aastasele lapsele. Elukaaslasele põhjustas ta vigastusi, mis muutsid kannatanu kaheksaks päevaks töövõimetuks.

Bois-d'Arcu vanglas püüdis J. Renolde 2. juulil 2000 sooritada enesetappu. Psühhiaater tuvastas, et J. Renolde on vaimselt ebastabiilne ning määras talle antibiootikumide ravikuuri. J. Renolde teavitas ka vanglat ja arsti, et ta viibis hiljuti psühhiaatriahaiglas.

J. Renolde paigutati 3. juulil 2000 erivalvega üksikkongi. Nädalas kahel korral anti talle mitme päeva antibiootikumid. Puudus järelevalve, kuidas ja kas J. Renolde antibiootikume tarbis.

5. juulil 2000 määrati J. Renolde'le valvuri solvamise eest distsiplinaarkaristus 45 päeva kartserit.

6. juulil 2000 kirjutas J. Renolde oma õele H. Renolde'le kirja, milles võrdles kartserit hauakambriga, kujutades end ristilööduna.

12. juulil 2000 nõudis J. Renolde' advokaat, et J. Renolde'le tehtaks psühhiaatriline ülevaatus, eesmärgiga tuvastada, et J. Renolde' vaimne seisund ei ole sobilik kartseris hoidmiseks.

20. juulil 2000 sooritas J. Renolde kartseris enesetapu, puues end voodilinaga kartseri trellide külge.

Algutati menetlus J. Renolde' surma põhjuste väljaselgitamiseks. Ekspert hinnangu kohaselt oli J. Renolde'l akuutne psühhoos, mistõttu tema enesetapp ei olnud põhjustatud pikaajalisest depressioonist, vaid eelkõige sellest, et J. Renolde ei olnud jätkanud talle määratud antibiootikumide ravikuuri. Ekspertis tuvastas, et poomise hetkel ei olnud J. Renolde tarvitanud antibiootikume vähemalt kaks päeva.

Siseriiklik kohus leidis 2005. aasta jaanuaris langetatud otsusest, et vangla ega arstid ei rikkunud mõistlikult oodatavat hoolsuskohustust.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus leidis, et Prantsusmaa rikkus konventsiooni artiklit 2, mis sätestab õiguse elule.
- Esiteks juhtis kohus tähelepanu, et 2. juulist 2000 oli teada, et J. Renolde on vaimselt ebastabiilne. J. Rélonolde'le määrati ravi ja ta paiguti eraldi kongi, mida regulaarselt jälgiti. Lähtudes eelnevast oli hämmastav, et kordagi ei arutatud J. Rélonolde' paigutamist psühhiaatriahaiglasse.
- Teiseks juhtis kohus tähelepanu, et eksperdid olid arvamusel, et J. Renolde' enesetapp oli tingitud antibiootikumide ravikuuri katkestamisest. Viimane oli seotud tööga, et puudus järelevalve, kuidas ja kas J. Renolde antibiootikume tarbis.
- Kolmandaks juhtis kohus tähelepanu, et kolm päeva pärast enesetapukatset määrati J. Renolde'le karm distsiplinaarkaristus. Vaimselt ebastabiilse isiku paigutamine kartserisse võis tõenäoliselt süvendada enesetapu riski.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Prantsusmaa rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab piinamise keelu.
- Esiteks juhtis kohus tähelepanu, et J. Renolde'le määrati maksimaalne distsiplinaarkaristus – 45 päeva kartserit. Karistuse määramisel ei kaalutud, kuidas mõjub niisugune karistus isiku vaimsele seisundile. Karistuse kandmise jooksul ei tohtinud keegi J. Renolde' külastada. On tõendeid, muuhulgas kiri õele, et J. Renolde'le põhjustas kartseris viibimine ängistust ja stressi.
- Kohus leidis, et eesmärgiga tagada inimväärne kohtlemine, tuleb vangistuses olevaid isikuid, kas on vaimselt ebastabiilsed ja kellel on kalduvusi enesetapule, kohelda viisil, mis vastab nende vaimsele seisundile.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus leidis, et kuna H. Rélonolde ei esitanud taotlust määrata õiglast hüvitist (art 41), siis jäetakse hüvitis määramata.

Branko Tomašić jt vs. Horvaatia – rikkumine: art 2 (õigus elule), 15.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Horvaatia kodanike – abikaasad Branko Tomašić ja Durda Tomašić ning nende lapsed Marko Tomašić, Tomislav Tomašić ning Ana Tomašić – kaebus registreeriti EIK-s 30. oktoobril 2006.

Kaebuse esitajad on sugulased M.T.-le ja tema lapsele V.T.-le, kelle 2006. aastal tappis M.M., kes oli M.T. elukaaslane ja V.T. isa.

M.T. ja M.M. elasid koos M.T. vanematega kuni ajani, mil M.M. lahkus M.T. juurest vastuolude tõttu M.T. perekonnaga.

2006. aastal teavitas M.T. politseid, et M.M. on teda korduvalt ähvardanud tappa. 2006. aastal mõistis siseriiklik esimese astme kohus M.M.-i süüdi selles, et M.M. ähvardas tappa M.T.-d ja oma last. M.M.-i karistati vangistusega viis kuud, mille jooksul määrati talle psühhiaatriline ravi. Apellatsioonikohus vähendas M.M.-i vangistuse aega. Pärast vangistusest vabanemist tappis M.M. tulirelvaga M.T. ja oma lapse ning sooritas enesetapu sama relvaga.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artiklit 2, mis sätestab, et igaühe õigust elule kaitstakse seadusega. Kelleltki ei või tahtlikult võtta elu, välja arvatud kohtuotsuse täideviimisega, mis järgneb süüdimõistmisele kuriteos, mille eest seadus näeb ette taolise karistuse.
- Kohus juhtis tähelepanu, et siseriikliku kohtu otsus ja psühhiaatriline ekspertiis tõestavad, et M.M.-i ähvardused olid tõsiseltvõetavad. Vaatamata sellele ei võetud kasutusele ühtegi meetet, et kaitsta M.T. ja V.T. elu. Kuigi M.M. oli korduvalt ähvardanud panna lõhkekeha M.T. ja V.T. elamusse, ei otsitud kordagi läbi M.M.-i elukohta ega sõidukit. Vangistuses olles ei saanud M.T. psühhiaatrilist ravi ja enne vabastamist ei kontrollitud, kas M.T. on vaimselt terve.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida, kas on rikutud konventsiooni artiklit 13, kuna kohus on juba tuvastanud rikkumise artikli 2 alusel.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M.T. ja V.T. lähedastele mittevaralise kahju eest hüvitiseks 40 000 eurot ja varalise kahju eest 1300 eurot.

Mojsiejew vs. Poola – rikkumine: art 2 (õigus elule), 24.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Poola kodaniku Władysława Mojsiejewi kaebus registreeriti EIK-s 21. juulil 1999.

1999. aastal W. Mojsiejewi 25-aastane poeg Hubert Mojsiejew toimetati kainenema vastavasse kainestuskambrisse, kus tal piirati liikumist kinnitades rihmad muuhulgas ümber tema pea ja rindkere. Mõne tunni pärast kambrisse paigutamist leiti H. Mojsiejew kambrist surnuna. Lahkamisel tuvastati, et H. Mojsiejew lämbus liiga tugevalt kinnitatud rihmade tõttu. Poola esimese astme kohus mõistis süüdi isikud, kes paigutasid H. Mojsiejewi kainenestuskambrisse ja kinnitasid rihmad tema ümber. Apellatsioonikohus tühistas esimese

astme kohtu otsuse tõendite puudulikkuse tõttu ning saatis asja uueks arutamiseks esimesse astmesse. 2008. aasta mais puudus asjas jõustunud kohtuotsus.

Otsus

Art 2. Õigus elule

Kohus leidis, et Poola on rikkunud konventsiooni artiklit 2, mille kohaselt igäühe õigust elule kaitstakse seadusega. Kelleltki ei või tahtlikult võtta elu, välja arvatud kohtuotsuse täideviimisega, mis järgneb süüdimõistmisele kuriteos, mille eest seadus näeb ette taolise karistuse.

- Kohus juhtis tähelepanu ebakorrektsustele H. Mojsiejewi asja uurimisel – laipa ei vaadeldud kordagi sündmuskohal ehk kainestuskambris, kus laip leiti; ei suudetud kindlaks määrata täpset surma aega; kohtuliku arutamise käigus oli mitmeid ebavajalikke viivitusi jne. Kohtu hinnangul võib lugeda artiklit 2 rikutuks olukorras, kus riik ei ole suutnud läbi viia kohast ja tõhusat menetlust.
- Kohus leidis, et ennatlik ei ole kõneleda riigi vastutusest olukorras, kus siseriiklik menetlus ei ole veel lõppenud. Kohus nentis, et tuvastatud on, et 25-aastane H. Mojsiejew toimetati kainenema tervena ning mitme aasta vältel ei ole riik suutnud välja selgitada H. Mojsiejewi surma asjaolusid.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, W. Mojsiejewile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 20 000 eurot.

Šilih vs. Sloveenia – rikkumine: art 2 (õigus elule), 9.04.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Sloveenia kodaniku Franja Šilihi kaebus registreeriti EIK-s 19. mail 2001.

F. Šilihi 20-aastane poeg Gregor Šilih suri 1993. aastal haiglas allergilise reaktsiooni tõttu, mille põhjustasid arstide poolt manustatud ravimid. 2000. aastal tuvastati, et puuduvad piisavad tõendid süüdlase väljaselgitamiseks. Vahapeal algatas F. Šilih ka tsiviilasja haigla vastu kahju hüvitamiseks. Kohtulik vaidlus tsiviilasja osas toimus aastatel 1997.–2006, kuid F. Šilihi nõudeid ei rahuldatud. Menetluse ajal EIK-s arutas asja Sloveenia konstitutsioonikohus.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus leidis, et Sloveenia rikkus konventsiooni artiklit 2, mille lõige 1 sätestab, et igäühe õigust elule kaitstakse seadusega. Kelleltki ei või tahtlikult võtta elu, välja arvatud kohtuotsuse täideviimisega, mis järgneb süüdimõistmisele kuriteos, mille eest seadus näeb ette taolise karistuse.
- Pooled ei vaidle selle üle, et G. Šilihi tervis halvenes haiglas ning tema surm oli tingitud asjatundmatust ravist.
- F. Šilih püüdis tulutult kasutada siseriiklikke õiguskaitsevahendeid, et selgitada välja oma poja surma asjaolud ning sellega seotud vastutus. Menetlus on siseriiklikul tasandil kestnud üle 13 aasta. Kohus mõõnis, et antud juhul ei saa õigustada siseriikliku menetluse ebaefektiivsust ei kaebaja käitumise ega õigusliku vaidluse keerukusega.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele. Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus märkis, et kuna tuvastatud on konventsiooni artikli 2 rikkumine, siis puudub vajadus eraldi käsitleda otsuses artikleid 6 ja 13.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, F. Šilihile mittevarelise kahju eest hüvitiseks 7540 eurot ja kohtukulude katteks 4039 eurot.

Artikkel 3. Piinamise keeld

Nnyanzi vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 08.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Uganda kodanik Evarista Evelyn Nnyanzi, kes elab Londonis. Ta on endise Uganda ministri tütar. E.E. Nnyanzi õpib raamatupidamist ja on aktiivne kristliku koguduse liige. E.E. Nnyanzi põeb astmat. Tema ema ning nooremad õed-vennad elavad Keenias. E.E. Nnyanzi taotles Ühendkuningriigis varjupaika, kuna Ugandas vahistati tema poliitikust isa, keda rahvuslik vastupanuliikumine hoidis vangistuses 1986–1998. Küllastades isa 1987. aastal vahistati E.E. Nnyanzi. Viimane väitis, et ta on haige, mistõttu viidi ta haiglasse, kust E.E. Nnyanzi põgenes. 21. septembril 1998. aastal toodi E.E. Nnyanzi isa relvastatud saatjaskonnaga Nnyanzide perekonna Uganda koju, kust otsiti tõendeid. Peale nimetatud sündmust lahkus E.E. Nnyanzi Ugandast Ühendkuningriiki, kus taotles varjupaika. Riik keeldus varjupaiga andmisest, väites, et E. E. Nnyanzi isiklikult ei olnud kodumaal seotud poliitilise tegevusega ning ka 1998. aastal toimunud intsident oli seotud tema isaga.

Otsus

Art 3

- Kohus nentis, et kõige intensiivsem poliitiline tagakiusamine sai ilmselt E.E. Nnyanzile osaks, kui ta 1987. aastal isa küllastades vahistati. Puuduvad andmed, et vahistamise jooksul oleks E.E. Nnyanzit väärkoheldud. Kinnitust on leidnud, et kui E.E. Nnyanzi väitis end halvasti tundvat, toimetati ta haiglasse, kus talle anti arstiabi. Järgneval korral küsitleti E.E. Nnyanzit 1997. aastal. Peale seda oli tal siiski vabalt võimalik turistina reisida Ühendkuningriiki, kus ta taotles varjupaika. Kohtul puuduvad tõendid, et Ugandasse naastes võidakse E.E. Nnyanzit piinata.

Art 8

- Kohus nentis, et E.E. Nnyanzi on viibinud Ühendkuningriigis kümme aastat, kus ta jätkab oma õpinguid ja on loonud sõpruskonna. Siiski leidis, kohus, et E.E. Nnyanzil ei saanud olla õiguspärast ootust, et ta saab alalise elamisloa. E.E. Nnyanzi eraelu põrkub avalike huvidega tema riigist väljasaatmise vastu, eraelu riive ei ole siinkohal ebaproportsionaalselt ülekaalukas.

Ali ja Ayşe Duran vs. Türgi – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 08.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türgi kodanikud Ali Duran ja Ayşe Duran, kelle väitel politseinikud piinasid surnuks nende 26-aastase poja Bayram Durani. Politseinikud mõisteti Türgis süüdi B. Durani piinamises, mis lõppes surmaga. Ametlikult karistati politseiametnikke tingimisi vangistusega.

Nimelt 15. oktoobril 1994. aastal vahistati B. Duran kahtlustusega röövimises. Järgmisel hommikul leiti B. Duran kongis surnuna. Meditsiinilise ekspertiisi kohaselt puudusid B.

Durani kehal jäljed väärkohtlemisest. Valves olnud politseinikud väitsid, et leidsid B. Durani surnuna, kui nad läksid hommikul talle teed viima. Lahkamise tulemused kinnitasid, et B. Duran suri südameataki tagajärjel. Hilisema meditsiinilise ekspertiisi kohaselt võisid veritsus B. Durani kaelal ja ebainimlikud kinnipidamistingimised põhjustada südameataki. Uurimise algstaadiumis väitsid kõik politseinikud, et keegi neist ei väärkohelnud B. Durani. Uurimise käigus siiski avastati, et neli politseinikku peksid B. Durani.

Otsus

Art 2 ja 3

- Vaidlust ei ole selle üle, et politseinikud peksid B. Durani, mille tulemusel ta suri. Kohus hindas, kas Türgi siseriikliku õigusega õnnestus kaitsta inimese füüsilist ja moraalset väärikust.
- Siseriiklik kohus langetas süüdimõistva otsuse, kuid kohaldas kergendavaid asjaolusid. Siseriikliku kohtu väitel aitasid B. Durani surmas süüdi mõistetud isikud kaasa kuriteo avastamisele. Kohus leidis, et materjalidest nähtub vastupidine – politseinikud on valetanud ning oma süüd eitanud. Seega on siseriiklik kohus kasutanud võimalust arvestada kergendavate asjaoludega, selle asemel, et väljendada sallimatust politseiametnike poolt toimepandu suhtes. (*"The Court considers that the Denizli Assize Court used its power of discretion to lessen the consequences of a serious criminal act – causing death as a result of inflicting ill-treatment upon a detainee – rather than to show that such acts could in no way be tolerated."*) Kuigi siseriiklik kohus ei teinud õiglast lahendit, lasti kolm süüdimõistetut pärast kohtuotsuse langetamist töölt lahti. Kohus leidis, et see ei olnud piisav, kuna ametlikult nt distsiplinaarasja ei algatatud.
- Kohus tõdes, et teo eest, milles politseinikud süüd mõisteti on määratud ebaõiglane karistus. Sellest tulenevalt kohus järeldas, et riik on rikkunud artikleid 2 ja 3.

Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Mamirgon Tashtemirov, Ilhomjon Ismoilov, Rustam Naimov, Izzatullo Muhametsobirov, Abdurrauf Muhamadsobirov, Sardorbek Ulughodjaev, Obboskhon Makhmudov, Umarali Alimov, Kabul Kasimhujayev, Hurshid Hamzaev, Iskanderbek Usmanov, Shkrullo Sabirov ja Mahmud Rustamhodjaev, kelle hulgast enamik elas varem Usbekistanis. Kõik kaebajad on religioosselt suunitluselt islamiusulised ja tegelevad eraettevõtlusega. Aastatel 2000 – 2005 põgenesid kaebajad Venemaale, kuna kartsid, et neid hakatakse usuliste veendumuste ja äritegevuse pärast taga kiusama. Venemaa otsustas nimetatud isikud Usbekistanile välja anda.

Kaebuse kohtule esitasid eelpool märgitud isikud põhjusel, et Venemaalt väljaandmise korral ähvardab neid risk saada piinamise ja ebaõiglaselt süüdi mõistmise ohvriks.

2004. aastal kaebuse esitanud isikute kodulinnas Andijanis arreteeriti mitmeid ärimehi kahtlustusega seotuses ekstremistliku religioosse ja terroristliku rühmitusega Hizb-ut-Tahrir. 2005. aastal ründasid relvastatud isikud Andijani vanglat ja vabastasid arreteeritud ärimehed. Ebaseadusliku relvastatud operatsiooni käigus võtsid relvastatud isikud pantvange, hõivati valitsuse hoone jm. Samal päeval tulistas politsei rahvahulka, kes oli tulnud avaldama meelt vaesuse ja ebaõigluse vastu. Hukkusid sajad tsiviilisikud, kellede hulgas oli ka naisi ja lapsi. Riigi väitel oli rahutuse korraldanud terroristlik rühmitus Hizb-ut-Tahrir. Ismilovit jt EIK-sse kaebuse esitanud isikuid kahtlustatakse rahutuste finantseerimises.

Kaebuse esitanud isikud arreteeriti Venemaal ja peeti kinni eesmärgiga anda isikud välja Usbekistanile. Kaebajad esitasid Venemaal vabastamise taotluse ning taotluse põgeniku staatuse saamiseks. Taotlusi ei rahuldatud.

Ismoilov jt EIK-sse kaebuse esitanud isikud väidavad, et neil puuduvad sidemed Hizb-ut-Tahririga ning rahutuste korraldamisega. Naimovi ja Muhamadsobirovi on Usbekistanis varem arreteeritud ning nende väitel peksti neid kinnipidamise vältel korduvalt ning ähvardati nende lähedasi. Kaebajate äripartnerid ja sugulased on Usbekistanis arreteeritud süüdistatuna sidemetes Hizb-ut-Tahririga. 2006. aastal andis inimõiguste Kohus Venemaale korralduse peatada inimõiguste kohtule kaebuse esitanud isikute väljasaatmise protsess kuni kohtuotsuse langetamiseni.

Otsus

Art 3

- Kohus pidas tõendatuks, et Ismoilovit jt kohtule kaebuse esitanud isikuid on ähvardatud nende kodumaal piinata. Objektiivsed allikad (mh *UN Special Rapporteur on Torture, Amnesty International, Human Rights Watch*) kinnitavad, et arreteeritute piinamine on Usbekistanis levinud. Isikud, kes peale 2005. aasta Andijani sündmusi põgenesid Usbekistanist, kuid anti riigile välja, arreteeriti riiki sisenedes ning neil keelati suhelda välismaailmaga (*incommunicado detention*), mis viitab piinamise võimalusele. Eelnevast järeldas kohus, et kinnipeetavate väärkohtlemine on Usbekistanis probleemiks. Seega isikute Venemaalt väljasaatmine seaks nad väärkohtlemise ohtu.

Art 5

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Venemaa seadusandlus on ebaselge osas, mis puudutab ajalist piirangut selle kohta kui kaua tohib isikuid vahi all hoida. Antud juhul hoiti isikuid vahi all üle 20 kuu, millega rikuti isikute õigust isikuvabadusele ja turvalisusele.

Art 6

- Kohtule kaebuse esitanud isikute Venemaalt väljasaatmise otsuses oli väljasaatmise põhjuseks märgitud asjaolu, et isikud olid süüdi terrorismis ja teistes kuritegudes, mille nad panid toime Usbekistanis. Kohus toonitas, et väljasaatmise otsuse kohaselt käsitleti isikuid juba süüdi olevatena. Muuhulgas puudus märke, et isikud ise on esitanud süüdistustele vastu vaieldud. Kohus leidis, et riik on rikkunud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Saadi vs. Itaalia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 28.02.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Tuneesia kodanik Nassim Saadi, kes elab Milanos. Ta on abielus itaallannaga ning neil on 8-aastane laps. Itaalia soovis Saadi tagasi saata Tuneesiasse, kus ta 2005. aastal (ilma tema kohalolekuta istungil) mõisteti süüdi terroristliku organisatsiooni liikmelisuse ja terrorismile kihutamise eest.

2001. aastal sai Saadi Itaalias viibimise loa kuni 2002. aastani. 2002. aastal Saadi, keda süüdistati peale terrorismi ka teistes kuritegudes, paigutati Itaalia eeluurimisasutusse. Saadit süüdistati terrorismis, dokumentide võltsimises ja varastatud asjade hoidmises. Milano kohus mõistis Saadi süüdi ning karistas nelja aasta ja kuuekuulise vangistusega. Kõikides kuritegudes Saadit süüdi ei mõistetud, mistõttu prokurör kui ka kaitsja kaebasid otsuse edasi. Samaaegselt EIK-s asja arutamisega arutasid asja siseriiklikud kohtud.

2006. aastal andis siseminister käsu saata Saadi tagasi Tuneesiasse. Pärast seda palus Saadi Itaalialt poliitilist varjupaika. Viimast Itaalia ei andnud ning 2006. aastal esitas Saadi varjupaiga andmisest keeldumisele kaebuse EIK-sse.

2007. aastal Itaalia saatkond Tuneesias palus Tuneesia valitsuselt diplomaatilist kinnitust, et kui Saadi saadetakse Tuneesiasse, siis tagatakse talle inimväärne kohtlemine ja õigus õiglasele õigusemõistmisele. Tuneesia kinnitas, et on valmis oma kodaniku vastu võtma, ning et Tuneesia seadusandlus tagab vajalikud õigused.

Saadi oli seisukohal, et saatmine Tuneesiasse tähendaks ohtu tema elule – ta kinnitas, et on tõenäoline, et Tuneesias koheldakse teda vastuolus konventsiooni artikliga 3 (piinamise keeld). Samuti leidis Saadi, et eelnevale kogemusele toetudes on risk, et rikutakse artiklit 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) ning artiklit 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu). Viimast, kuna tema naine ja laps jäävad Itaaliasse. Lisaks toetus ta protokolli nr 7 artiklile 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), väites, et tema väljasaatmine ei ole riikliku julgeoleku ega avaliku korra huvides.

Otsus

Art 3 (piinamise keeld)

- Kohus leidis, et ei saa kaaluda asjaolusid, mis ei ole võrreldavad ega kaalutavad. Keeruline on võrrelda omavahel asjaolusid, et isik on ohtlik ühiskonnale ja seda, et väljasaatmisel võidakse sama isik asetada ohtu. Väljavaade, et ta võib olla ohtlik ühiskonnale, ei vähenda riski, et teda võidakse väärkohelda.
- Siiski leidis kohus, et julgeoleku tagamine võib teatud juhtudel üles kaaluda ühe isiku väärkohtlemise riski. Kohus aga rõhutas, et sellises situatsioonis tuleb välja selgitada, milline täpselt on risk üksikisikule. *Amnesty International* ja *Human Rights Watch* andmetel esineb Tuneesias ohtralt piinamisjuhtumeid, mis on seotud uurimisasutuste tööga. USA kinnitas nimetatud organisatsioonide andmeid. Andmeid oli näiteks poomise, vägistamisega ähvardamise, elektriga piinamise, vee all lämmatamise, peksmise, sigaretiga kõrvetamise kohta. EIK ei kahelnud nende andmete õigsuses ning leidis, et Itaalia ei ole toonud ühtegi kindlat tõendit, et suudetakse ära hoida Saadi väärkohtlemine. Lisaks oli Saadi süüdi mõistetud terrorismis, mis asetab ta sihtgruppi, kellel on suur tõenäosus langeda väärkohtlemise ohvriks. Seega leidis kohus, et eksisteerib põhjendatud risk, et Saadi Tuneesiasse saatmisel teda väärkoheldakse.
- Kohus märkis, et Tuneesia valitsuse kirjade sisule toetudes võib eeldada, et Tuneesia ei taga neid tingimusi, mida nõudis Itaalia Tuneesia valitsuselt 2007. aastal (konventsiooni artikli 3 järgimine).
- Seega leidis kohus, et Saadi väljasaatmisel Itaaliast Tuneesiasse rikuks riik konventsiooni artiklit 3.

Mansuroğlu vs. Türki – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 26.02.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türki kodanikud Emine Mansuroğlu ja Şerifali Mansuroğlu, kuna 1996. aastal Çermes läbiviidud terrorismivastase operatsiooni käigus tapeti nende poeg Mazlum Mansuroğlu. Lisaks väärkoheldi nimetatud operatsiooni käigus Emine Mansuroğlu.

Tunnistajate ütluste kohaselt viis politsei 15. augustil 1996 perekond Mansuroğlu ja nende naabrid Mansuroğlu maja aeda. Politsei käskis meessoost isikutel heita maapinnale ning hakkas neid peksma. Emine Mansuroğlu püüdis politseinikke takistada, mistõttu väärkoheldi ka Emine Mansuroğlu. Poeg Mazlum Mansuroğlu viidi seejärel teistest eemale ning tulistati teda, mille tagajärjel ta suri.

Türki valitsus väitis, et Çermeses läbiviidud operatsiooni käigus nägid politseinikud kolme relvastatud isikut majast väljumas. Isikud ei allunud politsei korraldustele, mistõttu neid tulistati. Tulevahtuses hukkus ka Mazlum Mansuroğlu.

1996. aastal asus asja uurima Türki prokuratuur. Mazlum Mansuroğlu laibale tehti 3 lahkamist. Kinnitati, et isik hukkus kuulihavade tõttu. Võimalik aga ei olnud tuvastada, milliselt distantilt tulistati. Viimase põhjustas asjaolu, et esimesel korral laipa üle vaadates ei säilitatud hukkunu riideid.

Emine Mansuroğlu väärkohtlemise kohta olid meditsiinilised tõendid. Emine Mansuroğlu esitas siseriiklikult avalduse väärkohtlemise kohta, kuid kriminaalasja ei algatatud.

Otsus

Art 2 (õigus elule)

Mazlum Mansuroğlu surm

- Kohus leidis, et siseriiklikus uurimises on mitmeid puudujääke: politseinike relvi ei analüüsitud ning ballistilised testid olid võimatud, kuna hukkunu riideid ei säilitatud. Puudujääke oli tõendite hindamisel. Kuigi operatsioonil osales 37 politseinikku, ei küsitletud neid operatsiooni läbiviimise ajus. Selline käitumine viitab, et ei soovitud tuvastada, kes olid konkreetsed isikud, kes osalesid Mazlum Mansuroğlu tapmises. Puudusid ka kindlad tõendid, et Mazlum Mansuroğlu omas relva.
- Kohus leidis, et Türgi ei ole suutnud tõendada, et jõu tarvitamine oli ilmtingimata vajalik või proportsionaalne (*absolutely necessary or strictly proportionate*). Seega rikkus Türgi konventsiooni artiklit 2.

Art 3 (piinamise keeld)

Emine Mansuroğlu väärkohtlemine

- Kohus rõhutas, et Türgi oleks pidanud välja tooma asjaolud mis õigustaksid või selgitaksid politseinike käitumist. Türgi toetus siseriikliku uurimise käigus tuvastatud asjaoludele, viimane oli aga läbi viidud ebapiisavalt ja ebakompetentselt. Türgi ei toonud välja uusi selgitusi ega õigustusi, mistõttu kohus leidis, et riik rikkus konventsiooni artiklit 3.

Tastan vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 04.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Türgi kodanik Hamdi Tastan (sünd 1929). Kaasus oli seotud asjaoluga, et H. Tastani sunniti osalema sõjaväeteenistuses 71-aastasena. H. Tastan väitis, et on olnud kogu elu karjus ning töötas külas elukoha, riiete ja toidu eest. Kuna abikaasa suri sünnitusel, siis ei töötnud H. Tastan enam, kuna pidi hoidma poega. Peale seda hakkasid külaelanikud teda pidama desertööriks. Rahvastikuregistrisse märgiti H. Tastan alles 1986 aastal.

2000. aastal kutsuti H. Tastan sõjaväkke. Arstlik kontroll kinnitas tema sobivust sõjaväeteenistuseks. Ta pidi osalema teenistuses samal määral nagu 20-aastased. H. Tastan väitis, et sõjaväes koheldi teda väärilt, olles pilkealune ning sõjaväestmelt kõrgemad isikud andsid talle suitsu, tingimusel et ta pildistaks nendega. Kuna tal puudusid hambad, oli tal raskusi sõjaväes pakutud toidu söömisega ja tal ei olnud võimalik võtta kontakti oma pojaga. Teenistuse jooksul halvenes H. Tastani tervis ning talle anti arstlik tõend, mis kinnitas sõjaväesobimatust halva tervise ja kõrge ea tõttu.

Otsus

Art 3 (piinamise keeld) ja 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks)

- Tõestatud oli, et Tastan, olles 71-aastane, viibis ajavahemikul 15. märtsist kuni 26. aprillini 2000 sõjaväes. Kuna Tastani sõjaväes viibimise dokumendid on hävitatud, siis oli keeruline tuvastada, kuidas Tastani koheldi või kuidas ainult kurdi keelt kõnelev Tastan suhtles arstidega.
- Kohus pidas määravaks fakti, et kui Tastan, minnes sõjaväkke oli terve, siis peale üht kuud sõjaväes vajas ta haiglaravi.
- Kohus tõi välja, et Türgi ei ole põhjendanud, milles seisnes avalik huvi konkreetsel juhul, et 71-aastane mees värvati sõjaväkke.
- Kohus leidis, et oma tegevusega Türgi rikkus konventsiooni artiklit 3 ning artiklit 13.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, H. Tastanile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 5000 eurot ja kohtukulude katteks 1000 eurot.

Stoica vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Rumeenia kodanik Constantin Decebal Stoica (sünd 1987). Ta elab Guilas, Dolhasa külas, kus 80% elanikkonnast moodustavad mustlased. Kaebus esitati politseinike ja külaelanike vahel toimunud kokkupõrke tõttu, mille käigus väidetavalt politsei väärkohtles 14-aastasast poissi, kellele oli paari aasta eest tehtud ajuoperatsioon.

18. aprillil 2001 sisenes politsei Dolhasa baari eesmärgiga kontrollida baari tegutsemisluba. Kokkupõrge toimus politseinike ning baari juurde kogunenud 20-30 mustlase vahel. Politseinik D.L küsis baarist väljuvalt F.L-lt, kas viimane on rumeenlane või mustlane. Kui F.L vastas, et mustlane, käskis politseinik oma alluvatel anda talle ja teistele mustlastele õppetund. Politseinikud hakkasid peksma F.L-i ja teisi mustlasi. 14-aastane poiss, kes viibis sündmuskohal, tõsteti maast üles ning peksti muuhulgas pähe. Viimast ka vaatamata sellele, et poiss ütles, et talle oli hiljuti tehtud operatsioon.

Rumeenia valitsus eitas, et 14-aastasast poissi peksid politseinikud. Valitsus väitis, et baari omanik õhutas vaenu, kuna väitis, et valimistel on mustlaste hääled saadud tänu valedele, kuna peale valimisi ei ole täidetud valimislubadusi. Kartes, et olukord väljub kontrolli alt, lahkusid politseinikud sündmuskohalt. Politsei lahkumisel rünnati kurikatega üht autodest.

18. aprillil 2001 esitas poisi isa avalduse, süüdistades politseid poja peksmises. Kuulati üle poiss, kelle väiteid kinnitasid tunnistajad. Valitsuse kirjeldatud versiooni kinnitasid eelkõige politseinikud ja neli möödujat. Kriminaalasja ei algatatud.

Lisaks väitsid kaebajad, et uurimise käigus suhtuti neisse halvustavalt, nimetades nende käitumist "tüüpiliseks mustlaste käitumiseks". 19. veebruaril 2002 esitas poisi isa uue kaebuse, väites, et nende perekonda ahistati eesmärgiga, et nad loobuksid süüdistusest.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et kaebaja ütlused ei olnud vastuolulised ja tema ütlusi toetasid meditsiinilised dokumendid. Kohus rõhutas, et kui tegu on süüdistusega tõsisel väärkohtlemises, siis tuleb viia läbi tõhus uurimine ja karistada juhtunud süüdi olevaid isikuid.
- Kohus leidis, et aasta kestnud uurimine ei ole ebamõistlikult pikk, kuid kohus kahtles läbiviidud uurimise efektiivsuses. Kuigi sündmuspaigal viibis 20–30 külaelanikku, ei küsitud tunnistusi enamusest neist. Vastukaaluks võeti tunnistused kõigilt sündmuspaigal viibinud politseinikelt. Kohus leiab, et valikuline tunnistajate ülekuulamine heidab uurimisele halba varju.
- Kohus otsustas, et Rumeenia ei suutnud esitada piisavalt tõendeid, et politsei ei väärkoheldud alaealist isikut. Kohus leidis, et Rumeenia rikkus artiklit 3.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et asjas läbiviidud uurimine ei olnud tõhus. Lisaks juhtis kohus tähelepanu, et 2003. aastal Rumeenia täiendas oma menetlusseadusi, andes kaebajale senisest paremad siseriiklikud menetluslikud võimalused. EIK märkis, et isik oleks pidanud neid võimalusi kasutama.

Art 14. Diskrimineerimise keeld

- Kohus leidis, et politsei eiras asjaolusid, mis viitasid diskrimineerimisele. Asja uurimisel on lähtunud eelarvamustest mustlaste suhtes. Näiteks on nimetatud agressiivsust tüüpiliselt omaseks mustlastele.
- Lisaks märgib kohus, et kuigi riik püüab näidata, et kokkupõrge ei tulenenud rassi ega diskrimineerimise probleemidest, siis EIK ei pea riigi väidet usutavaks. Kohus on veendunud, et kokkupõrkel on ka rassiline tagapõhi (nt küsis politseinik, kas isik on mustlane või rumeenlane). Seega leiab kohus, et rikutud on konventsiooni artiklist 14 tulenevat diskrimineerimise keeldu.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 15 000 eurot ja kohtukulude katteks 2278 eurot.

Shtukaturov vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Pavel Vladimirovich Shtukaturov, kes põeb vaimuhaigust. 2004. aastal tunnistati ta ametlikult teovõimetuks (Venemaal ei kasutata terminit piiratud teovõime). P. Shtukaturov väitis, et tema ema saatis ta psühhiaatrilisele kinnisele ravile eesmärgiga võtta omale varandus, mille P. Shtukaturov oli pärinud oma vanavanemalt.

2004. aastal esitas P. Shtukaturovi ema siseriiklikule kohtule taotluse poja teovõimetuks tunnistamiseks. Ema väitis, et P. Shtukaturov ei saa iseseisvalt hakkama ning vajab hooldajat. P. Shtukaturovi ei teavitatud ametlikult nimetatud taotlusest. Kohtuistungil, mille käigus arutati P. Shtukaturovi teovõime üle, ei osalenud P. Shtukaturov isiklikult – istungil viibisid prokurör ja psühhiaatrikliiniku esindaja. P. Shtukaturov tunnistati tsiviilkoodeksi artikli 29 alusel teovõimetuks. Nimetatud sätte kohaselt on teovõimetu isik, kes ei saa aru oma tegude tähendusest ega ei suuda neid kontrollida. Siseriikliku kohtu otsus põhines meditsiinilisel aruandel, mille kohaselt on P. Shtukaturov agressiivne, pessimistlik, ühiskonnast võõrdunud elustiiliga. Aruandes järeldati, et P. Shtukaturov põeb skisofreeniat, mistõttu ei saa isik aru oma tegude tähendusest ega suuda oma tegusid kontrollida. Siseriikliku õiguse järgi oli P. Shtukaturovi emal tema eestkostjana õigus pöörduda tema eest kohtu poole.

P. Shtukaturov nägi kohtuotsust teovõimetuks tunnistamise kohta ema kodus ning pöördus pärast seda advokaadi poole. Advokaadi väitel oli P. Shtukaturov võimeline aru saama oma tegudest ning on võimeline neid kontrollima.

2005. aastal suunas P. Shtukaturovi ema poja psühhiaatrikliinikusse. P. Shtukaturovi advokaat taotles luba P. Shtukaturoviga kohtumiseks, kuid tema taotlust ei rahuldatud. P. Shtukaturovil keelati kõik kontaktid väljaspool haiglat. P. Shtukaturovi väitel sunniti teda lisaks tarvitama tema tahtevastaseid tugevaid ravimeid.

2005.–2006. aastal taotles P. Shtukaturov oma advokaadi vahendusel, et teda lubataks haiglast lahkuda, kuid taotlusi ei rahuldatud.

2006. aastal tegi EIK riigile ettekirjutuse, et P. Shtukaturovil lubataks kohtuda oma advokaadiga eesmärgiga valmistada ette kaebus EIK-le. Ettekirjutust aga ei järgitud. Väideti, et P. Shtukaturov ei tohi tegutseda ilma oma ema kui eestkostja nõusolekuta, mistõttu ei saa P. Shtukaturovi advokaati lugeda tema seaduslikuks esindajaks.

P. Shtukaturov vabastati haiglast 2006. aasta mais, kuid võeti tagasi ema taotlusel järgmisel aastal.

P. Shtukaturrov kui teovõimetu isik ei või siseriikliku õiguse kohaselt töötada, abielluda, kuuluda ühingutesse, reisida, müüa ega osta kinnisvara.

Otsus

Art 6

- Kohus rõhutas, et kui isiku suhtes soovitakse rakendada kohustuslikke piiranguid, siis tuleb kohtul ära kuulata isik, kelle suhtes piiranguid soovitakse kehtestada või nimetatud isiku esindaja. Antud juhul heidab Kohus siseriiklikele kohtutele ette, et isikule ei antud võimalust osaleda asja arutamisel. Isiku kõrvalejätmisega asja arutamisel jättis kohus teostamata ka võimaluse kujundada objektiivne arvamus isikust, kelle teovõime üle otsus langetati. Eelnevale tuginedes leidis EIK, et riik rikkus isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 8

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtuotsusega sekkuti jõuliselt P. Shtukaturrovi eraellu, s.t P. Shtukaturrov muudeti sõltuvaks oma eestkostjast.
- Kohus heitis siseriiklikule kohtule ette, et oma seisukoha kujunemisel toetus kohtunik ainult meditsiinilisele aruandele, milles puudusid haigust piisavalt kirjeldavad asjaolud.
- Kohus pööras tähelepanu, et Venemaa siseriiklik õigus nägi ette ainult kaks teovõime liiki: täielikult teovõimetu või täielikult teovõimeline, puuduvad piiripealsed käsitlused. Kohus viitas oma otsuses Ministrite Komitee soovitusel, milles kirjeldatakse paindlikumaid õiguslikke võimalusi teovõime piiramiseks.
- Kohus leidis, et siseriikliku kohtu otsus oli ebaproportsionaalne, liialt oli piiratud isiku õigust eraelule teiste isikute tervise kaitseks.

Art 5

- Kohus tõi välja, et puuduvad selgitused, miks P. Shtukaturrov paigutati 2005. aastal psühhiaatrikliinikusse. Puudusid meditsiinilised dokumendid, mis kirjeldaksid P. Shtukaturrovi haiguslikku seisundit sel perioodil. Haiglasse sissevõtmine põhines tema õiguslikul staatusel, mitte tema meditsiinilisel seisundil.
- Haiglasse paigutamine loeti siseriikliku õiguse kohaselt vabatahtlikuks, kuna seda taotles P. Shtukaturrovi seaduslik esindaja. Siseriiklik kohus ei osalenud otsustamise protsessis, kas P. Shtukaturrov vajab kinnist haiglaravi või mitte. Siseriikliku õiguse alusel puudub kirjeldatud situatsioonis pidev õiguslik järelevalve meditsiinasutuse tegevuse üle. P. Shtukaturrovil puudusid endal igasugused õiguslikud vahendid, et vaidlustada haiglasse paigutamist, kuna tal puudus teovõime.
- Kohus leidis, et rikutud on P. Shtukaturrovi õigust isikuvabadusele.

Art 34

- Kohus pidas kohatuks, et P. Shtukaturrovil ei lubatud haiglas kohtuda oma advokaadiga, et valmistada ette pöördumist EIK-sse. Kuigi mõne aja möödudes lubati P. Shtukaturrovil haiglast lahkuda ning kohtuda advokaadiga, siis vahepealsel ajal siiski takistati isikul kaitsta oma õigusi.

Art 3

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Shtukaturrovi sunniti tarvitama tugevatoimelisi ravimeid, millel olid ebameeldivad või negatiivsed kõrvalmõjud.

Georgescu vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (keeld piinata), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Florian Georgescu, kes on Rumeenia kodanik. 1996. aastal arreteeriti ta kahtlustusega pettuses ja võltsimises ning paigutati eeluurimise ajal kinnipidamisasutusse. F. Georgescu väitel peksid uurijate käsul teda nii vangivalvurid kui ka kaaskinnipeetavad. Surmaähvardusel viidi F. Georgescu öösel ülekuulamisele – ta käed kinnitati käeraudadega põlvede taha ning seejärel sunniti kummarduma, ta riputati pea alaspidi üles ning peksti kuni teadvuse kaotamiseni. Peksmised toimusid süstemaatiliselt (iga kahe kuni nelja päeva järel). Uurijate julgustamisel tarvitasid tema suhtes füüsilist ja vaimset vägivalda ka tema kaaskinnipeetavad. F. Georgescu advokaadi taotlusel viidi ta üle teise kongi, kuid ka seal vägivald jätkus.

F. Georgescu esitas taotluse meditsiiniliseks läbivaatuseks, mille käigus avastati Georgescul isiksuse häire. Muuhulgas selgus, et F. Georgescu kehal olid jäljed füüsilise vägivalda tarvitamisest. Ekspertiis leidis, et sellised vigastused on võimalik tekitada pekstes kõva esemega.

F. Georgescu abikaasa esitas süüdistuse F. Georgescu väärkohtlemises. Väärkohtlemist uurinud ametiisikud kuulasid üle F. Georgescu kaaskinnipeetavad, kes kinnitasid, et väärkohtlemist aset ei leidnud. Mõne aja möödudes saadeti F. Georgescu abikaasale kiri, milles kinnitati, et F. Georgescule on tekitatud kehavigastusi kinnipidamisasutuses, kuid need tekkisid tüli käigus kaaskinnipeetavatega. Tüli põhjuseks oli F. Georgescu vaimne ebastabiilsus (isiksuse häire). Kirjas kinnitati, et vägivalda ei ole tarvitanud vangivalvurid ega uurijad. 1996. aastal lõpetati F. Georgescu suhtes väärkohtlemise juhtumi uurimine. Uurimise lõpetamisest said F. Georgescu ja tema abikaasa teada 2003. aastal. 2003. aastal lõpetati ka F. Georgescu uurimine kahtlustatuna pettuses ja võltsimises.

Otsus

Art 3 (keeld piinata) ja art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele)

- Kohus leidis, et meditsiinilised dokumendid tõestasid, et F. Georgescut oli kinnipidamisasutuses väärkoheldud. Kohus lisas, et dokumentidele toetudes saab järeldada, et F. Georgescule tekitatud vigastused olid sellised, mida saab käsitleda piinamisena konventsiooni artikli 3 tähenduses.
- Kohus leidis, et F. Georgescu väärkohtlemise uurimise läbiviimine ei olnud erapooletu. Kuulati üle kaks kinnipeetavat, kellest üks ei olnud F. Georgescuga samas kongis. Vangivalvureid üle ei kuulatud. Läbiviidud uurimine oli ebapiisav – nt ei identifitseeritud konkreetseid isikuid, kes F. Georgescut peksid.
- Kohus pööras tähelepanu, et kinnipidamisasutuses oldi teadlikud F. Georgescu vaimsest seisundist. Seega, kui vangide vahel vägivallaga lõppenud konfliktid olid tingitud F. Georgescu ebastabiilsest vaimsest seisundist, viitab juhtum sellele, et kinnipidamisasutuses ei suudetud tagada F. Georgescule kohast kinnipidamist, mis oleks vastanud tema haigusseisundile. Kinnipidamisasutuses oleks vastutavad isikud pidanud konkreetseid samme ette võtma hetkest, mil juhtiti tähelepanu F. Georgescu väärkohtlemisele.
- Kohus leidis, et toimus konventsiooni artikli 3 rikkumine ning riik ei suutnud läbi viia tulemuslikku uurimist.
- Pettuse ja võltsimise kahtlustusest alanud uurimine kestis seitse ja pool aastat. Kohus leidis, et see ei ole mõistlik, olles liigne ja lubamatu.

Dedovskiy jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Mikhail Vladimirovich Dedovskiy, Alexandr Mikhaylovich Matrosov, Viktor Viktorovich Vidin, Stanislav Lvovich Bukhman, Igor

Anatolyevich Kolpakov, Dmitriy Vladimirovich Gorokhov ja Aleksey Shamilyevich Pazleev. Kaebuse esitajate väitel väärkoheldi neid Chepetsi kinnipidamisasutuses spetsiaalse, vanglates korra tagamiseks loodud üksuse (*Varyag* patrull) poolt.

2001. aastal kutsuti *Varyag* patrull Chepetsi vanglasse, et vaos hoida kinnipeetavaid, kes nn jõugu autoriteedi ohutusel olid allumatud. Üksusele anti korraldus teha kinnipeetavate ja nende kongide läbiotsimine. Kaebuse esitajate väitel riietati nad läbiotsimiseks lahti ning seejärel peksti kumminuiadega. Peksmised toimusid valimatult: hommikul äratussignaali ajal, töölt tulles, sööklas, kui ei allutud käsule vaikida.

Riik tunnistab, et 2001. aastal viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses *Varyag* patrull. Tunnistati, et käsule allumatuid (nime ütlemisest keeldumine, riiete vahetamisest keeldumine, vastuhakk läbiotsimisel) kutsuti korrale, kasutades kumminuia.

Kinnipeetavad esitasid *Varyag* patrulli tegevusele 160 kaebust, kuid uurimine lõpetati eelkõige tõendite puudumise tõttu. Üks väide oli, et kuna *Varyag* patrulli liikmed kandsid nägu varjavaid peakatteid ning puudusid sõjalist astet tähistavad märgid, siis polnud hiljem üksuse liikmeid võimalik identifitseerida. *Varyag* patrulli tegevuse eest vastutav isik ei viibinud operatsiooni läbiviimise juures. Siseriiklik kohus leidis, et *Varyag* patrulli vastutav isik ei vastuta iga üksiku liikme tegevuse eest.

Kaebajad väitsid, et kinnipidamisasutustes järelevalvet teostav isik oli koostanud aruande, milles kritiseeris eriti eeluurimise ajal kinnipeetavate tingimusi ning väitis, et *Varyag* patrull väljub seaduse raamidest, kasutades kumminuiasid ning nägu varjavaid mütse. Vaatamata kohtu palvele, riik nimetatud aruannet EIK-le ei edastanud. Kohtule edastati ainult kinnipeetavate meditsiinilised dokumendid.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

Väärkohtlemine *Varyag* patrulli poolt

- Vaidlust ei ole selle üle, et 2001. aastal *Varyag* patrull viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses ning, et *Varyag* patrulli liikmed kandsid spetsiaalset riietust, mille abil ei ole võimalik konkreetseid patrulli liikmeid identifitseerida. Samuti puudub vaidlus selle üle, et *Varyag* patrull kasutas kinnipeetavate korrale kutsumiseks kumminuiasid. Kohtuni on jõudnud nelja kinnipeetava tunnistused, milles nad detailselt kirjeldavad, kuidas ja kui kaua neid kumminuiadega peksti. Lisaks nimetati kinnipidamisasutuse töötajad, kes viibisid peksmise juures. Riik ei ole kinnipeetavate tunnistusi vaidlustanud.

- Kohus leidis, et siseriiklikus õiguses puudub alus, mis lubaks kasutada kumminuia kinnipeetavate tunnistustes kirjeldatud viisil ja situatsioonis. Siseriiklik õigus lubab kumminuia kasutada kinnipeetava kallaletungi, massirahutuste korral ja kinnipeetavate suhtes, kes järjepidevalt keelduvad korralduste täitmisest või järjepideva vastuhaku korral. Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Chepetsis olnud kinnipeetavad kedagi ründasid. *Varyag* patrulli poolt läbi viidud peksmine oli individuaalset laadi, mitte suunatud kollektiivile. Käsule esmakordse mitteallumise korral ei püütud kinnipeetavat korrale kutsuda leebemate vahenditega.

- Et sundida kinnipeetavat oma kongist lahkuma või alluma käskudele läbiotsimise käigus, on õigus kasutada survevahendeid. Antud kaasuses kirjeldatud situatsioonides oli kumminuiade kasutamine kinnipeetavate suhtes ebaproportsionaalne. Näiteks peksti kumminuiadega ka isikuid, kes keeldusid pärast esimest korraldust ütlemast oma nime või vahetama riideid.

- Asjaoludest selgub, et *Varyag* patrulli poolt teostatud vägivalla eesmärgiks oligi eelkõige vägivalla teostamine, s.t puudus algne põhjus, mis annaks aluse vägivalla kasutamiseks. Vägivalda tarvitati kinnipeetavate hirmutamiseks ja alandamiseks.

- Kohus juhtis tähelepanu, et vägivalla tarvitamise siseriiklik uurimine oli ebaefektiivne. Riik on tahtlikult loonud olukorra, kus tõendeid konkreetsete *Varyag* patrulli liikmete vastu

leida on keeruline, kuna patrullil lubatakse kanda anonüümseks muutvat vormiriietust. Kohus leidis, et rikutud on konventsiooni artiklit 3.

Art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) ja art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel)

- Kohus leidis, et Venemaa siseriiklikus õiguses puuduvad piisavad vahendid, et võimalda antud kohtuasjas nõuda kompensatsiooni väärkohtlemise ja selle käigus olnud üleelamiste eest.
- Kohus toonitab, et riik jättis tähelepanuta korduvalt antud korralduse edastada kohtuasja uurimise seisukohalt oluline dokument.

N. vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 27.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Uganda kodanik N., kes elab menetluse ajal Londonis. N.-i väitel põhjustaks tema väljasaatmine Ugandasse enneaegse surma, kuna ta põeb AIDS-i, mille raviks puuduvad Ugandas piisavad võimalused. N.-i kaitsja taotles Ühendkuningriigis N.-le varjupaika, väites, et Uganda relvastatud rahvuslik vastupanuliikumine väärkohtles N.-i, mistõttu kodumaale saatmine oleks ohuks N-i elule.

Siseriiklik kohus leidis, et puudub põhjus N.-le varjupaiga võimaldamiseks, kuna puudub informatsioon, et Uganda oleks huvitatid konkreetset N-i isikust ja tema väljaandmisest. N.-i tegevus Ugandas ei olnud seotud poliitikaga, mistõttu teda ei ohusta poliitiline tagakiusamine. Ravivõimalused on Ugandas samaväärsed nagu Ühendkuningriigis. Tänu kriisipiirkondades jagatavatele toetustele, on mõned AIDS-i ravimid Ugandas odavamad.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Varasema EIK praktika kohaselt (nt D. vs. Ühendkuningriigid, 02.05.1997, nr 30240/96 – EKL 1997-III) ei saadeta välismaalast riigist välja ainult väga erakordsete asjaolude ilmnemisel (*"very exceptional circumstances"*) ja mõjuvatel kaalutlustel (*"compelling consideration"*). (D. oli surmavalt haige ning puudus kindlus, et tema kodumaal teda üldse ravitakse. Lisaks puudusid D.-l ka perekonnaliikmed või lähedased, kes oleksid taganud talle minimaalselt vajalikud tingimused.) Kohus kordas, et puudub artikli 3 riive, kui kodumaal ei ole tagatud riigist väljasaadetavale isikule selline elukvaliteet nagu seda on riigis, kus isik soovib elada. Samuti saab ainult erakordsetel asjaoludel artikli 3 riivena käsitleda seda, kui kodumaal ei ole isikule tagatud nii hea ravitase kui riigis, kus isik soovib elada. Konventsiooni artikliga 3 ei saa panna riikidele kohustust tasandada riikidevahelisi meditsiiniteenuse ja sotsiaalse taseme erinevusi, kuna artikli 3 eesmärk ei ole vähendada ebavõrdsust.
- Kohus on tuvastanud, et N.-i haiguslik seisund on hetkel stabiilne ning võimaldab reisimist. Arsti väitel peab N. ravimeid pidevalt tarvitama – vastasel korral tabab teda kiire ja valulik surm. EIK siiski leidis, et N.-i puhul ei ole tegemist väga erakordsete asjaoludega, mistõttu järeldas, et kodumaale saatmine ei tähendaks inimõiguste rikkumist konventsiooni artikli 3 tähenduses. Lisaks leidis kohus, et antud konkreetsetes asjas ei pea kohus kaaluma, kas tegu võiks olla artikli 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele) riivega. (Kolm kohtunikku seitsmeteistkümnest esitasid otsusele eriarvamuse.)

Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse EIK-le esitasid Tšetšeenias elavad Venemaa kodanikud Umtazh Ibragimov, Tamara Ibragimova, Zulikhan Ibragimova, Yakha Ibragimova, Magomed Ibragimov ja Ayznat Ibragimova. Nimetatud isikute koju tungisid 2002. aasta öösel kl 2 paiku relvastatud maskeeritud mehed ning viisid kaasa U. Ibragimovi ja T. Ibragimovi poja Rizvan Ibragimovi. Relvastatud mehi, kes kandsid Venemaa sõduritele sarnast riietust, oli neljakümne ringis. Majja tungimine toimus komandanditunni ajal. Eelnevast järeldas perekond, et tegemist oli Venemaa sõduritega.

Riik väitis, et nende andmetel tungisid tundmatud isikud Ibragimovoite elamusse ja röövisid R. Ibragimovi, kelle asukoht on praeguseni teadmata.

Siseriiklikult uuriti antud juhtumit, kuid 2006. aastal uurimine lõpetati. Kinnipidamisasutustes puuduvad andmed R. Ibragimovi kohta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Asjaoludest järeldas EIK, et 2002. aastal vahistasid R. Ibragimovi Venemaa sõjaväelased. Kuna peale vahistamist puuduvad R. Ibragimovin kohta igasugused andmed, eeldas EIK, et R. Ibragimov on surnud.
- EIK leidis, et siseriikliku uurimise läbiviimisel ei võetud ette vajalikke samme, et tuvastada isikud, kes sisenesid 2002. aastal Ibragimovite elamusse ja viisid kaasa R. Ibragimovi. Kohus leidis, et tegemist on konventsiooni artikli 2 rikkumisega.

Art 3. Piinamise keeld

- Riik ei andnud R. Ibragimovi sugulastele informatsiooni, mis juhtus peale vahistamist. Üle kolme aasta on R. Ibragimovi lähedased elanud teadmatuses. Kohtusse kaebuse esitanud isikud on siseriiklikult püüdnud hankida teavet mitmetelt riiklikelt asutuselt, kuid neile on vastatud, et menetlus kestab või eitatud riigi seost R. Ibragimovi kadumisega. Kohus leidis, et R. Ibragimovi lähedased kannatavad, mis väljendub selles, et nad ei saa teada, mis juhtus R. Ibragimoviga. Seega on riik rikkunud konventsiooni artiklit 3.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- R. Ibragimovile ega tema pereliikmetele ei antud teavet, miks R. Ibragimov vahistati. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine R. Ibragimovi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Musa Gaytayevi sugulased, kes elavad Tšetšeenias. M. Gaytayev arreteeriti 2003. aastal umbes kahekümne Venemaa sõduri poolt oma kodus. Samal ööl arreteeriti ka M. Gaytayevi sugulane Magomed Gaytayev, kes töötab kohalikus politseis. Viimane jäeti samal päeval suvalisse maapiirkonda väheliigeldavale teele. Magomed Gaytayevi sõnul tõmmati arreteeritutele autos kotid pähe. Viimane suutis siiski ära tunda, et neid viiakse Urus-Martanis asuvasse Venemaa sõjaväebaasi. Peale arreteerimist puudub sugulastel informatsioon M. Gaytayevi asukoha kohta.

Riigi väitel röövisid M. Gaytayevi tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos M. Gaytayevi kadumisega. 2003. aastal alustati uurimist M. Gaytayevi kadumise asjas, kuid uurimine ei ole viinud tulemusteni.

Art 2. Õigus elule

- Kohus järeldas, et M. Gaytayeve arreteeriti Venemaa sõjaväelaste poolt ning riik on seotud tema kadumisega. Antud järeldust toetab fakt, et masinad, millega veeti vahistatud isikud, liikusid takistusteta komandanditunni ajal teedel, mis olid sõjaväe poolt tõkestatud.
- Olukorda, kus isikuid vahistatakse öösel nende kodust, avaldamata sealjuures teavet nende äraviimise kohta, võib kohtu hinnangul lugeda eluohtlikuks. Asjaolu, et praeguseni puudub informatsioon M. Gaytayevi kohta, kinnitab, et M. Gaytayeve on surnud. M. Gaytayevi kadumise uurimine on tulutult kestnud üle nelja aasta, mis kinnitab konventsiooni artikli 2 rikkumist.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus arvestas, et kaebuse esitasid M. Gaytayevi sugulased, kes olid vahistamise tunnistajateks. Vaatamata sellele, et M. Gaytayevi sugulased on püüdnud saada teavet M. Gaytayevi kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost vahistamisega või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, kus isikud on teadmatutes, mis pärast vahistamist juhtus nende lähedasega, võib lugeda konventsiooni artikli 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- M. Gaytayevele ega tema sugulastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine M. Gaytayevi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Rumani Gekhayeva, Zlikhat Dugayeva, Subani Akhyadova, Zubidat Gekhayeva ja Aynet Malgasarova. Nimetatud isikud on pereliikmed ning elavad Tšetšeenias. Rumani Gekhayeva tütar oli Zubidat Gekhayeva (sünd 1968), kes põdes epilepsiat ning kellel oli ajukasvaja. Zlikhat Dugayeva tütar oli Aminat Dugayeva (sünd 1988).

16. mail 2003. aasta varahommikul tungisid vene keelt kõnelevad relvastatud meessoost isikud perekond Gekhayeva ealmusse ning vahistasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva. A. Dugayeva oli vahistamise hetkel 15-aastane ja õppis põhikooli 9. klassis. Pärast vahistamist puuduvad teated A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva asukoha kohta.

Vahetult peale arreteerimist oli meedias uudis, et 16. mail arreteeriti 2 naist, keda kahtlustatakse terrorismis. Kohaliku ajalehe *Schit I Mech* kohaselt arreteeriti 2 naissoost isikut, keda kahtlustatakse enesetapu pommitajate värbamises ja pommirünnaku organiseerimises Moskvas.

Riigi väitel röövisid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumisega. 2003. aastal algatati uurimine isikute kadumise kohta, kuid uurimine on olnud tulemusteta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus tõdes, et faktid toetavad asjaolu, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva arreteerisid Venemaa sõdurid. A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on praeguseks olnud kadunud üle kolme aasta, mistõttu seda olukorda võib lugeda nende jaoks eluohtlikuks. Lisaks on nimetatud isikute kadumise uurimine olnud ebaefektiivne. Kohus leiab, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva vahistamist on mõistlik seostada meedias olnud teadetega kahe naissoost isiku vahistamisest kahtlustatuna terrorismis. Kohus eeldas, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on ilmselt surnud, mistõttu koosmõjus eelnevate järeldustega on riik rikkunud art 2.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus tõdes, et kaebuse esitasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedased. Vaatamata sellele, et nad on püüdnud saada teavet A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost arreteerimisega, või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, et isikud on teadmatutes, mis peale arreteerimist juhtus nende lähedastega võib lugeda art 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud art-s 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Art 13 rikkumine on toimunud seoses art 2 rikkumisega.

*Vt ka sarnaste asjaoludega kohtulahendit Betayev ja Betayeva vs. Venemaa (29.05.2008, nr 3731/03).

Chember vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 03.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Yevgeni Vitalyevich Chember, kellel 2001. aastal diagnoositi teise astme puue. Chember pöördus kohtusse, kuna tema väitel põhjustas puude asjaolu, et sõjaväeteenistuses kohustati teda sooritama füüsiliselt üle jõu käivaid ülesanded. 2000. aastal tunnistati Chember terveks ja kutsuti sõjaväkke. 2001. aastal määrati Chemberile karistuseks baraki ebakorrektsel puhastamise eest 350 kükki. Chember minestas ülesande ajal ning ta viidi haiglasse. Haiglas diagnoositi Chemberil selgroo vigastus, mis põhjustab liikumispuude. 2001. aastal vabastati ta meditsiinilistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest. Siseriikliku uurimise tulemusel selgus, et Chemberit ei koormatud sõjaväes ning tema käsuandjad ei kuritarvitanud oma positsiooni Chemberi suhtes. Leiti, et Chemberi vigastus oli tingitud kroonilisest seisundist, mis diagnoositi alles sõjaväes. Järeldati, et puuduvad tõendid, et Chember vigastas selgroogu sõjaväeteenistuses.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- EIK nentis, et kuigi füüsiline koormus kuulub sõjaväeteenistuse olemusse, siis antavad ülesanded ei tohi ohustada kellegi tervist ega alandada. Chemberit sunniti sooritama ülesannet kuni kokkuvarisemiseni ning selle tulemuseks oli pikaajaline tervisekahjustus.

Chemberile anti füüsiliselt sellisel määral koormav ülesanne, mis ei vasta eesmärgile. Võib eeldada, et Chemberile anti teadlikult ülesanne, mis põhjustaks kannatusi.

- Lisaks leidis kohus, et siseriiklik uurimine oli ebapädev. Materjalide hulgas, mille põhjal tehti järeldused, puudusid meditsiinilised dokumendid. Ainukesed identifitseeritavad tunnistajad, keda mainiti otsuses, olid komandörid, kes Chemberile kõnealuse ülesande andsid ning kelle tegevuse Chember vaidlustas. Teised tunnistajad olid anonüümsed, nende kohta puudusid sõjaväelise astme jm andmed. Chemberi kompaniis oli 100 isikut, kuid kuulati üle vaid kolm. Chemberi seisukohta sündmustest ei ole otsuses kordagi kirjeldatud.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus pidas siseriiklikku menetlust ebaefektiivseks. Lisaks möönis kohus, et Chemberit võidi tahtlikult takistada kasutamast kõiki võimalikke meetmeid. Viimast seisukohta ilmestab, et siseriiklikud kohtud toetusid ainult sõjaväe aruandele, ei hinnanud fakte ning keeldusid Chemberi kahjunõude hüvitamisest.
- Kohus soovib rõhutada ka asjaolu, et Venemaa karistusõiguses on kummaline, et tsiviilhagi esitamine ja kahjuhüvitamise nõude rahuldamine on seatud otsesesse sõltuvusse kriminaalasja arutamisest. Kuna Chember sai kriminaalasjas negatiivse otsuse, siis tõkestas see automaatselt tsiviilkahju nõude võimaluse.

N.A. vs. Ühendkuningriik – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 17.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Sri Lanka kodanik N.A., kes elab Londonis. N.A. on tamili etnilist päritolu. 17. augustil 1999 palus N.A. Ühendkuningriigilt varjupaika, kuna naastes Sri Lankasse on tal oht saada väärkoheldud Sri Lanka sõjaväe ja Tamili vabastusliikumise (Tamili tiigrid) poolt. 1990.–1997. aastal vahistas Sri Lanka sõjavägi ta kuuel korral, kuna N.A.-d kahtlustati koostöös Tamili tiigritega. Iga kord lasti ta vabaks ilma, et talle oleks esitatud süüdistust. Vahi all olles piinati teda, mistõttu on N.A. jalgadel armid kumminuiadega peksmisest. 1997. aastal tehti vahistamise vältel N.A.-st fotod ning võeti sõrmejäljed. N.A. vabastamiseks pidi tema isa andma allkirja teatud dokumentidele, mis n-ö kindlustasid, et N.A. vabastatakse. N.A.-le ega tema isale ei tutvustatud dokumente, mille allkirjastamist nõuti. Samas ohustavad N.A.-d ka Tamili tiigrid, kuna tema isa oli teinud minevikus koostööd sõjaväega ning sõjavägi oli püüdnud ka N.A.-d kahel korral värvata. Ühendkuningriigi hinnangul ei olnud N.A. varjupaiga taotlus õigustatud. Riik tegi ettepaneku saata N.A. Colombo linna.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus nentis, et kuna Ühendkuningriik on valmis tamili päritolu põgenikud viima Colombo linna, siis ei ole vaja analüüsida, kuidas rikutaks artiklit 3, kui isik saadetakse mujale Sri Lanka piirkonda, mida kontrollivad Tamili tiigrid. Kohus hindas N.A. väljasaatmist riskifaktorite abil nagu vanus, sugu, Sri Lankasse tagasi saabumise põhjus, varasemate karistuste või vahistamiste olemasolu, Sri Lankasse tagasi saatmine Londonist, mis järgneb varjupaiga taotlusest keeldumisele jm.
- Kohus nentis, et N.A. isik vastab riskifaktoritele ning on suur tõenäosus, et N.A. vahistatakse juba Colombo lennuväljal. Kohus arvestas ka asjaoluga, et viimasel ajal on Sri Lankal olukord muutunud vägivaldsemaks. Seega leidis kohus, et N.A. varjupaiga taotluse rahuldamata jätmine oleks konventsiooni artikli 3 rikkumine.

Renolde vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), 16.10.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Prantsusmaa kodanik Hélène Renolde esitas EIK-sse kaebuse surnud venna Joselito Renolde' nimel 3. veebruaril 2005. J. Renolde suri 20. juulil 2000 Bois-d`Arcu vanglas, kus ta sooritas enesetapu.

J. Renolde viibis vanglas eeluurimise ajal. J. Renolde' süüdistati eelkõige selles, et ta tungis relvastatult kallale oma endisele elukaaslasele ja viimase 13. aastasele lapsele. Elukaaslasele põhjustas ta vigastusi, mis muutsid kannatanu kaheksaks päevaks töövõimetuks.

Bois-d`Arcu vanglas püüdis J. Renolde 2. juulil 2000 sooritada enesetappu. Psühhiaater tuvastas, et J. Renolde on vaimselt ebastabiilne ning määras talle antibiootikumide ravikuuri. J. Renolde teavitas ka vanglat ja arsti, et ta viibis hiljuti psühhiaatriaiglas.

J. Renolde paigutati 3. juulil 2000 erivalvega üksikongi. Nädalas kahel korral anti talle mitme päeva antibiootikumid. Puudus järelevalve, kuidas ja kas J. Renolde antibiootikume tarbis.

5. juulil 2000 määrati J. Renolde'le valvuri solvamise eest distsiplinaarkaristus 45 päeva kartserit.

6. juulil 2000 kirjutas J. Renolde oma õele H. Renolde'le kirja, milles võrdles kartserit hauakambriga, kujutades end ristilööduna.

12. juulil 2000 nõudis J. Renolde' advokaat, et J. Renolde'le tehtaks psühhiaatriline ülevaatus, eesmärgiga tuvastada, et J. Renolde' vaimne seisund ei ole sobilik kartseris hoidmiseks.

20. juulil 2000 sooritas J. Renolde kartseris enesetapu, puues end voodilinaga kartseri trellide külge.

Algatati menetlus J. Renolde' surma põhjuste väljaselgitamiseks. Ekspert hinnangu kohaselt oli J. Renolde'l akuutne psühhhoos, mistõttu tema enesetapp ei olnud põhjustatud pikaajalisest depressioonist, vaid eelkõige sellest, et J. Renolde ei olnud jätkanud talle määratud antibiootikumide ravikuuri. Ekspertiis tuvastas, et poomise hetkel ei olnud J. Renolde tarvitanud antibiootikume vähemalt kaks päeva.

Siseriiklik kohus leidis 2005. aasta jaanuaris langetatud otsusest, et vangla ega arstid ei rikkunud mõistlikult oodatavat hoolsuskohustust.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus leidis, et Prantsusmaa rikkus konventsiooni artiklit 2, mis sätestab õiguse elule.
- Esiteks juhtis kohus tähelepanu, et 2. juulist 2000 oli teada, et J. Renolde on vaimselt ebastabiilne. J. Rélonolde'le määrati ravi ja ta paiguti eraldi kongi, mida regulaarselt jälgiti. Lähtudes eelnevast oli hämmastav, et kordagi ei arutatud J. Rélonolde' paigutamist psühhiaatriaiglasse.
- Teiseks juhtis kohus tähelepanu, et eksperdid olid arvamusel, et J. Renolde' enesetapp oli tingitud antibiootikumide ravikuuri katkestamisest. Viimane oli seotud tõigaga, et puudus järelevalve, kuidas ja kas J. Renolde antibiootikume tarbis.
- Kolmandaks juhtis kohus tähelepanu, et kolm päeva pärast enesetapukatset määrati J. Renolde'le karm distsiplinaarkaristus. Vaimselt ebastabiilse isiku paigutamine kartserisse võis tõenäoliselt süvendada enesetapu riski.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Prantsusmaa rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab piinamise keelu.
- Esiteks juhtis kohus tähelepanu, et J. Renolde'le määrati maksimaalne distsiplinaarkaristus – 45 päeva kartserit. Karistuse määramisel ei kaalutud, kuidas mõjub niisugune karistus isiku vaimsele seisundile. Karistuse kandmise jooksul ei tohtinud keegi J. Renolde' külastada. On tõendeid, muuhulgas kiri õele, et J. Renolde'le põhjustas kartseris viibimine ängistust ja stressi.

- Kohus leidis, et eesmärgiga tagada inimväärne kohtlemine, tuleb vangistuses olevaid isikuid, kas on vaimselt ebastabiilsed ja kellel on kalduvusi enesetapule, kohelda viisil, mis vastab nende vaimsele seisundile.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus leidis, et kuna H. Rélonolde ei esitanud taotlust määrata õiglast hüvitist (art 41), siis jäetakse hüvitis määratama.

Güveç vs. Türki – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türki kodaniku Oktay Güveçi kaebus registreeriti EIK-s 9. aprillil 2001.

Tema kaebuse sisuks oli eelkõige asjaolu, et alaealisena paigutati ta täiskasvanute vanglasse, kus ta viibis kinnipeetavana viis aastat. Täiskasvanute vanglas kinnipidamise tingimuste tõttu püüdis ta korduvalt sooritada enesetappu.

O. Güveç arreteeriti 15-aastasena kahtlustatuna Kurdistanis töölispartei liikmelisuses. Kohtus väitis O. Güveç, et ülekuulamisel teda piinati, andes talle elektrišokke, kasutades tema peal survepesurit ja pekstes kumminuiaga. 2001. aastal mõistis siseriiklik kohus O. Güveçi süüdi Kurdistanis töölispartei kui illegaalse organisatsiooni liikmelisuses ning määras talle karistuseks kaheksa aastat ja neli kuud vangistust. EIK tuvastas, et O. Güveçil puudus kriminaalmenetluse kestel kaitsja ning teatud istungid peeti ilma O. Güveçi osavõtuta.

2000. aastal teavitas vangla arst, et O. Güveçil on süvenenud depressioon ning ta on 1999. aasta jooksul püüdnud kahel korral sooritada enesetappu. Vangla arst tegi ettepaneku paigutada O. Güveç ravisutusse. 2002. aastal O. Güveç põgenes Belgiasse, kus elab praeguseni.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus tuvastas, et alaealise paigutamine täiskasvanute vanglasse oli vastuolus Türki seadustega ning kohustusega, mille Türki oli võtnud rahvusvaheliste lepingutega. Meditsiinilise ekspertarvamuse kohaselt algas ja süvenes O. Güveçi haigus just vanglas.
- Kohus tõdes, et võib järeldada, et O. Güveçi psühholoogilised probleemid on põhjustatud kinnipidamise tingimustest – alaealisena viibis ta täiskasvanutega koos kinnipidamisasutuses ning kriminaalasja arutamise vältel puudus O. Güveçil võimalus konsulteerida kaitsjaga. Kohus juhtis tähelepanu ka asjaolule, et ilmselgelt ei olnud vanglas pakutav arstiabi piisav. Viimast tõestab ka tõik, et vanglas ei suudetud ennetada ega ära hoida korduvaid enesetapu katseid.

Art 5 lõige 3 ja 4. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 3, mille kohaselt vahistatu või kinnipeetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette ning tal on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Vabastamist võidakse seostada tagatistega ilmuda asja arutamisele.
- Kohus juhtis tähelepanu, et vahistamise hetkel oli O. Güveç 15-aastane, mistõttu oli kohtulikule arutamise vältel alaealise vahi all pidamine igal juhul üleliigne artikli 5 lõike 3 tähenduses.

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 4, mille kohaselt igaühel, kellel on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et Türgis puudub menetlus, mille käigus oleks võimalik vaidlustada vahistamist eesmärgiga tuvastada kinnipidamise ebaseaduslikkus.

Art 6 lg 1 koostoimes art 6 lg 3 p-ga c. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Konventsiooni artikli 6 lõiget 1 rikkus Türgi koostoimes artikli 6 lõige 3 punktiga c, mille kohaselt igal kuriteos süüdistataval on vähemalt õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et süüdistatav ei osalenud vähemalt 14 istungil 30-st ja menetluse vältel puudus süüdistataval võimalus konsulteerida kaitsjaga.

Art 13 ja art 14. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks ja diskrimineerimise keeld

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida eraldi konventsiooni artiklite 13 ja 14 rikkumist, kuna rikkumine juba tuvastati teiste artiklite alusel.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, O. Güveçile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 45 000 eurot ja varalise kahju eest 4150 eurot.

Sławomir Musiał vs. Poola – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 20.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Poola kodaniku Sławomir Musiały kaebus registreeriti EIK-s 18. juunil 2006.

S. Musiały on varasest lapsepõlvest epileptik, tal on diagnoositud skisofreenia ja teised vaimsed häired. Juba enne S. Musiały vahistamist oli ta üritanud sooritada enesetappu ning viibinud ravil psühhiaatriahaiglas. 2005. aastal S. Musiały vahistati kahtlustatuna röövis ja kehalises väärkohtlemises. S. Musiały on sellest ajast viibinud mitmetes tervetele kinnipeetavatele mõeldud kinnipidamisasutustes. Mitmel juhul on ta erakorraliselt viidud psühhiaatriahaiglasse, kuna tal esinevad hallutsinatsioonid ning ta on üritanud sooritada enesetappu.

Oma kaebuses EIK-le kirjeldas S. Musiały, et kinnipidamiskohad, kus ta on viibinud on ülerahvastatud ja ebasanitaarsed. S. Musiały väitel on kongides lutikad ja prussakad ning nakkusoht. Kongides suitsetatakse, voodipesu ei pesta korralikult, õhk ei ole puhas ning kinnipeetavad peavad pesema end külmas vees. Poola esitas vastuväited enamusele S. Musiały väidetele, kuid tunnistas, et Poola kinnipidamisasutustes on probleeme ülerahvastatusega.

S. Musiały ei ole esitanud ühtegi ametlikku kaebust vanglale. Küll aga on S. Musiały esitanud kaebusi õiguskantslerile, milles ta väljendas rahulolematust raviga ja kinnipidamise tingimustega. Lisaks oli S. Musiały esitanud mitmeid taotlusi kinnipidamisasutusest vabastamiseks, põhjendades seda tervisliku seisundiga.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Poola rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda.
- Kohus juhtis tähelepanu, et vaimselt ebastabiilset isikut peeti kinnipidamisasutuses, mille tingimused arvestavad ainult tervete kinnipeetavatega. Vaatamata tema haiguslikule seisundile sai S. Musiafi samal määral ja tingimustel meditsiinilist abi nagu teised kinnipeetavad.
- Kohus leidis, et ülerahvastatus kinnipidamisasutustes viitab inimväärikuse vastasele ja alandavale olukorrale ning kombineeritult teiste raskendavate tingimustega kvalifitseerub see piinamiseks.

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusle

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida konventsiooni artikli 8 rikkumist, kuna rikkumine on tuvastatud konventsiooni artikkel 3 osas.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Musiafile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 10 000 eurot.

Ben Khemais vs. Itaalia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), 24.02.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Tuneesia kodaniku Essid Sami Ben Khemaisi kaebus registreeriti EIK-s 3. jaanuaril 2007. Khemais on kinnipeetav Tuneesias, kes esitas EIK-sse kaebuse seoses Itaaliast väljasaatmisega. 2002. aastal mõistis Itaalia kohus Khemaisi süüdi kuritegeliku organisatsiooni liikmelisuses, mille eest määrati talle karistuseks 5 aastat vangistust Itaalias. Lisaks mõistis 2006. aastal Itaalia kohus Khemaisi süüdi kallaletungis. Pärast karistuse kandmist Itaalias saadeti ta riigist välja Tuneesiasse.

2002. aastal oli Tuneesia teinud Khemaisi suhtes tagaseljaotsuse, mille kohaselt mõisteti Khemais süüdi terroristliku organisatsiooni liikmelisuses ja karistati vangistusega 10 aastaks. Süüdi mõistmisel tugines Tuneesia kohus teiste isikute tunnistustele.

2007. aastal pöördus Khemais kaebusega EIK-sse. Lisaks taotles Khemais EIK-lt, et asja arutamise lõppemiseni ei saadaks Itaalia teda riigist välja. EIK-s tegi Itaaliale ettepaneku jätta Khemais riiki kuni Khemaisi kaebuse lahendamiseni EIK-s. Vaatamata eelnevale leidis Itaalia siseriiklik kohus, et Khemais on ohtlik riigi julgeolekule, kuna omab sidemeid rahvusvaheliste terroristlike rühmitustega. 2008. aastal saadeti Khemais Itaaliast välja Tuneesiasse. Itaalia sai Tuneesialt dokumendi, mille kohaselt Tuneesia kinnitas, et Khemais saab Tuneesias kohtuda oma advokaadiga ja perekonnaga, et teda ei piinata ja koheldakse väärikalt, talle tagatakse arstiabi ja ei piirata omavoliliselt tema vabadust.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Itaalia rikkus konventsiooni artiklit 3, mille kohaselt kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega ilma kohase kohtuprotsessita karistada.
- Kohus juhtis tähelepanu varasemale lahendile Saadi vs. Itaalia (28.02.2008, nr 37201/06), kus märgiti, et *Amnesy International* raportid kajastavad selgelt, et Tuneesias on levinud terrorismis kahtlustatavate isikute piinamine ja väärkohtlemine.
- Kohus märkis, et hetkest kui Itaalia saatis Khemaisi riigist välja, ei ole Khemaisi turvalisus enam tagatud. Ka kokkulepe Tuneesiaga ei garanteeri reaalselt Khemaisi turvalisust, kuna Itaalia suursaadik ei saa kohtuda Khemaisiga. Samuti ei ole sellest hetkest Khemaisile tagatud võimalus kohtuda oma advokaadiga.

- Tuneesia saatis nädal pärast Khemaisi väljaandmist materjale, mis tõestasid, et Khemaisil võimaldati kohtuda oma perekonnaga ja advokaadiga ning teda ei ole piinatud. Kohus rõhutas, et vaatamata asjaolule, et nädal pärast väljaandmist Tuneesiale ei ole Khemaisi piinatud, ei kindlusta Khemaisi turvalisust tulevikus.
- Kohus juhtis ka Itaalia tähelepanu konventsiooni artiklile 34, mille kohaselt võib kohus vastu võtta avaldusi igalt isikult, valitsusväliselt organisatsioonilt ja isikute grupilt, kes väidavad, et nad on käesolevas konventsioonis ja selle juurde kuuluvates protokollides sätestatud õiguste rikkumise ohvriks ühe Kõrge Lepinguosalise poolt. Kõrged Lepinguosalised kohustuvad mitte mingil viisil takistama selle õiguse tõhusat kasutamist.

Art 2 ja 6. Õigus elule ja õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et kuna on tuvastatud artikkel 3 rikkumine, puudub vajadus kontrollida artiklite 2 ja 6 võimalikku rikkumist.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus leidis, tuginedes konventsiooni artiklile 41, et Khemaisile mittevarelise kahju eest on õiglaseks hüvitiseks 10 000 eurot ja kohtukulude katteks 5000 eurot.

Branduse vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 07.04.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Rumeenia kodaniku Ioan Brândușe kaebus registreeriti EIK-s 7. jaanuaril 2003.

I. Brândușe on süüdi mõistetud pettuses, mille eest karistati teda 10-aastase vangistusega. Menetluse ajal EIK-s oli I. Brândușe kinnipeetav Aradi vanglas Rumeenias. I. Brândușe esitas kaebuse siseriiklikusse kohtusse, kus ta väitis, et kinnipidamisasutused Rumeenias ei vasta inimväärikusele – on ülerahvastatud, ebahügieenilised ja pakutav toit on halva kvaliteediga. Lisaks peab ta taluma roiskunud haisu, mida põhjustab 20 meetri kaugusel asuv endine jäätmehoidla. Siseriiklik kohus ei rahuldanud I. Brândușe kaebust.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda.
- Kohus märkis, et artikli 3 kohaselt peab riik tagama, et kinnipeetavaid hoitakse inimväärikust tagavates tingimustes. Aradi vanglas on kongis väidetavalt kinnipeetava kohta 2,5 m², mis tegelikkuses on veel väiksem, kuna osa ruumist hõlmab mööbel. Rumeenia Timișora vanglas, kus kaebuse esitaja samuti viibis, oli kinnipeetava kohta kongis 1,5 - 2 m². I. Brândușele on lubatud päevas ainult 1 h jalutuskäiku värskes õhus.
- Kohus möönis, et puuduvad andmed, et I. Brândușele on tahtlikult põhjustatud kannatusi. Siiski leidis, kohus, et asjaoludest tulenevalt võib järeldada, et Rumeenia kinnipidamisasutuste tingimused, kus I. Brândușe on kinnipeetavana viibinud on olnud ebainimlikud.

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artiklit 8, mis muuhulgas sätestab, et igaühel on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.
- Kohus möönis, et I. Brândușe elukvaliteet kannatas tugevalt, mistõttu rikuti ka I. Brândușe eraelu puutumatust. Viimast viisil, mis ei ole tingitud pelgalt asjaolust, et I. Brândușe on kinnipeetav. Kohus juhtis ka tähelepanu, et kinnipeetavale on vangla ainuke

elukeskkond, kus ta viibib aastaid ning isikul endal ei ole võimalik seda keskkonda otseselt kuidagi mõjutada.

- Kohus pidas Rumeeniat vastutavaks asjaolu eest, et pärast jäätmeheidla sulgemist ei hoitud ära olukorda, et eraisikud ei jätkaks jäätmete viimist avaliku võimukandja poolt suletud hoidlasse. Võimukandja hoolimatuse tulemusel levib vangla piirkonnas jäätmeheidla lehk. Rumeenia on mõnel korral küll püüdnud mõõta saastuse taset, kuid seda ainult konkreetsete sündmuste järel (nt 2006. aastal toimunud tulekahju tagajärjel). Kohus heitis Rumeeniale ette, et kinnipeetavaid, kes elavad saastuse piirkonnas, ei ole teavitatud tehtud uuringutest ning neil puudub informatsioon, milline võib olla saastuse mõju nende tervisele.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, I. Brändušele mittevaralise kahju eest hüvitiseks 8000 eurot.

Kochetkov vs. Eesti – rikkumine: art 3 (piinamise keeld) ja art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 02.07.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Eesti kodaniku Mikhail Kochetkovi kaebus registreeriti EIK-s 27. oktoobril 2005. 19. aprillil 2005 viidi M. Kochetkov Tallinna Vanglast Narva, et osaleda kohtuistungil. Kuni 2. maini 2005 viibis M. Kochetkov Narva arestimajas. Arestimajja saabumisel võeti temalt ära isiklikud hügieenitarbed (habemeajaja, kamm, küünte lõikamise komplekt jm). M. Kochetkovi vaatas läbi meditsiiniõde, kellele ta kurtis kurguvalu. Pärast seda viidi M. Kochetkov neljale inimesele mõeldud kinnipidamiskambrisse, kus tegelikult oli kaheksa isikut. Talle anti voodilina ja padjapüür, kuid puudus madrats, tekk ja padi. Ruumipuuduse tõttu puudus kambris võimalus liikuda, kuna tualetinurk, kraanikauss, laud, pingid ja kinnipeetavate isiklike asjade jaoks mõeldud panipaik hõivasid osa põrandapinnast. Kambris ebasanitaarsed tingimused väljendusid asjaolus, et seintelt tilkus kondensatsioonivett ja valitses hapnikupuudus, kuna kambris suitsetati. Puudus riiete pesemise ja kuivatamise võimalus. Kolme kinnipeetava peale oli üks taldrik ja üks lusikas ning tee või vee joomiseks tuli kasutada plastikust jogurtitopse. Pidevalt tuli seista kraanikausi või tualeti kasutamise järjekorras. Tualett ei olnud ülejäänud ruumist eraldatud. Nendes tingimustes kujunes M. Kochetkovil külmetusest pikaajaline haigus.

20. aprillil 2005 vaatas meditsiiniõde M. Kochetkovi uuesti läbi ja avastas kurgu paistetuse, mille järel anti talle Biseptoli tablette. M. Kochetkovi palvele saada konsultatsiooni muult arstilt vastati eitavalt.

M. Kochetkov esitas mitu kaebust Narva arestimaja direktorile, kes ei vastanud tema pöördumistele. Justiitsministreerium ja Politseiamet vastasid M. Kochetkovile, et nad on teadlikud olukorrast Narva arestimajas.

Eesti haldus- ja ringkonnakohus ei rahuldanud M. Kochetkovi kaebust. Kohus leidis, et ülerahvastatusest tingitud ebamugavus ei tähenda, et arestimaja juhtkond oleks isiku inimväärikust alandanud ja sellega kahju tekitanud. Kohus leidis, et tõendamata on asjaolu, et M. Kochetkovi tervisele tekitatud kahju on seotud viibimisega arestimajas. 18. jaanuaril 2006 ei andnud Riigikohus M. Kochetkovi kassatsioonkaebusele menetlusluba.

2003. aasta septembris külastas Eestit Piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee (CPT). 27. aprillil 2005 avaldas komitee aruande, mis sisaldas järgnevaid seisukohti:

"Olmetingimused, milles kinnipeetud isikud (politsei järelevalve all, vahistatud või süüdimõistetud) viibisid teatavates politsei arestimajades, k.a Kohtla-Järve ja Narva, olid kohutavad. Samuti olid tingimused väga kehvad Jõgeva arestimajas. Vahialuseid hoiti

ööpäevaringselt (võimaluseta viibida värskes õhus) lukustatud kambrites, mis olid räpased, hämarad (puudus päevavalgus ja kunstlik valgustus oli kehv) ja ülekoormatud (kuni 15 inimest 15 m2 suuruses kambris). /---/"

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 3, mille kohaselt kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus rõhutas, et konventsiooni artikkel 3 kaitseb ühte demokraatliku ühiskonna kõige põhilisemat väärtust (vt ka *Labita vs. Itaalia*, 6.04.2000, nr 26772/95, p 119). Halb kohtlemine peab saavutama nn minimaalse tõsidusastme, et selle suhtes oleks võimalik kohaldada artiklit 3. Kõnealuse minimaalse tõsidusastme hindamine on suhteline – sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest, nagu nt halva kohtlemise kestus, kohtlemise füüsiline ja vaimne mõju isikule, ja mõnel juhul ohvri sugu, vanus ja tervislik seisund.
- Kohus tõdes, et riik peab tagama, et isiku vahi all pidamise tingimused vastaksid inimväärikusele ning vahi all pidamine ei põhjustaks isikule kannatusi ja raskusi määral, mis ületaks kinnipidamisega paratamatult kaasneva kannatuse määra. Ka kinnipidamise ajal tuleb hoolitseda, kinnipidamise erisusi arvestades, piisavalt isiku tervise ja heaolu eest (vt ka *Kudla vs. Poola*, 26.10.2000, nr 30210/96, p 92-94).

Art. 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 13, mille kohaselt on igaühel, kelle käesolevas konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.
- EIK kohus märkis, et M. Kochetkov esitas kohtutele kaebuse seoses kinnipidamise tingimustega ja nõudis hüvitist talle tekitatud mittevaralise kahju eest. Riigisisised kohtud tuvastasid, et arestimaja tingimused ei vastanud õigusaktides kehtestatud nõuetele. Siiski leidsid riigisisised kohtud, et riigivastutuse seaduse alusel saab mittevaralise kahju eest mõista rahalise hüvitise välja ainult juhul, kui on tehtud kindlaks, et konkreetsed ametnikud on süüliselt paigutanud M. Kochetkovi alandavatesse tingimustesse või rakendanud meetmeid alandamise või piinamise eesmärgil. Kohus nimetas seda tõlgendust liialt piiravaks, kuna nimetatud tõlgenduse kohaselt ei ole võimalik mõista välja hüvitist, kui ametnikel puudus süü või tahtlus alandada. EIK rõhutas, et ehkki peab arvesse võtma asjaolu, kas häbistamine või alandamine oli kohtlemise eesmärk, ei välista kõnealuse eesmärgi puudumine konventsiooni rikkumist (vt ka *Peers vs. Kreeka*, 19.04.2001, nr 28524/95, p 74; *Kalashnikov vs. Venemaa*, 15.07.2002, nr 47095/99, p 101).
- EIK võttis arvesse valitsuse viiteid riigisisestele kohtuasjadele, milles halduskohtud on mõistnud sarnastel asjaoludel kinnipeatavatele mittevaralise kahju eest rahalise hüvitise.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M Kochetkovile mittevaralise kahju eest 1000 eurot.

Artikkel 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Mamirgon Tashtemirov, Ilhomjon Ismoilov, Rustam Naimov, Izzatullo Muhametsobirov, Abdurrauf Muhamadsobirov, Sardorbek Ulughodjaev, Obboskhon

Makhmudov, Umarali Alimov, Kabul Kasimhujayev, Hurshid Hamzaev, Iskanderbek Usmanov, Shkrullo Sabirov ja Mahmud Rustamhodjaev, kelle hulgast enamik elas varem Usbekistanis. Kõik kaebajad on religiooselt suunitlusest islamiusulised ja tegelevad eraettevõtlusega. Aastatel 2000–2005 põgenesid kaebajad Venemaale, kuna kartsid, et neid hakatakse usuliste veendumuste ja äritegevuse pärast taga kiusama. Venemaa otsustas nimetatud isikud Usbekistanile välja anda.

Kaebuse kohtule esitasid eelpool märgitud isikud põhjusel, et Venemaalt väljaandmise korral ähvardab neid risk saada piinamise ja ebaõiglaselt süüdi mõistmise ohvriks.

2004. aastal kaebuse esitanud isikute kodulinnas Andijanis arreteeriti mitmeid ärimehi kahtlustusega seotuses ekstremistliku religioosse ja terroristliku rühmitusega Hizb-ut-Tahrir.

2005. aastal ründasid relvastatud isikud Andijani vanglat ja vabastasid arreteeritud ärimehed. Ebaseadusliku relvastatud operatsiooni käigus võtsid relvastatud isikud pantvange, hõivati valitsuse hoone jm. Samal päeval tulistas politsei rahvahulka, kes oli tulnud avaldama meelt vaesuse ja ebaõigluse vastu. Hukkusid sajad tsiviilisikud, kellede hulgas oli ka naisi ja lapsi. Riigi väitel oli rahutuse korraldanud terroristlik rühmitus Hizb-ut-Tahrir. Ismilovit jt EIK-sse kaebuse esitanud isikuid kahtlustatakse rahutuste finantseerimises.

Kaebuse esitanud isikud arreteeriti Venemaal ja peeti kinni eesmärgiga anda isikud välja Usbekistanile. Kaebajad esitasid Venemaal vabastamise taotluse ning taotluse põgeniku staatuse saamiseks. Taotlusi ei rahuldatud.

Ismoilov jt EIK-sse kaebuse esitanud isikud väidavad, et neil puuduvad sidemed Hizb-ut-Tahririga ning rahutuste korraldamisega. Naimovi ja Muhamadsobirovi on Usbekistanis varem arreteeritud ning nende väitel peksti neid kinnipidamise vältel korduvalt ning ähvardati nende lähedasi. Kaebajate äripartnerid ja sugulased on Usbekistanis arreteeritud süüdistatuna sidemetes Hizb-ut-Tahririga. 2006. aastal andis inimõiguste Kohus Venemaale korralduse peatada inimõiguste kohtule kaebuse esitanud isikute väljasaatmise protsess kuni kohtuotsuse langetamiseni.

Otsus

Art 3

- Kohus pidas tõendatuks, et Ismoilovit jt kohtule kaebuse esitanud isikuid on ähvardatud nende kodumaal piinata. Objektiivsed allikad (mh *UN Special Rapporteur on Torture, Amnesty International, Human Rights Watch*) kinnitavad, et arreteeritute piinamine on Usbekistanis levinud. Isikud, kes peale 2005. aasta Andijani sündmusi põgenesid Usbekistanist, kuid anti riigile välja, arreteeriti riiki sisenedes ning neil keelati suhelda välismaailmaga (*incommunicado detention*), mis viitab piinamise võimalusele. Eelnevast järeldas kohus, et kinnipeetavate väärkohtlemine on Usbekistanis probleemiks. Seega isikute Venemaalt väljasaatmine seaks nad väärkohtlemise ohtu.

Art 5

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Venemaa seadusandlus on ebaselge osas, mis puudutab ajalist piirangut selle kohta kui kaua tohib isikuid vahi all hoida. Antud juhul hoiti isikuid vahi all üle 20 kuu, millega rikuti isikute õigust isikuvabadusele ja turvalisusele.

Art 6

- Kohtule kaebuse esitanud isikute Venemaalt väljasaatmise otsuses oli väljasaatmise põhjuseks märgitud asjaolu, et isikud olid süüdi terrorismis ja teistes kuritegudes, mille nad panid toime Usbekistanis. Kohus toonitas, et väljasaatmise otsuse kohaselt käsitleti isikuid juba süüdi olevatena. Muuhulgas puudus märke, et isikud ise on esitanud süüdistustele vastu vaieldud. Kohus leidis, et riik on rikkunud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Ladent vs. Poola – rikkumine: art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 18.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Prantsusmaa kodanik Franck Ladent, kes on abielus Poola kodanikuga. Alguses elas perekond Ladent Poolas, kuid 2001. aastal kolisid nad Prantsusmaale.

2001. aasta märtsis esitas maja administraator, kus F. Ladent Poolas elas, F. Ladenti vastu süüdistuse laimamises, kuna viimane olevat karjunud tema peale poolakeelsete ebatsensuursete väljenditega.

Kohus saatis korduvalt kohtukutseid F. Ladenti endisesse elukohta Poolas, kuid F. Ladentini ei jõudnud üksi kutse, kuna selleks ajaks oli Ladent oma perega Poolast lahkunud. 2002. aasta oktoobris peatas kohus menetluse, põhjusel, et ei olnud võimalik tuvastada F. Ladenti elukohta.

3. jaanuaril 2003, olles naasnud puhkuselt Poolast, peeti F. Ladent rutiinse passikontrolli käigus kinni Poola-Saksamaa piiril. F. Ladenti küsitleti, kuid viimane ei saanud aru, milles teda süüdistatakse ja miks kinni hoitakse. 9. jaanuaril 2003 määrati F. Ladentile kaitsja, kes esitas kaebuse F. Ladenti kinnihoidmise kohta. 10. jaanuaril 2003 lubas kohus F. Ladenti vabastada, kuid keelas riigist lahkuda. Kinnipidamisasutus aga ei vabastanud F. Ladenti, kuna asutuseeni jõudis faks, mitte kohtumääruse originaal. F. Ladent vabastati 13. jaanuaril 2003.

F. Ladent naases perega Prantsusmaale 2003. aasta jaanuaris. 2005. aasta jaanuaris langetas siseriiklik kohus kohtuotsuse F. Ladenti kasuks.

Otsus

Art 5

Ladenti arest 3.-10. jaanuaril 2003

- Kohus leidis, et F. Ladenti kinnihoidmisel ei peetud kinni siseriiklikult sätestatud protseduuridest. F. Ladenti kinnihoidmine oli meelevaldne, kuna teda ei olnud korrakohaselt teavitatud kinnihoidmise põhjustest. Kohus leidis, et kinnipidamise rakendamine ei olnud ka proportsionaalne, võrreldes asjaoludega, milles teda süüdistati.
- Kohus leidis, et F. Ladenti ei informeeritud koheselt, miks teda kinni peeti ja informatsiooni ei antud keeles, mida F. Ladent valdas. Kohus leidis, et kahtlemata rikuti sellega F. Ladenti õigust vabadusele.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, F. Ladentile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 10 000 eurot ja kohtukulude katteks 346 eurot.

Shtukaturov vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Pavel Vladimirovich Shtukaturov, kes põeb vaimuhaigust. 2004. aastal tunnistati ta ametlikult teovõimetuks (Venemaal ei kasutata terminit piiratud teovõime). P. Shtukaturov väitis, et tema ema saatis ta psühhiaatrilisele kinnisele ravile eesmärgiga võtta omale varandus, mille P. Shtukaturov oli pärinud oma vanavanemalt.

2004. aastal esitas P. Shtukaturovi ema siseriiklikule kohtule taotluse poja teovõimetuks tunnistamiseks. Ema väitis, et P. Shtukaturov ei saa iseseisvalt hakkama ning vajab hooldajat. P. Shtukaturovi ei teavitatud ametlikult nimetatud taotlusest. Kohtuistungil, mille käigus arutati P. Shtukaturovi teovõime üle, ei osalenud P. Shtukaturov isiklikult – istungil viibisid prokurör ja psühhiaatriakliiniku esindaja. P. Shtukaturov tunnistati tsiviilkoodeksi artikli 29 alusel teovõimetuks. Nimetatud sätte kohaselt on teovõimetu isik, kes ei saa aru oma tegude

tähtsusest ega ei suuda neid kontrollida. Siseriikliku kohtu otsus põhines meditsiinilisel aruandel, mille kohaselt on P. Shtukurov agressiivne, pessimistlik, ühiskonnast võõrdunud elustiiliga. Aruandes järeldati, et P. Shtukurov põeb skisofreeniat, mistõttu ei saa isik aru oma tegude tähtsusest ega suuda oma tegusid kontrollida. Siseriikliku õiguse järgi oli P. Shtukurovi emal tema eestkostjana õigus pöörduda tema eest kohtu poole.

P. Shtukurov nägi kohtuotsust teovõimetuks tunnistamise kohta ema kodus ning pöördus pärast seda advokaadi poole. Advokaadi väitel oli P. Shtukurov võimeline aru saada oma tegudest ning on võimeline neid kontrollima.

2005. aastal suunas P. Shtukurovi ema poja psühhiaatriakliinikusse. P. Shtukurovi advokaat taotles luba P. Shtukuroviga kohtumiseks, kuid tema taotlust ei rahuldatud. P. Shtukurovil keelati kõik kontaktid väljaspool haiglat. P. Shtukurovi väitel sunniti teda lisaks tarvitama tema tahtvastaselt tugevaid ravimeid.

2005.–2006. aastal taotles P. Shtukurov oma advokaadi vahendusel, et teda lubataks haiglast lahkuda, kuid taotlusi ei rahuldatud.

2006. aastal tegi EIK riigile ettekirjutuse, et P. Shtukurovil lubataks kohtuda oma advokaadiga eesmärgiga valmistada ette kaebus EIK-le. Ettekirjutust aga ei järgitud. Väideti, et P. Shtukurov ei tohi tegutseda ilma oma ema kui eestkostja nõusolekuta, mistõttu ei saa P. Shtukurovi advokaati lugeda tema seaduslikuks esindajaks.

P. Shtukurov vabastati haiglast 2006. aasta mais, kuid võeti tagasi ema taotlusel järgmisel aastal.

P. Shtukurov kui teovõimetu isik ei või siseriikliku õiguse kohaselt töötada, abielluda, kuuluda ühingutesse, reisida, müüa ega osta kinnisvara.

Otsus

Art 6

- Kohus rõhutas, et kui isiku suhtes soovitakse rakendada kohustuslikke piiranguid, siis tuleb kohtul ära kuulata isik, kelle suhtes piiranguid soovitakse kehtestada või nimetatud isiku esindaja. Antud juhul heidab Kohus siseriiklikele kohtutele ette, et isikule ei antud võimalust osaleda asja arutamisel. Isiku kõrvalejätmisega asja arutamisel jättis kohus teostamata ka võimaluse kujundada objektiivne arvamus isikust, kelle teovõime üle otsus langetati. Eelnevale tuginedes leidis EIK, et riik rikkus isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 8

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtuotsusega sekkuti jõuliselt P. Shtukurovi eraellu, s.t P. Shtukurov muudeti sõltuvaks oma eestkostjast.
- Kohus heitis siseriiklikule kohtule ette, et oma seisukoha kujunemisel toetus kohtunik ainult meditsiinilisele aruandele, milles puudusid haigust piisavalt kirjeldavad asjaolud.
- Kohus pööras tähelepanu, et Venemaa siseriiklik õigus nägi ette ainult kaks teovõime liiki: täielikult teovõimetu või täielikult teovõimeline, puuduvad piiripealsed käsitlused. Kohus viitas oma otsuses Ministrite Komitee soovitusel, milles kirjeldatakse paindlikumaid õiguslikke võimalusi teovõime piiramiseks.
- Kohus leidis, et siseriikliku kohtu otsus oli ebaproportsionaalne, liialt oli piiratud isiku õigust eraelule teiste isikute tervise kaitseks.

Art 5

- Kohus tõi välja, et puuduvad selgitused, miks P. Shtukurov paigutati 2005. aastal psühhiaatriakliinikusse. Puudusid meditsiinilised dokumendid, mis kirjeldaksid P. Shtukurovi haiguslikku seisundit sel perioodil. Haiglasse sissevõtmine põhines tema õiguslikul staatusel, mitte tema meditsiinilisel seisundil.
- Haiglasse paigutamine loeti siseriikliku õiguse kohaselt vabatahtlikuks, kuna seda taotles P. Shtukurovi seaduslik esindaja. Siseriiklik kohus ei osalenud otsustamise

protsessis, kas P. Shtukurov vajab kinnist haiglaravi või mitte. Siseriikliku õiguse alusel puudub kirjeldatud situatsioonis pidev õiguslik järelevalve meditsiinasutuse tegevuse üle. P. Shtukurovil puudusid endal igasugused õiguslikud vahendid, et vaidlustada haiglasse paigutamist, kuna tal puudus teovõime.

- Kohus leidis, et rikutud on P. Shtukurovi õigust isikuvabadusele.

Art 34

- Kohus pidas kohatuks, et P. Shtukurovil ei lubatud haiglas kohtuda oma advokaadiga, et valmistada ette pöördumist EIK-sse. Kuigi mõne aja möödudes lubati P. Shtukurovil haiglast lahkuda ning kohtuda advokaadiga, siis vahepealsel ajal siiski takistati isikul kaitsta oma õigusi.

Art 3

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Shtukurovi sunniti tarvitama tugevatoimelisi ravimeid, millel olid ebameeldivad või negatiivsed kõrvalmõjud.

Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse EIK-le esitasid Tšetšeenias elavad Venemaa kodanikud Umtazh Ibragimov, Tamara Ibragimova, Zulikhan Ibragimova, Yakha Ibragimova, Magomed Ibragimov ja Ayznat Ibragimova. Nimetatud isikute koju tungisid 2002. aasta öösel kl 2 paiku relvastatud maskeeritud mehed ning viisid kaasa U. Ibragimovi ja T. Ibragimovi poja Rizvan Ibragimovi. Relvastatud mehi, kes kandsid Venemaa sõduritele sarnast riietust, oli neljakümne ringis. Majja tungimine toimus komandanditunni ajal. Eelnevast järeldas perekond, et tegemist oli Venemaa sõduritega.

Riik väitis, et nende andmetel tungisid tundmatud isikud Ibragimovite elamusse ja röövisid R. Ibragimovi, kelle asukoht on praeguseni teadmata.

Siseriiklikult uuriti antud juhtumit, kuid 2006. aastal uurimine lõpetati. Kinnipidamisasutustes puuduvad andmed R. Ibragimovi kohta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Asjaoludest järeldas EIK, et 2002. aastal vahistasid R. Ibragimovi Venemaa sõjaväelased. Kuna peale vahistamist puuduvad R. Ibragimovin kohta igasugused andmed, eeldas EIK, et R. Ibragimov on surnud.
- EIK leidis, et siseriikliku uurimise läbiviimisel ei võetud ette vajalikke samme, et tuvastada isikud, kes sisenesid 2002. aastal Ibragimovite elamusse ja viisid kaasa R. Ibragimovi. Kohus leidis, et tegemist on konventsiooni artikli 2 rikkumisega.

Art 3. Piinamise keeld

- Riik ei andnud R. Ibragimovi sugulastele informatsiooni, mis juhtus peale vahistamist. Üle kolme aasta on R. Ibragimovi lähedased elanud teadmatuses. Kohtusse kaebuse esitanud isikud on siseriiklikult püüdnud hankida teavet mitmetelt riiklikelt asutuselt, kuid neile on vastatud, et menetlus kestab või eitatud riigi seost R. Ibragimovi kadumisega. Kohus leidis, et R. Ibragimovi lähedased kannatavad, mis väljendub selles, et nad ei saa teada, mis juhtus R. Ibragimoviga. Seega on riik rikkunud konventsiooni artiklit 3.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- R. Ibragimovile ega tema pereliikmetele ei antud teavet, miks R. Ibragimov vahistati. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine R. Ibragimovi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Musa Gaytayevi sugulased, kes elavad Tšetšeenias. M. Gaytayev arreteeriti 2003. aastal umbes kahekümne Venemaa sõduri poolt oma kodus. Samal ööl arreteeriti ka M. Gaytayevi sugulane Magomed Gaytayev, kes töötab kohalikus politseis. Viimane jäeti samal päeval suvalisse maapiirkonda väheliigeldavale teele. Magomed Gaytayevi sõnul tõmmati arreteeritutele autos kotid pähe. Viimane suutis siiski ära tunda, et neid viiakse Urus-Martanis asuvasse Venemaa sõjaväebaasi. Peale arreteerimist puudub sugulastel informatsioon M. Gaytayevi asukoha kohta.

Riigi väitel röövisid M. Gaytayevi tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos M. Gaytayevi kadumisega. 2003. aastal alustati uurimist M. Gaytayevi kadumise asjas, kuid uurimine ei ole viinud tulemusteni.

Art 2. Õigus elule

- Kohus järeldas, et M. Gaytayev arreteeriti Venemaa sõjaväelaste poolt ning riik on seotud tema kadumisega. Antud järeldust toetab fakt, et masinad, millega veeti vahistatud isikud, liikusid takistusteta komandanditunni ajal teedel, mis olid sõjaväe poolt tõkestatud.
- Olukorda, kus isikuid vahistatakse öösel nende kodust, avaldamata sealjuures teavet nende äraviimise kohta, võib kohtu hinnangul lugeda eluohtlikuks. Asjaolu, et praeguseni puudub informatsioon M. Gaytayevi kohta, kinnitab, et M. Gaytayev on surnud. M. Gaytayevi kadumise uurimine on tulutult kestnud üle nelja aasta, mis kinnitab konventsiooni artikli 2 rikkumist.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus arvestas, et kaebuse esitasid M. Gaytayevi sugulased, kes olid vahistamise tunnistajateks. Vaatamata sellele, et M. Gaytayevi sugulased on püüdnud saada teavet M. Gaytayevi kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost vahistamisega või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, kus isikud on teadmatutes, mis pärast vahistamist juhtus nende lähedasega, võib lugeda konventsiooni artikli 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- M. Gaytaye vile ega tema sugulastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine M. Gaytayevi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Rumani Gekhayeva, Zlikhat Dugayeva, Subani Akhyadova, Zubidat Gekhayeva ja Aynet Malgasarova. Nimetatud isikud on pereliikmed ning elavad Tšetšeenias. Rumani Gekhayeva tütar oli Zubidat Gekhayeva (sünd 1968), kes põdes epilepsiat ning kellel oli ajukasvaja. Zlikhat Dugayeva tütar oli Aminat Dugayeva (sünd 1988).

16. mail 2003. aasta varahommikul tungisid vene keelt kõnelevad relvastatud meessoost isikud perekond Gekhayeva ealmusse ning vahistasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva. A. Dugayeva oli vahistamise hetkel 15-aastane ja õppis põhikooli 9. klassis. Pärast vahistamist puuduvad teated A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva asukoha kohta.

Vahetult peale arreteerimist oli meedias uudis, et 16. mail arreteeriti 2 naist, keda kahtlustatakse terrorismis. Kohaliku ajalehe *Schit I Mech* kohaselt arreteeriti 2 naissoost isikut, keda kahtlustatakse enesetapu pommitajate värbamises ja pommirünnaku organiseerimises Moskvale.

Riigi väitel röövisid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumisega. 2003. aastal algatati uurimine isikute kadumise kohta, kuid uurimine on olnud tulemusteta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus tõdes, et faktid toetavad asjaolu, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva arreteerisid Venemaa sõdurid. A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on praeguseks olnud kadunud üle kolme aasta, mistõttu seda olukorda võib lugeda nende jaoks eluohtlikuks. Lisaks on nimetatud isikute kadumise uurimine olnud ebaefektiivne. Kohus leiab, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva vahistamist on mõistlik seostada meedias olnud teadetega kahe naissoost isiku vahistamisest kahtlustatuna terrorismis. Kohus eeldas, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on ilmselt surnud, mistõttu koosmõjus eelnevate järeldestega on riik rikkunud art 2.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus tõdes, et kaebuse esitasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedased. Vaatamata sellele, et nad on püüdnud saada teavet A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost arreteerimisega, või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, et isikud on teadmatuses, mis peale arreteerimist juhtus nende lähedastega võib lugeda art 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud art-s 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Art 13 rikkumine on toimunud seoses art 2 rikkumisega.

*Vt ka sarnaste asjaoludega kohtulahendit *Betayev ja Betayeva vs. Venemaa* (29.05.2008, nr 3731/03).

Güveç vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türgi kodaniku Oktay Güveçi kaebus registreeriti EIK-s 9. aprillil 2001.

Tema kaebuse sisuks oli eelkõige asjaolu, et alaealisena paigutati ta täiskasvanute vanglasse, kus ta viibis kinnipeetavana viis aastat. Täiskasvanute vanglas kinnipidamise tingimuste tõttu püüdis ta korduvalt sooritada enesetappu.

O. Güveç arreteeriti 15-aastasena kahtlustatuna Kurdistani töölispartei liikmelisuses. Kohtus väitis O. Güveç, et ülekuulamisel teda piinati, andes talle elektrišokke, kasutades tema peal survepesurit ja pekstes kumminuiaga. 2001. aastal mõistis siseriiklik kohus O. Güveçi süüdi Kurdistani töölispartei kui illegaalse organisatsiooni liikmelisuses ning määras talle karistuseks kaheksa aastat ja neli kuud vangistust. EIK tuvastas, et O. Güveçil puudus kriminaalmenetluse kestel kaitsja ning teatud istungid peeti ilma O. Güveçi osavõtuta.

2000. aastal teavitas vangla arst, et O. Güveçil on süvenenud depressioon ning ta on 1999. aasta jooksul püüdnud kahel korral sooritada enesetappu. Vangla arst tegi ettepaneku paigutada O. Güveç ravisutusse. 2002. aastal O. Güveç põgenes Belgiasse, kus elab praeguseni.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus tuvastas, et alaealise paigutamine täiskasvanute vanglasse oli vastuolus Türgi seadustega ning kohustusega, mille Türgi oli võtnud rahvusvaheliste lepingutega. Meditsiinilise ekspertarvamuse kohaselt algas ja süvenes O. Güveçi haigus just vanglas.
- Kohus tõdes, et võib järeldada, et O. Güveçi psühholoogilised probleemid on põhjustatud kinnipidamise tingimustest – alaealisena viibis ta täiskasvanutega koos kinnipidamisasutuses ning kriminaalasja arutamise vältel puudus O. Güveçil võimalus konsulteerida kaitsjaga. Kohus juhtis tähelepanu ka asjaolule, et ilmselgelt ei olnud vanglas pakutav arstiabi piisav. Viimast tõestab ka tõik, et vanglas ei suudetud ennetada ega ära hoida korduvaid enesetapu katseid.

Art 5 lõige 3 ja 4. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 3, mille kohaselt vahistatu või kinnipeetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette ning tal on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Vabastamist võidakse seostada tagatistega ilmuda asja arutamisele.
- Kohus juhtis tähelepanu, et vahistamise hetkel oli O. Güveç 15-aastane, mistõttu oli kohtuliku arutamise vältel alaealise vahi all pidamine igal juhul üleliigne artikli 5 lõike 3 tähenduses.
- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 4, mille kohaselt igapähe, kellelt on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et Türgis puudub menetlus, mille käigus oleks võimalik vaidlustada vahistamist eesmärgiga tuvastada kinnipidamise ebaseaduslikkus.

Art 6 lg 1 koostoimes art 6 lg 3 p-ga c. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Konventsiooni artikli 6 lõiget 1 rikkus Türgi koostoimes artikli 6 lõige 3 punktiga c, mille kohaselt igal kuriteos süüdistataval on vähemalt õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et süüdistatav ei osalenud vähemalt 14 istungil 30-st ja menetluse vältel puudus süüdistataval võimalus konsulteerida kaitsjaga.

Art 13 ja art 14. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks ja diskrimineerimise keeld

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida eraldi konventsiooni artiklite 13 ja 14 rikkumist, kuna rikkumine juba tuvastati teiste artiklite alusel.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, O. Güveçile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 45 000 eurot ja varalise kahju eest 4150 eurot.

Mooren vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 4 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 09.07.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Saksamaa kodaniku Burghard Theodor Mooreni kaebus registreeriti EIK-s 26. märtsil 2003. 25. juulil 2002 vahistati B.T. Mooren kahtlustatuna maksudest kõrvalehoidmises. 16. augustil 2002 kinnitas esimese astme kohus B.T. Mooreni vahistamismääruse, mille B.T. Mooreni kaitsja vaidlustas.

9. septembril 2002 jättis kohus B.T. Mooreni ja tema kaitsja kaebuse rahuldamata. Lisaks ei saanud B.T. Mooreni kaitsja tutvuda prokuratuuris hoitava toimikuga, viimase kohta oli prokuratuur valis andma vaid suulisi selgitusi ja teavet.

Düsseldorfi apellatsioonikohus rahaldas B.T. Mooreni kaebuse vahistamise asjas 14. oktoobril 2002 ja saatis lahendi arutamiseks tagasi alama astme kohtusse. B.T. Mooren vabastati 7. novembril 2002 ning 18. novembril 2002 võimaldati B.T. Mooreni kaitsjal tutvuda toimikuga. 9. märtsil 2005 mõisteti B.T. Mooren süüdi maksudest kõrvalehoidumises ning määrati karistuseks 1 aasta ja 8 kuud tingimisi vangistust.

Otsus

Art 5 lg 4. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Saksamaa rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 4, mis sätestab, et igal inimesel, kellelt on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus nõuda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.
- Kohus mõõnis, et protsessi muutis ebaõiglaseks eelkõige kaks asjaolu:
 - a. Protsessi pikendas asjatult tõik, et Düsseldorfi apellatsioonikohus saatis vahistamismääruse uueks arutamiseks alama astme kohtule.
 - b. Kuna B.T. Mooreni kaitsjal ei võimaldatud aegsasti ligipääsu toimikule, ei olnud tagatud poolte võrdsus.

Art 41. Õiglase hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, B.T. Moorenile mittevaralise kahju eest 3000 eurot, ja menetluskulude hüvitamiseks 5650 eurot.

M. vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 1 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 7 lg 1 (karistamine seaduse alusel), 17.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Saksamaa kodaniku M. kaebus registreeriti EIK-s 24. mail 2004.

1986. aastal karistati M.-i isikuvastaste kuritegude toimepanemise eest vangistusega viis aastat. Samas otsuses leiti, et M.-i suhtes tuleb kohaldada karistusjärgset kinnipidamist (nn preventiivne vangistus, *preventive detention*, *Sicherungsverwahrung*), kuna ekspertide hinnangul oli tal tugev kalduvus panna toime uusi raskeid isikuvastaseid kuritegusid.

Pärast põhikaristuse kandmist esitas M. kohtule korduvalt taotlusi, et kaalutaks M.-i karistusjärgsest kinnipidamisest vabastamist. Kohtud keeldusid, toetudes M.-i vägivaldsele käitumisele vanglas ja ekspertide meditsiinilisele hinnangule. 2001. aasta aprillis ei rahuldanud siseriiklik kohus M.-i järjekordset taotlust ning pikendas M.-i karistusjärgset kinnipidamist ka pärast 2001. aasta septembrit, kui M.-l täitis 10 aastat vangistust. Frankfurdi apellatsioonikohus pikendas M.-i karistusjärgset kinnipidamist, leides – nagu ka alama astme kohtud varem –, et isiku ohtlikkus nõuab tema edasist kinnipidamist. Karistusjärgset kinnipidamist pikendati 1998. aastal muudetud kriminaalkodeksi § 67 (d) 3 alusel, mille kohaselt säte kehtib ka kinnipeetavate suhtes, kelle osas otsustati karistusjärgne kinnipidamine enne sätte muutmist. Nimetatud säte andis võimaluse pikendada karistusjärgset kinnipidamist piiramatult. M. mõisteti süüdi 1986. aastal ning sellel ajal kehtis kriminaalkodeksi säte, mille kohaselt ei oleks M.-i suhtes saanud kohaldada üle kümne aasta pikkust karistusjärgset kinnipidamist.

2004. aastal otsustas Saksamaa konstitutsioonikohus, et põhimõte, et karistamine saab toimuda kehtiva seaduse alusel ei hõlma karistusjärgse kinnipidamise kohaldamist. Konstitutsioonikohus leidis, et karistusjärgne kinnipidamine erineb oma olemuselt karistuslikest meetmetest, kuna ühelt poolt on seadusandja sätestanud karistused ning teisalt eksisteerivad preventiivse iseloomuga meetmed (nt karistusjärgne kinnipidamine).

Otsus

Art 5 lg 1. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- EIK leidis, et Saksamaa rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 1, mis sätestab, et igalühel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kelleltki ei või võtta tema vabadust, **välja arvatud seaduses kindlaksmääratud korras**.
- EIK kinnitas, et M.-i karistusjärgne kinnipidamine kuni kümne aastani oli seaduslik kinnipidamine pädeva kohtu süüdimõistva otsuse alusel konventsiooni artikli 5 lõige 1 punkti a tähenduses.
- Seega EIK leidis, et konventsiooni rikkumine toimus karistusjärgse kinnipidamise osas, mis ületas kümnet aastat. EIK tõdes, et puuduvad piisavad seosed 1986. aastal tehtud süüdimõistva otsuse ja 2001. aastal langetatud karistusjärgse kinnipidamise pikendamise vahel üle kümne aasta. Kui M. 1986. aastal mõisteti süüdi, siis kohus rakendas karistusjärgset kinnipidamist teadmise, et M.-i on võimalik kinni pidada maksimaalselt kümme aastat. Kriminaalkodeksisse viidi muudatus sisse alles 1998. aastal.
- EIK juhtis tähelepanu, et üldsõnaline väide, et M. võib vabaduses toime panna uusi kuritegusid, ei õigustanud M.-i pikaajalist karistusjärgset kinnipidamist. Oht potentsiaalselt toimepandavate kuritegude osas peab olema väljendatud piisavalt täpselt ("*sufficiently concrete*", p 102, vt ka konventsiooni art 5 lg 1 p c).

Art. 7 lg 1. Karistamine seaduse alusel

- EIK leidis, et karistusjärgne kinnipidamine on karistus konventsiooni artikkel 7 lõike 1 tähenduses:
 - (a) EIK juhtis tähelepanu, et karistusjärgne kinnipidamine sarnaneb nn tavalisele kinnipidamisele: isikul puudub vabadus, Saksamaal hoitakse kõiki kinnipeetavaid – eristamata, kas tegu on karistusjärgse kinnipeetavaga või mitte – samades kinnipidamisasutustes, kinnipidamistingimused on identsed ja psühholoogiline nõustamine toimub samal viisil kõikide kinnipeetavate suhtes, ka karistusjärgse kinnipidamise eesmärk on ühiskonna kaitsmine ja kinnipeetavate ettevalmistamine seaduskuulekaks eluks.
 - (b) EIK möönis, et pärast 1998. aastal tehtud seadusemuudatust puudub karistusjärgse kinnipidamise maksimumkestus. Viimane muudab aga karistusjärgse kinnipidamise üheks karmimaks meetmeks, mida isiku suhtes on võimalik rakendada.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus leidis, tuginedes konventsiooni artiklile 41, et mittevahalise kahju eest on M.-le õiglaseks hüvitiseks 50 000 eurot.

Bergmann vs. Eesti – rikkumine: art 5 lg 3 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kohtuasi põhineb kaebusel Eesti Vabariigi vastu, mille esitas EIK-le Eesti kodanik Andres Bergmann 8. oktoobril 2004.

Kaebajale esitati süüdistus majandusalastes süütegudes, mis olid pandud toime ajavahemikus 1995-2001 ja millega tekitati kahju rohkem kui 190 miljoni Eesti krooni (ligikaudu 12 miljoni euro) ulatuses.

13. detsembril 2001 andis Tartu Maakohus (maakohus) loa kaebaja vahi all pidamiseks kuni 3. märtsini 2002. 25. jaanuaril 2002 nõustus maakohus vabastama kaebaja 1 000 000 Eesti krooni (64 000 euro) suuruse kaitsjoni vastu. Kohtuotsuse kohaselt keelati kaebajal oma alalisest või ajutisest elukohast lahkuda ilma uurija, prokuröri või kohtu loata. 5. veebruaril 2002 jättis Tartu Ringkonnakohtus rahuldamata prokuröri protesti kaebaja vabastamise peale. Maakohus alustas kaebaja vastu esitatud süüdistuste läbivaatamist septembris 2002. 10. 15. oktoobril 2003 taotles prokurör maakohtult kaitsjoni tühistamist ja kaebaja vahi alla võtmist. Ilmneb, et kaebaja, kes oli saanud peavigastuse, ei ilmunud kohtuistungile ja tema kaitsja esitas kohtule selle kohta arstitõendi. Arstitõendi kohaselt oli kaebaja peahaav paranenud. Kuigi kaebajat vaevas peapõrutusejärgne valu peas ja kaelas, oli arsti sõnul keeruline hinnata, kas kaebaja oleks võimeline kohtuistungil osalema. Maakohus jättis prokuröri taotluse kaebaja vahi alla võtmiseks rahuldamata.

11. 29. märtsil 2004 ei ilmunud kaebaja selleks kuupäevaks määratud kohtuistungile. Tema kaitsja esitas kohtule arstitõendi, mille kohaselt oli kaebaja käinud samal hommikul kell 8.30 arsti vastuvõtul. Kaebaja oli esitanud arstile teise arstitõendi, mis oli väljastatud 24. märtsil 2004 Saksamaal ja mille kohaselt oli tal diagnoositud peapõrutus ja peahaav, mis vajab õmblemist. Samuti oli arst kinnitanud, et kaebaja ei ole võimeline osalema 29. märtsil 2004 toimuval kohtuistungil.

Prokurör esitas kohtule koopia faksist, mille kohaselt kaebaja oli lahkunud Eestist 24. märtsil 2004 ja saabunud tagasi 27. märtsil 2004. Prokurör oli seisukohal, et lahkudes riigist ilma loata, rikkus kaebaja kaitsjoni tingimusi ja seetõttu tuli ta vahi alla võtta.

Kaitsja vaidles vahi alla võtmisele vastu. Kaitsja möönis, et kaebaja oli viibinud Saksamaal – kus elasid tema vanemad – kolm päeva. Kuid kuna tema suhtes ei kohaldatud koduaresti, ei olnud ta kaitsjoni tingimusi rikkunud.

30. märtsi 2004 määrusega rahuldab maakohus prokuröri taotluse ja andis loa kaebaja vahi alla võtmiseks. Kohus märkis, et lisaks ülalpool viidatud perioodile oli kaebaja lahkunud riigist vahemikus 25–28. oktoobrini 2002 ja 17. jaanuaril 2004. Kohus otsustas, et kautsjon ei olnud piisav meede tema kohtuistungitel kohaoleku tagamiseks ja seepärast tuli ta kohe vahi alla võtta.

31. märtsil 2004 võeti kaebaja tema kodus kinni ja võeti vahi alla.

2. aprillil 2004 esitasid nii kaebaja kui tema kaitsja maakohu määrusele erikaebuse. Nad väitsid, et kaebaja jättis kohtuistungitele ilmutata tervisliku seisundi tõttu ning tegemist ei olnud kautsjonitingimuste rikkumisega. Lisaks ei olnud maakohus esitanud kaebajalt vabaduse võtmise aluseid – nagu kuriteo vältimine, kohtualuse istungile ilmutamise tagamine või tema kohtust kõrvalehoidumise ärahoidmine.

6. aprilli 2004 määrusega määras Tartu Ringkonnakohtu kohtunik kohtuistungi 16. aprilliks 2004. Kohtuotsuse kohaselt tuli asja arutamisest teavitada prokuröri, kaebajat ja tema kaitsjat, samas märgiti, et kohtusse ilmutata jätmine ei takista kohtuasja arutamist. Samal kuupäeval saatis ringkonnakohtu kohtukutsed kaebajale ja tema kaitsjale.

Tartu Ringkonnakohtu istung toimus 16. aprillil 2004. Istungi protokolli kohaselt teavitati kaebajat ja tema kaitsjat kohtuistungi ajast ja kohast märkega, et nende osavõtt istungist ei ole kohustuslik. Kohtuistungil viibisid prokurör ja kaitsja. Kohtunik küsis nende arvamust kohtuasja arutamise võimalikkuse kohta, nii prokurör kui ka kaitsja olid kohtuasja arutamisega nõus.

Kaebaja väidab oma kaebuses, et vanglaametnikud olid keeldunud teda ringkonnakohtusse viimast ning ringkonnakohtu kohtunik oli tema kaitsjale öelnud, et kohtu praktika kohaselt on tavaline arutada sellelaadseid kohtuasju ilma süüdistatava juuresolekuta. Kohtuistungi protokollis sellekohaseid märkusi ei sisaldu.

16. aprilli 2004 määrusega jättis ringkonnakohtu erikaebused rahuldamata. Kohus leidis, et kaebaja oli rikkunud kautsjoni tingimusi. Lisaks oli kohtule esitatud tõendid, mille kohaselt oli kaebaja 30. märtsi 2004 keskpäeval viibinud Tallinnas pubis, samas kui tema arst oli soovitanud tal kodus viibida ja pingeid vältida. Kohus märkis, et kautsjon on tõkend, mida kasutatakse tõkendi vahi all pidamine asendamiseks. Seega, nii kaua kuni kohaldatai kautsjoni, esinesid ka kaebajalt vabaduse võtmise alused ja kohtul ei olnud selliste aluste uuesti tuvastamise kohustust. Kohus ütles, et kautsjoni tagastamise küsimus lahendatakse kaebaja süükküsimuse otsustamisel. See otsus oli lõplik.

5. mail 2004 otsustas Riigikohus jätta menetlusse võtmata kohtuvigade parandamise avalduse maakohu 30. märtsi 2004 määruse ja ringkonnakohtu 16. aprilli 2004 määruse peale.

27. aprilli 2004 määrusega jättis maakohus rahuldamata kaebaja taotluse tema vabastamiseks. Kohus viitas suures osas maakohu 30. märtsi 2004 määruses toodud põhjendustele.

27. detsembri 2004 otsusega mõistis maakohus kaebaja lihtmenetluse korras süüdi, lähtudes kaebaja ja prokuröri kokkuleppest. Teda karistati kolme aasta ja kuue kuu pikkuse vangistusega ning karistusaja hulka arvestati eelvangistuses viibitud aeg.

Otsus

Art 5 lg 3. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 3. Konventsiooni artikli 5 lõige 3 annab isikutele, kes on vahistatud või kinnipeetud kahtlustatuna kriminaalkuriteos, tagatise mis tahes omavolilise või ebaõiglase vabaduse äravõtmise vastu (vt Aquilina vs. Malta [EIK suurkoda], nr 25642/94, p 47, ECHR 1999-III). Artikli 5 lõike 3 eesmärk on tagada viivitamatu ja süsteemne kohtulik kontroll artikli 5 lõike 1 punkti c alusel tehtud vahistamise või haldusaresti üle (vt *De Jong, Baljet ja Van den Brink vs the Netherlands*, otsus 22.05.1984, p 51; *McKay vs the United Kingdom*, nr 543/03, p 34).

- EIK märgib, et artikli 5 lõige 3 sisaldab nii menetluslikku kui ka materiaaloiguslikku nõuet. Menetluslik nõue tähendab, et ametiisikul on kohustus isiklikult tema ette toodud isik ära kuulata. Materiaaloiguslik nõue kohustab ametiisikut hindama vahi all pidamist

õigustavaid ja seda mitte toetavaid asjaolusid ning tuginedes õiguslikele alustele otsustama, kas isiku vahi all pidamine on õigustatud, vastasel juhul andma korralduse isik vahi alt vabastada.

- Kohus märgib, et samamoodi nagu Harkmann vs. Eesti (11.07.2006, nr 2192/03, p 32) kohtuasjas andis ka selles asjas korralduse kaebaja vahi alla võtta kohus. Seega asub kohus selgitama, kas kohtulik kaasatus kaebaja vahi alla võtmisel oli piisav, et artikli 5 lõikes 3 sätestatud nõuded oleksid täidetud.
- Selles kontekstis viitab kohus valitsuse väitele, et kohus võttis kaebaja esmakordselt vahi alla juba 13. detsembril 2001 ning et ta vabastati seejärel kaitsjoni vastu, kuid samal ajal ei ole konventsioonis sätestatud, kuidas ja millistel tingimustel võiks kaitsjoni tühistada ning kaebaja uuesti vahi alla võtta. Kohus viitab samuti kaebaja väitele, et tema ilmutamata jätmine maakohtusse asja arutamisele oli seotud tema terviseprobleemidega, mitte sellega, et kaebaja oli kolmel korral riigist lahkunud, mis oli olnud kaitsjon tühistamise põhjaluseks.
- Kohus leiab, et kohtu otsust kaebaja vahi alla võtmise vajalikkuse kohta, mis tehti rohkem kui kaks aastat enne kaebaja vahistamist 31. märtsil 2004, ei saa pidada kohtuasja arutamise ajal piisavaks. Kaebaja vahi all pidamist õigustavad või seda mitte toetavad asjaolud võisid selle aja jooksul muutuda ja vahi alla võtmist õigustavad asjaolud vajasid uut läbivaatamist, et artikli 5 lõike 3 menetluslikud ja materiaalsoiguslikud nõuded oleksid täidetud (vt otsuse p 41). Käesolevas asjas aga ei kuulatud kaebajat isiklikult üle võimalike vastuväidete osas 30. märtsi 2004 vahi alla võtmise määrusele ja kaebaja vahi alla võtmisele pärast tema vahistamist 31. märtsil 2004.
- Artikli 5 lõige 3 nõuab, et isik toimetatakse pärast tema vahistamist või kinnipidamist viivitamatult kohtuniku või muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette. See säte ei näe ette võimalikke erandeid nimetatud nõude kohaldamisele, isegi mitte sel alusel, et kohus on varem sekkunud. Teistsugune järeldus läheks vastuollu sätte mõttega (vt nt Harkmann vs. Eesti, p 38).
- Kohus märgib lisaks, et kaebajat ei toimetatud pärast tema vahistamist ja erikaebuse esitamist ka ringkonnakohtusse. Esimene võimalus kohtule isiklikult oma vabastamise kohta väiteid esitada oli kaebajal alles 26. aprillil 2004, seega 26 päeva pärast tema vahistamist. Kohus leiab, et selline ajavahemik on vastuolus artikli 5 lõikes 3 sätestatud „viivitamatuse“ nõudega (vt *Brogan and Others vs the United Kingdom*, otsus 29.11.1988, Series A nr 145-B, lk 33-34, p 62).

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, mittevarealise kahju eest kaebajale hüvitiseks 3000 eurot.

Mikolenko vs. Eesti – rikkumine: art 5 lg 1 p f (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 08.10.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kohtuasi põhineb Vene Föderatsiooni kodaniku Nikolai Mikolenko 3. märtsil 2005 Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebusel. N. Mikolenko suhtes oli tehtud riigist lahkumisettekirjutus, mille peale esitatud kaebused jätsid siseriiklikud kohtud rahuldamata. N. Mikolenko paigutati 2003. aastal väljasaatmiskeskusesse, kus ta viibis kokku 3 aastat ja 11 kuud. Tema Venemaale väljasaatmist takistas reisidokumendi puudumine. N. Mikolenko keeldus uue reisidokumendi taotlust allkirjastamast ning Eesti riigi korduvad püüdlused jõuda Venemaa saatkonnaga N. Mikolenko väljasaatmises kokkuleppele, ei andnud tulemusi.

3 aastat ja 7 kuud pärast N. Mikolenko kinnipidamist jõustus EL-i ja Venemaa vaheline tagasivõtuleping. Eesti taotlusele kohaldada seda lepingut, vastas Venemaa saatkond eitavalt.

N. Mikolenko väljasaatmiskeskusest vabastamisel kohaldati tema suhtes VSS § 10 lgõikes 2 sätestatud regulaarse registreerimiskohustuse meedet.

EIK-le esitatud kaebuses leidis N. Mikolenko, et tema kinnipidamisega võeti talt konventsiooni artikli 5 vastaselt vabadus ning tema kinnipidamise kestus oli ebanõistlikult pikk. Eesti riik väitis muuhulgas, et kuna N. Mikolenko ei nõustunud allkirjastama reisidokumendi taotlust, sõltus N. Mikolenko kinnipidamise pikkus tema enda tegevusest.

Otsus

Art 5 lg 1 p f. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artikli 5 lõike 1 punkti f, kuna N. Mikolenko kinnipidamine kestis erakordselt kaua. Kinnipidamine võib olla konventsiooni artikli 5 lõike 1 punkti f tähenduses meelevaldne ka siis, kui kinnipidamine on siseriikliku õiguse järgi seaduslik.
- Vabaduse võtmine on konventsiooni artikli 5 lõike 1 punkti f alusel põhjendatud üksnes seni, kuni tehakse isiku väljasaatmiseks vajalikke eeltoiminguid. EIK hinnangul ei olnud N. Mikolenko kinnipidamine alates 2004. aastast, mil Venemaa tegi teatavaks oma seisukoha selles vaidluses, enam vaadeldav väljasaatmise ettevalmistamisena, sest väljasaatmine osutus mitteteostatavaks. Nii pikaajast kinnipidamist ei õigusta ka tuginemine õigusliku olustiku oodatavale muutumisele. Riigi hilisem tegevus annab kinnitust, et tema käsutuses olid ka kinnipidamisest leebemad meetmed. Pärast seda kui väljasaatmine osutus perspektiivituks, polnud kinnipidamise õiguslikud alused enam täidetud. Siseriiklikud asutused ei järginud menetluse läbiviimisel hoolsuskohustust.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, N. Mikolenkole mittevarealise kahju eest hüvitiseks 2000 eurot ning kohtukulude katteks 208 eurot.

Vt ka kohtunik Rait Maruste eriarvamust kohtuasja nüansside suhtes.

Kohtunik R. Maruste eriarvamus

R. Maruste juhtis eriarvamuses tähelepanu, et tema arvates ei ole sisuliselt tegemist väljasaatmise küsimusega. Väljasaatmise küsimuses on EIK andnud oma seisukoha, kui EIK 5. jaanuaril 2006 otsustas jätta EIK vene sõjaväepensionäri N. Mikolenko perekonna eelmise, 2003. aastal Eesti riigi vastu esitatud kaebuse rahuldamata, leides, et see on ilmselgelt põhjendamatu ja tuleb tagasi lükata. Küsimus on kinnipidamise kestuses.

- Olukorda reguleerib bilateraalne leping, mille kohaselt Vene erusõjaväelasena peab ta lahkuma Eesti territooriumilt.
- Arvestada tuleks isiku käitumisega, sest N. Mikolenko väitis, et ta on kaotanud passi ja ei nõustunud allkirjastama reisidokumendi taotlust – s.t tegutses viisil, et teda ei saadetakse välja. Tahmatust abistada näitas ka Venemaa.
- Kinnipidamisest leebemate meetmete (nt politsei järelevalve) rakendamise kohta märkis R. Maruste, et artikli 5 lõike 1 punkti f kohaselt ei pea olema meede vajalik (*necessary*), vaid võib olla ka sobiv (*appropriate*). Suveräänsel riigil on õigus kontrollida riigi territooriumile sisenemist ja viibimist ning suveräänsel riigil peaks olema ka võimalik riigist välja saata isik (*should have the power to expel*), kellel puudub õigus riigis viibimiseks. Antud olukorras sõltus kinnipidamise pikkus suurel määral isikust endast ja riigist, kes oleks pidanud isiku vastu võtma.

Lõpetuseks peab R. Maruste küsitavaks olukorda, kus isikule antakse hüvitis, kuigi suurel määral oli isiku enda käitumine talle kahju põhjustanud.

Artikkel 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

Ismoilov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Mamirgon Tashtemirov, Ilhomjon Ismoilov, Rustam Naimov, Izzatullo Muhametsobirov, Abdurrauf Muhamadsobirov, Sardorbek Ulughodjaev, Obboskhon Makhmudov, Umarali Alimov, Kabul Kasimhujayev, Hurshid Hamzaev, Iskanderbek Usmanov, Shkrullo Sabirov ja Mahmud Rustamhodjaev, kelle hulgast enamik elas varem Usbekistanis. Kõik kaebajad on religioosselt suunitlusest islamiusulised ja tegelevad eraettevõtlusega. Aastatel 2000 – 2005 põgenesid kaebajad Venemaale, kuna kartsid, et neid hakatakse usuliste veendumuste ja äritegevuse pärast taga kiusama. Venemaa otsustas nimetatud isikud Usbekistanile välja anda.

Kaebuse kohtule esitasid eelpool märgitud isikud põhjusel, et Venemaalt väljaandmise korral ähvardab neid risk osutada piinamise ja ebaõiglaselt süüdi mõistmise ohvriks.

2004. aastal kaebuse esitanud isikute kodulinnas Andijanis arreteeriti mitmeid ärimehi kahtlustusega seotuses ekstremistliku religioosse ja terroristliku rühmitusega Hizb-ut-Tahrir. 2005. aastal ründasid relvastatud isikud Andijani vanglat ja vabastasid arreteeritud ärimehed. Ebaseadusliku relvastatud operatsiooni käigus võtsid relvastatud isikud pantvange, hõivati valitsuse hoone jm. Samal päeval tulistas politsei rahvahulka, kes oli tulnud avaldama meelt vaesuse ja ebaõigluse vastu. Hukkusid sajad tsiviilisikud, kellede hulgas oli ka naisi ja lapsi. Riigi väitel oli rahutuse korraldanud terroristlik rühmitus Hizb-ut-Tahrir. Ismoilovit jt EIK-sse kaebuse esitanud isikuid kahtlustatakse rahutuste finantseerimises.

Kaebuse esitanud isikud arreteeriti Venemaal ja peeti kinni eesmärgiga anda isikud välja Usbekistanile. Kaebajad esitasid Venemaal vabastamise taotluse ning taotluse põgeniku staatuse saamiseks. Taotlusi ei rahuldatud.

Ismoilov jt EIK-sse kaebuse esitanud isikud väidavad, et neil puuduvad sidemed Hizb-ut-Tahririga ning rahutuste korraldamisega. Naimovi ja Muhamadsobirovi on Usbekistanis varem arreteeritud ning nende väitel peksti neid kinnipidamise vältel korduvalt ning ähvardati nende lähedasi. Kaebajate äripartnerid ja sugulased on Usbekistanis arreteeritud süüdistatuna sidemetes Hizb-ut-Tahririga. 2006. aastal andis inimõiguste Kohus Venemaale korralduse peatada inimõiguste kohtule kaebuse esitanud isikute väljasaatmise protsess kuni kohtuotsuse langetamiseni.

Otsus

Art 3

- Kohus pidas tõendatuks, et Ismoilovit jt kohtule kaebuse esitanud isikuid on ähvardatud nende kodumaal piinata. Objektiivsed allikad (mh *UN Special Rapporteur on Torture, Amnesty International, Human Rights Watch*) kinnitavad, et arreteeritute piinamine on Usbekistanis levinud. Isikud, kes peale 2005. aasta Andijani sündmusi põgenesid Usbekistanist, kuid anti riigile välja, arreteeriti riiki sisenedes ning neil keelati suhelda välismaailmaga (*incommunicado detention*), mis viitab piinamise tõenäosusele. Eelnevast järeldas kohus, et kinnipeetavate väärkohtlemine on Usbekistanis probleemiks. Seega isikute Venemaalt väljasaatmine seaks nad väärkohtlemise ohtu.

Art 5

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Venemaa seadusandlus on ebaselge osas, mis puudutab ajalist piirangut selle kohta kui kaua tohib isikuid vahi all hoida. Antud juhul hoiti isikuid vahi all üle 20 kuu, millega rikuti isikute õigust isikuvabadusele ja turvalisusele.

Art 6

- Kohtule kaebuse esitanud isikute Venemaalt väljasaatmise otsuses oli väljasaatmise põhjuseks märgitud asjaolu, et isikud olid süüdi terrorismis ja teistes kuritegudes, mille nad panid toime Usbekistanis. Kohus toonitas, et väljasaatmise otsuse kohaselt käsitleti isikuid juba süüdi olevatena. Muuhulgas puudus märge, et isikud ise on esitatud süüdistustele vastu vaieldud. Seetõttu leidis EIK, et riik on rikkunud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türgi kodanikud Ecevit Piroğlu ja Mührüban Karakaya, kes kuulusid inimõigustega tegeleva organisatsiooni Izmiris asuvasse harusse.

2001. aastal käskis Izmiri kuberner lõpetada organisatsiooni 13 liikme liikmelisuse, s.h ka M. Karakaya oma. Isikuid süüdistati osalemises illegaalsete organisatsioonide tegevuses (Türgi kommunistlik partei, Türgi marksistlik-leninistlik tööliste ja põllumeeste vabastusarmee). Inimõigustega tegelev organisatsioon ei lõpetanud nende liikmelisust. 13 isiku vastu algatati kriminaalasi ning siseriiklikus kohtus mõisteti isikud süüdi.

2001. aastal algatati uus kriminaalasi M. Karakaya vastu, kuna ta osales avalikus pöördumises, mille tegid valitsusvälised organisatsioonid, väljendades vastumeelt Ameerika vägede viibimise kohta Afganistanis. M. Karakaya oli seisukohal, et ühine pressiavaldus ei ole uue organisatsiooni loomine. Siseriiklikud kohtud mõistsid ta aga süüdi osalemises illegaalselt asutatud organisatsiooni töös.

Otsus

Art 6 lg 1

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei kuulunud ära isikuid, kelle üle kohut mõisteti ning ei andnud neile võimalust kaitsta end ise ega ka esindaja vahendusel. Kohus leidis, et Türgi rikkus õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 11

- Kohus leidis, et puudus alus, miks oleks pidanud lõpetama 13 isiku tahte vastaselt nende organisatsioonilise staatuse. Kohus ei pea asjakohaseks, et organisatsioonivälised poliitilised jõud esitavad käsu organisatsiooni liikmelisuse lõpetamiseks. Kohus leidis, et Türgi on rikkunud isikute õigust osaleda ühingutes.

Art 10

- Kohus leidis, et M. Karakaya süüdi mõistmisega osalemises ettevõtmises, mille eesmärk oli tõmmata tähelepanu teatud teemadele on Türgi rikkunud ka isiku õigust sõnavabadusele.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M. Karakayale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 1000 eurot.

Shtukaturöv vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Pavel Vladimirovich Shtukurov, kes põeb vaimuhaigust. 2004. aastal tunnistati ta ametlikult teovõimetuks (Venemaal ei kasutata terminit piiratud teovõime). P. Shtukurov väitis, et tema ema saatis ta psühhiaatrilisele kinnisele ravile eesmärgiga võtta omale varandus, mille P. Shtukurov oli pärinud oma vanavanemalt.

2004. aastal esitas P. Shtukurovi ema siseriiklikule kohtule taotluse poja teovõimetuks tunnistamiseks. Ema väitis, et P. Shtukurov ei saa iseseisvalt hakkama ning vajab hooldajat. P. Shtukurovi ei teavitatud ametlikult nimetatud taotlusest. Kohtuistungil, mille käigus arutati P. Shtukurovi teovõime üle, ei osalenud P. Shtukurov isiklikult – istungil viibisid prokurör ja psühhiaatrikliiniku esindaja. P. Shtukurov tunnistati tsiviilkoodeksi artikli 29 alusel teovõimetuks. Nimetatud sätte kohaselt on teovõimetu isik, kes ei saa aru oma tegude tähendusest ega ei suuda neid kontrollida. Siseriikliku kohtu otsus põhines meditsiinilisel aruandel, mille kohaselt on P. Shtukurov agressiivne, pessimistlik, ühiskonnast võõrdunud elustiiliga. Aruandes järeldati, et P. Shtukurov põeb skisofreeniat, mistõttu ei saa isik aru oma tegude tähendusest ega suuda oma tegusid kontrollida. Siseriikliku õiguse järgi oli P. Shtukurovi emal tema eestkostjana õigus pöörduda tema eest kohtu poole.

P. Shtukurov nägi kohtuotsust teovõimetuks tunnistamise kohta ema kodus ning pöördus pärast seda advokaadi poole. Advokaadi väitel oli P. Shtukurov võimeline aru saama oma tegudest ning on võimeline neid kontrollima.

2005. aastal suunas P. Shtukurovi ema poja psühhiaatrikliinikusse. P. Shtukurovi advokaat taotles luba P. Shtukuroviga kohtumiseks, kuid tema taotlust ei rahuldatud. P. Shtukurovil keelati kõik kontaktid väljaspool haiglat. P. Shtukurovi väitel sunniti teda lisaks tarvitama tema tahtevastaselt tugevaid ravimeid.

2005. – 2006. aastal taotles P. Shtukurov oma advokaadi vahendusel, et teda lubataks haiglast lahkuda, kuid taotlusi ei rahuldatud.

2006. aastal tegi EIK riigile ettekirjutuse, et P. Shtukurovil lubataks kohtuda oma advokaadiga eesmärgiga valmistada ette kaebus EIK-le. Ettekirjutust aga ei järgitud. Väideti, et P. Shtukurov ei tohi tegutseda ilma oma ema kui eestkostja nõusolekuta, mistõttu ei saa P. Shtukurovi advokaati lugeda tema seaduslikuks esindajaks.

P. Shtukurov vabastati haiglast 2006. aasta mais, kuid võeti tagasi ema taotlusel järgmisel aastal.

P. Shtukurov kui teovõimetu isik ei või siseriikliku õiguse kohaselt töötada, abielluda, kuuluda ühingutesse, reisida, müüa ega osta kinnisvara.

Otsus

Art 6

- Kohus rõhutas, et kui isiku suhtes soovitakse rakendada kohustuslikke piiranguid, siis tuleb kohtul ära kuulata isik, kelle suhtes piiranguid soovitakse kehtestada või nimetatud isiku esindaja. Antud juhul heidab Kohus siseriiklikele kohtutele ette, et isikule ei antud võimalust osaleda asja arutamisel. Isiku kõrvalejätmisega asja arutamisel jättis kohus teostamata ka võimaluse kujundada objektiivne arvamus isikust, kelle teovõime üle otsus langetati. Eelnevale tuginedes leidis EIK, et riik rikkus isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 8

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtuotsusega sekkuti jõuliselt P. Shtukurovi eraellu, s.t P. Shtukurov muudeti sõltuvaks oma eestkostjast.
- Kohus heitis siseriiklikule kohtule ette, et oma seisukoha kujunemisel toetus kohtunik ainult meditsiinilisele aruandele, milles puudusid haigust piisavalt kirjeldavad asjaolud.
- Kohus pööras tähelepanu, et Venemaa siseriiklik õigus nägi ette ainult kaks teovõime liiki: täielikult teovõimetu või täielikult teovõimeline, puuduvad piiripealsed käsitlused.

Kohus viitas oma otsuses Ministrite Komitee soovitusel, milles kirjeldatakse paindlikumaid õiguslikke võimalusi teovõime piiramiseks.

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtu otsus oli ebaproportsionaalne, liialt oli piiratud isiku õigust eraelule teiste isikute tervise kaitseks.

Art 5

- Kohus tõi välja, et puuduvad selgitused, miks P. Shtukurov paigutati 2005. aastal psühhiaatrikliinikusse. Puudusid meditsiinilised dokumendid, mis kirjeldaksid P. Shtukurovi haiguslikku seisundit sel perioodil. Haiglasse sissevõtmine põhines tema õiguslikul staatusel, mitte tema meditsiinilisel seisundil.
- Haiglasse paigutamine loeti siseriikliku õiguse kohaselt vabatahtlikuks, kuna seda taotles P. Shtukurovi seaduslik esindaja. Siseriiklik kohus ei osalenud otsustamise protsessis, kas P. Shtukurov vajab kinnist haiglaravi või mitte. Siseriikliku õiguse alusel puudub kirjeldatud situatsioonis pidev õiguslik järelevalve meditsiinasutuse tegevuse üle. P. Shtukurovil puudusid endal igasugused õiguslikud vahendid, et vaidlustada haiglasse paigutamist, kuna tal puudus teovõime.
- Kohus leidis, et rikutud on P. Shtukurovi õigust isikuvabadusele.

Art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks)

- Kohus pidas kohatuks, et P. Shtukurovil ei lubatud haiglas kohtuda oma advokaadiga, et valmistada ette pöördumist EIK-sse. Kuigi mõne aja möödudes lubati P. Shtukurovil haiglast lahkuda ning kohtuda advokaadiga, siis vahepealsel ajal siiski takistati isikul kaitsta oma õigusi.

Art 3

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Shtukurovi sunniti tarvitama tugevatoimelisi ravimeid, millel olid ebameeldivad või negatiivsed kõrvalmõjud.

Emin jt vs. Kreeka – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid seitse Kreeka kodanikku Houlia Emin, Aisse Galip, Feriste Devetzioglou, Mediha Bekirouglu, Aisse Molla Ismail, Eminet Mehmet Ahmet ja Gioulsen Memet.

2001. aastal löid nimetatud isikud Rodopi piirkonnas elavate Türgi naiste kultuurilise ühenduse. Ühenduse eesmärgiks oli luua sihtgruppi kuuluvatele naiste kohtumispaik, kus tegeleda sotsiaalse, moraalse ja religioosse arenguga ja luua sõprussidemed ühingu liikmete vahel.

2001. aastal Türgi kohus ei registreerinud ühingut, kuna kohus leidis, et liikmete päritolu välja toomine ühingu nimes võib olla eksitav. Türgi kohus leidis lisaks, et organisatsiooni nimi ja eesmärk on vastuolus ametlike poliitiliste suundumustega. 1983. aastal keelati kasutada riigi nime "Türgi" ühingute sümboolikal.

Otsus

Art. 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus) ja art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele)

- Kohus rõhutas, et siseriiklike kohtute seisukohad olid tugevasti mõjutatud siseriiklikust õigusest ja avalikust arvamusest. EIK ei olnud rahul asjaoluga, et ühingu ohtlikkuse üle otsustati vaid tuginedes ühingu nimele. Kuna ühingut ei registreeritud, ei saanud ühingu liikmed praktikas tõestada oma tegevusega, et nad ei kujuta ohtu valitsevale riigikorrale. Kohus tõi välja, et kui ühingu eesmärk on teavitada avalikkust, et Kreekas

eksisteerib etniline vähemus, siis see ei kujutaks ohtu demokraatlikule ühiskonnale. Kohus leidis, et ühingu põhikirjas ei viita miski, et soovitaks propageerida vägivalda, ebademokraatlike või põhiseadusvastaseid ideid.

- Kohus leidis, et siseriiklikult oleks võimalik ühing likvideerida juhul, kui ühingu praktilise tegevuse käigus selgub, et ühing on ohtlik demokraatlikule ühiskonnale.
- Etnilise grupi olemasolu teadvustamine demokraatlikus ühiskonnas on EIK arvates tavapärane tegevus. Et Kreekas leidub rahvuslikke vähemusi, on ajalooline fakt, mida demokraatlikus ühiskonnas peab sallima ja isegi kaitsma.
- Kohus leidis, et ühingute moodustamise vabadus sisaldab igäühe õigust väljendada õiguslikes raamides oma identiteeti.
- Eelnevale toetudes leidis kohus, et Kreeka rikkus konventsiooni artiklit 11, mis sätestab kogunemiste ja ühingute moodustamise vabaduse.

Georgescu vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (keeld piinata), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Florian Georgescu, kes on Rumeenia kodanik. 1996. aastal arreteeriti ta kahtlustusega pettuses ja võltsimises ning paigutati eeluurimise ajal kinnipidamisasutusse. F. Georgescu väitel peksid uurijate käsul teda nii vangivalvurid kui ka kaaskinnipeetavad. Surmaähvardusel viidi F. Georgescu öösel ülekuulamisele – ta käed kinnitati käeraudadega põlvede taha ning seejärel sunniti kummarduma, ta riputati pea alaspidi üles ning peksti kuni teadvuse kaotamiseni. Peksmised toimusid süstemaatiliselt (iga kahe kuni nelja päeva järel). Uurijate julgustamisel tarvitasid tema suhtes füüsilist ja vaimset vägivalda ka tema kaaskinnipeetavad. F. Georgescu advokaadi taotlusel viidi ta üle teise kongi, kuid ka seal vägivald jätkus.

F. Georgescu esitas taotluse meditsiiniliseks läbivaatuseks, mille käigus avastati Georgescul isiksuse häire. Muuhulgas selgus, et F. Georgescu kehal olid jäljed füüsilise vägivalla tarvitamisest. Ekspertiis leidis, et sellised vigastused on võimalik tekitada pekstes kõva esemega.

F. Georgescu abikaasa esitas süüdistuse F. Georgescu väärkohtlemises. Väärkohtlemist uurinud ametiisikud kuulasid üle F. Georgescu kaaskinnipeetavad, kes kinnitasid, et väärkohtlemist aset ei leidnud. Mõne aja möödudes saadeti F. Georgescu abikaasale kiri, milles kinnitati, et F. Georgescule on tekitatud kehavigastusi kinnipidamisasutuses, kuid need tekkisid tüli käigus kaaskinnipeetavatega. Tüli põhjuseks oli F. Georgescu vaimne ebastabiilsus (isiksuse häire). Kirjas kinnitati, et vägivalda ei ole tarvitanud vangivalvurid ega uurijad. 1996. aastal lõpetati F. Georgescu suhtes väärkohtlemise juhtumi uurimine. Uurimise lõpetamisest said F. Georgescu ja tema abikaasa teada 2003. aastal. 2003. aastal lõpetati ka F. Georgescu uurimine kahtlustatuna pettuses ja võltsimises.

Otsus

Art 3 (keeld piinata) ja art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele)

- Kohus leidis, et meditsiinilised dokumendid tõestasid, et F. Georgescut oli kinnipidamisasutuses väärkoheldud. Kohus lisas, et dokumentidele toetudes saab järeldada, et F. Georgescule tekitatud vigastused olid sellised, mida saab käsitleda piinamisena konventsiooni artikli 3 tähenduses.
- Kohus leidis, et F. Georgescu väärkohtlemise uurimise läbiviimine ei olnud erapooletu. Kuulati üle kaks kinnipeetavat, kellest üks ei olnud F. Georgescuga samas kongis. Vangivalvureid üle ei kuulatud. Läbiviidud uurimine oli ebapiisav – nt ei identifitseeritud konkreetseid isikuid, kes F. Georgescut peksid.

- Kohus pööras tähelepanu, et kinnipidamisasutuses oldi teadlikud F. Georgescu vaimsest seisundist. Seega, kui vangide vahel vägivallaga lõppenud konfliktid olid tingitud F. Georgescu ebastabiilsest vaimsest seisundist, viitab juhtum sellele, et kinnipidamisasutuses ei suudetud tagada F. Georgescule kohast kinnipidamist, mis oleks vastanud tema haigusseisundile. Kinnipidamisasutuses oleks vastutavad isikud pidanud konkreetseid samme ette võtma hetkest, mil juhtiti tähelepanu F. Georgescu väärkohtlemisele.
- Kohus leidis, et toimus konventsiooni artikli 3 rikkumine ning riik ei suutnud läbi viia tulemuslikku uurimist.
- Pettuse ja võltsimise kahtlustusest alanud uurimine kestis seitse ja pool aastat. Kohus leidis, et see ei ole mõistlik, olles liigne ja lubamatu.

Salduz vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 3 (õigus õigusabile), art 6 lg 1 (õigus menetlusele mõistliku aja jooksul), 27.11.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türgi kodanik Yusuf Salduz esitas kaebuse EIK-sse 8. augustil 2002. Salduz väitis, et vahi all viibides ei lubatud tal kohtuda advokaadiga ja tal puudus võimalus tutvuda dokumentidega.

Y. Salduz vahistati 29. mail 2001, kuna teda kahtlustati osalemises ebaseaduslikus meelevalduses Kurdistani töölispartei (Türgis illegaalne organisatsioon) juhi toetuseks. Lisaks süüdistati teda Kurdistani töölispartei toetuseks plakati avalikku kohta riputamises.

Y. Salduz kuulati üle 30. mail 2001, ülekuulamise juures ei olnud Y. Salduzi advokaati. Ülekuulamisel Y. Salduz tunnistas, et ta võttis osa meelevaldusest ning kirjutas plakati, mille riputas üles avalikku kohta. Hiljem Y. Salduz eitas öeldut ja väitis, et ta andis tunnistuse, kuna teda ähvardati vägivallaga.

Siseriiklik kohus pidas politseile antud esmast tunnistust usaldusväärseks ja karistas Y. Salduzi vangistusega 2 aastat ja 6 kuud. (Kergendavaks asjaoluks pidas kohus, et Y. Salduz oli kuriteo toimepanemise ajal alaealine ehk alla 18 aastat vana.)

Otsus

Art 6 lg 3 koosmõjus art 6 lg-ga 1. Õigus saada õigusabi koosmõjus õigusele menetlusele mõistliku aja jooksul

- Kohus leidis, et Türgi rikkus artikli 6 lõiget 3, koosmõjus artikli 6 lõikega 1.
- Kohus tõdes, et esimese ülekuulamise ajal ei lubatud Y. Salduzil kohtuda oma advokaadiga. Sellel ülekuulamisel andis ta ütlusi, mida ta hiljem eitas. Siiski kasutati just esimesel ülekuulamisel antud tunnistust Y. Salduzi süüdimõistmiseks ja karistamiseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et Y. Salduz oli ülekuulamise ajal alaealine. Kohus rõhutas, et on oluline, et just alaealistele tuleb tagada võimalus kohtuda advokaadiga.
- Lisaks ei lubatud Y. Salduzil ja tema advokaadil hilisema menetluse jooksul tutvuda materjalidega, mis võimaldaksid esitada vastulause.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, Y. Salduzile mittevaralise kahju eest õiglaseks hüvitiseks 2000 eurot ning menetluskulude katteks 1000 eurot.

Missenjov vs. Eesti – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Eesti kodaniku Sergei Missenjovi kaebus registreeriti EIK-s 13. oktoobril 2006.

AS Eesti Maapank (pankrotis) esitas 21. septembril 1999. aastal Narva Linnakohtusse hagi kostja vastu 3968590,21 krooni nõudes. Vastavalt AS Eesti Maapank (pankrotis) ja OÜ Trenon Invest vahel sõlmitud lepingule loovutas AS Eesti Maapank S. Missenjoviga sõlmitud laenulepingust tulenevad nõudeõigused täies mahus ja koos kõigi vastavast nõudest tulenevate ja sellega seotud võlausaldaja õigustega, sh koos intresside, viiviste ning muude kõrvalnõuetega ning samuti koos kõigi kohustuste täitmise tagamiseks sõlmitud tagatislepingustest tulenevate õigustega, OÜ-le Trenon Invest. 17. mail 2006. aastal esitasid pooled kohtule sõlmitud kompromissi, milles palusid kinnitada ning lõpetada asja menetluse. Viru Maakohtu 29. mai 2006. aasta määrusega kinnitati OÜ Trenon Invest ja S. Missenjovi vahel sõlmitud kompromiss, mille kohaselt OÜ Trenton Invest loobus hagi aluseks olevatest asjaoludest tulenevatest nõuetest ning omandas kompromissi alusel uued õigused. S. Missenjov kohustus maksta OÜ-le Trenton Invest 450 000 krooni. Kohtumenetluses kohaldatud hagi tagamise abinõud jäid kehtima ning need tagasid kompromissilepingu täitmist. OÜ Trenton Invest oli kohustatud andma oma nõusoleku hagi tagamise tühistamiseks viivitamatult pärast seda, kui S. Missenjov oli tasunud OÜ-le Trenton Invest 450 000 krooni. Kumbki menetlusosaline kandis oma kulud ise. Kooskõlas TsMS § 661 lg 1 palusid pooled lühendada kompromissi kinnitamise ja menetluse lõpetamise määruse peale esitatava määruskaebuse esitamise tähtaega viiele päevale.²

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus tõdes, et asja arutamise kestuse mõistlikkuse hindamisel tuleb arvestada asja keerukuse, poolte ja kohtu käitumisega ning asjaoluga millise tähtsusega oli asja lahendamine poolte jaoks (vt ka *Frydlender vs. Prantsusmaa*, 27.06.2000, nr 30979/96).
- Kohus juhtis tähelepanu, et sarnaste asjaolude korral on kohus varem tuvastanud artikli 6 lõike 1 rikkumise (vt nt *Saarekallas OÜ vs. Eesti*, 8.11.2007, nr 11548/04; *Shchiglitsov vs. Eesti*, 18.01.2007, nr 35062/03; *Treial vs. Eesti*, 02.12. 2003, nr 48129/99).

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 13, mille kohaselt on igal inimesel, kelle konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.
- Kohus rõhutas, et artikkel 13 tagab tõhusalt isiku õigused, kui on rikutud artikli 6 lõikes 1 sätestatud õigust menetlusele mõistliku aja jooksul.
- Menetlus on artikli 13 tähenduses tõhus, kui see hoiab ära väidetava rikkumise või lõpetab rikkumise jätkumise ja tagab mõistliku hüvitise rikkumise eest. Seega on menetlus tõhus, kui on olemas võimalus kiirendada asja menetlemist või määrata hüvitis rikutud õiguste eest (vt EIK käesoleva otsuse p 43, vt ka *Surmeli vs. Saksamaa*, 8. juuni 2006, nr 75529/01).
- Kohus juhib tähelepanu, et mitmes kohtuasjas on kohus kirjeldanud, milline on "tõhus menetlus" enda kaitseks, kui rikutud on õigust menetlusele mõistliku aja jooksul. Näiteks Austrias saavad pooled esitada avalduse menetlusaja piiramiseks kõrgemale kohtule. Kõrgema kohtu pädevuses on otsustada, kas on vajalik kehtestada kohane ajaline piir asja lahendamiseks (vt *Holzinger vs. Austria*, 30. jaanuar 2001, nr 23459/94). Samuti on leidnud kohus, et Poolas, Šveitsis ja Portugalis eksisteerib tõhus menetlus õiguste kaitseks seoses õigusega asja arutamisele mõistliku aja jooksul (*Charzyński vs. Poola*, 1. märts 2005, nr

² Vt ka Viru Maakohtu 29. mai 2006. aasta määrus asjas nr 2-99-70 (enne 01.01.2006 nr 2-232/02).

15212/03; Michalak vs. Poola, 1. märts 2005, 24549/03; Kunz vs. Šveits, 21. juuni 2005, nr 623/02; Tomé Mota vs. Portugal, 2. detsember 1999, nr 32082/96).

- Kohus juhib tähelepanu Riigikohtu halduskolleegiumi 2. veebruari 2006. aasta otsusele asjas nr 3-3-1-4-06, leides, et selles on Riigikohus selgelt väljendanud, et kõrgem kohus ei saa määrata uut istungi aega (*"The Supreme Court clearly stated that the higher court could not set a new date for the hearing"*, vt EIK käesoleva otsuse p 47). Kohus järeldeb, et Eestis ei saa Riigikohus anda alama astme kohtule siduvaid juhiseid, eesmärgiga kiirendada asja arutamist alama astme kohtus.
- Kohus tõdeb, et kõnealuses kohtuasjas ei olnud asja läbivaatamise edasilükkamine asja arutamise ebamõistliku kestuse põhjus. Samuti ei ole kohtuniku distsiplinaarvastutuse kaudu võimalik otseselt mõjutada menetluses oleva asja läbivaatamise kestust.
- Hüvituslike meetmete puudumise kohta viitas kohus EIK otsusele Saarekallas vs. Eesti (08.11.2007, nr 11548/04) ja seetõttu ei pidanud vajalikuks oma seisukohta korrata.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Missenjovile mittevaralise kahju ja menetluskulude katteks 4800 eurot.

Faimblat vs. Rumeenia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 13.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Rumeenia kodanike Salomeia Faimblati ja Solomon Faimblati kaebus registreeriti EIK-s 31. mail 2002.

1941. aastal võõrandati kaebuse esitajate isa kinnisvara, mis läks 1950. aastal riigi omandisse. Faimblatid esitasid 2001. aastal kaebuse siseriiklikusse kohtusse, milles soovisid õigusvastaselt võõrandatud kinnisvara tagastamist endale kui isa õigusjärglastele. 2006. aastal langetas siseriiklik kohus otsuse, mille kohaselt ei saa Faimblatidele kui õigusjärglastele õigusvastaselt võõrandatud kinnisvara tagastada, kuna see on lammutatud. Siseriiklik kohus leidis, et tagastamatuse võimatuse tõttu tuleb maksta õigusjärglastele kompensatsiooni. Viimast ei ole Rumeenia teinud.

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus tõdes, et investeringu fond *Proprietea* ei toimi, kuna just nimetatud fondi vastutusalasse kuulub kompensatsioonide maksmine jõustunud lahendite alusel.
- Kohus leidis, et õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis peab hõlmama ka õiguse tõhusale kaitsele õiguste rikkumise korral. Riigi poolt loodud menetlus õiguste rikkumise korral kompensatsiooni maksmiseks on Rumeenias olemuselt teoreetiline, mitte praktiline, kuna aastate jooksul ei ole riik suutnud maksta välja lubatud kompensatsiooni.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, Salomeia Faimblatile ja Solomon Faimblatile mittevaralise kahju eest 6000 eurot ja varalise kahju eest 200 eurot.

Güveç vs. Türki – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türki kodaniku Oktay Güveçi kaebus registreeriti EIK-s 9. aprillil 2001.

Tema kaebuse sisuks oli eelkõige asjaolu, et alaealisena paigutati ta täiskasvanute vanglasse, kus ta viibis kinnipeetavana viis aastat. Täiskasvanute vanglas kinnipidamise tingimuste tõttu püüdis ta korduvalt sooritada enesetappu.

O. Güveç arreteeriti 15-aastasena kahtlustatuna Kurdistanis töölispartei liikmelisuses. Kohtus väitis O. Güveç, et ülekuulamisel teda piinati, andes talle elektrišokke, kasutades tema peal survepesurit ja pekstes kumminuiaga. 2001. aastal mõistis siseriiklik kohus O. Güveçi süüdi Kurdistanis töölispartei kui illegaalse organisatsiooni liikmelisuses ning määras talle karistuseks kaheksa aastat ja neli kuud vangistust. EIK tuvastas, et O. Güveçil puudus kriminaalmenetluse kestel kaitsja ning teatud istungid peeti ilma O. Güveçi osavõtuta.

2000. aastal teavitas vangla arst, et O. Güveçil on süvenenud depressioon ning ta on 1999. aasta jooksul püüdnud kahel korral sooritada enesetappu. Vangla arst tegi ettepaneku paigutada O. Güveç ravisutusse. 2002. aastal O. Güveç põgenes Belgiasse, kus elab praeguseni.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus tuvastas, et alaealise paigutamine täiskasvanute vanglasse oli vastuolus Türki seadustega ning kohustusega, mille Türki oli võtnud rahvusvaheliste lepingutega. Meditsiinilise ekspertarvamuse kohaselt algas ja süvenes O. Güveçi haigus just vanglas.
- Kohus tõdes, et võib järeldada, et O. Güveçi psühholoogilised probleemid on põhjustatud kinnipidamise tingimustest – alaealisena viibis ta täiskasvanutega koos kinnipidamisutuses ning kriminaalasja arutamise vältel puudus O. Güveçil võimalus konsulteerida kaitsjaga. Kohus juhtis tähelepanu ka asjaolule, et ilmselt ei olnud vanglas pakutav arstiabi piisav. Viimast tõestab ka tõik, et vanglas ei suudetud ennetada ega ära hoida korduvaid enesetappu katseid.

Art 5 lõige 3 ja 4. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 3, mille kohaselt vahistatu või kinnipeetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette ning tal on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Vabastamist võidakse seostada tagatistega ilmuda asja arutamisele.
- Kohus juhtis tähelepanu, et vahistamise hetkel oli O. Güveç 15-aastane, mistõttu oli kohtuliku arutamise vältel alaealise vahi all pidamine igal juhul üleliigne artikli 5 lõike 3 tähenduses.
- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 4, mille kohaselt igaühel, kellel on võetud vabadus vahistamise või kinnipidamise teel, on õigus taotleda menetlust, millega kohus otsustaks kiires korras tema kinnipidamise seaduslikkuse ning korraldaks tema vabastamise, kui kinnipidamine osutub ebaseaduslikuks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et Türkis puudub menetlus, mille käigus oleks võimalik vaidlustada vahistamist eesmärgiga tuvastada kinnipidamise ebaseaduslikkust.

Art 6 lg 1 koostoimes art 6 lg 3 p-ga c. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Konventsiooni artikli 6 lõiget 1 rikkus Türgi koostoimes artikli 6 lõige 3 punktiga c, mille kohaselt igal kuriteos süüdistataval on vähemalt õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et süüdistatav ei osalenud vähemalt 14 istungil 30-st ja menetluse vältel puudus süüdistataval võimalus konsulteerida kaitsjaga.

Art 13 ja art 14. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks ja diskrimineerimise keeld

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida eraldi konventsiooni artiklite 13 ja 14 rikkumist, kuna rikkumine juba tuvastati teiste artiklite alusel.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, O. Güveçile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 45 000 eurot ja varalise kahju eest 4150 eurot.

Janković vs. Horvaatia – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 05.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Horvaatia kodakondsusega Sandra Janković kaebus registreeriti EIK-s 18. septembril 2005. 1996. aastal üüris S. Janković korteri, kus elasid juba varem sees kaasüürnikud. 1999. aastal vahetati S. Janković teadmata ära korteri lukk ja tõsteti tema asjad korteri ukse taha. Ta esitas hagi kohtusse, mis 2002. aastal lahendati tema kasuks. Korterrisse pääses S. Janković kümme kuud pärast otsuste langetamist. Peagi pärast sisse kolimist tõsteti asjad S. Janković taas korterist välja. S. Janković pöördus uuesti kohtusse, eesmärgiga saada üüritud pind oma valdusesse. 2008. aastal otsustas siseriiklik kohus, et ei võta asja menetlusse. 2003. aastal esitas S. Janković politseile avalduse, et seitse isikut kasutavad tema suhtes psühholoogilist vägivalda, teda on rünnatud ja ähvardatud, viimast muuhulgas tapmisega. Ametlikku uurimist ei alustatud. 2008. aasta märtsis mõistis siseriiklik üldkohus S. Jankovićile üüritud pinnal elamise takistuse tõttu välja kahjuhüvitise ligikaudu 670 eurot.

Otsus

Art 8. Eraelu puutumatus

- Kohus leidis, et Horvaatia rikkus konventsiooni artiklit 8, mis sätestab eraelu puutumatuse.
- S. Jankovićiga juhtunust ilmneb, et kui S. Janković soovis siseneda oma üüritud pinnale, siis teda rünnati. Viimast tõestavad meditsiinilised dokumendid. S. Janković isiklikud esemed tõsteti ukse taha. Kohus juhtis tähelepanu, et erinevatel põhjustel ei karistatud lõppkokkuvõttes ühtegi S. Janković ründajat.
- Kohus rõhutas, et kuigi tegu oli otsese rünnakuga isiku füüsilise puutumatuse vastu, ei võetud siseriiklikult kasutusele ühtegi arvestatavat meetet.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus märkis, et S. Janković kaebusi on Horvaatia kohtutes arutatud üle kaheksa aasta ning jätkuvalt ei ole tal võimalik elada oma üüritud pinnal.

Art 6. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et puudub vajadus analüüsida rikkumist konventsiooni artikkel 3 tähenduses.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Jankovićile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 3000 eurot ja kohtukulude katteks 2820 eurot.

Anakomba Yula vs. Belgia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld), 10.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Konglolas Cecile Anakomba Yula kaebus registreeriti EIK-s 12. oktoobril 2007.

2006. aastal taotles C. Anakomba Yula Belgias elamisluba. Tema abikaasa M.L., kellest ta oli lahutatud, ja tema lapsed omasid Belgias elamisluba. Elamisloa taotluse arutamise vältel soovis C. Anakomba Yula saada riigi õigusabi raames tasuta õigusabi, et kohtus tuvastataks tema viimase lapse bioloogiline isa. C. Anakomba Yula riigi õigusabi taotlust ei rahuldatud põhjusel, et ta ei omanud juriidilist alust riigis viibimiseks ning õigusabi ei soovitud riigis viibimise staatuse muutmiseks. Lapse isa tuvastamine Belgia siseriiklikus kohtus toimus, kuid sellega seonduvad kulud jäeti C. Anakomba Yula kanda.

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld)

- Kohus leidis, et Belgia on rikkunud konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab muuhulgas, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Nimetatud sätte rikkumine toimus koostoimes konventsiooni artikliga 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund.
- Kohus juhtis tähelepanu, et C. Anakomba Yula pöördus kohtusse olulises perekonnaõiguslikus vaidluses. Seetõttu oleks riik pidanud õigusabi taotlusest keeldumist põhjalikult kaaluma ning selgitama, miks on õigustatud erinev kohtlemine isikute vahel. Kohus nentis, et samal ajal õigusabi taotluse esitamisega arutati juba C. Anakomba Yula elamisloa küsimust.
- Kohus juhtis tähelepanu, et tulenevalt Belgia siseriikliku õiguse spetsiifikast on oluline tõstatada teatud perekonnaõiguslikud küsimused kindlasti enne lapse 1-aastaseks saamist.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, C. Anakomba Yulale varalise kahju eest hüvitiseks 288,17 eurot.

Gorou vs. Kreeka – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 20.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kreeka kodakondsusega Brüsselis elava A. Gorou kaebus registreeriti EIK-s 23. jaanuaril 2003.

A. Gorou on Kreeka haridusministeeriumi ametnik. Vaidlusalusel ajal töötas ta haridusministeeriumi ametnikuna Stuttgardis, kus tema tööülesandeks oli konsultatsiooni osutamine välismaal õppivate Kreeka lasete alghariduse küsimustes. 1998. aastal esitas A. Gorou kaebuse oma otsese ülemuse vastu, kuna viimane oli laimanud A. Gorout, väites, et A. Gorou ei hoia kinni tööajast ning ei saa läbi oma kaastöötajatega. 2001. aastal langetas kohus otsuse, kus leiti, et A. Gorou kohta öeldud väiteid võib lugeda tõesteks ning A. Gorou ülemuse eesmärk ei olnud väljaöelduga laimata A. Goroud. A. Gorou püüdis otsuse vaidlustada kõrgemas kohtus, kuna leidis, et otsuses puudus piisav motivatsioon, kuid otsus jäeti siseriiklikul tasandil jõusse.

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et konventsiooni artikli 6 lõiget 1 on rikutud osas, mis nõuab õigusemõistmist mõistliku aja jooksul. Kohus juhtis tähelepanu, et kohtuvaidlus siseriiklikus kohtus kestis üle nelja aasta. Kohus leidis, et konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ei ole rikutud osas, milles A. Gorou väitis, et õigusemõistmine siseriiklikus kohtus oli ebaõiglane ja jõustunud kohtuotsusel puudus piisav motivatsioon.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, A. Goroule mittevaralise kahju eest hüvitiseks 4000 eurot ja 2300 eurot kohtukulude katteks.

Sibgatullin vs. Venemaa – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 23.04.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Vene kodakondsusega German Sibgatullini kaebus registreeriti EIK-s 10. detsembril 2002. G. Sibgatullin on kinnipeetav Nizhny Tagili vanglas Venemaal. 2002. aastal mõisteti G. Sibgatullin süüdi kolmes mõrvas ja varguses ning karistati 20-aastase vangistusega. Kohtuistungil ei viibinud G. Sibgatullin ega tema kaitsja. G. Sibgatullin kaebas nimetatud otsuse edasi ning viimane tühistati 2006. aastal. G. Sibgatullini asja arutati otsast peale madalama astme kohtus. 23. mail 2006 informeeriti G. Sibgatullini ja tema kaitsjat, et uus istung toimub 29. juunil 2006. G. Sibgatullin ega tema kaitsja istungil ei osalenud. G. Sibgatullinile mõisteti vanglakaristus 19 aastaks ja 6 kuuks.

Otsus

Art 6 lg 1 ja lg 3 p c. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Venemaa rikkus konventsiooni artikli 6 lõikeid 1 ja 3. Konventsiooni artikkel 6 lõige 1 sätestab muuhulgas, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Lisaks leidis kohus, et rikutud on konventsiooni artikli 6 lõige 3 punkti c, mille kohaselt igal kuriteos süüdistataval on vähemalt õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi.
- Kohus rõhutas, et protsess, mille käigus on isikule võimalus mõista vanglakaristus, puudutab ning hiljem mõjutab inimest isiklikult ja suurel määral. Seetõttu peaks süüdistatav soovi korral väljendama oma seisukohta protsessi käigus. Viimast G. Sibgatullin soovis, kuid ei saanud teha.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kuna G. Sibgatullin ei esitanud nõuet artikli 41 alusel, siis kohus õiglast hüvitist välja ei mõistnud.

Lawyer Partners vs. Slovakkia – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul), 16.06.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

EIK-s registreeriti vahemikul 5. detsember 2007 – 10. juuni 2008 viisteist kaebust asjas Lawyer Partners vs. Slovakkia. Lawyers Partners (edaspidi LP) on Bratislavas õigusabi osutamisega tegutsev eraõiguslik juriidiline isik. 2005. – 2006. aastal sõlmis LP kohaliku raadiojaamaga lepingu, mille kohaselt pidi LP kohtusse andma need raadiojaama võlgnikud, kes keeldusid võlga maksmast või sattusid makseraskustesse.

2006. aasta märtsis ja juulis esitas LP siseriiklikusse kohtusse elektrooniliselt üle 70 000 hagi. Kohtuasja materjalid esitas LP elektroonilises vormis koos kaaskirjaga. Siseriiklikud kohtud keeldusid elektroonilisi dokumente registreerimast põhjendusega, et puudub vastav tehnika elektrooniliselt saadetud dokumentide vastuvõtmiseks ja läbitöötamiseks. LP nõudis elektrooniliselt esitatud dokumentide aktsepteerimist, kuid Slovakkia siseriiklik kohtus LP kaebust ei rahuldatud.

Otsus

Art 6 lg 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Slovakkia rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus mõõnis, et hageja ainus mõistlik võimalus esitada 70 000 hagi, on teha seda elektrooniliselt, kuna prindituna tähendaks see üle 40 miljoni lehekülje esitamist.
- Kohus juhtis ka tähelepanu, et elektrooniliste dokumentide esitamise võimalus oli siseriikliku menetlusõiguse kohaselt Slovakkias võimalik juba 2002. aastast. Vaatamata sellele puudusid 2006. aastal Slovakkia kohtutes vajalikud tehnilised vahendid, et seadusega pandud kohutust täita.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, LP-le varalise- ja mittevaralise kahju eest 10 000 eurot ning 8000 eurot menetluskulude hüvitamiseks.

Sartory vs. Prantsusmaa – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul), 24.09.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Prantsusmaa kodaniku Guy Sartory kaebus registreeriti EIK-s 7. septembril 2007. Vaidlusalusel ajal töötas G. Sartory politseiametnikuna. 1994. aastal avastati, et G. Sartory edastas teavet politsei operatsioonidest ajakirjanikele. Pärast nimetatud intsidenti viidi tema töökoht politsei töö huvides üle teise linna. G. Sartory vaidlustas üleviimise halduskohtus, teise astme halduskohus rahuldas tema apellatsioonkaebuse. Kohtuprotsess kestis kahes astmes kokku 1995. aasta septembrist 2002. aasta aprillini.

2002. aasta detsembris pöördus G. Sartory halduskohtusse hüvitise nõudes, kuna tema hinnangul ei suutnud halduskohus tema asja lahendada mõistliku aja jooksul. 2007. aasta

maikuus rahuldas Connceil d'Etant G. Sartory kaebuse ja leidis, et mõistlik hüvitis on 3000 eurot.

Vaatamata siseriikliku kohtu otsusele, millega kohus tunnistas mõistliku menetlusaja nõude rikkumist, pöördus G. Sartory EIK-sse. Ta leidis, et hüvitis ei ole piisav, kuna halduskohtu suutmatuse lahendamata tema üleviimise küsimus mõistliku aja jooksul võttis temalt võimaluse omada normaalset politseiametniku karjääri.

Otsus

Menetlustaotluse vastuvõetavus

- EIK juhtis tähelepanu, et reeglina isik, kelle suhtes on siseriiklik kohus tunnistanud inimõiguste rikkumist, ja kellele on määratud hüvitis rikkumise eest, ei saa toetuda enam konventsiooni rikkumisele. S.t reeglina ei võta EIK sellist kaebust menetlusse.
- EIK möönis, et siseriiklik kohus tunnistas konventsiooni artikkel 6 lõikes 1 sätestatud mõistliku menetlusaja nõude rikkumist. Siiski ei ole EIK hinnangul hüvitis (3000 eurot) konkreetse rikkumise eest kohane ega piisav.
- Kohus lisas, et küsimus, kas asi lahendati mõistliku aja jooksul, on oma olemuselt niisugune, mis vajab kiiret vastust. EIK leidis, et *Connceil d'Etant* oleks pidanud määrama G. Sartoryle suurema hüvitise, mitte n-ö karistama teda teistkordselt pikaajalise protsessiga.
- Seetõttu järeldas EIK, et antud asjas saab G. Sartory pöörduda EIK-sse konventsiooni artikkel 6 lõike 1 rikkumise tõttu.

Art 6 lõige 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul

- EIK leidis, et Prantsusmaa rikkus konventsiooni artikkel 6 lõiget 1, mille kohaselt on igal inimesel oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul.
- EIK kinnitas, et kuna ametikoha üleviimise juhtum ei olnud keeruline, siis EIK nõustub siseriikliku kohtuga, et halduskohus ei lahendanud asja mõistliku aja jooksul. Kohus rõhutas, et töövaidlused on olemuselt niisugused, mis vajavad võimalikult kiiret lahendamist, kuna sellest sõltub isiku era- ja perekonnaelu ning tööalane karjäär. Ei ole mõistlik, et G. Sartory pidi ootama lahendit kuus aastat, mille eest talle hüvitati 3000 eurot.

Art 41. Õiglane hüvitis

EIK pöördus G. Sartory poole ettepanekuga esitada EIK-le nõutele vastav õiglase hüvitise taotlus, kuid G. Sartory seda ei teinud. Seetõttu ei saanud EIK määrata õiglast hüvitist.

Kenedi vs. Ungari – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 10 (sõnavabadus), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Ungari kodaniku János Kenedi kaebus registreeriti EIK-s 10. augustil 2005. J. Kenedi on ajaloolane, kes on spetsialiseerunud diktatuuride ja salateenistuste uurimisele. 1998. aasta septembris taotles J. Kenedi ajaloolasena siseministeeriumilt juurdepääsu Ungari julgeolekuteenistuse dokumentidele. 1998. aasta novembris nimetatud taotlust ei rahuldatud. Pärast negatiivset vastust siseministeeriumilt pöördus J. Kenedi kohtusse, mille tulemusel 1999. aastal kohus rahuldas J. Kenedi kaebuse. J. Kenedile anti õigus teha uurimistööd Ungari julgeolekuteenistuse dokumentidega.

Pärast kohtuotsuse jõustumist tegi siseministeerium J. Kenedile ettepaneku konfidentsiaalsuslepingu sõlmimiseks. J. Kenedi pidas konfidentsiaalsuslepingut vastuvõetamatuks ning nõudis kohtuotsuse täitmist. Kuna J. Kenedile ei tagatud jätkuvalt juurdepääsu kõigile dokumentidele, määrati siseministeeriumile trahv. 2003. aastal anti valdav osa siseministeeriumi valduses olevatest dokumentidest üle riigiarhiivile, mille

tulemusel muutusid materjalid avalikuks ja uurijatele kättesaadavaks. EIK otsuse tegemise hetkeni ei ole aga Ungari siseministerium taganud J. Kenedile juurdepääsu kõigile julgeolekuteenistuse dokumentidele.

Otsus

Art 6 lg 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Ungari on rikkunud konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mille kohaselt muuhulgas on igal inimesel oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus rõhutas, et EIK otsuse tegemise hetkeni ei ole J. Kenedile tagatud juurdepääsu kõigile julgeolekuteenistuse dokumentidele.

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Ungari rikkus konventsiooni artiklit 10, mille kohaselt muuhulgas on igal inimesel õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ja vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest.
- Kohus juhtis tähelepanu, et ministerium, vaatamata kohtuotsusele, on korduvalt takistanud J. Kenedi juurdepääsu dokumentidele. J. Kenedi vajab juurdepääsu dokumentidele eesmärgiga, et kirjutada ja avaldada ajaloolasena uurimistöid. Seega on riik rikkunud J. Kenedi õigust sõnavabadusele.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Ungari rikkus artiklit 13, mille kohaselt on igal inimesel, kelle konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.
- Kohus juhtis tähelepanu, et J. Kenedi asjas kohtuotsuse täideviimise ebaõnnestumine näitas, et Ungari siseriiklik menetlus ei ole piisavalt tõhus.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, J. Kenedile mittevaralise kahju eest 6000 eurot ja menetluskulude hüvitamiseks 7000 eurot.

Kulikowski vs. Poola – rikkumine: art 6 lg 1 ja 3 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 5 lg 3 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), 19.05.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Poola kodaniku Adam Kulikowski kaebus registreeriti EIK-s 18. mail 2001. 14. augustil 2002 mõistis esimese astme kohus A. Kulikowski süüdi tapmises. A. Kulikowski kaitses õigusabi korras määratud kaitsja, kes esitas esimese astme otsusele apellatsioonkaebuse Katowice apellatsioonikohtule. Apellatsioonikohus jättis 19. detsembril 2002 kohtuotsuse muutmata. 21. veebruaril 2003 määras Katowice apellatsioonikohus Kulikowski taotlusel süüdistatavale õigusabi raames uue kaitsja, kuna Kulikowski soovis esitada kassatsioonkaebust. (Poola kriminaalmenetluse koodeksi³ art 84 lg 3 kohaselt peab kassatsioonkaebuse koostamiseks esitama uue taotluse õigusabi määramiseks.)

3. märtsil 2003 sai kohtu poolt määratud advokaat kätte kassatsioonkaebuse esitamiseks vajalikud materjalid. 20. märtsil 2003 teavitas määratud advokaat Katowice apellatsioonikohtut oma arvamusest asja edasikaebamise osas ning leidis, et

³ Vastu võetud 6. juunil 1997, jõustunud 1. septembril 1998.

kassatsioonkaebuse esitamine on perspektiivitu. Määratud advokaat keeldus kassatsioonkaebuse koostamisest ja A. Kulikowski edasisest esindamisest. 27. märtsil 2003 informeeris Katowice apellatsioonikohus A. Kulikowskit advokaadi arvamusest ning teavitas teda, et uut advokaati kassatsioonkaebuse esitamise eesmärgil õigusabi raames kohtu poolt ei määrata.

Poola kriminaalmenetluse koodeksi art 523 lg 1 kohaselt peab kassatsioonkaebuse allkirjastama advokaat. Koodeksi art 83 sätestab, et kui süüdistatava majanduslik seisukord ei võimalda palgata advokaati, võib ta esitada kohtule taotluse õigusabi osutamiseks.

Poola ülemkohus on 17. juunil 1997. aasta otsuses leidnud, et isiku õigus end kaitsta on tõhusalt tagatud, kui kohus määrab süüdistatavale advokaadi kassatsioonkaebuse koostamiseks. Kaitsja ülesanne on analüüsida, kas kassatsioonkaebuse esitamine on perspektiivikas või mitte. Kui advokaadist kaitsja leiab, et kassatsioonkaebuse esitamine on perspektiivitu, siis kriminaalmenetluse koodeks ei kohusta kaitsjat kaebust esitama. Samuti ei kohusta kriminaalmenetluse koodeks sellistel asjaoludel kohut määrama uut kaitsjat, kes oleks nõus otsust vaidlustama.

25. märtsil 1998 möönis Poola ülemkohus, et kui õigusabi raames määratud advokaat keeldub esitamast kassatsioonkaebust, siis ei anna see alust tagasiulatuvalt nõuda uue kaitsja määramist. 1. detsembril 1999. aastal kinnitas ülemkohus, et uue kaitsja saaks kohus õigusabi raames määrata vaid olukorras, kui kaitsja on olnud hooletu oma ülesannete täitmisel. Vastasel juhul puudub kohtul pädevus uue kaitsja määramiseks.

Hilisemas, 1. juulil 1999. aasta otsuses lisas ülemkohus, et hooletuse tõestamiseks tuleb algatada advokaadi vastu distsiplinaarasi.

13. märtsi ja 17. septembri 2002. aasta lahendites kinnitas ülemkohus, et kui määratud kaitsja keeldub kassatsioonkaebuse koostamisest, siis kohus ei pea määrama süüdistatavale uut kaitsjat, kes on nõus teda esindama.

22. veebruaril 2002. aastal muutis ülemkohus oma varasemat seisukohta kassatsioonitähataja kulgemise osas. Nimelt leidis ülemkohus, et kassatsioonitähataeg hakkab kulgema pärast seda kui isikule on teatavaks tehtud asjaolu, et temale määratud kaitsja ei ole nõus koostama kassatsioonkaebust. Ülemkohus leidis, et isikule peab jätma võimaluse soovi korral kasutada muid vahendeid kassatsioonkaebuse esitamiseks.

Otsus

Art 6 lg 1 koostoimes art 6 lg-ga 3. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Poola on rikkunud konventsiooni art 6 lõiget 1, mille kohaselt on igal isikul oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Konventsiooni art 6 lõiget 1 rikkus Poola koostoimes art 6 lõikega 3, mille kohaselt muuhulgas igal kuriteos süüdistataval on õigus kaitsta end ise või enda poolt valitud kaitsja abil või saada tasuta õigusabi juhul, kui õigusemõistmise huvid seda nõuavad ja süüdistataval pole piisavalt vahendeid õigusabi eest tasumiseks.

- Kohus juhtis tähelepanu, et Poola kriminaalmenetluse koodeksi kohaselt saab A. Kulikowski esitada kassatsioonkaebuse ainult advokaadi vahendusel. Poola ülemkohus on oma lahendites rõhutanud, et kui advokaat keeldub kassatsioonkaebuse koostamisest, siis ei pea kohus automaatselt määrama isikule uut kaitsjat, kes oleks nõus teda esindama. Seega on riik püüdnud leida tasakaalu kahe õiguse – isiku õigus pöörduda kohtusse (s.h kohtulahendi vaidlustamise õigus) vs. advokaadi õigus ametialasele sõltumatusele – vahel.

- Konventsiooni artikli 6 kontekstis ei ole oluline, et A. Kulikowskil ei olnud endal vahendeid kaitsja palkamiseks. Õigusabi raames oli A. Kulikowskile tagatud kaitsja esimese ja teise astme kohtus. Kohtule tuleb ette heita, et A. Kulikowskile, kellel puudus kõrvaline

õiguslane abi, oleks kohus pidanud selgitama, millise tähtaja jooksul ja millistel tingimustel on tal jätkuvalt õigus kassatsioonkaebuse esitamiseks.

Art 5 lg 3. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Poola rikkus konventsiooni art 5 lõiget 3, mille kohaselt vahistatu või kinni peetu toimetatakse viivitamata kohtuniku või mõne muu seadusjärgse õigusvõimuga ametiisiku ette ning tal on õigus asja kohtulikule arutamisele mõistliku aja jooksul või vabastamisele kuni asja arutamiseni. Vabastamist võidakse seostada tagatistega ilmuda asja arutamisele.
- A. Kulikowski viibis vahi all üle kahe aasta. Vahi all hoidmist õigustati asjaoluga, et A. Kulikowski võib kriminaalmenetlusest kõrvale hoiduda ning eeldati, et A. Kulikowskile määratakse karm karistus. Kohus rõhutas, et võimaliku määratava karistuse raskus ei tohi saada otsustavaks vahistamise perioodi otsustamisel. Arvestades juhtumi keerukusega, leidis kohus, et konkreetsel juhul oli üle kahe aasta väldanud vahistamine üleliigne ja ebanõistlik.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, A. Kulikowskile mittevaralise kahju eest õiglaseks hüvitiseks 3000 eurot. Kohtukulud hüvitas kohus 1150 euro ulatuses.

Micallef vs. Malta – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 15.10.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Malta kodaniku Joseph Micallefi kaebus registreeriti EIK-s 15. aprillil 2006. J. Micallefi õe M.-i (surnud 2002. a) naabrid kaebasid M.-i tsiviilkohtusse. Malta tsiviilkohtu kui esimese astme kohtu kohtunik otsustas M.-i vastu hagi tagamise abinõu kohaldamise. M. vaidlustas lahendi, väites, et hagi tagamine toimus tema ärakuulamisõigust rikkudes – M. ei viibinud istungil, kuna teda ei olnud istungi toimumise ajast teavitatud. Esimese astme kohus rahuldas M.-i kaebuse, millega tühistas hagi tagamise lahendi. M.-i naabrid pöördusid apellatsioonikohtusse, kus vaatas lahendi läbi kolmeliikmeline kohtunike kolleegium, kellest üks oli kohtu esimees. Apellatsioonikohtu lahendiga jäeti hagi tagamine jõusse. M. esitas kaebuse seejärel konstitutsioonikohtusse, väites, et apellatsioonikohtu otsus oli kallutatud, mis tulenes asjaolust, et kohtu esimees ei olnud erapooletu, kuna ta oli ühe vastaspoole advokaadi vend ja teise onu. Konstitutsioonikohus jättis M.-i ja pärast M.-i surma J. Micallefi menetlustaotluse rahuldamata.

EIK suurkoja otsus

Taotluse vastuvõetavus

- Taotluse vastuvõetavuse osas arutas kohus küsimust, kas M.-i vend J. Micallef saab pöörduda EIK-sse kohtuasjas, milles väidetavalt rikuti tema õe õigusi. Kohus leidis, et kuna J. Micallefi jätkas pärast õe surma menetlust siseriiklikus kohtus ning pidi tasuma kohtukulud, siis M.-i venna J. Micallefi kaebus on EIK-s vastuvõetav.
- Kohus arutas küsimust, kas J. Micallef on konventsiooni artikkel 35 lõike 1 tähenduses ammendanud siseriiklikud õiguskaitse vahendid. Kohus juhtis tähelepanu, et kõnealusel ajal ei saanud menetlusosaline Maltas tõstatada efektiivselt kohtumenetluse kestel küsimust kohtuniku erapooletusest, kui kohtunik on lähedases sugulussidemes teise menetlusosalise kaitsjaga.
- Kohus arutas ka küsimust, kas eelmenetluse raames tehtud lahendid, nagu seda on Maltas hagi tagamise abinõude kohaldamine, kuuluvad konventsiooni artikkel 6 kaitsealasse. Kohus leidis, et reeglina juba eelmenetluse raames otsustatakse isiku tsiviilõiguste- ja

kohustuste üle artikkel 6 tähenduses, mistõttu eksisteerib juba eelmenetluses artikkel 6 lõikes 1 sätestatud õigus õiglasele kohtulikule arutamisele.

- Kokkuvõttes pidas kohus J. Micallefi kaebust vastuvõetavaks.

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Malta rikkus konventsooni artikkel 6 lõiget 1, mis muuhulgas sätestab, et igal on oma **tsiviilõiguste ja -kohustuste** või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul **sõltumatus ja erapooletus**, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.

- Kohtuniku erapooletuse kontrollimiseks viis EIK läbi erapooletuse subjektiivse⁴ ja objektiivse testi⁵. Kohus rõhutas, et vaidlusalusel ajal Maltas kehtinud menetlusseaduses puudusid sätted, mille alusel oleks kohtunik pidanud end taandama, kui tuvastatakse tema erapooletust kaasuses kirjeldatud asjaoludel. Seega ka menetlusosalisel puudus võimalus tõstatada efektiivselt kohtumenetluse kestel küsimus kohtuniku erapooletusest. (EIK-s otsuse tegemise ajaks oli Malta menetlusseadus muutunud.) EIK leidis, et lähedased sugulussidemed apellatsioonikohtu esimehe ja ühe menetlusosalise kaitsjate vahel objektiivselt õigustavad kartust, et kohtunik ei ole erapooletu.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, J. Micallefi kohtukulude katteks 2000 eurot.

Koottummel vs. Austria (nr 2) – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 10.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

India päritolu Austria kodaniku Geethakumari Koottummeli kaebus registreeriti EIK-s 6. detsembril 2006.

⁴ **Subjektiivne test.** Kohus peab olema vaba isiklikust eelarvamusest või kallutusest. Igal konkreetsel juhul tuleb eraldi kaaluda, kas kohtuniku seotus menetlusosalisega on sellise olemuse ja kaaluga, mis viitaks erapooletuse puudumisele s.t ükski kohtu liige ei tohi omada isiklikku eelarvamust ega huvi (*prejudice or bias*). Isikliku erapooletust tuleb eeldada v.a kui on vastupidiseid tõendeid. Subjektiivse testi elemendid on seega kohtuniku isiklik veendumus ja käitumine konkreetse vaidluse lahendamisel. (Vt täpsemalt L. Kanger. Kohtuniku taandamine halduskohtumenetluses. Kohtupraktika analüüs. Riigikohus, 2009, lk 16.)

⁵ **Objektiivne test.** Teiseks hindab EIK kohtu erapooletuse küsimust arvestades asja spetsiifilist konteksti objektiivse lähenemise kaudu (*objective approach*), mis hõlmab hinnangut, kas olid olemas piisavad garantiid välistamiseks mistahes õiguslikud kahtlused erapooletuse suhtes.

Paljudes kohtuasjades (Bryan v. the United Kingdom, p 1551, p 37, Thaler v. Austria, p 30; Findlay v. the United Kingdom, p 73; Ergin v. Turkey, p 38; Ari v. Turkey, p 40) on kohus korranud kriteeriumeid, mida *inter alia* analüüsida, selleks et hinnata kohtu erapooletust ja sõltumatust objektiivselt küljest. Nendeks on:

- kohtu liikmete nimetamise kord,
- kohtu liikmete ametiaeg,
- garantiid välise surve vastu,
- küsimus sellest, kas institutsioon paistab väljapoole sõltumatu.

Neist viimane kriteerium: kas objektiivsel kõrvalseisjal võinuks tekkida kahtlus kohtu erapoolikusest, on kaalukeeleks hinnangu andmisel, kas EIK lähtub oma otsustes rohkem sellest, et menetlus on aus või paistaks aus.

EIK küsib, kas objektiivne vaatleja järeldaks, et kohtunik langetaks otsuse pigem ühe kui teise poole kasuks või ei oleks eelistus kõrvalseisjale mingil kombel selge? Kahtluse olemasolu hindab EIK tegelikult läbi ülemise kolme kriteeriumi, kontrollides, kas on ka objektiivseid põhjendusi, mis kinnitaksid erapoolikust (kohtuniku ametisse nimetamine kallutatud huvidega asutuse poolt jms).

piisavad garantiid välistamaks mistahes õiguslikud kahtlused erapooletuse suhtes. (Vt täpsemalt L. Kanger. Kohtuniku taandamine halduskohtumenetluses. Kohtupraktika analüüs. Riigikohus, 2009, lk 16j.)

G. Koottummel peab Austrias India restorani, mille tarbeks ta taotles tööluba India kodanikule, keda soovis palgata restorani peakokaks. Austria keeldus tööloa väljastamisest põhjusel, et isik ei vastanud nõuetele, et töötada Austrias peakoka ametis. G. Koottummel esitas otsusele kaebuse, milles nõudis ühtlasi tema kaebuse arutamist avalikul suulisel kohtuistungil. Siseriiklik kohus ei rahuldanud G. Koottummeli kaebust. Suulise istungi nõude osas leidis siseriiklik kohus, et puudus vajadus korraldada suuline kohtuistung, kuna see ei oleks kuidagi aidanud kaasa G. Koottummeli asja selgitamisele ja arutamisele.

Otsus

Art 6 lg 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- EIK leidis, et Austria rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mille kohaselt on igaühel oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- EIK juhtis tähelepanu, et G. Koottummeli kaebust arutati ainult ühes kohtuinstantsis – halduskohtus, mistõttu oleks siseriiklik kohus pidanud võimaldama isiku nõudel asja arutamise avalikul suulisel istungil. Avaliku suulise istungi nõude rahuldamata jätmine oleks olnud õigustatud asja õigusliku keerukuse või tehniliste raskuste korral. Viimaseid aga EIK hinnangul selles kaasuses ei esinenud.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, G. Koottummelile 2000 eurot kohtukulude katteks.

Dorozhko ja Pozharskiy vs. Eesti – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kohtuasi põhineb kahel kaebusel Eesti Vabariigi vastu, mille esitasid kohtule kodakondsuseta isik Aleksandr Dorozhko ja Eesti kodanik Vyacheslav Pozharskiy vastavalt 12. aprillil ja 7. aprillil 2004.

Kaebajad vahistati südaöö paiku 8. novembri öösel vastu 9. novembrit 2002. Esialgu kahtlustati neid raskete kehavigastuste tekitamises ja teiste isikute vallasvara (autode) ajutises omavolilises kasutamises. Seejärel esitati neile süüdistus ka röövimises.

20. novembril 2002 keeldus Tallinna Linnakohus kaebajate vahi all pidamist pikendamast. Teine kaebaja vabastati. Esimest kaebajat politsei siiski ei vabastanud, teda peeti vahi all edasi ja tunnistati kahtlustatavaks tapmisega ähvardamises. 22. novembril 2002 andis linnakohus loa tema edasiseks vahi all hoidmiseks.

Vahepeal, 20. novembril 2002, andis politseijuhtivinspektor I. P. korralduse luua asjaomase kriminaalasja uurimiseks uurimisgrupp. Uurimisgruppi kuulusid I. P. ise uurimisgrupi vanemana ning kolm politseivaneminspektorit: L., G. ja K.

Valitsuse edastatud informatsiooni kohaselt viis edasise kriminaaluurimise läbi uurija L. praktiliselt üksinda; uurijad G. ja K. tegid vaid mõne üksiku menetlustoimingu. Kriminaalasja materjalides ei viidanud miski sellele, et I. P. isiklikult oleks teinud uurimistoiminguid või andnud uurimisgrupi liikmetele juhiseid või korraldusi.

Sellest hoolimata teavitasid Tallinna Politseiprefektuur ja Riigiprokuratuur kohtueelse uurimise käigus esimest kaebajat vastuseks tema kaebustele, et I. P. oli asjaomase kriminaalasja jaoks loodud uurimisgrupi liige ja tal oli pädevus teha kõiki uurimistoiminguid.

14. märtsil 2003 andis Lääne Maakohus loa teise kaebaja kinnipidamiseks kuni 14. maini 2003 seoses teise kriminaalmenetlusega, mis ei olnud seotud käesoleva asjaga.

Vahepeelsel ajal, 3. veebruaril ning siis 29. aprillil 2003, pärast seda kui Riigiprokuratuur oli süüdistusi muutnud, anti kaebajad kohtu alla Tallinna Linnakohtus. Kohtuasja vaatas läbi kohus koosseisus, mis koosnes ühest kohtunikust, kelleks oli E.P., ja kahest rahvakohtunikust. Linnakohtu istungid toimusid mitmel päeval.

Linnakohtu 30. mai 2003 istungil märkis esimene kaebaja oma lõppsõnas, et kuna ta oli keeldunud tegemast koostööd uurijatega B., I. P. ja K., siis muudeti tema vastu esitatud süüdistusi. Ta väitis ka, et kuigi kohtunik oli andnud korralduse tema vabastamiseks, ei olnud uurijad I. P. ja K. teda vahi alt vabastanud, vaid pidasid ta uuesti kinni seoses kahtlustusega tapmisega ähvardamises.

30. mail 2003 mõistis linnakohus kaebajad süüdi röövimises ja teiste isikute vallasvara ajutises omavolilises kasutamises. Esimene kaebaja mõisteti süüdi ka tapmisega ähvardamises. Esimesele kaebajale mõisteti üheksaastane ning teisele seitsmeaastane vangistus.

Kaebajad ja esimese kaebaja advokaat kaebasid kohtuotsuse edasi. Kaebajad vaidlustasid oma apellatsioonkaebustes muu hulgas linnakohtu kohtuniku E.P. erapooletuse, kuna tema abikaasa I.P. oli olnud asjaomase kriminaalasja uurimiseks loodud uurimisgrupi vanem. Teine kaebaja märkis, et see küsimus oli tõstatatud ka linnakohtu istungil, kuid kohtunik E.P. ei olnud end kohtuasjast taandanud.

6. juunil 2003 esitas ka esimese kaebaja abikaasa ringkonnakohtule apellatsioonkaebuse, väites muu hulgas, et kohtunik E.P. oleks pidanud end taandama, sest tema abikaasa oli olnud seotud kohtueelse uurimisega.

Ringkonnakohtu 9. oktoobri 2003 istungil tõstatas esimene kaebaja linnakohtu kohtuniku E.P. erapooletuse küsimuse. Istungi protokollis kohaselt teatas ta järgmist:

9. oktoobril 2003 mõistis ringkonnakohus kaebajad õigeks teises punktis, mis puudutas teise isiku vallasasja ajutist omavolilist kasutamist. Ülejäänud osas jättis ringkonnakohus linnakohtu otsuse muutmata.

Ringkonnakohus leidis, et kaebajate väited ei andnud alust linnakohtu otsuse tühistamiseks ja kohtuasja tagasisaatmiseks esimese astme kohtusse uueks arutamiseks. Lisaks sellele märkis kohus, et ükski menetlusosaline ei olnud esitanud taotlust kohtuniku E.P. taandamiseks asja menetlemise käigus linnakohtus, samuti ei olnud kohtuniku ega kohtu erapooletust seatud kahtluse alla apellatsioonkaebustes. Esimene kaebaja oli ringkonnakohtu istungil kinnitanud, et sellest, et I.P. oli kohtuniku abikaasa, sai ta teada kohtuliku uurimise käigus. Ringkonnakohus leidis siiski, et kohtuniku võimalik suhe kohtueelses uurimises osalenud ametnikuga ei kinnita kohtuniku erapoolikust. Kohus märkis, et kuigi I.P. oli selle kriminaalasja uurimiseks moodustatud uurimisgrupi vanem, viis uurimist tegelikult läbi teine uurija. Kriminaalasja toimikus polnud ühtegi I.P. koostatud uurimistoimingu protokoll. Lisaks oli peale kohtuniku E.P. kohtuasja arutamises osalenud kaks kohtu rahvakohtunikku. Ringkonnakohus pidas asjaomast väidet otsituks ja leidis, et see oli esitatud menetluse edasise viivitamise eesmärgil.

Riigikohtule esitatud kassatsioonkaebuses väitis esimene kaebaja, et kohtunik E.P.-le ei saanud olla teadmata tõsiasi, et tema abikaasa oli olnud uurimisgrupi vanem ja et kaebaja oli eeluurimise jooksul esitanud Riigiprokuratuurile mitu kaebust uurijate, sealhulgas I.P. vastu. Ta kinnitas, et kohtunik E.P. oleks pidanud end kohtuasjast taandama. Tema arvates ei olnud linnakohtus toimunud kohtulik uurimine erapooletu, mida kinnitas määratud karistuse rangus. Kaebaja ei olnud taotlenud E. P. taandamist, sest ta oli asjaolust, et kohtunik oli abielus I. P-ga, saanud teada liiga hilja ja mitteametlikest allikatest. Siiski oli ta arvamusel, et asjaolu, et ta ei olnud taotlenud kohtuniku taandamist, ei tohiks võtta temalt õigust talle esitatud süüdistuse erapooletule läbivaatamisele. Teine kaebaja väitis oma kassatsioonkaebuses Riigikohtule, et kohtunik E.P.-l ei olnud õigust tema kohtuasja arutada, kuna ta oli uurimisgrupi vanema abikaasa. 21. jaanuaril 2004 otsustas riigikohus mitte võtta kaebajate kassatsioonkaebusi menetlusse.

Otsus

Art 6 lg 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

a) Kas kaebajad loobusid oma õigusest konventsiooni artikli 6 lõike 1 mõistes

- Kohus märgib, et kohus on oma praktikas tunnistanud, et isikul on võimalik loobuda oma konventsiooniga tagatud õigusest. Siiski peab selline loobumine toimuma selgesõnaliselt ega tohi olla vastuolus mis tahes olulise avaliku huviga (vt näiteks *Håkansson and Sturesson v. Sweden*, 21.02.1990, p 66 - seeria A nr 171-A, lk 20 ja *Mikolenko vs. Estonia*, 05.01.2006, nr 16944/03).
- 47. Käesolevas kohtuasjas on kaebajad ja valitsus eriarvamusel, millal täpselt said kaebajad teada, et linnakohtu kohtunik ja uurija on omavahel abielus. Valitsus möönis, et kaebajad ei olnud sellest asjaolust teadlikud tingimata kohe asja kohtuliku uurimise alguses. Valitsuse väide tugines prokuröri ringkonnakohtus antud ütlustele (vt punkt 17 ülal) ja tõsiasi, et kuna esimese kaebaja abikaasa oli esitanud kaebuse E.P. menetluses osalemise peale vahetult pärast seda, kui linnakohus oli oma otsuse teatavaks teinud, pidid kaebajad olema saanud nende abielust teada enne linnakohtu toimunud menetluse lõppemist. Kaebajate väite kohaselt ei olnud nad sel ajal kohtuniku ja uurija abielust teadlikud. Teine kaebaja tunnistas, et tal olid olnud selles suhtes mõningad kahtlused. Esimene kaebaja väitis ringkonnakohtus, et ta oli saanud teada nende abielust pärast linnakohtu istungi lõppemist.
- Kohus märgib, et talle esitatud tõendid ei võimalda kohtul kindlalt järeldada, millal kaebajad täpselt kohtuniku ja uurija abielust teada said. Kohus võtab arvesse, et esimene kaebaja oli vahi all kogu kriminaalmenetluse aja ja et teine kaebaja oli samuti teatud aja vahi all, mistõttu oli neil ilmselt raskusi usaldusväärse – või ka ametliku – informatsiooni saamisega nende kahtluste põhjendatuse kohta.
- Kohus märgib, et igal juhul andis teine kaebaja oma kahtlusest linnakohtu istungil teada ja kaebajad tõstasid selle küsimuse oma apellatsioonkaebustes peagi pärast linnakohtu menetluse lõppemist. Sellise info põhjal ei ole kohtul alust järeldada, et kaebajad oleksid sõnaselgelt loobunud oma õigusest taotleda kohtuniku taandamist.

b) Kas esines artikli 6 lõike 1 rikkumine

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mille kohaselt igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Demokraatlikus ühiskonnas on äärmiselt tähtis, et kohtud tekitaksid avalikkuses, ning kriminaalmenetluse puhul eelkõige just süüdistatavas, usaldust (vt *Padovani v. Italy*, 26.02.1993, p 27 - seeria A nr 257-B, lk 20). Konventsiooni artikkel 6 nõuab, et kohus peab olema erapooletu. Üldiselt tähendab erapooletus eelarvamuste või kallutatuse puudumist. Kohus teeb otsuse kohtuniku erapooletuse või selle puudumise kohta hinnates subjektiivseid kriteeriume, mis tähendab hinnates kohtuniku isiklikke veendumusi või huvisid, mis seonduvad konkreetse kohtuasjaga; samuti hinnates objektiivseid kriteeriume, mis tähendab, et kohus teeb kindlaks, kas kohtunik pakkus piisavaid tagatise, et välistada selles osas mis tahes põhjendatud kahtlus (vt näiteks *Kyprianou v. Cyprus* [GC], nr 73797/01, p 118; *Pétur Thór Sigurðsson v. Iceland*, nr 39731/98, p 37, ECHR 2003-IV ja *Piersack v. Belgium*, 01.10.1982, p 30 - seeria A nr 53, lk 14-15).
- Subjektiivsete kriteeriumite puhul tuleb eeldada kohtuniku isiklikku erapooletust, kuni vastupidine on tõendatud. Objektiivsete kriteeriumite puhul peab selgitama, kas peale kohtuniku tegevuse on kindlaks tehtavaid asjaolusid, mis võiksid tekitada põhjendatud kahtluse tema erapooletuses. See tähendab, et otsustades, kas konkreetsetes kohtuasjas on põhjendatud arvata, et konkreetne kohtunik ei ole erapooletu, on asjaomase isiku seisukoht oluline, kuid mitte määrav. Määrav on see, kas sellist kartust saab pidada objektiivselt

põhjendatuks (vt *Malta*, nr 17056/06, § 74, 15. jaanuar 2008; *Wettstein v. Switzerland*, nr 33958/96, p 44, ECHR 2000-XII; ja *Ferrantelli and Santangelo v. Italy*, 07.08.1996 otsus, p 58 - *Reports* 1996-III, lk 951-52). Selles küsimuses võivad teatud tähtsust omada ka näilised asjaolud ehk teisisõnu: “õigust ei tule üksnes mõista, vaid tuleb ka näidata, et seda mõistetakse” (*De Cubber v. Belgium*, 26.10.1984, p 26 - seeria A nr 86, lk 14).

- Siinkohal arvestab kohus valitsuse väitega, et Eesti on väike riik ja et valitsuse arvates oleks kohtuniku automaatne taandamine üksnes selle alusel, et ta on abielus uurijaga, liiga äärmuslik. Individuaalkaebuse alusel alustatud menetluses peab kohus siiski piirduma nii palju kui võimalik konkreetse kohtuasja läbivaatamisega.
- Käesolevas kohtuasjas täheldab kohus, et kaebajad viitasid kohtuniku erapooletuse puudumisele subjektiivsete kriteeriumide alusel, kuna ta oli jätnud rahuldamata mitu kaebajate taotlust. Kuigi kohus on teadlik, et subjektiivse erapooletuse eelduste ümberlükkamine on keeruline, ei ole kohtul siiski võimalik tema käsutuses olevate tõendite põhjal järeldada, et kohtunik E.P. oleks näidanud isiklikel põhjustel üles sellist vaenulikkust või pahatahtlikkust, et võttes arvesse subjektiivseid kriteeriume, tekitaks see kahtlusi tema erapooletuses. Kohus leiab, et objektiivseid kriteeriume arvesse võttes on olukord aga teistsugune. Tundub tõenäoline, et kohtunik E.P. oli teadlik asjaolust, et tema abikaasa oli kaebajate kriminaalasja uurimisgrupi vanem.
- Mis puutub valitsuse väitesse, et uurimisgrupi juhtimise ülesanne oli vaid formaalne, märgib kohus, et uurimisgrupp oli loodud konkreetselt kaebajate kriminaalasja uurimiseks. Kohus leiab, et see tähendab, et I.P. seos kaebajate kriminaalasjaga pidi olema märkimisväärselt lähedasem kui näiteks politseijaoskonna ülemal, kes oleks formaalselt vastutanud kõikide mis tahes ajal uurimise all olnud kriminaalasjade eest.
- Kohus on seisukohal, et ülaltoodust piisab järeldamiseks, et esines kindlaks määratavaid asjaolusid, mis võiksid tekitada põhjendatud kahtluse kohtuniku erapooletuses. Seega kohtunik E.P. vähemalt näib olevat erapoolik, kuna tema abikaasa osales käesoleva kriminaalasja kohtueelses uurimises. Kohus ei pea määravaks, et kohtu koosseisu kuulus ka kaks rahvakohtunikku või et kohtuasja vaatas läbi ka ringkonnakohus. Tundub ilmne, et kohtuniku roll kohtumenetluses oli rahvakohtunike rollist tähtsam. Ringkonnakohus aga ei suutnud samuti olukorda heastada. Kohus märgib, et erapooletuse küsimus tõstatati ka Riigikohtus, kelle kasutuses olid samuti kõik võimalused olukorra heastamiseks.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, Vyacheslav Pozharskiyle mittevaralise kahju eest hüvitiseks 1500 eurot. Kuna Aleksandr Dorozhko rahalise hüvitise nõuet ei esitanud, jättis kohus selle määramata.

Artikkel 7. Karistamine seaduse alusel

Korbely vs. Ungari – rikkumine: art 7 (kedagi ei või tunnistada süüdi kuriteos, mis toimepanemise ajal kehtinud õiguse järgi ei olnud kuritegu), 19.09.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Ungari kodanik János Korbely, kes on erusõjaväelane. Kaebuse esitamise hetkel kandis J. Korbely karistust Budapesti vanglas. 1994. aastal esitas sõjaväeasjade prokurör J. Korbelyle süüdistuse seoses 1956. aastal Tatas toimunud tänavarahutuste mahasurumisega. J. Korbelyd süüdistati tsiviilisikute tulistamises ning käsu andmises tulistada tsiviilisikuid. Nimetatu toimus J. Korbely juhitud politseijaoskonna hoone mässulistelt tagasi hõivamise operatsiooni käigus. Ungari siseriiklik kohus mõistis J. Korbely viieks aastaks vangi süüdistatuna inimsusevastases kuriteos. Otsuses tugines kohtunik Genfi konventsiooni art 3 punktile 1 (1949).

12. augusti 1949 Genfi (II) konventsioon haavatud, haigete ja merehädas sõjaväelasteolukorra parandamise kohta merel

Artikkel 3

Kui lepingupoole territooriumil tekib relvakonflikt, mis ei ole rahvusvaheline, peab konfliktiosaline kohaldama vähemalt järgmisi sätteid:

(1) Sõjategevusest aktiivselt mitte osavõtvaid isikuid, sealhulgas relvajõudude liikmeid, kes on alistunud, ja neid, kes on jäänud võitlusvõimetuks (*hors combat*) haiguse, haavata saamise võikinnipidamise tagajärjel või muul põhjusel, tuleb igas olukorras kohelda humaanselt, ilma mistahes vaenuliku vahetegemiseta rassi, nahavärvi, religiooni või veendumuste, soo, sünnipära võivaralise seisundi või muu sarnase kriteeriumi alusel.

Seetõttu on eelpool nimetatud isikute suhtes alati ja kõikjal keelatudjärgmised toimingud:

(a) vägivald elu ja isiku vastu, eriti tapmine, vigastamine, julm kohtlemine ja piinamine;

(b) pantvangide võtmine;

(c) isikliku au haavamine, eriti alandav ja alavääristav kohtlemine;

(d) karistuste mõistmine ja täideviimine ilma eelneva otsuseta, mille on teinud tavapäraselt moodustatud kohus, mis võimaldab kõiki tsiviliseeritud rahvaste tunnustatud asendamatuid õiguslikke tagatisi.⁶

J. Korbely alustas viieaastase karistuse kandmist 24. märtsil 2003, kuid ta vabastati tingimisi 31. mail 2005. J. Korbely leidis, et ta on süüdi mõistetud tegude eest, mis toimepanemise hetkel ei olnud kriminaalkorras karistatavad.

Otsus

Art 7. Kedagi ei või tunnistada süüdi kuriteos, mis toimepanemise ajal kehtinud õiguse järgi ei olnud kuritegu

- EIK vaatles, kas J. Korbely poolt toime pandud tegu vastab inimsusvastase kuriteo tunnustele. Kohus tõdes, et 1956. aasta mässu mahasurumine Ungaris annab alust vaadelda, kas tegu võib olla inimsusvastase kuriteoga. Viimane eeldab aga kindlate koosseisuliste tunnuste ilmnemist. Genfi konventsiooni artikli 3 kohaldamisel tuleb arvestada ka nn lisanõuetega, mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest. Kohus leidis, et Ungari siseriiklikud kohtud ei ole vaadelnud Korbely tegu rahvusvahelise õiguse kontekstis. Kohus märkis, et on küsitav, kas Korbely tegu vastab kõigile inimsusevastase kuriteo tunnustele.

- J. Korbely mõisteti süüdi Tamás Kazási tapmises. Siseriiklik kohus on T. Kazási käsitlenud relvajõudude liikmena, kes on alistunud Genfi konventsiooni artikli 3 tähenduses. T. Kazás oli mässuliste juht, kes hõivas politseijaoskonna ning kasutas jaoskonnast võetud relvi. Ka siseriikliku kohtu otsusest ilmneb, et T. Kazás oli relvastatud. Politseijaoskonna tagasi võtmisel toimus kokkpõrge T. Kazási ja J. Korbely vahel, mille käigus nad elavalt vaidlesid ning T. Kazás võttis välja käsirelva. Kohus ei nõustu siseriikliku kohtuga, et T. Kazási on võimalik käsitleda Genfi konventsiooni artikli 3 tähenduses relvajõudude liikmena, kes on alistunud.

Batsanina vs. Venemaa – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 26.05.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Venemaa kodaniku Svetlana Batsanina kaebus registreeriti EIK-s 10. jaanuaril 2002.

S. Batsanina abikaasa töötas Venemaa Teaduste Akadeemia Okeanoloogia Instituudis (edaspidi instituut), mille töötajana oli tema perekonnal õigus saada eluruum. Perekond

⁶ <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=79249>

Batsaninad olid eluruumi järjekorras alates 1977. aastast ning 1998. aastal oli perekond nimekirjas esimene. Eesmärgiga saada suuremat korterit leppisid instituut ja S. Batsanina kokku, et S. Batsanina võõrandab vana korteri instituudile. Pärast kokkuleppe sõlmimist avastas instituut, et S. Batsanina oli instituudiga tehingu sõlmimise hetkeks juba müünud oma korteri 1998. aasta märtsikuus kolmandale isikule. Kohtuprotsessis kaitses prokuratuur instituudi ja isiku huve, kellele S. Batsanina oli korteri müünud. 2001. aastal tegi esimese astme kohus otsuse S. Batsanina kahjuks. Viimane kaebas otsuse edasi apellatsioonikohtusse, mille istungist S. Batsaninat väidetavalt ei teavitatud. Apellatsioonikohtus toimus istung ilma S. Batsanina osavõtuta.

S. Batsanina leidis, et rikutud on konventsiooni art 6 lg 1, kuna:

1. Tsiviilõigusliku sisuga vaidluses esindas teist poolt prokurör. Viimane tõi kaasa poolte ebavõrdse olukorra kohtuvaidluses.
2. S. Batsaninat ei teavitatud istungi toimumisest apellatsioonikohtus, mistõttu ei olnud tal võimalik mõjutada teda puudutava otsuse kujunemist.

Otsus

Art 6 lg 1. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Venemaa rikkus konventsiooni art 6 lõiget 1, mille kohaselt muuhulgas on igal oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus juhtis tähelepanu, et riik ei esitanud ühtegi tõendit, et S. Batsanina oli kätte saanud kohtukutse või teadlik apellatsioonikohtu istungist. Venemaa väitel olid tõestamiseks vajalikud andmed registrist kustutatud. Riik ei esitanud aga argumente, millistel alustel andmed kustutati (nt aegumine siseriiklike sätete alusel vm). Ka kohtuotsuses puudusid andmed, mil viisil ja kas on pooli teavitatud istungi toimumisest.
- Kohus leidis, et konventsiooni art 6 lõike 1 rikkumist ei toimunud osas, milles S. Batsanina vastaspoole huvisid kaitses prokurör. Venemaa siseriiklik õigus võimaldas nendel asjaoludel prokuröri kaasamist.

Art 41. Õiglase hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Batsaninale mittevaralise kahju eest 1000 eurot, varalise kahju eest 3616,41 eurot hüvitist ja menetluskulude hüvitamiseks 30 eurot.

Liivik vs. Eesti – rikkumine: art 7 (karistamine seaduse alusel), 25.06.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Eesti kodaniku Jaak Liviiku kaebus registreeriti EIK-s 10. märtsil 2005. J. Liivik tegutses kohtuasjas arutluse all oleval perioodil Eesti Erastamisagentuuri peadirektori kohusetäitjana. Peadirektori kohusetäitjana oli J. Liiviku ülesandeks valitsuse ja nõukogu tähtsamate ostuste elluviimine. Ta oli õigustatud ja kohustatud tegelema agentuuri igapäevase tegevusega, s.h erastamislepingute sõlmimisega.

30. aprillil 2001 kirjutasid Eesti Vabariik, Baltic Rail Service OÜ (BRS) ja Eesti Raudtee (ER) alla lepingule 66% ER aktsiate erastamiseks. Lepingu kohaselt võttis BRS endale kohustuse maksta aktsiate eest 1 000 000 000 krooni ja investeerida vähemalt 2 566 145 000 krooni järgmise 5 aasta jooksul. Samal ajal kirjutati alla ka aktsionäride lepingule. Erastamisleping sisaldas osa "riigi kinnitused ja tagatised". J. Liivik kirjutas agentuuri

peadirektori kohusetäitjana alla erastamislepingule ning teede- ja sideminister kirjutas riigi nimel alla aktsionäride lepingule.

21. augustil 2001 sõlmiti protokoll võimalike nõuete kohta, mille kohaselt andis riik BRS-le lisatagatise – teatud tingimustel kohustus riik hüvitama ERle 20% sellistest summadest, mille ER oleks tegelikult kohustunud maksma ASle Valga Külmvagunite Depoo, ja mis ületavad 100 000 krooni kuni summani 22 407 385 krooni. Lisaks kohustus riik hüvitama 100% summadest, mis ületavad 22 407 385 krooni kuni 114 261 140 krooni.

2001. aastal edastas Riigikontroll Riigiprokuratuurile arvamuse, et J. Liivik ning teede- ja sideminister olid riigi nimel varalisi kohustusi võttes ületanud oma pädevust. Samal aastal teavitas Riigiprokuratuur riigikontrolöri, et kriminaalmenetlust ei alustata.

31. augusti 2001. aasta kirjaga peaprokurörile taotles riigikontrolör taas, et kaalutaks J. Liiviku suhtes kriminaalmenetluse alustamist, viidates 21. augustil 2001 sõlmitud protokollile kui uuele asjaolule.

10. septembril 2001 alustas Riigiprokuratuuri süüdistusosakond J. Liiviku suhtes kriminaalmenetlust. J. Liivikut süüdistati kriminaalkoodeksi § 161 järgi kvalifitseeritavas kuriteos. J. Liivikule esitati süüdistus ametiseisundi kuritarvitamises, mis seisnes eelmainitud kinnituste ja tagatiste andmises erastamislepingus. Süüdistuste kohaselt oli J. Liivik loonud olukorra, mis oleks võinud seada ohtu riigivara säilimise, võttes korduvalt riigile ebaseaduslikke kohustusi jne. J. Liiviku tegevust kogumis käsitleti olulise kahju põhjustamisena riigi huvidele.

(Lisaks esitati J. Liivikule süüdistus ja mõisteti ta süüdi seoses ametiseisundi kuritarvitamisega RAS Tallinn Farmaatsiatehas (riigile kuulunud AS) erastamisega. Viimasega seondult EIKs menetlust ei olnud.)

Linnakohus leidis, et J. Liivik, võttes riigi nimel kohustusi, tekitas olukorra, milles riigi vara säilimine oli ohus. Ringkonnakohus leidis, et asjaomaste kohustuste võtmiseks riigi nimel ei olnud J. Liivikul seaduslikku alust. Ringkonnakohus märkis, et J. Liivikut ei mõistatud süüdi mitte erastamises, vaid selles eest, et ta oli võtnud ainuisikuliselt riigi nimel konkreetseid kohustusi. 15. septembril 2004 otsustas Riigikohus jätta J. Liiviku kaebuse menetlusse võtmata.

Otsus

Art 7. Karistamine seaduse alusel

- Kohus leidis, et Eesti rikkus konventsooni artiklit 7, mille lõige 1 sätestab, et kedagi ei või tunnistada süüdi kuriteos – teos või tegevusetuses, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui kuriteo toimepanemise ajal ettenähtu. Konventsiooni artikli 7 lõike 2 kohaselt ei takista artikkel 7 ühegi isiku ükskõik missuguse teo või tegevusetuse, mis selle toimepanemise ajal oli kuritegu tsiviliseeritud rahvaste poolt tunnustatud õiguse üldpõhimõtete järgi, kohtulikku arutamist ja isiku karistamist.
- Kohus rõhutab, et artiklit 7 tuleb tõlgendada ja kohaldada tulenevalt selle eesmärgist ja mõttest viisil, et oleks tagatud tõhusamad meetmed võimu omavoli vastu süüdistuse esitamisel, süüdimõistmisel ja karistamisel – ainult seaduses saab määratleda kuriteo ja seaduse alusel määrata karistuse (*nullum crimen, nulla poena, sine lege*). Kriminaalõigust ei tohi ka tõlgendada ülemäära süüdistatava kahjuks, nt analoogia korras (vt *Coëme jt vs. Belgia*, 22.06.2000, nr 32492/96 p 145; *Achour vs. Prantsusmaa*, 29.03.2006, nr 67335/01, p 41; *Kafkaris vs. Küpros*, 12.02.2008, nr 21906/04, p 137-138.)
- Kohus leidis, et J. Liivikul ei olnud mõistlikult võimalik ette näha, et tema teod on käsitatavad olulise kahju tekitamisena kriminaalkoodeksi § 161 tähenduses viisil nagu seda lõpuks siseriiklik kohus tõlgendas ja kohaldas.
- Kuna tuvastati rikkumine artikkel 7 alusel, ei analüüsitud artiklite 6, 13 ja 17 alusel esitatud kaebusi.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, J. Liivikule mittevaralise kahju eest hüvitiseks 5000 eurot ja kohtukulude katteks 9000 eurot.

Brauer vs. Saksamaa – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 28.05.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Saksamaa kodaniku Brigitte Braueri kaebus registreeriti EIK-s 13. jaanuaril 2004. B. Brauer sündis 1948. aastal Ida-Saksamaal väljaspool abielu. Vaatamata asjaolule, et tema bioloogiline isa elas Lääne-Saksamaal, omasid B. Brauer ja tema isa tihedaid kontakte nii enne kui ka pärast Saksamaa taasühinemist. Pärast isa surma 1998. aastal püüdis B. Brauer pärida isa vara esimese järgu seadusjärgse pärijana, kuid viimane ebaõnnestus. 1969. aastal väljaspool abielu sündinud laste seaduse (*Nichtehelichengesetz*) kohaselt enne 1. juulit 1949 väljaspool abielu sündinud lapsed ei saanud pärida seadusjärgse pärijana. Saksamaa Föderaalne Konstitutsioonikohus on 1976. ja 1996. aastal kontrollinud nimetatud tingimuse kooskõla kehtiva seadusandlusega ning leidnud, et puudub vastuolu, kuna kaitsma peab ka lahkunute õiguspärasust.

Eesmärgiga tagada võrdne pärimisõigus Ida-Saksamaal väljaspool abielu sündinud lastele anti pärast Saksamaa taasühinemist nendele väljaspool abielu sündinud lastele seadusjärgne pärimisõigus, kelle vanemad olid vähemalt ühinemise hetkel Ida-Saksamaa kodanikud.

Saksamaa konstitutsioonikohus ei rahuldanud 2003. aastal B. Braueri kaebust.

Otsus

Art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8. (eraelu puutumatus)

- Kohus leidis, et Saksamaa rikkus konventsiooni artiklit 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund. Konventsiooni artiklit 14 rikuti koostoimes artikliga 8, mis sätestab era- ja perekonnaelu puutumatuse.
- Kohus möönis, et vaidlus puudub selle üle, et siseriikliku õigusega on loodud olukord, kus enne 1. juulit 1949 väljaspool abielu sündinud lapsi koheldakse erinevalt nii abielust sündinud lastest kui ka lastest, kes on sündinud väljaspool abielu, kuid kelle vanemad olid Saksamaa taasühinemise hetkel Ida-Saksamaa kodanikud.
- Kohus nentis, et Saksamaa ühiskond ja seadusandlus on praeguseks hetkeks märkimisväärselt muutunud – sotsiaalset konteksti arvestades on väljaspool abielu sündinud laste staatus võrdväärne abielust sündinud lastega. Ka varem tekkinud põlvnemise tuvastamise raskused on ületatavad seoses DNA testi tegemise võimalusega.
- Arvestada tuleb ka asjaoluga, et 1975. aastal on Euroopa Nõukogu vastu võtnud konventsiooni väljaspool abielu sündinud laste õigusliku staatuse kohta (*European Convention on Legal Status of Children born out of Wedlock*, 15.10.1975), mille eesmärk on võrdsustada väljaspool abielu ja abielust sündinud laste olukord.
- Kohus ka rõhutas, et konkreetsetes kaasuses pärandaja oli tunnistanud B. Brauerit oma tütrena juba eluajal, pärandaja ei olnud ka abielus ning tal puudusid teised alanejad sugulased.

M. vs. Saksamaa – rikkumine: art 5 lg 1 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 7 lg 1 (karistamine seaduse alusel), 17.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Saksamaa kodaniku M. kaebus registreeriti EIK-s 24. mail 2004.

1986. aastal karistati M.-i isikuvastaste kuritegude toimepanemise eest vangistusega viis aastat. Samas otsuses leiti, et M.-i suhtes tuleb kohaldada karistusjärgset kinnipidamist (nn preventiivne vangistus, *preventive detention*, *Sicherungsverwahrung*), kuna ekspertide hinnangul oli tal tugev kalduvus panna toime uusi raskeid isikuvastaseid kuritegusid.

Pärast põhikaristuse kandmist esitas M. kohtule korduvalt taotlusi, et kaalutaks M.-i karistusjärgsest kinnipidamisest vabastamist. Kohtud keeldusid, toetudes M.-i vägivaldsele käitumisele vanglas ja ekspertide meditsiinilisele hinnangule. 2001. aasta aprillis ei rahuldanud siseriiklik kohus M.-i järjekordset taotlust ning pikendas M.-i karistusjärgset kinnipidamist ka pärast 2001. aasta septembrit, kui M.-l täitus 10 aastat vangistust. Frankfurdi apellatsioonikohus pikendas M.-i karistusjärgset kinnipidamist, leides – nagu ka alama astme kohtud varem –, et isiku ohtlikkus nõuab tema edasist kinnipidamist. Karistusjärgset kinnipidamist pikendati 1998. aastal muudetud kriminaalkodeksi § 67 (d) 3 alusel, mille kohaselt säte kehtib ka kinnipeetavate suhtes, kelle osas otsustati karistusjärgne kinnipidamine enne sätte muutmist. Nimetatud säte andis võimaluse pikendada karistusjärgset kinnipidamist piiramatult. M. mõisteti süüdi 1986. aastal ning sellel ajal kehtis kriminaalkodeksi säte, mille kohaselt ei oleks M.-i suhtes saanud kohaldada üle kümne aasta pikkust karistusjärgset kinnipidamist.

2004. aastal otsustas Saksamaa konstitutsioonikohus, et põhimõte, et karistamine saab toimuda kehtiva seaduse alusel ei hõlma karistusjärgse kinnipidamise kohaldamist. Konstitutsioonikohus leidis, et karistusjärgne kinnipidamine erineb oma olemuselt karistuslikest meetmetest, kuna ühelt poolt on seadusandja sätestanud karistused ning teisalt eksisteerivad preventiivse iseloomuga meetmed (nt karistusjärgne kinnipidamine).

Otsus

Art 5 lg 1. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- EIK leidis, et Saksamaa rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kellelki ei või võtta tema vabadust, **välja arvatud seaduses kindlaksmääratud korras**.
- EIK kinnitas, et M.-i karistusjärgne kinnipidamine kuni kümne aastani oli seaduslik kinnipidamine pädeva kohtu süüdimõistva otsuse alusel konventsiooni artikli 5 lõige 1 punkti a tähenduses.
- Seega EIK leidis, et konventsiooni rikkumine toimus karistusjärgse kinnipidamise osas, mis ületas kümnet aastat. EIK tõdes, et puuduvad piisavad seosed 1986. aastal tehtud süüdimõistva otsuse ja 2001. aastal langetatud karistusjärgse kinnipidamise pikendamise vahel üle kümne aasta. Kui M. 1986. aastal mõisteti süüdi, siis kohus rakendas karistusjärgset kinnipidamist teadmise, et M.-i on võimalik kinni pidada maksimaalselt kümme aastat. Kriminaalkodeksisse viidi muudatus sisse alles 1998. aastal.
- EIK juhtis tähelepanu, et üldsõnaline väide, et M. võib vabaduses toime panna uusi kuritegusid, ei õigustanud M.-i pikaajalist karistusjärgset kinnipidamist. Oht potentsiaalselt toimepandavate kuritegude osas peab olema väljendatud piisavalt täpselt ("*sufficiently concrete*", p 102, vt ka konventsiooni art 5 lg 1 p c).

Art. 7 lg 1. Karistamine seaduse alusel

- EIK leidis, et karistusjärgne kinnipidamine on karistus konventsiooni artikkel 7 lõike 1 tähenduses:
 - (a) EIK juhtis tähelepanu, et karistusjärgne kinnipidamine sarnaneb nn tavalisele kinnipidamisele: isikul puudub vabadus, Saksamaal hoitakse kõiki kinnipeetavaid – eristamata, kas tegu on karistusjärgse kinnipeetavaga või mitte – samades kinnipidamisasutustes, kinnipidamistingimused on identsed ja psühholoogiline

nõustamine toimub samal viisil kõikide kinnipeetavate suhtes, ka karistusjärgse kinnipidamise eesmärk on ühiskonna kaitsmine ja kinnipeetavate ettevalmistamine seaduskuulekaks eluks.

(b) EIK möönis, et pärast 1998. aastal tehtud seadusemuudatust puudub karistusjärgse kinnipidamise maksimumkestus. Viimane muudab aga karistusjärgse kinnipidamise üheks karmimaks meetmeks, mida isiku suhtes on võimalik rakendada.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus leidis, tuginedes konventsiooni artiklile 41, et mittevaralise kahju eest on M.-le õiglaseks hüvitiseks 50 000 eurot.

Kononov vs. Läti – puudub rikkumine: artikkel 7 (karistamine seaduse alusel), nr 36376/04, 17.05.2010

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Vasiliy Kononov, kes sündis Lätis ja omas Läti kodakondsust kuni 2000. aastani, mil temast sai Vene Föderatsiooni kodanik. 1942. aastal võeti V. Kononov toonasesse Venemaa sõjaväkke. 1943. aastal jäi ta Läti piiri lähedale Valgevenesse, kus oli sellel ajal Saksa okupatsioon. Seal ühines V. Kononov nõukogude armeega, mis koosnes nn punastest partisanidest. 1944. aastal juhtis V. Kononov Mazie Bati külas punaste partisanide üksust, kes otsisid läbi külaelanike elamud, et tuvastada isikud, kes toetavad Saksa armeed. Operatsiooni käigus otsiti läbi kuus majapidamist, kust leiti Saksa armee relvi, mistõttu lasti maha kuus meessoost isikut (nn perekonna pead) ning haavati kahte naist. Süüdati kaks majapidamist ning leekides hukkus neli inimest, kellest üks oli rase naine. Tapetud külaelanikud ei osutanud läbiotsimisel vastupanu.

V. Kononovi sõnul hukati isikud, kuna nad tegid koostööd Saksa armeega ning varasemalt jagasid vastasega teavet, mille tulemusel võttis Saksa armee kinni 12 punast partisaani. V. Kononov väitis, et tema ei juhtinud operatsiooni ja operatsiooni eesmärk oli ainult vangistada nn äraandjad, eesmärgiga toimetada nad kohtu ette.

V. Kononov mõisteti Lätis süüdi sõjakuritegude toimepanemises. Kõrgema kohtu süüdimõistev otsus põhines eelkõige Genfi konventsioonil (IV, 1949), mis kehtestab sõja tingimustes tsiviilelanike kaitse. Lisaks leidis riigisisene kohus, et V. Kononov rikkus Haagi konventsiooni (1907) artiklit 25, mis sätestab keelu rünnata sõjalise kaitseta tsiviilobjekte, mille alla kvalifitseeruvad partisanide hävitatud taluhooned. Samuti mõisteti V. Kononov süüdi Haagi konventsiooni artikkel 23(b) rikkumises, kuna partisanid viisid läbi operatsiooni riidetatuna Saksa armee vormi. Võttes arvesse, et V. Kononov oli kohtuotsuse tegemise ajal eakas, halva tervisega ning ohutu, mõistis Läti riigisisene kohus V. Kononovile reaalse vangistuse 1 aasta ja 8 kuud.

Kaebuses EIK-le rõhutas V. Kononov, et sõjalise operatsiooni läbiviimise ajal ei kehtinud reeglid, mille rikkumises V. Kononov süüdi mõisteti. Konventsiooni artikkel 7 kohaselt ei või kedagi tunnistada süüdi kuriteos, teos või tegevusetuses, mis selle toimepanemise ajal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud kuritegu. V. Kononov leidis, et 1944. aastal noore sõdurina ei osanud ta ette näha, et tema teod kvalifitseeruvad sõjakurjategudena ning nendele tegudele järgneb süüdimõistmine ja karistus. Samuti juhtis ta tähelepanu, et tema süüdimõistmine pärast Läti iseseisvumist 1991. aastal on olnud poliitiline näidisprotsess, mitte riigi tegelik tahe täita rahvusvahelist kohustust karistada sõjakurjategijaid.

Otsus

Artikkel 7 (karistamine seaduse alusel)

- *Kas 1944. aastal kehtinud siseriikliku või rahvusvahelise õiguse kohaselt saab V. Kononovi tegusid, milles ta riigisiselt süüdi mõisteti, nimetada kuritegudeks?*

V. Kononov mõisteti süüdi Läti kriminaalkodeksi artikkel 68-3 alusel, mille sisu on üle võetud rahvusvahelisest õigusest (nt Genfi konventsioon (IV) 1949).

1944. aastal mõisteti sõjakuriteona tegu, mis oli vastuolus kehtivate tavade ja õigusaktidega ning rahvusvaheline õigus nimetas printsipi, mille abil sisustati sõjakuritegusid. Teise maailmasõja ajal ja vahetult pärast seda mõisteti sõdureid süüdi sõjakuritegude sooritamises.

- *Kas V. Kononov võis aru saada, et tema teod on sõjakuriteod, mille eest teda karistatakse?*

V. Kononovi väite osas, et poliitiliste olude tõttu ei saanud ta ette näha, et teda karistatakse sõjas tehtud tegude eest, tõdes EIK, et on seaduslik ja ette nähtav (ing k *legitimate and foreseeable*), et riik karistab sõjakurjategijaid ka eelneva režiimi ajal toime pandud kuritegude eest. **1926. aastal kehtinud kriminaalkodeks küll ei sisaldanud viidet rahvusvahelisele õigusele, kuid 1944. aastal kehtinud rahvusvaheline õigus ja tava on piisav, et isik mõista süüdi 1944. aastal toime pandud sõjakuritegudes.**

Artikkel 8. Õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu

Nyanzi vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 08.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Uganda kodanik Evarista Evelyn Nyanzi, kes elab Londonis. Ta on endise Uganda ministri tütar. E.E. Nyanzi õpib raamatupidamist ja on aktiivne kristliku koguduse liige. E.E. Nyanzi põeb astmat. Tema ema ning nooremad õed-vennad elavad Keenias. E.E. Nyanzi taotles Ühendkuningriigis varjupaika, kuna Ugandas vahistati tema poliitikust isa, keda rahvuslik vastupanuliikumine hoidis vangistuses 1986 – 1998. Küllastades isa 1987. aastal vahistati E.E. Nyanzi. Viimane väitis, et ta on haige, mistõttu viidi ta haiglasse, kust E.E. Nyanzi põgenes. 21. septembril 1998. aastal toodi E.E. Nyanzi isa relvastatud saatjaskonnaga Nyanzide perekonna Uganda koju, kust otsiti tõendeid. Peale nimetatud sündmust lahkus E.E. Nyanzi Ugandast Ühendkuningriiki, kus taotles varjupaika. Riik keeldus varjupaiga andmisest, väites, et E. E. Nyanzi isiklikult ei olnud kodumaal seotud poliitilise tegevusega ning ka 1998. aastal toimunud intsident oli seotud tema isaga.

Otsus

Art 3

- Kohus nentis, et kõige intensiivsem poliitiline tagakiusamine sai ilmselt E.E. Nyanzile osaks, kui ta 1987. aastal isa küllastades vahistati. Puuduvad andmed, et vahistamise jooksul oleks E.E. Nyanzit väärkoheldud. Kinnitust on leidnud, et kui E.E. Nyanzi väitis end halvasti tundvat, toimetati ta haiglasse, kus talle anti arstiabi. Järgneval korral küsitleti E.E. Nyanzit 1997. aastal. Peale seda oli tal siiski vabalt võimalik turistina reisida Ühendkuningriiki, kus ta taotles varjupaika. Kohtul puuduvad tõendid, et Ugandasse naastes võidakse E.E. Nyanzit piinata.

Art 8

- Kohus nentis, et E.E. Nyanzi on viibinud Ühendkuningriigis kümme aastat, kus ta jätkab oma õpinguid ja on loonud sõpruskonna. Siiski leidis, kohus, et E.E. Nyanzil ei saanud olla õiguspärast ootust, et ta saab alalise elamisloa. E.E. Nyanzi eraelu põrkub avalike huvidega tema riigist väljasaatmise vastu, eraelu riive ei ole siinkohal ebaproportsionaalselt ülekaalukas.

C.G. jt vs. Bulgaaria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnavalule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokoll nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Türgi kodakondsusega isik C.G., kes peale Bulgaariast väljasaatmist on elanud Türgis. C.G. abikaasa ja tütar on Bulgaaria kodakondsusega ning elavad hetkel Bulgaarias. 1996. aastal abiellus C.G. Bulgaaria kodakondsega ning asus elama Bulgaarias, kus ta kuni 2005. aastani elas elamisloa alusel. 2005. aastal C.G. elamisluba lõpetati isikust tuleneva ohu tõttu riiklikule julgeolekule. 9. juunil 2005. aastal saadeti C.G riigist välja. Enne väljasaatmist ei saanud C.G. kontakteeruda oma perekonna ega advokaadiga. Bulgaaria siseriiklik kohus pidas väljasaatmist korrektseks. Väljasaatmise ajendas, et isikut peeti seotuks narkootiliste ainete veoga.

C.G. on Türgis viibimise ajal paaril korral kohtunud oma perega, kuid kontakti peab ta oma perega eelkõige telefoni teel.

Otsus

Art 8

- Vaidlus puudub selle üle, et kuni 2005. aastani viibis C.G. Bulgaarias kehtiva elamisloa alusel. Pärast seda on ta kohtunud oma perega vaid üksikudel kordadel. Seega C.G. väljasaatmine Bulgaariast riivas C.G. õigust pere- ja eraelu puutumatussele.

Kohus juhtis tähelepanu, et riigist väljasaatmise otsuses oli märgitud ainult asjaolu, et isik omab ohtu riigi julgeolekule. Puudus täpsustus, milles isikust tulenev oht seisneb. Kohus toonitas, et sellega võeti C.G.-lt võimalus esitada kohtus tulemuslikult vastuväiteid. Siseriiklikud kohtuotsused, mida C.G. üle langetati on pelgalt formaalsus. Siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid ega tõendeid, vaid ainult toetus informatsioonile ja kinnitas seda, mis oli kohtule esitatud C.G. kohta kogutud salajases raportis. Siseriiklik kohus ei kontrollinud muuhulgas ka seda, kas salajases raportis sisalduva info kogumine oli toimunud korrektselt või mitte. Dokumentide analüüsist selgub, et ainuke põhjus miks isikut peeti ohuks riigi julgeolekule oli tema väidetav seotus narkootikumide veoga. Kohus leidis, et antud süüdistuse põhjal ei saa järeldada julgeoleku ohtu kogu riigile.

Kohus leidis, et rikutud on C.G. õigust era- ja perekonnavalule puutumatussele.

Art 13

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid, mille alusel otsustati C.G. riigist väljasaatmine. Kohus toonitas, et asjaolusid tuleb siseriiklikul kohtul hinnata ka juhul, kui on tegemist nii olulise süüdistusega nagu oht riigi julgeolekule. Lisaks võib riigile ette heita, et isikut ei teavitatud, milles seisneb tema ohtlikkus. Siseriiklik kohus ei ole ka üheski otsuses hinnanud, kas õiguse riive era- ja perekonnavalule oli C.G. puhul proportsionaalne. Kõik eelpool nimetatu kokku tingis selle, et riik rikkus C.G. õigust tõhusale menetlusele enda kaitseks.

Protokoll 7 art 1

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokoll nr 7 art 1 lõike 1 kohaselt välismaalast, kes elab riigi territooriumil õiguspäraselt, ei või välja saata teisiti kui seaduse alusel tehtud otsuse täitmiseks ning tal on õigus:

- a) esitada põhjendusi enda väljasaatmise vastu;
- b) tema asja uuesti läbivaatamisele;
- c) olla neil eesmärkidel esindatud kompetentse võimukandja või selle poolt volitatud isiku või isikute ees.

Kohus toonitas, et välismaalast, kes elab riigis õiguspäraselt, tuleb väljasaatmisel teavitada väljasaatmise põhjusest ning talle tuleb anda võimalus vaielda vastu väljasaatmise otsusele. C.G. saadeti Bulgaariast välja väljasaatmisotsuse kättesaamisest järgneval päeval. Vaidlustada oli võimalik C.G.-l otsust, olles Bulgaariast välja saadetud. Protokoll nr 7 art 1 lõige 2 sätestab, et enne viidatud sätte lõike 1 punktides a, b, ja c sätestatud õiguste kasutamist võib välismaalase välja saata siis, kui see on vajalik avaliku korra huvides või põhjendatud riigi julgeoleku huvidega. Kohus leidis aga, et C.G. riigis viibimine ei saanud mõistlikult võttes ohustada riigi julgeolekut. Riik ei toonud ka ühtegi tõendit, et C.G. väljasaatmine oleks vajalik avaliku korra huvides. Kohus leidis, et Bulgaaria ei ole järginud C.G. väljasaatmisel seadust.

Shtukaturov vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Pavel Vladimirovich Shtukaturov, kes põeb vaimuhaigust. 2004. aastal tunnistati ta ametlikult teovõimetuks (Venemaal ei kasutata terminit piiratud teovõime). P. Shtukaturov väitis, et tema ema saatis ta psühhiaatrilisele kinnisele ravile eesmärgiga võtta omale varandus, mille P. Shtukaturov oli pärinud oma vanavanemalt.

2004. aastal esitas P. Shtukaturovi ema siseriiklikule kohtule taotluse poja teovõimetuks tunnistamiseks. Ema väitis, et P. Shtukaturov ei saa iseseisvalt hakkama ning vajab hooldajat. P. Shtukaturovi ei teavitatud ametlikult nimetatud taotlusest. Kohtuistungil, mille käigus arutati P. Shtukaturovi teovõime üle, ei osalenud P. Shtukaturov isiklikult – istungil viibisid prokurör ja psühhiaatriakliiniku esindaja. P. Shtukaturov tunnistati tsiviilkoodeksi artikli 29 alusel teovõimetuks. Nimetatud sätte kohaselt on teovõimeetu isik, kes ei saa aru oma tegude tähendusest ega ei suuda neid kontrollida. Siseriikliku kohtu otsus põhines meditsiinilisel aruandel, mille kohaselt on P. Shtukaturov agressiivne, pessimistlik, ühiskonnast võõrdunud elustiiliga. Aruandes järeldati, et P. Shtukaturov põeb skisofreeniat, mistõttu ei saa isik aru oma tegude tähendusest ega suuda oma tegusid kontrollida. Siseriikliku õiguse järgi oli P. Shtukaturovi emal tema eestkostjana õigus pöörduda tema eest kohtu poole.

P. Shtukaturov nägi kohtuotsust teovõimetuks tunnistamise kohta ema kodus ning pöördus pärast seda advokaadi poole. Advokaadi väitel oli P. Shtukaturov võimeline aru saama oma tegudest ning on võimeline neid kontrollima.

2005. aastal suunas P. Shtukaturovi ema poja psühhiaatriakliinikusse. P. Shtukaturovi advokaat taotles luba P. Shtukaturoviga kohtumiseks, kuid tema taotlust ei rahuldatud. P. Shtukaturovil keelati kõik kontaktid väljaspool haiglat. P. Shtukaturovi väitel sunniti teda lisaks tarvitama tema tahtevastaseid tugevaid ravimeid.

2005.–2006. aastal taotles P. Shtukaturov oma advokaadi vahendusel, et teda lubataks haiglast lahkuda, kuid taotlusi ei rahuldatud.

2006. aastal tegi EIK riigile ettekirjutuse, et P. Shtukaturovil lubataks kohtuda oma advokaadiga eesmärgiga valmistada ette kaebus EIK-le. Ettekirjutust aga ei järgitud. Väideti, et P. Shtukaturov ei tohi tegutseda ilma oma ema kui eestkostja nõusolekuta, mistõttu ei saa P. Shtukaturovi advokaati lugeda tema seaduslikuks esindajaks.

P. Shtukaturov vabastati haiglast 2006. aasta mais, kuid võeti tagasi ema taotlusel järgmisel aastal.

P. Shtukaturov kui teovõimeetu isik ei või siseriikliku õiguse kohaselt töötada, abielluda, kuuluda ühingutesse, reisida, müüa ega osta kinnisvara.

Otsus

Art 6

- Kohus rõhutas, et kui isiku suhtes soovitakse rakendada kohustuslikke piiranguid, siis tuleb kohtul ära kuulata isik, kelle suhtes piiranguid soovitakse kehtestada või nimetatud isiku esindaja. Antud juhul heidab Kohus siseriiklikele kohtutele ette, et isikule ei antud võimalust osaleda asja arutamisel. Isiku kõrvalejätmisega asja arutamisel jättis kohus teostamata ka võimaluse kujundada objektiivne arvamus isikust, kelle teovõime üle otsus langetati. Eelnevale tuginedes leidis EIK, et riik rikkus isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 8

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtuotsusega sekkuti jõuliselt P. Shtukaturovi eraellu, s.t P. Shtukaturov muudeti sõltuvaks oma eestkostjast.
- Kohus heitis siseriiklikule kohtule ette, et oma seisukoha kujunemisel toetus kohtunik ainult meditsiinilisele aruandele, milles puudusid haigust piisavalt kirjeldavad asjaolud.
- Kohus pööras tähelepanu, et Venemaa siseriiklik õigus nägi ette ainult kaks teovõime liiki: täielikult teovõimetu või täielikult teovõimeline, puuduvad piiripealsed käsitlused. Kohus viitas oma otsuses Ministrite Komitee soovitusele, milles kirjeldatakse paindlikumaid õiguslikke võimalusi teovõime piiramiseks.
- Kohus leidis, et siseriikliku kohtu otsus oli ebaproportsionaalne, liialt oli piiratud isiku õigust eraelule teiste isikute tervise kaitseks.

Art 5

- Kohus tõi välja, et puuduvad selgitused, miks P. Shtukaturov paigutati 2005. aastal psühhiaatriakliinikusse. Puudusid meditsiinilised dokumendid, mis kirjeldaksid P. Shtukaturovi haiguslikku seisundit sel perioodil. Haiglasse sissevõtmine põhines tema õiguslikul staatusel, mitte tema meditsiinilisel seisundil.
- Haiglasse paigutamine loeti siseriikliku õiguse kohaselt vabatahtlikuks, kuna seda taotles P. Shtukaturovi seaduslik esindaja. Siseriiklik kohus ei osalenud otsustamise protsessis, kas P. Shtukaturov vajab kinnist haiglaravi või mitte. Siseriikliku õiguse alusel puudub kirjeldatud situatsioonis pidev õiguslik järelevalve meditsiinasutuse tegevuse üle. P. Shtukaturovil puudusid endal igasugused õiguslikud vahendid, et vaidlustada haiglasse paigutamist, kuna tal puudus teovõime.
- Kohus leidis, et rikutud on P. Shtukaturovi õigust isikuvabadusele.

Art 34 (õigus tegutseda oma õiguste kaitseks)

- Kohus pidas kohatuks, et P. Shtukaturovil ei lubatud haiglas kohtuda oma advokaadiga, et valmistada ette pöördumist EIK-sse. Kuigi mõne aja möödudes lubati P. Shtukaturovil haiglast lahkuda ning kohtuda advokaadiga, siis vahepealsel ajal siiski takistati isikul kaitsta oma õigusi.

Art 3

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Shtukaturovi sunniti tarvitama tugevatoimelisi ravimeid, millel olid ebameeldivad või negatiivsed kõrvalmõjud.

McCann vs. Ühendkuningriik – rikkumine: art 8 (õigus eraelu ja perekannaelu puutumatusele), 13.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Ühendkuningriigi kodanik Gerrard McCann, kuna Birminghami linnavolikogu tõstis ta eluruumist välja. G. McCann ja tema abikaasa üürisid linnavolikogult maja. 2001. aastal McCannid lahutasid abielu ning G. McCanni endine abikaasa kolis koduvägivalla tõttu koos lastega majast välja. Viimasest informeeris G. McCanni abikaasa ka linnavolikogu. Linnavolikogu tõlgendas lahutuse ja majast väljakolimise informatsiooni teatena, et üürnikud ei ela sellest momendist enam linnavolikogult üüritud elamus. G. McCann aga jätkas elamist majas ning samas ka renoveeris hoone. Peagi taotles G. McCann linnavolikogult teist üüripinda, kuna maja, milles ta seni oli elanud koos perega oli liiga suur. Ta soovis vahetada elukoha mõne teise linnavolikogu üürnikuga, kes elab tema lastele lähedamal. 2002. aastal mõistis linnavolikogu, et endise perekond McCanni majas elab jätkuvalt G. McCann. Seejärel külastas linnavolikogu ametnik G. McCanni endist abikaasat, kellelt võttis allkirja dokumendile, mille õiguslik tähendus oli, et majast, milles elas varem perekond McCann, tuleb kõigil elanikel välja kolida. Nädal hiljem püüdis G. McCanni endine abikaasa tahteavaldust tagasi võtta, kuna väitis, et ta ei saanud allakirjutamise hetkel aru, et selle tulemusel peab majast välja kolima tema endine abikaasa. Siseriiklik kohus leidis, et linnavolikogu ametnik oli käitunud korrektelt ning G. McCann, elades üksida, ei kuulunud enam isikute hulka, kellel on õigus üürida elupinda linnavolikogult. G. McCanni vastuväiteks oli, et tema side oma lastega oli jätkuvalt tihe, kuna viimased viibisid regulaarselt tema juures. G. McCann tõsteti eluruumist välja 2005. aastal.

Otsus

Art 8. Õigus eraelu ja perekonnaelu puutumatusele

- EIK möönis, et G. McCanni jaoks oli üüritud elamu saanud koduks art 8 punkti 1 tähenduses.
- Kohus tõdes, et siseriikliku õiguse kohaselt puudus G. McCannil õigus linnavolikogult eluruumi üürida. Sellele vaatamata heitis kohus riigile ette, et G. McCannil puudus mõistlik võimalus vaidlustada rakendatud meetme proportsionaalsust. Siseriiklik kohus arvestas ainult asjaoluga, et G. McCanni endine abikaasa oli elamu üürimisest loobunud. Siinkohal ei hinnatud G. McCanni olukorda, eelkõige tema ja ta laste vajadust eluruumile. Siseriikliku menetluse käigus ei arutatud, kas G. McCanni õiguste riive on mõistlik või mitte. Kohus leidis, et G. McCanni õigusi rikuti, kuna ilma tema õigusi kaalumata tõsteti G. McCann välja eluruumist, mida ta pidas oma koduks.

Juhnke vs. Türgi – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 13.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Eva Tatjana Usula Juhnke, kes on Saksamaa kodanik. 1997. aastal arreteerisid Juhnke Türgi sõdurid kahtlusega Türgis illegaalse organisatsiooni (Kurdistani töölispartei) liikmelisuses. 1998. aastal mõisteti Juhnke Türgis süüdi ja teda karistati 15-aastase vangisusega. Juhnke kaebas, et ta paigutati kinnipidamisasutusse ebaseaduslikult. Ta väitis, et Türgi vanglas teda väärkoheldi ning sunniti tahtevastaselt osalema arstlikul läbivaatusel. Ta väitis, et Türgis oma kaebusi esitades suhtuti temasse rassiliselt ja sooliselt diskrimineerivalt.

Otsus

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, mis toetaksid Juhnke väiteid.
- Lähemal uurimisel selgus, et Juhnke oli algselt keeldunud meditsiinilisest läbivaatusest, kuid hiljem veendi teda selles osalema. Kohus leidis, et Juhnkele jäeti mulje, et läbivaatus on pigem kohustuslik. Viimasega rikuti tema õigust eraelu puutumatusele.

Maslov vs. Austria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 23.06.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Juri Maslov on Bulgaaria kodanik, kes 6.–15. eluaastani elas Austrias. Aastatel 1990–1999 elas ta Austrias oma perega legaalselt. Hetkel elab J. Maslov Bulgaarias. Austriast kümneks aastaks väljasaatmise teade anti J. Maslovile pärast seda, kui ta tunnistati süüdi korduvates (mh alaealisena toime pandud) süütegudes: vargused, väljapressimine, kehaline väärkohtlemine. J. Maslovile anti juhised narkosõltuvuse raviks, mida ta ei järginud. J. Maslov vabanes kinnipidamisasutusest 2002. aastal ning 2003. aastal saadeti ta Bulgaariasse.

Otsus

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus märkis, et demokraatlikus ühiskonnas ei ole vajalik 10-aastane väljasaatmine, kuna tuleks arvestada, et süütegusid toime pannes oli J. Maslov alaealine. Enamik süütegudest seisnes sissemurdmises sõiduautodesse ning kauplustest ja kohvikutest raha ja asjade varastamises. Ainult üks süütegu oli vägivaldse loomuga, mis seisnes teise isiku lükkamises ja löömises.
- Kohus leidis, et alaealiste kurjategijate puhul tuleb arvestada lapse huvidega ja sellega, kuidas last muuta seaduskuuleka ühiskonna liikmeks. Nimetatud eesmärgi saavutamine on raskendatud, katkestades J. Maslovi sidemed oma perega ning tema muud sotsiaalsed sidemed. J. Maslov on nii keeleliselt kui kultuuriliselt seotud Austriga, kus elab tema perekond ja sugulased. 10-aastane keeld elada Austrias on sama pikk aeg kui ta on Austrias seni elanud, mis on suur osa tema senisest elust.
- Kohus mõõnis, et alaealiste õigusrikkujate puhul peaks väljasaatmine olema viimane meede (*must remain a mens of last resort*). Väljasaatmisel tuleb vaadelda ka süütegude iseloomu – kas viimased on vägivaldset iseloomu või mitte.

Armonas vs. Leedu ja Biriuk vs. Leedu – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 25.11.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

11. juunil 2003 esitasid kaebused EIK-sse kaks leedu kodanikku – Judita Armoniene oma surnud abikaasa Laimutis Armonase nimel ning Gitana Biriuk enda nimel. Kaebused oli tingitud asjaolust, et L. Armonas ja G. Biriuk leidsid, et siseriiklik kohus mõistis nende privaatsusõiguse rikkumise eest mittevaralise kahju katteks välja *naeruväärse hüvitise* ("*derisory sum of non-pecuniary damages*", vt nt otsus asjas Armonas vs. Leedu, 25.11.2008, nr 36919/02, p 3, 22).

Leedu suurim päevaleht *Lietuvos Rytas* avaldas 2001. aastal artikli, kus tsiteeris haigla töötajaid, kelle sõnul L. Armonasel ja G. Biriukil on HIV. G. Biriuki iseloomustati artiklis kui "*teada-tuntud valimatu sugueluga*" isikut ("*notoriously promiscuous*", vt nt otsus asjas Biriuk vs. Leedu, 25.11.2008, nr 23373/03, p 6). Lisaks avaldati, et mõlemal isikul olevat vallaslapsi. Siseriikliku õiguse alusel tunnustati, et G. Biriuki ja L. Armonase õigust eraelu puutumatusele on rikutud ja mõisteti mõlemale välja hüvitis 10 000 Leedu litti (umbes 2800 eurot).

Otsus

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus nõustus Leeduga, et rikutud on kaebuse esitanud isikute õigust eraelu puutumatusele. Kuna G. Biriuk ja L. Armonas elasid väikesearvulise elanikkonnaga kogukonnas, siis suurendas see võimalust, et nende naabrid ja tuttavad said teada nende haigusest, mis aga on alandav ja raskendab nende sotsiaalset elu. Samuti nõustus kohus Leeduga, et artikkel ei olnud kirjutatud avalikes huvides.
- Kohus oli hämmingus, et ajakirjandusele andis infot haigla meditsiiniline personal. Leedu siseriikliku õiguse kohaselt on see patsiendi õiguste rikkumine. Selline käitumine võib mõjutada ka teisi isikuid, kes sooviksid vabatahtlikult kontrollida, kas neil võib olla HIV.
- Kohus mõõnis, et nii selge ja tõsise rikkumise korral ei ole Leedu maksnud G. Biriukile ja L. Armonasele õiglast hüvitist. Kohus juhtis ka tähelepanu, et 2001. aastal jõustus Leedus uus tsiviilkoodeks, mille alusel saab kohus mõista välja suurema hüvitise.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, G. Biriukile ja L. Armonasele mittevaralise kahju eest õiglaseks hüvitiseks kummalegi 6500 eurot.

K.U. vs. Soome – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 02.12.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Soome kodakondsusega K.U. (sünd 1986) esitas kaebuse EIK-sse 1. jaanuaril 2002, kuna 1999. aastal avaldati Internetis alaealise K.U. ja tema vanemate teadmata K.U. tutvumiskuulutus. K.U. oli kuulutuse avaldamise hetkel 12-aastane. Uurimisasutused ja kohus ei suutnud tuvastada isikut, kes kuulutuse avaldas. Kuulutus sisaldas K.U. sünniaega, täpset iseloomu kirjeldust ning viidet K.U. kodulehele, kus oli K.U. foto ja kontaktandmed. Tutvumiskuulutuses oli märgitud, et K.U. otsib samasoolist kaaslast. K.U. ja tema vanemad said teadlikuks kuulutuse avaldamisest, kui K.U. e-postile kirjutas meessoost isik, kes soovis K.U.-ga kohtuda.

Pärst seda pöördus K.U. isa politseisse, kuid viimane ei suutnud tuvastada isikut, kes oli kuulutuse avaldanud. Toetudes telekommunikatsiooni teenuse kasutaja konfidentsiaalsusele, keeldus tutvumisteenuste kodulehe omanik avaldamast andmeid kuulutuse üles riputanud isiku kohta. Siseriiklik kohus leidis, et puuduvad õiguslikud vahendid, millega sundida kodulehe omanikku avaldama telekommunikatsiooni teenuse kasutaja andmeid.

Otsus

Art 8. Eraelu puutumatus

- Kohus leidis, et Soome rikkus konventsiooni artiklit 8, mis sätestab eraelu puutumatuse.
- Otsuses on juhitud tähelepanu, et Soome siseriiklik kohus käsitles alaealise kohta tutvumiskuulutuse avalikustamist laimuna. EIK rõhutas, et tegu on eraelu puutumatuse kui isiku põhiõiguse rikkumisega.
- Kohus leidis, et isiku teadmata isiku kohta pedofiilse suunitlusega tutvumiskuulutuse avaldamist võiks pidada kuriteoks. Seega oleks pidanud siseriiklikult toimuma piisav ja efektiivne menetlus, mille käigus oleks pidanud välja selgitatama isik, kes K.U. tutvumiskuulutuse avaldas.
- Kohus rõhutas, et lapsi tuleb eriliselt kaitsta eraelu puutumatuse rikkumise eest. On selge, et internetipõhine kommunikatsioon tagab anonüümsuse, mida püütakse kasutada kuritegude toimepanemise huvides. Tänapäeval on saanud aktuaalseks ka laste seksuaalse kuritarvitamise probleemid. On selge, et Soome ei ole loonud süsteemi, mis kaasaegse infotehnoloogia arengu tingimustes tagaks laste turvalisuse.
- Kohus tõdes, et praeguseks on Soome muutunud oma seadusi, mis reguleerivad massimeedias sõnavabaduse kasutamist.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et puudub vajadus kontrollida, kas riik on rikkunud konventsiooni artiklit 13.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, K.U.-le mittevahalise kahju eest hüvitiseks 3000 eurot.

Serife Yiğit vs. Türki – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 20.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türki kodaniku Şerife Yiğiti kaebus registreeriti EIK-s 6. detsembril 2004.

1976. aastal abiellus S. Yiğit islami religioosel talitusel (*imam nikah*) Türki kodaniku Ömec Koç'ga. Nende kooselust oli sündinud kuus last, kui Ö. Koç suri 2002. aastal. Pärast abikaasa surma taotles S. Yiğit kohtu kaudu abielu ametlikku tunnustamist, kuna soovis saada riigilt toetust, mis antakse ainult ametliku abikaasa surma puhul. Türki kohus aga ei tunnustanud ametlikuna sellel konkreetset religioosel talitusel (*imam nikah*) sõlmitud abielu.

Otsus

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus leidis, et Türki rikkus konventsiooni artiklit 8, mille lõike 1 kohaselt on igaühel õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust ning lõike 2 kohaselt võimud ei sekku selle õiguse kasutamisse muidu, kui kooskõlas seadusega ja kui see on demokraatlikus ühiskonnas vajalik riigi julgeoleku, ühiskondliku turvalisuse või riigi majandusliku heaolu huvides, korratuse või kuriteo ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.
- Kohus leidis, et S. Yiğiti ja Ö. Koçi ning nende kuut last tuleb lugeda perekonnaks, kuna S. Yiğit ja Ö. Koç abiellusid religioosel talitusel ja elasid aastaid koos, kasvatades lapsi ja pidades ühist majapidamist. Lisaks on oluline, et nende kooselust sündisid lapsed, kellest esimesed viis registreeriti ühiste lastena.
- Kohus mõõnis, et Türki seaduste kohaselt ei saa abielu, mille on sõlminud *imam* (islamis usujuht) pidada seaduslikuks abieluks. Kohus juhtis aga tähelepanu, et Euroopa Nõukogu liikmesriikides võib näha arengusuunda, et riigi poolt tunnustatakse peale ametliku abielu ka teisi püsivaid kooselu vorme ehk vabaabielu.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Musialile mittevahalise kahju eest hüvitiseks 10 000 eurot.

Iordachi jt vs. Moldova – rikkumine: art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 10.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Moldova kodanike Vitalie Iordachi, Vitalie Nagacevski, Snejana Chitic, Victor Constantinov ja Vlad Gribincea kaebus registreeriti EIK-s 23. mail 2002. Kaebuse esitajad kuuluvad Moldova valitsusvälisesse organisatsiooni, mis tegeleb isikute nõustamisega inimõiguste valdkonnas ning esindab isikuid EIK-s. Kaebajad leidsid, et nad kuuluvad riskigruppi, kelle kommunikatsioonivahendeid võidakse suure tõenäosusega salaja pealt

kuulata. Kaebajad rõhutasid, et Moldova kommunikatsioonivahendite jälgimist reguleeriv seadus võimaldab uurimisorganitel saada liiga kergelt kohtult luba telefoni pealtkuulamiseks. Selle tulemusel ei ole tagatud kaebajate eraelu puutumatus.

Otsus

Art 8. Eraelu puutumatus

- Kohus leidis, et Moldova rikkus konventsiooni artiklit 8, mis sätestab eraelu puutumatuse.
- Kohus juhtis tähelepanu, et seadus, mis reguleerib Moldovas kommunikatsioonivahendite jälgimist ei määratle milliste tegude ja missuguste isikute puhul on õigustatud telefonide salajane pealtkuulamine. Samuti ei ole selgelt sõnastatud, mida tähendab põhjendatud kahtlus, mis õigustab telefonide salajast pealtkuulamist. Puuduvad ka täpsed juhtnöörid, kuidas toimub pealtkuulamisel saadud teabe salvestamine, säilitamine ja hävitamine.
- Kohus vaatles ka Moldova kohtupraktikat, mille kohaselt rahuldas kohus 2007. aastal pea-aegu kõik jälitustegevuse taotlused. Kohus nentis, et tegu võib olla telefonide salajase pealtkuulamise kuritarvitamisega.
- Kohus järeldas, et Moldovas kehtiv regulatsioon ei taga kaitset võimu kuritarvitamise eest.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et koostoimes konventsiooni artikliga 8 on toimunud ka artikli 13 rikkumine, mis sätestab tõhusa menetluse enda kaitseks.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras kaebuse esitajatele, tuginedes konventsiooni artiklile 41, õiglaseks hüvitiseks 3500 eurot.

Janković vs. Horvaatia – rikkumine: art 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 05.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Horvaatia kodakondsusega Sandra Jankovići kaebus registreeriti EIK-s 18. septembril 2005. 1996. aastal üüris S. Janković korteri, kus elasid juba varem sees kaasüürnikud. 1999. aastal vahetati S. Jankovići teadmata ära korteri lukk ja tõsteti tema asjad korteri ukse taha. Ta esitas hagi kohtusse, mis 2002. aastal lahendati tema kasuks. Korterrisse pääses S. Janković kümme kuud pärast otsuste langetamist. Peagi pärast sisse kolimist tõsteti asjad S. Jankovići taas korterist välja. S. Janković pöördus uuesti kohtusse, eesmärgiga saada üüritud pind oma valdusesse. 2008. aastal otsustas siseriiklik kohus, et ei võta asja menetlusse. 2003. aastal esitas S. Janković politseile avalduse, et seitse isikut kasutavad tema suhtes psühholoogilist vägivalda, teda on rünnatud ja ähvardatud, viimast muuhulgas tapmisega. Ametlikku uurimist ei alustatud. 2008. aasta märtsis mõistis siseriiklik üldkohus S. Jankovićile üüritud pinnal elamise takistuse tõttu välja kahjuhüvitise ligikaudu 670 eurot.

Otsus

Art 8. Eraelu puutumatus

- Kohus leidis, et Horvaatia rikkus konventsiooni artiklit 8, mis sätestab eraelu puutumatuse.
- S. Jankovićiga juhtunust ilmneb, et kui S. Janković soovis siseneda oma üüritud pinnale, siis teda rünnati. Viimast tõestavad meditsiinilised dokumendid. S. Janković

isiklikud esemed tõsteti ukse taha. Kohus juhtis tähelepanu, et erinevatel põhjustel ei karistatud lõppkokkuvõttes ühtegi S. Jankovići ründajat.

- Kohus rõhutas, et kuigi tegu oli otsese rünnakuga isiku füüsilise puutumatuse vastu, ei võetud siseriiklikult kasutusele ühtegi arvestatavat meetet.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus märkis, et S. Jankovići kaebusi on Horvaatia kohtutes arutatud üle kaheksa aasta ning jätkuvalt ei ole tal võimalik elada oma üüritud pinnal.

Art 6. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et puudub vajadus analüüsida rikkumist konventsiooni artikkel 3 tähenduses.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Jankovići mittevarelise kahju eest hüvitiseks 3000 eurot ja kohtukulude katteks 2820 eurot.

Branduse vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele), 07.04.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Rumeenia kodaniku Ioan Brândușe kaebus registreeriti EIK-s 7. jaanuaril 2003.

I. Brândușe on süüdi mõistetud pettuses, mille eest karistati teda 10-aastase vangistusega. Menetluse ajal EIK-s oli I. Brândușe kinnipeetav Aradi vanglas Rumeenias. I. Brândușe esitas kaebuse siseriiklikusse kohtusse, kus ta väitis, et kinnipidamisasutused Rumeenias ei vasta inimväärikusele – on ülerahvastatud, ebahügieenilised ja pakutav toit on halva kvaliteediga. Lisaks peab ta taluma roiskunud haisu, mida põhjustab 20 meetri kaugusel asuv endine jäätmehoidla. Siseriiklik kohus ei rahuldanud I. Brândușe kaebust.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artiklit 3, mis sätestab, et kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda.
- Kohus märkis, et artikli 3 kohaselt peab riik tagama, et kinnipeetavaid hoitakse inimväärikust tagavates tingimustes. Aradi vanglas on kongis väidetavalt kinnipeetava kohta 2,5 m², mis tegelikkuses on veel väiksem, kuna osa ruumist hõlmab mööbel. Rumeenia Timișora vanglas, kus kaebuse esitaja samuti viibis, oli kinnipeetava kohta kongis 1,5 - 2 m². I. Brândușele on lubatud päevas ainult 1 h jalutuskäiku värskes õhus.
- Kohus mõõnis, et puuduvad andmed, et I. Brândușele on tahtlikult põhjustatud kannatusi. Siiski leidis, kohus, et asjaoludest tulenevalt võib järeldada, et Rumeenia kinnipidamisasutuste tingimused, kus I. Brândușe on kinnipeetavana viibinud on olnud ebainimlikud.

Art 8. Õigus era- ja perekonnaelu puutumatusele

- Kohus leidis, et Rumeenia rikkus konventsiooni artiklit 8, mis muuhulgas sätestab, et igapähe on õigus sellele, et austataks tema era- ja perekonnaelu ja kodu ning korrespondentsi saladust.
- Kohus mõõnis, et I. Brândușe elukvaliteet kannatas tugevalt, mistõttu rikuti ka I. Brândușe eraelu puutumatust. Viimast viisil, mis ei ole tingitud pelgalt asjaolust, et I. Brândușe on kinnipeetav. Kohus juhtis ka tähelepanu, et kinnipeetavale on vangla ainuke

elukeskkond, kus ta viibib aastaid ning isikul endal ei ole võimalik seda keskkonda otseselt kuidagi mõjutada.

- Kohus pidas Rumeeniat vastutavaks asjaolu eest, et pärast jäätmeheidla sulgemist ei hoitud ära olukorda, et eraisikud ei jätkaks jäätmete viimist avaliku võimukandja poolt suletud hoidlasse. Võimukandja hoolimatuse tulemusel levib vangla piirkonnas jäätmeheidla lehk. Rumeenia on mõnel korral küll püüdnud mõõta saastuse taset, kuid seda ainult konkreetsete sündmuste järel (nt 2006. aastal toimunud tulekahju tagajärjel). Kohus heitis Rumeeniale ette, et kinnipeetavaid, kes elavad saastuse piirkonnas, ei ole teavitatud tehtud uuringutest ning neil puudub informatsioon, milline võib olla saastuse mõju nende tervisele.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, I. Brândeşule mittevaralise kahju eest hüvitiseks 8000 eurot.

Artikkel 9. Mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus

Jehoova tunnistajad jt vs. Austria – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), art 14 (diskrimineerimise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele), 31.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Austria kodanikud Franz Aigner, Kurt Binder, Karl Kopetzky ja Johann Renolder, kes on Jehoova tunnistajate koguduse liikmed, mis on Austrias suuruselt viies usuühing. Esmakordselt keeldus Austria Jehoova tunnistajaid registreerimast juriidilise isikuna aastal 1978. Jehoova tunnistajad jätkasid taotluste esitamist, sooviga end registreerida, et neid tunnustataks usuühinguna Austria usuühingute seaduse tähenduses. Austria konstitutsioonikohus leidis oma otsuses, et Jehoova tunnistajatele tuleb anda motiveeritud otsus, olgu see siis registreerimise osas negatiivne või positiivne. 21. juulil 1997 keeldus haridus- ja kultuuriministeerium jätkuvalt registreerimast Jehoova tunnistajate usulist rühmitust, kuna nende organisatsiooni struktuur on ebaselge ning nimetatud usuline rühmitus ei tunnusta riiki ja selle institutsioone (näiteks keelduvad nad täitmast sõjaväekohustust, nad ei võta osa valimistest ega hääleta, nad keelduvad vereülekandest jne).

1998. aasta usuühingute õigusliku staatuse aktiga anti Jehoova tunnistajatele juriidilise isiku staatus, mis ei tähendanud veel täielikku tunnustamist usuühinguna. Pärast seda said Jehoova tunnistajad hankida ja hallata vahendeid juriidilise isikuna, luua kogudusi ja teha misjonitööd. Viimasele vaatamata jätkasid Jehoova tunnistajad nõudmist, et nende ühingut tunnustataks usuühinguna. Vastav ministeerium keeldus aga ka 1998. aastal Jehoova tunnistajaid registreerimast usuühinguna, kuna nad ei olnud juriidilise isikuna tegutsenud 10 aastat järjest, mida nõuab 1998. aasta Austria usuühingute seadus.

Otsus

Art 9. Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus

- Kohus leidis, et Austria riik ei ole käitunud korrektselt, kui 20 aasta jooksul ei ole selgelt ja ammendavalt lahendanud Jehoova tunnistajate usulise rühmituse õiguslikku staatust. Demokraatlikus ühiskonnas on asendamatu religioosne mitmekesisus ja pluralismi võimaldamine. Kuna Austria ei pakkunud pika aja jooksul põhjendust oma käitumisele ega lahendanud olukorda, siis on rikutud konventsiooni artiklit 9.

Art 14. Diskrimineerimise keeld

- Austria seadusandluse kohaselt on usuühingutel mitmeid privileege teiste juriidiliste isikute ees (nt erinev maksustamine). Mainitud privileege peab riik jagama objektiivsetel

kaalutlustel, mitte diskrimineerides. Austria usuühingute seaduse kohaselt saab usuühingu staatuse religioosne rühmitus, mis on juriidilise isikuna tegutsenud vähemalt 10 aastat. Kohus leidis, et ajaline piirang on vajalik eelkõige hiljuti tekkinud uusususundeid järgivate rühmituste puhul. Jehoova tunnistajad on aga rahvusvaheliselt tunnustatud usuline rühmitus, olles ka Austrias pikaajaliselt tegutsenud. Toetudes eelnevale leidis kohus, et 10 aasta tegutsemise nõuet on rakendada ebaõiglane Jehoova tunnistajate suhtes.

- Kohus võrdles Austria suhtumist Kopti õigeusu kirikusse. Kopti õigeusu kirikut tunnustati usuühinguna 2003. aastal, kuigi konfessioon tegutses Austrias alates 1976. aastast. Juriidilise isiku staatus anti Kopti õigeusu kirikule 1998. aastal. Seega viimane näitab, et riik ei pea alati kinni 10 tegutsemisaasta nõudest. Kohus nentis, et Jehoova tunnistajatesse on riik suhtunud diskrimineerivalt.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele

- Lisaks leidis kohus, et riik on rikkunud Jehoova tunnistajate õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Dogru vs. Prantsusmaa – puudub rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus), 04.12.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Prantsusmaa kodanikud Belgin Dorgu ja Esma-Nur Kervanci esitasid kaebuse EIK-sse 22. juulil 2004. B. Dorgu ja E.-N. Kervanci on muslimid, kes arvati keskkooli õpilaste nimekirjast välja põhjusel, et nad ei allunud õpetaja korraldusele eemaldada pearätt kehalise kasvatuses tunnis. Otsust motiveeris kool sellega, et kehalise kasvatuses tunnis pearätti kandmine on vastuolus kooli sisekorra eeskirjaga, kuna sportimine pearätiga ei ole tervislik ega turvaline. Lisaks põhjustas B. Dorgu ja E.-N. Kervanci õpetaja korralduste eiramine koolis pingeid ning B. Dorgu ja E.-N. Kervanci puudusid kehalise kasvatuses tundidest. Prantsusmaa siseriiklik kohus toetas kooli otsust, leides, et usuvabaduse kaitsealasse ei kuulu pearätti kandmine keskkoolis kehalise kasvatuses tunnis.

Otsus

Art 9. Mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus

- Kohus leidis, et Prantsusmaa ei rikkunud konventsiooni artiklit 9, mis sätestab mõtte-, südametunnistuse ja usuvabaduse.
- Kohus tõdes, et religioossete esemete kandmine on võimalik ja sobilik ka ilmalikus riigikoolis, kuid antud asjas religioossete esemete kandmise tingimused olid sobimatud.
- Kohus leidis, et piirang, mis keelab kanda loori ja pearätti kehalise kasvatuses tunnis ei ole ebamõistlik, kuna sellel on tervise ja turvalisuse tagamise eesmärk. Kooli õpilaste nimekirjast väljaarvamine ei olnud reaktsioon B. Dorgu ja E.-N. Kervanci religioossetele veendumustele, vaid tulenes asjaolust, et nad ei järginud kooli sisekorda reguleerivat eeskirja.
- Selle kohta, et kool valis kõige raskema karistamise viisi – õpilaste nimekirjast väljaarvamine – möönis kohus, et kohtu rolliks ei saa muutuda kohtu arvamus pealesurumine. Kool asub konkreetsetes ühiskonnas ja mõistab kõige paremini antud ühiskonna konteksti ja olukorda. Kohus järeldas, et kooli otsus oli proportsionaalne ka põhjusel, et B. Dorgu ja E.-N. Kervanci said õpinguid jätkata kaugõppes. Seega B. Dorgu ja E.-N. Kervanci vabadust tuli piirata teiste õpilaste õiguste ja vabaduste ning avaliku korra kaitseks.
- Kohus tõdes, et puudub vajadus kontrollida, kas rikutud on protokoll 1 artiklit 2, mis sätestab õiguse haridusele, kuna kõik olulised aspektid on juba kaetud artikli 9 kontrolliga.

Mirolubovs jt vs. Läti – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus), 15.09.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Läti Riia Grebenščikova vanavene õigeusu kiriku koguduse (edaspidi koguduse) liikmete Ivans Mirolubovsi, Sergejs Pičugini, ja Albīna Zaikina kaebused registreeriti EIK-s 16. juunil 2004. Kaebajate kogudus on suurim Läti 69-st vanavene õigeusu kiriku kogudustest. 1995. aastal nimetati koguduse vaimseks juhiks I. Mirolubovs. Pärast seda jagunes kogudus kaheks, kuna osa koguduse liikmeid ei aktsepteerinud I. Mirolubovsi koguduse juhina.

14. juulil 2002 pidas kogudus erakorralist üldkoosolekut, millega paralleelselt pidas endine koguduse vaimne juht koos kogudusest lahkulöönutega samuti erakorralist üldkoosolekut. Viimased otsustasid üldkoosolekul valida uued liikmed ning muuta koguduse põhikirja, kuna nende arvamuse kohaselt I. Mirolubovs ja tema järgijad ütlesid lahti vanadest traditsioonidest, millega nad pöördusid vana-vene õigeusust eemale.

Nii endine kui ka uus kogudus taotles tunnustust Läti usuasjade talitusest. 2002. aastal tunnustas usuasjade talitus lahkulöönutega üldkoosolekut ning registreeris lahkulöönud uue koguduse nõukoguna. Uue koguduse nõukogu otsusega visati I. Mirolubovs ja tema järgijad kogusest välja. Pärast seda intsidenti asus I. Mirolubovs tegutsema nn eksiili koguduse juhina. I. Mirolubovs ja tema järgijad pöördusid kohtusse, kuid Läti siseriiklikus kohtus lõppes vaidlus tõdemusega, et usuasjade talituse tunnustus oli lahkulöönutega osas korrektne.

Otsus

Art 9. Mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus

- EIK leidis, et Läti rikkus konventsiooni artiklit 9, mille lõike 1 kohaselt on igal inimesel õigus mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadusele.
- EIK otsuse kohaselt ei vastanud Läti tegevus legitiimsele eesmärgile kaitsta avalikku korda ja teiste isikute õigusi ja vabadusi. Kohus rõhutas, et demokraatliku pluralistliku ühiskonna olemuslik komponent on usuühingute autonoomsus. Antud juhul langetas riigiasutus sisuliselt otsuse koguduse liikmelisuse üle. Viimast vaatamata ka asjaolule, et vene õigeusu kiriku kirikukogu oli arvamisel, et I. Mirolubovsi kogudus ei olnud oma usust taganenud ega usku vahetanud. Läti usuasjade talitus sekkus tundlikku teemasse ega arvestanud asjaolu, et vanavene õigeusk ei ole juba oma ajaloolise kujunemise tulemusel ühtne.
- Kohus nentis, et antud juhtumi korral ei olnud vajadust käsitleda konventsiooni artikleid 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus) ja 8 (era- ja perekonnaelu puutumatuse).

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus leidis, tuginedes konventsiooni artiklile 41, et mittevaralise kahju eest on õiglaseks hüvitiseks igale kaebajale 4000 eurot.

Artikkel 10. Sõnavabadus

Kuliś vs. Poola – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Poola kodanik Mirosław Kuliś, kes on päevalehe Angora omanik. M. Kuliś avaldas oma ajalehes intervjuu Izabela Malisiewicz-Gąsioriga ja tema abikaasa advokaadiga. I. Malisiewicz-Gąsiorit ja tema abikaasat süüdistati Poola seimi liikme Andrzej Kerni tütre röövimises.

1992. aastal esitas A. Kern kaebuse I. Malisiewicz-Gąsiori vastu, süüdistades teda oma 17-aastase tütre M.K. röövis. I. Malisiewicz-Gąsiori väitel põgenes M.K. ise kodust koos oma pikaajalise poiss-sõbraga, kelleks oli I. Malisiewicz-Gąsiori poeg. Gąsioride korter otsiti läbi ja kuulati pealt telefone. I. Gąsiori ja tema abikaasa arreteeriti.

A. Kern tegi televisioonis avaliku pöördumise, milles palus abi röövitud tütre leidmisel. Röövimissüüdistusega uudist kajastati laialdaselt Poola meedias.

Päevaleht Angora avaldas intervjuu I. Malisiewicz-Gąsiori ja tema abikaasa advokaadiga. Intervjuus väitis advokaat, et A. Kern on valelik ja “ilmselgelt on ta kuritarvitanud oma võimupositsiooni”. Lisaks väitis advokaat, et Kern ja tema abikaasa on edutult püüdnud panna oma tütart psühhiaatrikliinikusse. Advokaat nimetas kaheldavaks A. Kerni vanemlikke võimeid.

1995. aastal Kern, tema abikaasa ja tütar esitasid kohtusse tsiviilhagi isiklike õiguste kaitseks väljaande vastu, mis avaldas intervjuu I. Malisiewicz-Gąsioriga ja tema abikaasa advokaadiga. 1998. aastal esimese astme kohus leidis, et artikkel kahjustas A. Kerni ja ta pere mainet (*reputation*). Kostja pidi avaldama vabanduse ja maksuma kahjuhüvitist. Poola apellatsioonikohus nõustus esimese astme otsusega. Kohus leidis, et väide, et A. Kern on valelik tähendab, et ta on üldises mõttes valetaja, mistõttu seda väärtushinnangut ei saa kontrollida. Lisaks leidis kohus, et puudus avalik huvi niisuguse artikli avalikustamiseks ning isiku tahtevastastelt pereelu kommenteerimine on alati õigusvastane – ka siis, kui väited vastavad tõele. Poola kassatsioonikohus nõustus alamate astmete lahenditega.

Otsus

Art 10

- Kohus leidis, et Seimi liikme A. Kerni näol on tegu isikuga, kes ise on teadlikult asetanud oma elu avaliku huvi keskmesse, mistõttu peab ta olema keskmisest kõrgema kriitikataluvusega. A. Kern ise tõstatas meedia vahendusel teema oma tütre kadumise kohta. Kohus ei nõustu siseriiklike kohtutega, et intervjuu avaldamiseks puudus igasugune avalik huvi. Kohus ei nõustu ka väitega, et teiste isikute pereelu kommenteerimine on alati õigusvastane.
- Kohus mõõnis, et intervjuus kasutas advokaat provotseerivaid väljendeid ja oli jäme poliitiku pere vastu. Siiski leidis kohus, et advokaat ei kasutanud väljendeid eesmärgiga solvata ja alandada. Kohus leidis, et avaldatud väljendid ei olnud liigsed (*excessive*) ning nad ei väljunud piiridest, mida tuleb taluda avalikus arutelus.
- Kohus leidis, et intervjuus kasutati ka väljendeid, mis on väärtushinnangud, mistõttu viimaste tõele vastavust ei saa kontrollida. Ka siseriiklikud kohtud nõustusid, et inimese valelikuks nimetamine on väärtushinnang, mida ei saa tõestada. Kohus, viidates oma varasematele seisukohtadele, rõhutas, et ka väärtushinnang võib olla liigne, kui väärtushinnangul puudub igasugune faktiline alus. (vt otsuse p 39: “*However, even where a statement amounts to a value judgment, the proportionality of an interference may depend on whether there exists a sufficient factual basis for the impugned statement, since even a value judgment may be excessive where there is no factual basis to support it.*”)
- Antud juhul leidis kohus, et artiklis kasutatud väärtushinnangutel oli piisav faktiline alus („*sufficient factual basis*”).
- Kohus leidis, et Poola siseriiklikud kohtud ei suutnud luua õiglast tasakaalu avaliku elu tegelase isiklike õiguste ning avalikkusele huvi pakkuva teema kajastamise vahel.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajale varalise kahju eest hüvitiseks 2200 eurot, mittevaralise kahju eest hüvitiseks 5000 eurot ja kohtukulude katteks 4760 eurot.

Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türgi kodanikud Ecevit Piroğlu ja Mhriban Karakaya, kes kuulusid inimõigustega tegeleva organisatsiooni Izmiris asuvasse harusse.

2001. aastal käskis Izmiri kuberner lõpetada organisatsiooni 13 liikme liikmelisuse, s.h ka M. Karakaya oma. Isikuid süüdistati osalemises illegaalsete organisatsioonide tegevuses (Türgi kommunistlik partei, Türgi marksistlik-leninistlik tööliste ja põllumeeste vabastusarmee). Inimõigustega tegelev organisatsioon ei lõpetanud nende liikmelisust. 13 isiku vastu algatati kriminaalasi ning siseriiklikus kohtus mõisteti isikud süüdi.

2001. aastal algatati uus kriminaalasi M. Karakaya vastu, kuna ta osales avalikus pöördumises, mille tegid valitsusvälised organisatsioonid, väljendades vastumeelt Ameerika vägede viibimise kohta Afganistanis. M. Karakaya oli seisukohal, et ühine pressiavaldus ei ole uue organisatsiooni loomine. Siseriiklikud kohtud mõistsid ta aga süüdi osalemises illegaalselt asutatud organisatsiooni töös.

Otsus

Art 6 lg 1

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei kuulunud ära isikuid, kelle üle kohut mõisteti ning ei andnud neile võimalust kaitsta end ise ega ka esindaja vahendusel. Kohus leidis, et Türgi rikkus õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 11

- Kohus leidis, et puudus alus, miks oleks pidanud lõpetama 13 isiku tahte vastaselt nende organisatsioonilise staatuse. Kohus ei pea asjakohaseks, et organisatsioonivälised poliitilised jõud esitavad käsu organisatsiooni liikmelisuse lõpetamiseks. Kohus leidis, et Türgi on rikkunud isikute õigust osaleda ühingutes.

Art 10

- Kohus leidis, et M. Karakaya süüdi mõistmisega osalemises ettevõtmises, mille eesmärk oli tõmmata tähelepanu teatud teemadele on Türgi rikkunud ka isiku õigust sõnavabadusele.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M. Karakayale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 1000 eurot.

Azevedo vs. Portugal – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse eitas Portugali kodanik Leonel Lucas Azevedo. 2001. aasta oktoobris avaldas L.L. Azevedo koos kaasautoriga raamatu „*Gardens of the Episcopal Palace of Castelo Branco*”. Üheks raamatu väljaandmise vajaduseks nimetati eelnevate temaatiliste uurimuste halba taset. S-i varasemate uurimuste puudulikkust tõsteti raamatus eriliselt esile. S-i taotlusel algatati siseriiklikult kriminaalasi, mille raames süüdistati L.L. Azevedot laimamises. L.L. Azevedo mõisteti süüdi, kuna leiti, et tema sõnavabadus ei kaalu üles teise isiku õigust aule ja heale nimele.

Otsus

Art 10

- Kohus leidis, et siseriiklikult on Portugalis isikute au ja väärikuse kaitseks õigus piirata sõnavabadust. Kohus analüüsis, kas konkreetses olukorras oli sekkumine demokraatlikus ühiskonnas vajalik.
- Kohus leidis, et S, kes oli avaldanud akadeemilise uurimuse ning kelle raamatut müüdi ka raamatukauplustes, oli ise loonud võimaluse kriitikaks („*she had laid herself open to potential criticism*”).
- L.L. Azevedo kommentaarid S-i uurimuse kohta olid kahtlemata negatiivse tooniga, kuid need olid väärtushinnangud, mida ei saa tõestada.
- Kohus rõhutas, et L.L. Azevedo karistamine kriminaalkorras on akadeemilise kriitika eest ebaproportsionaalne. Kohus toonitas, et selline siseriiklik suhtumine võib nn külmutada avatud akadeemilise arutelu.

Vajnai vs. Ungari – rikkumine: art 10 (õigus sõnavabadusele), 08.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Ungari kodanik Attila Vajnai, kes oli töölispartei asepresident. A. Vajnai kandis Budapestis toimunud meeleavaldusel rinnas viienurkset punast märki, mille politseinik palus tal rinnast eemaldada. A. Vajnai mõisteti süüdi totalitaarset ideoloogiat propageeriva sümboli kandmises.

Otsus

Art 10

- Kohus leidis, et A. Vajnai süüdimõistmisega piirati tema sõnavabadust. Süüdistuse aluseks oli Ungari karistusseaduse punkt 269/B-I, mis keelas totalitaarset ideoloogiat propageerivate sümbolite kasutamise. Kohus leidis, et A. Vajnai kasutas punast viisnurka, et väljendada oma poliitilisi vaateid. Kui sõnavabadust kasutatakse poliitiliste vaadete väljendamiseks, siis on piirangud õigustatud ainult selge sotsiaalse vajaduse korral.
- Kohus nentis, et kommunistliku režiimi jooksul toimus hulgaliselt inimõiguste rikkumisi, mis tõi punase tähe sümbolile kaasa halva maine, mistõttu punase viisnurga demonstreerimine võib tõepoolest tekitada ebamugavust. Siiski tuleb arvestada, et kommunistliku režiimi lagunemisest on möödunud aastaid. Ungari Euroopa Liidu liikmesriigina on tõestanud demokraatliku korra stabiilsust. Samuti puudub oht, et taastatakse riigis kommunistlik totalitaarne riigikord. Ebamugavus totalitaarsete sümbolite vastu ei ole piisav põhjus, et piirata poliitilise arvamuse väljendamise vabadust.
- Lisaks mõõnis kohus, et Ungari karistusseaduse kohaselt saaks isikut süüdi mõista totalitaarsete sümbolite kasutamise eest ka siis, kui ei propageerita totalitaarset ideoloogiat. Arvestades, et punasel viisnurgal on palju tähendusi, on karistusseaduses sätestatud keeld liiga laialt tõlgendatav. A. Vajnai kasutas märki töölispartei liikmena ja tema propageeris sellega õiglasemat ja võrdsemate võimalustega ühiskonda. Ungari ei ole tõestanud, et punane viisnurk sümboliseerib ainult totalitaarset korda.

Juppala vs. Soome – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 02.12.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Soome kodanik Eine Juppala esitas kaebuse EIK-sse 16. juunil 2003. 2000. aastal viis E. Juppala oma lapselapse arsti juurde, kuna märkas verevalumit lapse seljal. Arst tuvastas, et verevalum on ilmselt põhjustatud rusikalöögist. E. Juppala väitis, et lapselase sõnul oli teda löönud tema isa T. Võimalikust intsidendist teavitas arst lastekaitsega tegelevat asutust. 2001. aastal esitas lapse isa T. hagi E. Juppala vastu, milles taotles au teotamise eest mittevaralise kahju hüvitamist. Soome siseriiklik kohus tunnistas E. Juppala süüdi T. au

teotamises ning E. Juppala pidi hüvitama T.-le mittevaralise kahju ning kohtukulud kokku 3365,67 eurot.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Soome rikkus konventsiooni artiklit 10, mis sätestab sõnavabaduse.
- Esiteks juhtis kohus tähelepanu, et E. Juppala kasutas oma sõnavabadust teise isiku kaitseks.
- Teiseks juhtis kohus tähelepanu, et see on põhimõtteline küsimus, kuidas luua tasakaal olukorras, kui lapsevanemat ei tohi ilma piisava aluseta kahtlustada lapse kuritarvitamises aga samas tuleb kaitsta lapsi võimaliku kuritarvitamise eest.
- Kohus möönis, et E. Juppala süüd tunnistades tekiks olukord, et nähes verevalumeid lapse seljal, ei tohiks edastada arstile teavet, kuidas verevalumid võisid tekkida.
- Kohus leidis, et E. Juppala käitus heas usus ning lapse kuritarvitamisest teavitamine peaks olema võimalik igale isikule, viimast ilma et ta peaks kartma süüdimõistmist ja kahjude hüvitamist.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, E. Juppale mittevaralise kahju eest 3000 eurot, varalise kahju eest 3616,41 eurot hüvitist ja menetluskulude katteks 2695,83 eurot.

Women on Waves jt vs. Portugal – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 03.02.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Taani sihtasutuse *Women on Waves* ja Portugali ühingute *Clube Safo* ja *Não te Prives* kaebus registreeriti EIK-s 18. augustil 2005. Taani sihtasutus *Women on Waves* ja Portugali ühinged *Clube Safo* ja *Não te Prives* propageerivad naiste õigusi. Muuhulgas tehakse teavitustööd abordi kohta, mis on Portugalis illegaalne. Taani sihtasutus *Women on Waves* üüris laeva, et ringi sõites teha teavitustööd suurema sihtrühma hulgas. 2004. aastal pidi sihtasutuse *Women on Waves* graafiku kohaselt toimuma Portugalis üritus, mille eesmärk oli propageerida perekonna teadlikku planeerimist ja jagada informatsiooni abordi kohta, kuid Portugal keelas laeval siseneda riigi territoriaalvetesse. Siseriiklik kohus otsustas, et keeld on põhjendatud, kuna leiti, et laeval reklaamitakse meditsiinilisi võimalusi, mis on Portugalis illegaalsed.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Portugal rikkus konventsiooni artikli 10 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ja vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest.
- Kuigi kohus väljendas, et mõistab Portugali tahet kaitsta kodanike tervist ja vältida spontaanseid organiseerimata meeleväljavalusi, siis kohus rõhutas, et demokraatliku ühiskonna eelduseks on tolerantsus ja avatus erinevate ideede suhtes.
- Kohus juhtis tähelepanu, et sõnavabadus hõlmab ka vabadust valida, millisel viisil ideid levitatakse. Portugali keeld siseneda laeval riigi territoriaalvetesse muutis sihtasutusel *Women on Waves* võimatuks ideede levitamise, mida on varem tehtud mitmetes teistes Euroopa riikides.
- Kohus leidis, et puudusid tõendid, et sihtasutus *Women on Waves* sooviks tahtlikult rikkuda Portugali abordivastaseid seadusi. Antud juhul oli tegu sooviga levitada ideid, mis on kaitstud sõnavabadusega.

Art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele) ja protokolli 4 art 2 (liikumisvabadus)

- Kohus märkis, et puudub vajadus kontrollida, kas on rikutud konventsiooni artikleid 11, 5, 6 ja protokolli 4 artiklit 2, kuna rikkumine on tuvastatud piisavalt artikli 10 alusel.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras kaebuse esitajatele, tuginedes konventsiooni artiklile 41, õiglaseks hüvitiseks mittevaralise kahju katteks 2000 eurot, kohtukulude katteks 3309,40 eurot ja 1500 eurot maksti varem õigusabi kulude eest.

Kudeshkina vs. Venemaa – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 26.02.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Vene kodaniku Olga Kudeshkina avaldus registreeriti EIK-s 28. veebruaril 2008. O. Kudeshkina töötas 18 aastat kohtunikuna Moskva linnakohtus. 2004. aastal O. Kudeshkina vabastati kohtuniku ametist. O. Kudeshkina väitel vabastati ta ametist, kuna ta kritiseeris avalikult kõrgel ametikohal olevaid poliitikuid, kes avaldasid temale kui kohtunikule survet olulise kriminaalasja lahendamisel. Venemaa väitel vabastati O. Kudeshkina ametist, kuna väidetavalt käitus O. Kudeshkina kohtuniku jaoks kohatult, tekitades usaldamatust kohtusüsteemi vastu ja andes avalikkusele eksitavat teavet kohtunikukonna kohta.

2003. aastal tegeles O. Kudeshkina juhtumiga, milles süüdistati politseid võimu kuritarvitamises. 2003. aastal andis kohtunik O. Kudeshkina ajakirjanikele mitu intervjuud, milles ta muuhulgas kritiseeris Moskva linnakohtu presidenti. O. Kudeshkina väljendas arvamust, et tema juhtum ei ole ainuke, milles on kohtunikke ära kasutatud poliitiliste manipulatsioonide huvides.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Venemaa rikkus konventsiooni artiklit 10, mille kohaselt on igal inimesel õigus sõnavabadusele. See õigus käteb vabadust oma arvamusele ja vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest.
- Kohus analüüsis O. Kudeshkina intervjuusid ning tõdes, et O. Kudeshkina ideed ja väljendusviis ei olnud kohatu kohtunikule, mis võiks õigustada ametist vabastamist.
- Kohus möönis, et O. Kudeshkina kriitika, et poliitiline surve kohtunikele on Venemaal levinud, pälvis suurt avalikku huvi. Kohus rõhutas, et arvamuste paljususe on normaalse demokraatliku ühiskonna eeldus. Isegi, kui O. Kudeshkina natuke liialdas või üldistas, siis oli see asjakohane mõtteavaldus, mis vääriski avalikku arutelu. Kohus märkis, et O. Kudeshkina pretsedent võib mõjuda negatiivselt sõnavabadusele Venemaal, kuna teised kohtunikud võivad käsitleda seda hoiatusena.
- Kohus rõhutas, et ametist vabastamine oli O. Kudeshkina suhtes ebaproportsionaalselt karm.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus leidis, tuginedes konventsiooni artiklile 41, et O. Kudeshkinale on mittevaralise kahju eest õiglaseks hüvitiseks 10 000 eurot.

Times Newspapers Ltd vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 10.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Ühendkuningriigis registreeritud Times Newspapers LTD kaebus registreeriti EIK-s 28. oktoobril 2002.

Päevaleht Times avaldas 1999. aastal kaks artiklit väidetavalt suurest rahapesuskeemist, mille korraldajaks on venelasest maffia võtmeisik G.L. Mõlemas artiklis ja päevalehe Interneti väljaandes nimetati G.L.-i täispika nimega. 1999. aastal pöördus G.L. kohtusse, kuna ta leidis, et avaldatud artiklite näol on tegu laimuga. Päevaleht möönis, et tegu võib olla G.L.-i mainet mõjutava teabega, kuid kuna teave on oluline, on avalikkusel õigus olla informeeritud. Kohtuvaidluse ajaks jättis päevaleht Times kõnealused artiklid üles oma kodulehel avaldatud elektroonilisse arhiivi, millest sai alguse järgnev kohtuvaidlus.

2000. aastal pöördus G.L. uue kaebusega kohtusse, kuna leidis, et päevalehe Interneti arhiivis artiklite avaldamine rikub tema õigusi. Päevaleht sellega ei nõustunud, kuna leidis, et väljaandel on õigus hoida oma Interneti arhiivis materjali, mis on väljaande poolt loodud ja avaldatud – vastupidine piiraks sõnavabadust. Päevaleht esitas vastuväite, et G.L. ei pidanud kinni kaebuse esitamise tähtajast, kuna artiklid avaldati Internetis juba 1999. aastal. Päevaleht leidis, et vaidlustada saaks ainult esmase Internetis avaldamise, kuid mitte selle, et varem avaldatud materjali hoitakse arhiivis. Päevaleht leidis, et sellise kaebuse tähtaegseks lugemine annaks isikutele lõputu võimaluse vaidlustada Internetis avaldatud materjali ning see halvaks elektroonilise ajakirjanduse.

Siseriiklik kohus leidis, et päevaleht peab Interneti arhiivis avaldatud artiklitele lisama märke, et artiklite osas toimub kohtuvaidlus ning teabe kasutamine ei ole lubatud ilma viiteta päevalehele. Samuti leidis kohus, et Interneti olemust arvestades ei ole oluline hagi esitamise tähtaja seisukohast konkreetne kuupäev, millal artiklid avaldati. Eelnevale toetudes leidis siseriiklik kohus, et G.L. ei hilineud kaebuse esitamisega. Lisaks nentis siseriiklik kohus, et väljaande elektroonilise arhiivi terviklikkuse tagamise takistamine ei ole sellise tähtsusega, et kõneleda sõnavabaduse rikkumisest.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Ühendkuningriik ei rikkunud konventsiooni artiklit 10, mis sätestab muuhulgas, et igal ajal on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ja vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest.
- Kohus leidis, et ajakirjandusväljaannete Internetis avaldatud arhiividel on ajalooline ja hariduslik väärtus, mistõttu peab väljaanne – järgides vastutustundliku ajakirjanduse põhimõtteid – tagama, et arhiiv sisaldaks korrektset teavet.
- Kohus juhtis tähelepanu, et siseriiklik kohus ei käskinud eemaldada artikleid Interneti arhiivist, vaid väljaanne pidi lisama asjakohase märkuse. Eelnevat ei saa pidada sõnavabaduse ebaproportsionaalseks piiramiseks.

Kohus märkis, et kaebuse esitamise tähtajad on erinevates liikmesriikides erinevad ja nende sisustamine on eelkõige siseriiklik küsimus. Siiski möönis EIK, et kui laimu kohta esitatakse nõue, mis on oluliselt ületanud tähtaja, siis tuleb kaaluda, kas sellega ei sekkuta liigselt sõnavabadusse.

Standard Verlags Gmbh vs. Austria (nr 2) – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 04.06.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Austrias tegutseva juriidilise isiku *Standard Verlags Gmbh* kaebus registreeriti EIK-s 3. juunil 2005. Juriidilisele isikule *Standard Verlags Gmbh* kuulub Austria päevaleht *Der Standard*. Päevaleht avaldas 2004. aasta mais artikli tollase Austria presidendiproua eraelu kohta. Artikli kohaselt plaanis presidendiproua oma abikaasast lahutada, kuna ta oli lähedases suhtes parlamendi liikmega. Ajaleht leidis, et neil oli õigus vastavat teavet avaldada, kuna reeglina hoidis presidendipaar ise avalikkust perekonnavalust informeeritud. Selle näol oli ajalehe väitel tegemist poliitilise reklaamistrateegiaga. Presidendipaar esitas Austria meediaseaduse alusel kohtusse kaebuse ajalehe *Der Standard* vastu. Austria esimese astme kohus ja apellatsioonikohus otsustasid, et ajaleht rikkus presidendipaaari eraelu. Austria kohus leidis, et kuigi presidendi ja tema abikaasa näol on tegemist avaliku elu tegelastega, puudub siiski avalik huvi nende kohta ajalehes avaldatud eraeluliste asjaolude vastu. Kohus tõdes, et avaldatud artiklid õõnestavad presidendi ja tema abikaasa autoriteeti.

Otsus

Puudub rikkumine: art 10. Sõnavabadus

- EIK leidis, et Austria pole rikkunud konventsiooni artikli 10 lõiget 1, mille kohaselt on igäühel õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb vabadust oma arvamusele ja vabadust saada ja levitada teavet ja mõtteid ilma võimude sekkumiseta ja sõltumata riigipiiridest. Konventsiooni artikkel 10 lõige 2 lisab muuhulgas, et kuna nende vabaduste kasutamisega kaasnevad kohustused ja vastutus, võidakse seda siduda formaalsuste, tingimuste, piirangute või karistustega, mis on fikseeritud seaduses ning on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud.
- Kohus mõõnis, et avaliku elu tegelastel, nagu seda on poliitikud, on suurem avalikkuse ja ajakirjanike huvi talumiskohustus. Vaatamata sellele leidis EIK, analüüsides konkreetse kaasuse asjaolusid, et antud juhul puudus avalik huvi konkreetsete eraeluliste andmete vastu, mille avaldas Austria ajaleht *Der Standard*.
- Kohus jõudis seisukohale, et Austria kohtud ei rikkunud ajalehe *Der Standard* sõnavabadust, kuna tuleb silmas pidada, et kodanikel on küll õigus olla informeeritud, kuid poliitikute perekondlikud suhted on eraelulised andmed, mis kuuluvad samuti ja jätkuvalt konventsiooni kaitse all.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus ei määranud, tuginedes konventsiooni artiklile 41, õiglast hüvitist.

Feret vs. Belgia – puudub rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 16.07.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Belgia kodakondsusega Daniel Féret'i kaebus registreeriti EIK-s 29. märtsil 2007. D. Féret oli poliitilise erakonna esimees, kes omas kodulehekülge ja oli erakonna väljaande peatoimetaja. 1999–2001 andis erakond välja lendlehti ning plakateid, millega väidetavalt kutsuti avalikult üles diskrimineerimisele seoses rassiga ning õhutati ksenofoobiat. D. Féret loobus prokuröri palvel oma parlamendiliikme immuuniteedist ning 2002. aasta novembris alustati D. Féret' kui erakonna publikatsioonide eest vastutava isiku suhtes kriminaalasi. 13. juunil 2004 valiti D. Féret demokraatlikel valimistel positsioonile, mille kaudu oli tal võimalik omandada immuuniteet.

18. aprillil 2006 mõisteti D. Féret süüdi vaenu õhutamises ning muuhulgas karistati teda 250 tunni üldkasuliku tööga (immigrantide integreerimise programmis osalemine). Süüdimõistetuna kaotas D. Féret 10 aastaks poliitiliselt olulistel ametikohtadel töötamise õiguse.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- Kohus leidis, et Belgia ei rikkunud konventsiooni artiklit 10, mis sätestab sõnavabaduse.
- Kohus juhtis tähelepanu, et D. Féret' sõnavabadust piirati siseriikliku eriseadusega ning piiramisel oli legitiimne eesmärk – teiste isikute õiguste kaitseks ja korratuste või kuritegude ärahoidmine.
- Kohus möönis, et D. Féret' erakonna lendlehed ja seinalehed olid immigrantide suhtes vaenu õhutavad. Sõnumi ühemõttelisus oli ilmselt tingitud ka tõigast, et tegu oli valimisreklaamiga, mille puhul püütakse jõulisemalt erakonna ideid lihtsustamise kaudu rõhutada. Kohus leidis, et antud juhul oli vajadus kaitsta Belgias elavate võõramaalaste õigusi.
- 10-aastase tegutsemiskeelu osas nentis kohus, et siseriiklikult on otsustatud tegutsemiskeelu kasuks ning loobunud D. Féret' karistamisest reaalse vangistusega. Viimane oleks aga raskem karistus kui tegutsemiskeeld.

Kuliś ja Różycki vs. Poola – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 6.10.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Poola kodanike Mirosław Kuliś ja Piotr Różycki kaebus registreeriti EIK-s 10. juunil 2003. M. Kuliś on Poola kirjastuse omanik, mis annab välja ajakirja Angora ja nimetatud ajakirja lastele suunatud lisa Angorka. P. Różycki oli ajakirja peatoimetaja.

6. mail 1999 avaldati Angorkas artikkel äriühingu *Star Foods* kartulikrõpsude reklaami teemal. Artiklis kritiseeriti, et kartulikrõpsude pakendil on kujutatud lastele tuntud animafilmi tegelast, keda kutsutakse "*a murderer*" (eesti keeles tapja, mõrvar). Artikli juures oli animafilmi tegelaskuju pilt ja allkirjad: "Poola lapsed on kartulikrõpsu reklaamist šokeeritud" ja "Ära muretse, ka mina oleksin mõrvar, kui ma sööksin seda kõntsa!".

Äriühing *Star Foods* pöördus kohtusse, nõudes eelkõige, et ajakiri vabandaks. Siseriiklik kohus rahuldaski äriühingu *Star Foods* nõude, põhjendades, et ajakirjas on avaldanud halvustavaid väljendeid, mis tekitavad vastikust toote suhtes, mille reklaami artikkel käsitleb.

EIK suurkoja otsus

Art. 10 (sõnavabadus)

- EIK leidis, et Poola rikkus konventsiooni artiklit 10, mis sätestab, et igal inimesel on õigus sõnavabadusele.
- Kohus möönis, et äriühing ise kasutas lastele suunatud reklaamikampaaniat, mis oma olemuselt oli tahtlikult provokatiivne. Selline lastele suunatud kampaania tekitas õigustatult meedia vastukaja.
- Ajakirjas avaldatud animafilmi tegelaskuju pilt ja pildi allkirjad olid äratuntavalt inspireeritud toote pakendist ja reklaamist. Artikli eesmärk ei olnud seada kahtluse alla toote kvaliteet, vaid eesmärk oli juhtida avalikkuse tähelepanu, et kohatu on kaubanduslikel eesmärkidel teha sellist lastele suunatud reklaami.
- EIK tõdes, et siseriiklikud kohtud ei arvestanud meedia olemusega, mille ülesandeks on edastada teavet ja ideid, mis pakuvad avalikkusele huvi, viimast tehakse vahel ka teadlikult liialdatud ja povotseerival kujul (vt otsuse p 39). Seega "ajakirjandusvabadus hõlmab ka teatud piirini õigust liialdada või isegi provotseerida" ("*journalistic freedom also covers possible recourse to a degree of exaggeration, or even provocation*", vt otsuse p 30).

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus hüvitas, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M. Kuliśele varalist kahju 7200 eurot, mittevaralist kahju 3000 eurot ja kohtukulude katteks määras kohus hüvitise 6100 eurot.

Financial Times Ltd jt vs. Ühendkuningriik – rikkumine: art 10 (sõnavabadus), 15.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Meediaväljaannete (*Financial Times Ltd, Independent News & Media Ltd, Guardian Newspapers Ltd, Times Newspapers Ltd ja Reuters Group plc*) kaebus registreeriti EIK-s 20. detsembril 2002.

Kaebus oli tingitud asjaolust, et siseriiklik kohus tegi meediaväljaannetele korralduse avaldada anonüümset allikat paljastavad dokumendid. Nimelt 27. novembril 2001 saatis anonüümne allikas *Financial Timesi* ajakirjanikule koopia dokumentidest, mille kohaselt ilmselt viiakse peagi läbi Belgia äriühingu ülevõtmine. Ajakirjanik teavitas sellest Belgia äriühingu investeerimisnõustajat ning avaldas seejärel lekitatud teabe. Avaldatud informatsioonile Belgia äriühingu ülevõtmise kohta viitasid ka teised meediaväljaanded ning meediakajastus kokku mõjutas tugevalt aktsiaturgu.

Belgia äriühing pöördus kohtusse, et tuvastada isik, kes meediat informeeris. Äriühingu väitel oli isiku tuvastamiseks vajalik, et *Financial Times* annaks neile üle lekitatud dokumentide originaalid. Siseriiklik kohus rahuldas Belgia äriühingu taotluse, nentides, et avalik huvi kaitsta meedia anonüümseid allikaid ei kaalu üles äriühingu huvi õigust mõista isiku suhtes, kes tahtlikult lekitas äriühingut kahjustavat teavet.

Otsus

Art 10. Sõnavabadus

- EIK leidis, et riik rikkus konventsiooni artiklit 10, mis sätestab õiguse sõnavabadusele.
- Kohus juhtis tähelepanu, et enne teabe avalikustamist informeeris ajakirjanik Belgia äriühingut lekitatud dokumentidest ja kavatsusest need avaldada, kuid äriühing ei kasutanud ühtegi õiguslikku võimalust, et takistada tundliku ärilise teabe avalikuks saamist. Lisaks oleks pidanud äriühing kasutama muid võimalusi lekke tuvastamiseks, sest nõue, et meediaväljaanne avalikustaks teavet anonüümseks jääda soovinud allika kohta, peaks olema viimane võimalik meede.
- EIK mõonis, et kogu ajakirjandusele mõjub n-ö külmutavalt ("*chilling effect*", vt otsuse p 59) olukord, kus meediaväljaannet sunnitakse avalikustama informatsiooni anonüümseks jääda soovinud ajakirjandusallika kohta. Antud kaasuse asjaolusid analüüsides leidis EIK, et avalik huvi kaitsta ajakirjandusallikat kaalus üles muud huvid.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajatele kokku kohtukulude katteks 160 000 eurot.

Artikkel 11. Kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus

Piroğlu ja Karakaya vs. Türgi – rikkumine: art 6 lg 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 10 (sõnavabadus), 18.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türgi kodanikud Ecevit Piroğlu ja Mihriban Karakaya, kes kuulusid inimõigustega tegeleva organisatsiooni Izmiris asuvasse harusse.

2001. aastal käskis Izmiri kuberner lõpetada organisatsiooni 13 liikme liikmelisuse, s.h ka M. Karakaya oma. Isikuid süüdistati osalemises illegaalsete organisatsioonide tegevuses (Türgi kommunistlik partei, Türgi marksistlik-leninistlik tööliste ja põllumeeste vabastusarmee).

Inimõigustega tegelev organisatsioon ei lõpetanud nende liikmelisust. 13 isiku vastu algatati kriminaalasi ning siseriiklikus kohtus mõisteti isikud süüdi.

2001. aastal algatati uus kriminaalasi M. Karakaya vastu, kuna ta osales avalikus pöördumises, mille tegid valitsusvälised organisatsioonid, väljendades vastumeelt Ameerika vägede viibimise kohta Afganistanis. M. Karakaya oli seisukohal, et ühine pressiavaldus ei ole uue organisatsiooni loomine. Siseriiklikud kohtud mõistsid ta aga süüdi osalemises illegaalselt asutatud organisatsiooni töös.

Otsus

Art 6 lg 1

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei kuulunud ära isikuid, kelle üle kohut mõisteti ning ei andnud neile võimalust kaitsta end ise ega ka esindaja vahendusel. Kohus leidis, et Türgi rikkus õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 11

- Kohus leidis, et puudus alus, miks oleks pidanud lõpetama 13 isiku tahte vastaselt nende organisatsioonilise staatuse. Kohus ei pea asjakohaseks, et organisatsioonivälised poliitilised jõud esitavad käsu organisatsiooni liikmelisuse lõpetamiseks. Kohus leidis, et Türgi on rikkunud isikute õigust osaleda ühingutes.

Art 10

- Kohus leidis, et M. Karakaya süüdi mõistmisega osalemises ettevõtmises, mille eesmärk oli tõmmata tähelepanu teatud teemadele on Türgi rikkunud ka isiku õigust sõnavabadusele.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M. Karakayale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 1000 eurot.

Emin jt vs. Kreeka – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid seitse Kreeka kodanikku Houlia Emin, Aisse Galip, Feriste Devetzioglou, Mediha Bekirouglu, Aisse Molla Ismail, Eminet Mehmet Ahmet ja Gioulsen Memet.

2001. aastal loidi nimetatud isikud Rodopi piirkonnas elavate Türgi naiste kultuurilise ühenduse. Ühenduse eesmärgiks oli luua sihtgruppi kuuluvatele naiste kohtumispaik, kus tegeleda sotsiaalse, moraalse ja religioosse arenguga ja luua sõprussidemed ühingu liikmete vahel.

2001. aastal Türgi kohus ei registreerinud ühingut, kuna kohus leidis, et liikmete päritolu välja toomine ühingu nimes võib olla eksitav. Türgi kohus leidis lisaks, et organisatsiooni nimi ja eesmärk on vastuolus ametlike poliitiliste suundumustega. 1983. aastal keelati kasutada riigi nime "Türgi" ühingute sümbolikal.

Otsus

Art. 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus) ja art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele)

- Kohus rõhutas, et siseriiklike kohtute seisukohad olid tugevasti mõjutatud siseriiklikust õigusest ja avalikust arvamusest. EIK ei olnud rahul asjaoluga, et ühingu ohtlikkuse üle otsustati vaid tuginedes ühingu nimele. Kuna ühingut ei registreeritud, ei saanud ühingu liikmed praktikas tõestada oma tegevusega, et nad ei kujuta ohtu valitsevale riigikorrale. Kohus tõi välja, et kui ühingu eesmärk on teavitada avalikkust, et Kreekas eksisteerib etniline vähemus, siis see ei kujutaks ohtu demokraatlikule ühiskonnale. Kohus

leidis, et ühingu põhikirjas ei viita miski, et soovitaks propageerida vägivalda, ebademokraatlike või põhiseadusvastaseid ideid.

- Kohus leidis, et siseriiklikult oleks võimalik ühing likvideerida juhul, kui ühingu praktilise tegevuse käigus selgub, et ühing on ohtlik demokraatlikule ühiskonnale.
- Etnilise grupi olemasolu teadvustamine demokraatlikus ühiskonnas on EIK arvates tavapärane tegevus. Et Kreekas leidub rahvuslikke vähemusi, on ajalooline fakt, mida demokraatlikus ühiskonnas peab sallima ja isegi kaitsma.
- Kohus leidis, et ühingute moodustamise vabadus sisaldab igäühe õigust väljendada õiguslikes raamides oma identiteeti.
- Eelnevale toetudes leidis kohus, et Kreeka rikkus konventsiooni artiklit 11, mis sätestab kogunemiste ja ühingute moodustamise vabaduse.

Demir ja Baykara vs. Türgi – rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), 12.11.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Türgi kodanikud Vicdan Baykara ja Kemal Demir esitasid kaebuse EIK-sse 1. novembril 1998. V. Baykara oli Türgi kohaliku omavalitsuse ametnike ametiühingu Tüm Bel Sen president ning K. Demir selle liidu liige. Türgi kohalike omavalitsuse ametnike ametiühing loodi 1990. aastal. Ametiühing sõlmis 1993. aastal Gaziantepi kohaliku omavalitsusega kollektiivlepingu, milles lepitakse kokku eelkõige ametnike töö- ja palgatingimustes.

Siseriiklik kohus leidis 1995. aastal, et Türgis puudub seadusandlus, mis lubaks luua kohaliku omavalitsuse ametnikel ametiühingu. Lisaks leidis Türgi siseriiklik kohus, et õigusliku aluseta on ka ametiühingu poolt sõlmitud kollektiivleping. Ametiühingu liikmed pidid hüvitama kollektiivlepingu alusel saadu.

Otsus

Art 11. Kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus

- Kohus leidis, et Türgi rikkus konventsiooni artiklit 11, mis sätestab kogunemiste ja ühingute moodustamise vabaduse.

Kas kohaliku omavalitsuse ametnik on riigiparaati kuuluv isik konventsiooni art 11 tähenduses?

- Kohus mõonis, et artiklis 11 sätestatud õigused ei kehti alati ja kõigile. Artikkel 11 lõike 2 kohaselt võib riik piirata kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadust isikutel, kes kuuluvad relvajõududesse, politseisse või riigiparaati. Kohus leidis, et Türgi ei ole kohut veennud, et kohaliku omavalitsuse ametnike tööalased kohustused on niisuguse iseloomuga, et kohalike omavalitsuse ametnikke oleks vajalik käsitleda riigiparaati kuuluvate isikutena.
- Kohus tunnustas kohaliku omavalitsuse ametnike õigust luua oma huvide kaitseks ametiühinguid ja neisse astuda. Õigus luua ametiliite tuleneb ka rahvusvahelisest õigusest. Türgi on 1993. aastal ratifitseerinud ILO konventsiooni nr 87, Türgi on ka väljendanud valmidust tunnustada teatud riigiametnike poolt ühingute loomise õigust.
- Kohus mõonis, et peale ILO konventsiooni nr 87 ratifitseerimist ei loonud Türgi kuni 2001. aastani siseriiklikku seadusandlust, mis oleks taganud selgelt ILO konventsioonis sätestatud õigused. Türgi kassatsioonikohus lähtus kitsalt siseriiklikust õigusest ning ei tõlgendanud seda rahvusvahelise õiguse ja konventsiooni valguses.

Türgi kohaliku omavalitsuse ametnike ametiühingu poolt sõlmitud kollektiivlepingu tühistamine ja tagasitõitmine

- Kohus leidis, et konventsiooni artiklit 11 tuleb tõlgendada viisil, et selle artikli kaitsealasse kuulub ka õigus vastavatel ühingutel sõlmida oma liikmete huvides

kokkuleppeid. Ka ILO konventsioon nr 98 tunnustab kollektiivseid kokkuleppeid. Selline tõlgendamine ei välista, et riigil on jätkuvalt õigus luua seaduslikke piiranguid isikute suhtes, kes kuuluvad relvajõududesse, politseisse või riigiparaati.

Art 14. Diskrimineerimise keeld

Kohus ei pidanud vajalikuks kontrollida, kas Türgi on rikkunud konventsiooni artiklit 14, mis sätestab diskrimineerimise keelu.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, mittevaralise kahju eest V. Baykarale hüvitiseks 20 000 eurot ja K. Demirile 500 eurot.

Barraco vs. Prantsusmaa – puudub rikkumine: art 11 (kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus), 05.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Prantsusmaa kodaniku Alain Barraco kaebus registreeriti EIK-s 30. augustil 2005. A. Barraco oli üks 17-st veokijuhist, kes 2002. aastal osales ametiühingu poolt korraldatud meelevaieldusel. Meelevaielduse käigus takistasid veoautod liiklust, kuna tiheda liiklusega maanteel sõideti kiirusega ligikaudu 10 km/h. Samal hommikul arreteeris meelevaielduse käigus politsei A. Barraco ja mõned teised meelevaieldajad.

2003. aastal leidis siseriiklik esimese astme kohus, et autojuhtide protesti käigus ei pannud meelevaieldajad toime õiguse rikkumist, kuna liiklust maanteel ei blokeeritud täielikult, vaid aeglustati liiklejate kiirust.

2004. aastal tühistas apellatsioonikohus esimese astme kohtu otsuse ja asus sisukohale, et A. Barraco ja teised kohtualused tahtlikult sõitsid tiheda liiklusega teel viisil, et takistada avalikul maanteel olevat liiklust. Apellatsioonikohus karistas A. Barracot kolmekuulise tingimisi vangistusega. Apellatsioonikohus leidis, et õiguse rikkumist ei saa õigustada kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadusega.

Otsus

Art 11. Kogunemiste ja ühingute moodustamise vabadus

- Kohus leidis, et Prantsusmaa ei rikkunud konventsiooni artiklit 11, mis sätestab õiguse rahumeelsetele kogunemistele ja ühinemisvabadusele. Konventsiooni artikkel 11 lõige 2 sätestab, et nende õiguste kasutamist ei või piirata muude kitsendustega peale nende, mis on ette nähtud seaduses ja on demokraatlikus ühiskonnas vajalikud riigi julgeoleku või ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude ärahoidmiseks, tervise või kõlbluse või kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et A. Barraco vabadusse, mille annab konventsiooni artikkel 11, sekkus politsei ühiskondliku turvalisuse huvides, korratuste või kuritegude ärahoidmiseks ning kaasinimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.
- Kohus möönab, et meelevaieldus avalikus kohas oma olemuselt eeldab, et teataval määral tekitatakse segadust avalikus kohas. Viimast tuleb riigil taluda ja kedagi ei tohi karistada pelgalt meelevaieldusel osalemise eest.
- Kohus siiski leidis, et maanteel liikluse blokeerimine ületas piiri, mida riik peaks taluma. Lisaks rõhutas kohus, et enne A. Barraco ja teiste meelevaieldajate arreteerimist andis politsei korduvalt neile käsu peatada meelevaieldus. Kuna politsei korraldustele ei allunud, arreteeriti A. Barraco.

Artikkel 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

C.G. jt vs. Bulgaaria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnaelule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokoll nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Türgi kodakondsusega isik C.G., kes peale Bulgaariast väljasaatmist on elanud Türgis. C.G. abikaasa ja tütar on Bulgaaria kodakondsusega ning elavad hetkel Bulgaarias. 1996. aastal abiellus C.G. Bulgaaria kodakondsega ning asus elama Bulgaariasse, kus ta kuni 2005. aastani elas elamisloa alusel. 2005. aastal C.G. elamisluba lõpetati isikust tuleneva ohu tõttu riiklikule julgeolekule. 9. juunil 2005. aastal saadeti C.G riigist välja. Enne väljasaatmist ei saanud C.G. kontakteeruda oma perekonna ega advokaadiga. Bulgaaria siseriiklik kohus pidas väljasaatmist korrektseks. Väljasaatmise ajendas, et isikut peeti seotuks narkootiliste ainete veoga.

C.G. on Türgis viibimise ajal paaril korral kohtunud oma perega, kuid kontakti peab ta oma perega eelkõige telefoni teel.

Otsus

Art 8

- Vaidlus puudub selle üle, et kuni 2005. aastani viibis C.G. Bulgaarias kehtiva elamisloa alusel. Pärast seda on ta kohtunud oma perega vaid üksikutel kordadel. Seega C.G. väljasaatmine Bulgaariast riivas C.G. õigust pere- ja eraelu puutumatusele.

Kohus juhtis tähelepanu, et riigist väljasaatmise otsuses oli märgitud ainult asjaolu, et isik omab ohtu riigi julgeolekule. Puudus täpsustus, milles isikust tulenev oht seisneb. Kohus toonitas, et sellega võeti C.G.-lt võimalus esitada kohtus tulemuslikult vastuväiteid. Siseriiklikud kohtuotsused, mida C.G. üle langetati on pelgalt formaalsus. Siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid ega tõendeid, vaid ainult toetus informatsioonile ja kinnitas seda, mis oli kohtule esitatud C.G. kohta kogutud salajases raportis. Siseriiklik kohus ei kontrollinud muuhulgas ka seda, kas salajases raportis sisalduva info kogumine oli toimunud korrektselt või mitte. Dokumentide analüüsist selgub, et ainuke põhjus miks isikut peeti ohuks riigi julgeolekule oli tema väidetav seotus narkootikumide veoga. Kohus leidis, et antud süüdistuse põhjal ei saa järeldada julgeoleku ohtu kogu riigile.

Kohus leidis, et rikutud on C.G. õigust era- ja perekonnaelu puutumatusele.

Art 13

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid, mille alusel otsustati C.G. riigist väljasaatmine. Kohus toonitas, et asjaolusid tuleb siseriiklikul kohtul hinnata ka juhul, kui on tegemist nii olulise süüdistusega nagu oht riigi julgeolekule. Lisaks võib riigile ette heita, et isikut ei teavitatud, milles seisneb tema ohtlikkus. Siseriiklik kohus ei ole ka üheski otsuses hinnanud, kas õiguse riive era- ja perekonnaelule oli C.G. puhul proportsionaalne. Kõik eelpool nimetatud kokku tingis selle, et riik rikkus C.G. õigust tõhusale menetlusele enda kaitseks.

Protokoll 7 art 1

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokoll nr 7 art 1 lõike 1 kohaselt välismaalast, kes elab riigi territooriumil õiguspäraselt, ei või välja saata teisiti kui seaduse alusel tehtud otsuse täitmiseks ning tal on õigus:

- a) esitada põhjendusi enda väljasaatmise vastu;
- b) tema asja uuesti läbivaatamisele;
- c) olla neil eesmärkidel esindatud kompetentse võimukandja või selle poolt volitatud isiku või isikute ees.

Kohus toonitas, et välismaalast, kes elab riigis õiguspäraselt, tuleb väljasaatmisel teavitada väljasaatmise põhjusest ning talle tuleb anda võimalus vaielda vastu väljasaatmise otsusele. C.G. saadeti Bulgaariast välja väljasaatmisotsuse kättesaamisest järgneval päeval. Vaidlustada oli võimalik C.G.-l otsust, olles Bulgaariast välja saadetud. Protokoll nr 7 art 1 lõige 2 sätestab, et enne viidatud sätte lõike 1 punktides a, b, ja c sätestatud õiguste kasutamist võib välismaalase välja saata siis, kui see on vajalik avaliku korra huvides või põhjendatud riigi julgeoleku huvidega. Kohus leidis aga, et C.G. riigis viibimine ei saanud mõistlikult võttes ohustada riigi julgeolekut. Riik ei toonud ka ühtegi tõendit, et C.G. väljasaatmine oleks vajalik avaliku korra huvides. Kohus leidis, et Bulgaaria ei ole järginud C.G. väljasaatmisel seadust.

Tastan vs. Türgi – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 04.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Türgi kodanik Hamdi Tastan (sünd 1929). Kaasus oli seotud asjaoluga, et H. Tastani sunniti osalema sõjaväeteenistuses 71-aastasena. H. Tastan väitis, et on olnud kogu elu karjus ning töötas külas elukoha, riiete ja toidu eest. Kuna abikaasa suri sünnitusel, siis ei töötanud H. Tastan enam, kuna pidi hoidma poega. Peale seda hakkasid külaelanikud teda pidama desertööriks. Rahvastikuregistrisse märgiti H. Tastan alles 1986 aastal.

2000. aastal kutsuti H. Tastan sõjaväkke. Arstlik kontroll kinnitas tema sobivust sõjaväeteenistuseks. Ta pidi osalema teenistuses samal määral nagu 20-aastased. H. Tastan väitis, et sõjaväes koheldi teda väärilt, olles pilkealne ning sõjaväestmelt kõrgemad isikud andsid talle suitsu, tingimusel et ta pildistaks nendega. Kuna tal puudusid hambad, oli tal raskusi sõjaväes pakutud toidu söömisega ja tal ei olnud võimalik võtta kontakti oma pojaga. Teenistuse jooksul halvenes H. Tastani tervis ning talle anti arstlik tõend, mis kinnitas sõjaväesobimatust halva tervise ja kõrge ea tõttu.

Otsus

Art 3 (piinamise keeld) ja 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks)

- Tõestatud oli, et Tastan, olles 71-aastane, viibis ajavahemikul 15. märtsist kuni 26. aprillini 2000 sõjaväes. Kuna Tastani sõjaväes viibimise dokumendid on hävitatud, siis oli keeruline tuvastada, kuidas Tastani koheldi või kuidas ainult kurdi keelt kõnelev Tastan suhtles arstidega.
- Kohus pidas määravaks fakti, et kui Tastan, minnes sõjaväkke oli terve, siis peale üht kuud sõjaväes vajas ta haiglaravi.
- Kohus tõi välja, et Türgi ei ole põhjendanud, milles seisnes avalik huvi konkreetset juhul, et 71-aastane mees värvati sõjaväkke.
- Kohus leidis, et oma tegevusega Türgi rikkus konventsiooni artiklit 3 ning artiklit 13.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, H. Tastanile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 5000 eurot ja kohtukulude katteks 1000 eurot.

Stoica vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Rumeenia kodanik Constantin Decebal Stoica (sünd 1987). Ta elab Guilas, Dolhasa külas, kus 80% elanikkonnast moodustavad mustlased. Kaebus esitati politseinike ja

külaelanike vahel toimunud kokkupõrke tõttu, mille käigus väidetavalt politsei väärkohtles 14-aastasast poissi, kellele oli paari aasta eest tehtud ajuoperatsioon.

18. aprillil 2001 sisenes politsei Dolhasa baari eesmärgiga kontrollida baari tegutsemisluba. Kokkupõrge toimus politseinike ning baari juurde kogunenud 20-30 mustlase vahel. Politseinik D.L küsis baarist väljuvalt F.L-lt, kas viimane on rumeenlane või mustlane. Kui F.L vastas, et mustlane, käskis politseinik oma alluvatel anda talle ja teistele mustlastele õppetund. Politseinikud hakkasid peksma F.L-i ja teisi mustlasi. 14-aastane poiss, kes viibis sündmuskohal, tõsteti maast üles ning peksti muuhulgas pähe. Viimast ka vaatamata sellele, et poiss ütles, et talle oli hiljuti tehtud operatsioon.

Rumeenia valitsus eitas, et 14-aastas poissi peksid politseinikud. Valitsus väitis, et baari omanik õhutas vaenu, kuna väitis, et valimistel on mustlaste hääled saadud tänu valedetele, kuna peale valimisi ei ole täidetud valimislubadusi. Kartes, et olukord väljub kontrolli alt, lahusid politseinikud sündmuskohalt. Politsei lahkumisel rünnati kurikatega üht autodest.

18. aprillil 2001 esitas poisi isa avalduse, süüdistades politseid poja peksmises. Kuulati üle poiss, kelle väiteid kinnitasid tunnistajad. Valitsuse kirjeldatud versiooni kinnitasid eelkõige politseinikud ja neli möödujat. Kriminaalasja ei algatatud.

Lisaks väitsid kaebajad, et uurimise käigus suhtuti neisse halvustavalt, nimetades nende käitumist "tüüpiliseks mustlaste käitumiseks". 19. veebruaril 2002 esitas poisi isa uue kaebuse, väites, et nende perekonda ahistati eesmärgiga, et nad loobuksid süüdistusest.

Otsus

Art 3 (piinamise keeld)

- Kohus leidis, et kaebaja ütlused ei olnud vastuolulised ja tema ütlusi toetasid meditsiinilised dokumendid. Kohus rõhutas, et kui tegu on süüdistusega tõsisel väärkohtlemises, siis tuleb viia läbi tõhus uurimine ja karistada juhtunud süüdi olevaid isikuid.
- Kohus leidis, et aasta kestnud uurimine ei ole ebamõistlikult pikk, kuid kohus kahtles läbiviidud uurimise efektiivsuses. Kuigi sündmuspaigal viibis 20–30 külaelanikku, ei küsitud tunnistusi enamusest neist. Vastukaaluks võeti tunnistused kõigilt sündmuspaigal viibinud politseinikelt. Kohus leiab, et valikuline tunnistajate ülekuulamine heidab uurimisele halba varju.
- Kohus otsustas, et Rumeenia ei suutnud esitada piisavalt tõendeid, et politsei ei väärkoheldud alaealist isikut. Kohus leidis, et Rumeenia rikkus artiklit 3.

Art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks)

- Kohus leidis, et asjas läbiviidud uurimine ei olnud tõhus. Lisaks juhtis kohus tähelepanu, et 2003. aastal Rumeenia täiendas oma menetlusseadusi, andes kaebajale senisest paremad siseriiklikud menetluslikud võimalused. EIK märkis, et isik oleks pidanud neid võimalusi kasutama.

Art 14 (diskrimineerimise keelamine)

- Kohus leidis, et politsei eiras asjaolusid, mis viitasid diskrimineerimisele. Asja uurimisel on lähtutud eelarvamustest mustlaste suhtes. Näiteks on nimetatud agressiivsust tüüpiliselt omaseks mustlastele.
- Lisaks märgib kohus, et kuigi riik püüab näidata, et kokkupõrge ei tulenenud rassi ega diskrimineerimise probleemidest, siis EIK ei pea riigi väidet usutavaks. Kohus on veendunud, et kokkupõrkel on ka rassiline tagapõhi (nt küsis politseinik, kas isik on mustlane või rumeenlane). Seega leiab kohus, et rikutud on konventsiooni artiklist 14 tulenevat diskrimineerimise keeldu.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 15 000 eurot ja kohtukulude katteks 2278 eurot.

Budayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 20.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Khalimat Budayeva, Fatima Atmurzayeva, Raya Shogenova, Nina Khakhlova, Andrey Shishkin ja Irina Shishkina, kes süüdistasid Venemaal selles, et ei suudetud Tyrnauzi linna elanikkonda informeerida 2000. aasta juulis toimunud mudalaviinide eest, mis kahjustas kodanike vara.

18. juulil 2000 toimus Tyrnauzi linnas mudalaviin, mis ujutas mudaga üle osa elamupiirkonnast. Kaebajate väitel ei olnud neid hoiatatud ning nad ise pääsesid napilt. F. Atmurzayeva ja tema tütar jäid rusude alla ning said haavata. Kui mudalaviin algas, teavitati ohust valjuhääldi kaudu, kuid kaebajate väitel puudusid abiväed ning arstiabi. 19. juuli hommikul mudatase langes ning K. Budayeva pöördus oma perega koju. Neid ei hoiatatud ega takistatud ning ei teavitatud vajadusest evakueeruda. 19. juuli pärastlõunal tabas linna eelmisest tugevam mudalaviin. K. Budayeva ja tema vanem poeg suutsid põgeneda. Noorem poeg päästeti ja K. Budayeva abikaasa suri maja varingus.

Mudalaviinide laine kestis kuni 25. juulini 2000. 8 inimest kuulutati ametlikult surnuks. Kaebajate väitel jäi kadunuks veel 19 inimest.

Kaebajad väidavad, et mudalaviini tõttu hävis nende vara, halvenesid elutingimused ning tervis.

Valitsuse väitel ei olnud mudalaviini võimalik ette näha. Pärast 18. juulil 2000 toimunud esimest mudalaviini saadeti abijõud Tyrnauzi linna. Politsei informeeris kohalikku elanikkonda mudalaviinist ning abistas evakueerida vanureid ja liikumispuudega linnaelanikke. Lisaks patrullisid linna ümbruses politseiautod, kust valjuhääldi kaudu anti korraldus piirkonnast koheselt lahkuda. Isikud, kes läksid tagasi oma kodudesse eirasid käsku evakueeruda. Valitsuse väitel võeti kasutusele kõik võimalikud meetmed ja vahendid.

3. augustil 2000 otsustas prokuratuur mitte alata kriminaalasja. K. Budayeva abikaasa surm loeti õnnetusjuhtumiks.

Kõigile, kes kaotasid mudalaviinide tõttu elukoha, lubas riik uut elukohta ning rahalist hüvitist (530 eurot).

Kaebajad pöördusid kohtusse, kuid asi lõpetati, leides, et riik võttis juba tarvitusele kõik mõistlikud meetmed. Siseriiklikud kohtud leidsid, et kohalikku elanikkonda hoiatati mudalaviinidest piisavalt meedia vahendusel.

Kaebajad leidsid, et mudalaviinist tulenevaid kahjusid oleks võinud vältida, kui oleks parandatud tõke, mis sai kahjustada 1999. aastal toimunud mudalaviini ajal. Ka Mäe Instituut oli hoiatanud, et mudalaviini eest kaitsev tõke tuleb parandada, ja et mäele ehitataks vaatluspunktid. Viimases instituudi hoiatuses oli välja toodud ka võimalikud kahjud, mis juhtub olukorras, kui eiratakse instituudi soovitusi.

Otsus

Art 2

- Puudus vaidlus selle üle, et Tyrnauzi linn asub piirkonnas, kus toimuvad suviti mudalihked. Kohus leidis, et 1999. aastal aset leidnud mudalihe oleks pidanud olema hoiatuseks, et sarnane olukord võib korduda. Kuna aasta jooksul ei parandatud ära kaitsetammi, siis igasugune mudalihe oleks põhjustanud kahju. EIK leidis, et olles teadlik mudalaviinide ohust, oleks riik pidanud varem kasutusele võtma tarvilikud meetmed ning juba enne hädaolukorra tekkimist oleks pidanud ära tehtama esmased ettevalmistused. Adekvaatset infot ei jagatud linnaelanikele põhjusel, et mäele ei olnud püstitatud vaatluspunkte.

- Kohus leidis, et siseriiklikes kohtutes ei toimunud kannatanute kaitseks ühtegi tõsiseltvõetavat protsessi. Prokuratuur lõpetas asja uurimise, kohtu kaudu nõutud hüvitisi kohus välja ei mõistnud. Kokkuvõtteks leidis kohus, et siseriiklikud kohtud ei tuvastanud juhtunu asjaolusid. Kohtusse ei kutsutud tunnistajaid ega tellitud ekspertarvamust. Kohus leidis, et siseriiklikult ei ole uuritud Venemaa vastutust artikli 2 valguses.

Protokolli nr 1 art 1 (õigus vara kaitsele)

- Kohus leidis, et ei ole võimalik tuvastada, kas kaitsetõke ja parem informeerimine oleks hoidnud ära kahju, mis tekkis kaebuse esitanud isikute varale. Riigi kohustus kaitsta eraisikute vara ei tähenda, et riik peaks hüvitama kogu hävinud vara turuhinna. Kohus leidis, et arvestades olukorda, et hüvitist tuli maksta suurele hulgale, oli õigustatud summa suurus, mis anti ühele majapidamisele. Protseduur, mille käigus hüvitist jagati ei olnud liiga keeruline ega pikk, kannatanud ei pidanud ka tõestama tegeliku kahju suurust. Kohus leidis, et Venemaa ei rikkunud protokolli 1 artiklit 1.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, mittevaralise kahju eest hüvitiseks K. Budayevale 30 000 eurot, F. Atmurzayevale 15 000 eurot ja teistele kaebajatele igauhele 10 000 eurot ja kohtukulude katteks 1000 eurot.

Dedovskiy jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Mikhail Vladimirovich Dedovskiy, Alexandr Mikhaylovich Matrosov, Viktor Viktorovich Vidin, Stanislav Lvovich Bukhman, Igor Anatolyevich Kolpakov, Dmitriy Vladimirovich Gorokhov ja Aleksey Shamilyevich Pazleev. Kaebuse esitajate väitel väärkoheldi neid Chepetsi kinnipidamisasutuses spetsiaalse, vanglates korra tagamiseks loodud üksuse (*Varyag* patrull) poolt.

2001. aastal kutsuti *Varyag* patrull Chepetsi vanglasse, et vaos hoida kinnipeetavaid, kes nn jõugu autoriteedi õhutusel olid allumatud. Üksusele anti korraldus teha kinnipeetavate ja nende kongide läbiotsimine. Kaebuse esitajate väitel riietati nad läbiotsimiseks lahti ning seejärel peksti kumminuiadega. Peksmised toimusid valimatult: hommikul äratussignaali ajal, töölt tulles, sööklas, kui ei allutud käsule vaikida.

Riik tunnistab, et 2001. aastal viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses *Varyag* patrull. Tunnistati, et käsule allumatuid (nime ütlemisest keeldumine, riiete vahetamisest keeldumine, vastuhakk läbiotsimisel) kutsuti korrale, kasutades kumminuia.

Kinnipeetavad esitasid *Varyag* patrulli tegevusele 160 kaebust, kuid uurimine lõpetati eelkõige tõendite puudumise tõttu. Üks väide oli, et kuna *Varyag* patrulli liikmed kandsid nägu varjavaid peakatteid ning puudusid sõjalist astet tähistavad märgid, siis polnud hiljem üksuse liikmeid võimalik identifitseerida. *Varyag* patrulli tegevuse eest vastutav isik ei viibinud operatsiooni läbiviimise juures. Siseriiklik kohus leidis, et *Varyag* patrulli vastutav isik ei vastuta iga üksiku liikme tegevuse eest.

Kaebajad väitsid, et kinnipidamisasutustes järelevalvet teostav isik oli koostanud aruande, milles kritiseeris eriti eeluurimise ajal kinnipeetavate tingimusi ning väitis, et *Varyag* patrull väljub seaduse raamidest, kasutades kumminuiasid ning nägu varjavaid mütse. Vaatamata kohtu palvele, riik nimetatud aruannet EIK-le ei edastanud. Kohtule edastati ainult kinnipeetavate meditsiinilised dokumendid.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

Väärkohtlemine Varyag patrulli poolt

- Vaidlust ei ole selle üle, et 2001. aastal Varyag patrull viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses ning, et Varyag patrulli liikmed kandsid spetsiaalset riietust, mille abil ei ole võimalik konkreetseid patrulli liikmeid identifitseerida. Samuti puudub vaidlus selle üle, et Varyag patrull kasutas kinnipeetavate korrale kutsumiseks kumminuiasid. Kohtuni on jõudnud nelja kinnipeetava tunnistused, milles nad detailselt kirjeldavad, kuidas ja kui kaua neid kumminuiadega peksti. Lisaks nimetati kinnipidamisasutuse töötajad, kes viibisid peksmise juures. Riik ei ole kinnipeetavate tunnistusi vaidlustanud.
- Kohus leidis, et siseriiklikus õiguses puudub alus, mis lubaks kasutada kumminuia kinnipeetavate tunnistustes kirjeldatud viisil ja situatsioonis. Siseriiklik õigus lubab kumminuia kasutada kinnipeetava kallaletungi, massirahutuste korral ja kinnipeetavate suhtes, kes järjepidevalt keelduvad korralduste täitmisest või järjepideva vastuhaku korral. Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Chepetsis olnud kinnipeetavad kedagi ründasid. Varyag patrulli poolt läbi viidud pekmine oli individuaalset laadi, mitte suunatud kollektiivile. Käsule esmakordse mitteallumise korral ei püütud kinnipeetavat korrale kutsuda leebemate vahenditega.
- Et sundida kinnipeetavat oma kongist lahkuma või alluma käskudele läbiotsimise käigus, on õigus kasutada survevahendeid. Antud kaasuses kirjeldatud situatsioonides oli kumminuiade kasutamine kinnipeetavate suhtes ebaproportsionaalne. Näiteks peksti kumminuiadega ka isikuid, kes keeldusid pärast esimest korraldust ütlema oma nime või vahetama riideid.
- Asjaoludest selgub, et Varyag patrulli poolt teostatud vägivalla eesmärgiks oligi eelkõige vägivalla teostamine, s.t puudus algne põhjus, mis annaks aluse vägivalla kasutamiseks. Vägivalda tarvitati kinnipeetavate hirmutamiseks ja alandamiseks.
- Kohus juhtis tähelepanu, et vägivalla tarvitamise siseriiklik uurimine oli ebaefektiivne. Riik on tahtlikult loonud olukorra, kus tõendeid konkreetsete Varyag patrulli liikmete vastu leida on keeruline, kuna patrullil lubatakse kanda anonüümseks muutvat vormiriietust. Kohus leidis, et rikutud on konventsiooni artiklit 3.

Art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) ja art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel)

- Kohus leidis, et Venemaa siseriiklikus õiguses puuduvad piisavad vahendid, et võimalda antud kohtuasjas nõuda kompensatsiooni väärkohtlemise ja selle käigus olnud üleelamiste eest.
- Kohus toonitab, et riik jättis tähelepanuta korduvalt antud korralduse edastada kohtuasja uurimise seisukohalt oluline dokument.

Ibragimov jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse EIK-le esitasid Tšetšeenias elavad Venemaa kodanikud Umtazh Ibragimov, Tamara Ibragimova, Zulikhan Ibragimova, Yakha Ibragimova, Magomed Ibragimov ja Ayznat Ibragimova. Nimetatud isikute koju tungisid 2002. aasta öösel kl 2 paiku relvastatud maskeeritud mehed ning viisid kaasa U. Ibragimovi ja T. Ibragimovi poja Rizvan Ibragimovi. Relvastatud mehi, kes kandsid Venemaa sõduritele sarnast riietust, oli neljakümne ringis. Majja tungimine toimus komandanditunni ajal. Eelnevast järeldas perekond, et tegemist oli Venemaa sõduritega.

Riik väitis, et nende andmetel tungisid tundmatud isikud Ibragimovoite elamusse ja röövisid R. Ibragimovi, kelle asukoht on praeguseni teadmata.

Siseriiklikult uuriti antud juhtumit, kuid 2006. aastal uurimine lõpetati. Kinnipidamisasutustes puuduvad andmed R. Ibragimovi kohta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Asjaoludest järeldas EIK, et 2002. aastal vahistasid R. Ibragimovi Venemaa sõjaväelased. Kuna peale vahistamist puuduvad R. Ibragimovin kohta igasugused andmed, eeldas EIK, et R. Ibragimov on surnud.
- EIK leidis, et siseriikliku uurimise läbiviimisel ei võetud ette vajalikke samme, et tuvastada isikud, kes sisenesid 2002. aastal Ibragimovite elamusse ja viisid kaasa R. Ibragimovi. Kohus leidis, et tegemist on konventsiooni artikli 2 rikkumisega.

Art 3. Piinamise keeld

- Riik ei andnud R. Ibragimovi sugulastele informatsiooni, mis juhtus peale vahistamist. Üle kolme aasta on R. Ibragimovi lähedased elanud teadmatuses. Kohtusse kaebuse esitanud isikud on siseriiklikult püüdnud hankida teavet mitmetelt riiklikelt asutuselt, kuid neile on vastatud, et menetlus kestab või eitatud riigi seost R. Ibragimovi kadumisega. Kohus leidis, et R. Ibragimovi lähedased kannatavad, mis väljendub selles, et nad ei saa teada, mis juhtus R. Ibragimoviga. Seega on riik rikkunud konventsiooni artiklit 3.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- R. Ibragimovile ega tema pereliikmetele ei antud teavet, miks R. Ibragimov vahistati. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sätestatud tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine R. Ibragimovi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Sangariyeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Musa Gaytayevi sugulased, kes elavad Tšetšeenias. M. Gaytayev arreteeriti 2003. aastal umbes kahekümne Venemaa sõduri poolt oma kodus. Samal ööl arreteeriti ka M. Gaytayevi sugulane Magomed Gaytayev, kes töötab kohalikus politseis. Viimane jäeti samal päeval suvalisse maapiirkonda väheliigeldavale teele. Magomed Gaytayevi sõnul tõmmati arreteeritutele autos kotid pähe. Viimane suutis siiski ära tunda, et neid viiakse Urus-Martanis asuvasse Venemaa sõjaväebaasi. Peale arreteerimist puudub sugulastel informatsioon M. Gaytayevi asukoha kohta.

Riigi väitel röövisid M. Gaytayevi tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos M. Gaytayevi kadumisega. 2003. aastal alustati uurimist M. Gaytayevi kadumise asjas, kuid uurimine ei ole viinud tulemusteni.

Art 2. Õigus elule

- Kohus järeldas, et M. Gaytayev arreteeriti Venemaa sõjaväelaste poolt ning riik on seotud tema kadumisega. Antud järeldust toetab fakt, et masinad, millega veeti vahistatud isikud, liikusid takistusteta komandanditunni ajal teedel, mis olid sõjaväe poolt tõkestatud.
- Olukorda, kus isikuid vahistatakse öösel nende kodust, avaldamata sealjuures teavet nende äraviimise kohta, võib kohtu hinnangul lugeda eluohtlikuks. Asjaolu, et praeguseeni puudub informatsioon M. Gaytayevi kohta, kinnitab, et M. Gaytayev on surnud. M. Gaytayevi

kadumise uurimine on tulutult kestnud üle nelja aasta, mis kinnitab konventsiooni artikli 2 rikkumist.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus arvestas, et kaebuse esitasid M. Gaytayevi sugulased, kes olid vahistamise tunnistajateks. Vaatamata sellele, et M. Gaytayevi sugulased on püüdnud saada teavet M. Gaytayevi kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost vahistamisega või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, kus isikud on teadmatutes, mis pärast vahistamist juhtus nende lähedasega, võib lugeda konventsiooni artikli 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- M. Gaytayevele ega tema sugulastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud konventsiooni artiklis 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine M. Gaytayevi kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Konventsiooni artiklit 13 rikuti koostoimes artikliga 2.

Gekhayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), art 3 (piinamise keeld), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Rumani Gekhayeva, Zlikhat Dugayeva, Subani Akhyadova, Zubidat Gekhayeva ja Aynet Malgasarova. Nimetatud isikud on pereliikmed ning elavad Tšetšeenias. Rumani Gekhayeva tütar oli Zubidat Gekhayeva (sünd 1968), kes põdes epilepsiat ning kellel oli ajukasvaja. Zlikhat Dugayeva tütar oli Aminat Dugayeva (sünd 1988).

16. mail 2003. aasta varahommikul tungisid vene keelt kõnelevad relvastatud meessoost isikud perekond Gekhayeva ealmusse ning vahistasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva. A. Dugayeva oli vahistamise hetkel 15-aastane ja õppis põhikooli 9. klassis. Pärast vahistamist puuduvad teated A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva asukoha kohta.

Vahetult peale arreteerimist oli meedias uudis, et 16. mail arreteeriti 2 naist, keda kahtlustatakse terrorismis. Kohaliku ajalehe *Schit I Mech* kohaselt arreteeriti 2 naissoost isikut, keda kahtlustatakse enesetapu pommitajate värbamises ja pommirünnaku organiseerimises Moskvale.

Riigi väitel röövisid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva tundmatud relvastatud meessoost isikud ning riigil puudub seos A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumisega. 2003. aastal algatati uurimine isikute kadumise kohta, kuid uurimine on olnud tulemusteta.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Kohus tõdes, et faktid toetavad asjaolu, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva arreteerisid Venemaa sõdurid. A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on praeguseks olnud kadunud üle kolme aasta, mistõttu seda olukorda võib lugeda nende jaoks eluohtlikuks. Lisaks on nimetatud isikute kadumise uurimine olnud ebaefektiivne. Kohus leiab, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva vahistamist on mõistlik seostada meedias olnud teadetega kahe naissoost isiku vahistamisest kahtlustatuna terrorismis. Kohus eeldas, et A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva on ilmselt surnud, mistõttu koosmõjus eelnevate järeldustega on riik rikkunud art 2.

Art 3. Piinamise keeld

- Kohus tõdes, et kaebuse esitasid A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedased. Vaatamata sellele, et nad on püüdnud saada teavet A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kohta, ei ole neile seda antud. Vastustes riik, kas eitas seost arreteerimisega, või teatas, et menetlus kestab. Olukorda, et isikud on teadmatuses, mis peale arreteerimist juhtus nende lähedastega võib lugeda art 3 rikkumiseks.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva lähedastele ei antud teavet, miks arreteerimine toimus. Arreteerimisel ei tagatud art-s 5 sisalduvaid tingimusi.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et siseriiklik kriminaalasja uurimine A. Dugayeva ja Z. Gekhayeva kadumise osas on olnud ebaefektiivne. Art 13 rikkumine on toimunud seoses art 2 rikkumisega.

*Vt ka sarnaste asjaoludega kohtulahendit Betayev ja Betayeva vs. Venemaa (29.05.2008, nr 3731/03).

Sampanis jt vs. Kreeka – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokolli art 2 (õigus haridusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 5.06.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid üksteist Kreeka kodakondsusega mustlast, kelle elukohaks on Kreeka. Siseriiklik kohtuasi algatati, kuna 2004.–2005. aastal ei võimaldatud kaebuse esitanud isikute lastel saada haridust. Hiljem koguti mustlaspäritolu lapsed eriklassidesse. 2004. aastal soovisid vanemad registreerida oma lapsed kooli, kuid neid ei võetud vastu, vaid paluti oodata juhiseid.

2005. aastal registreeriti mustlaspäritolu lapsed algkooli. Õppeaasta alguses korraldasid kreeklaste lapsevanemad kooli juures meelevalduse, millega väljendasid rahulolematust mustlaspäritolu laste vastuvõtu suhtes ja nõudsid, et mustlaste laste õpe toimuks teises hoones. Kool koondas mustlaste lapsed nn eriklassidesse ja nende õpe hakkas toimuma eraldi hoones. Kui mustlaste laste koolihoones toimus tulekahju, viidi koolitöö üle teise hoonesse, mis ei olnud sobilik õppetöös.

Otsus

Art 14 (diskrimineerimise keeld) ja 1. protokolli art 2 (õigus haridusele)

- Poolte vahel puudus vaidlus selle üle, et aastatel 2004.–2005. ei saanud mustlaspäritolu lapsed kooliharidust. Kohus märkis, et isegi, kui meelevaldus, mis toimus mustlaspäritolu laste kooli vastuvõtu suhtes oli rassistlikku laadi, siis seda ei saa omistada Kreeka ametivõimudele. Siiski võib eeldada, et sellesisuline meelevaldus oli tõukeks, et paigutada mustlaspäritolu lapsed eraldi hoonesse. Isegi kui mustlaspäritolu laste lapsevanemad olid nõus eraldamisega, siis selline nõusolek on sobimatu ja vastuolus avaliku huviga. Vaatamata asjaolule, et Kreeka on näidanud üles tahet anda kooliharidust mustlaspäritolu lastele, leidis EIK, et kirjeldatud olukorras on tuvastatud konventsiooni artikli 14 ja protokoll nr 1 artikli 2 rikkumine.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Kreekas puuduvad tõhusad vahendid, et isik saaks end kaitsta eelpool kirjeldatud diskrimineerimise vastu.

Chember vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 03.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Yevgeni Vitalyevich Chember, kellel 2001. aastal diagnoositi teise astme puue. Chember pöördus kohtusse, kuna tema väitel põhjustas puude asjaolu, et sõjaväeteenistuses kohustati teda sooritama füüsiliselt üle jõu käivaid ülesanded. 2000. aastal tunnistati Chember terveks ja kutsuti sõjaväkke. 2001. aastal määrati Chemberile karistuseks baraki ebakorrekse puhastamise eest 350 kükki. Chember minestas ülesande ajal ning ta viidi haiglasse. Haiglas diagnoositi Chemberil selgroo vigastus, mis põhjustab liikumispuude. 2001. aastal vabastati ta meditsiinilistel kaalutlustel sõjaväeteenistusest. Siseriikliku uurimise tulemusel selgus, et Chemberit ei koormatud sõjaväes ning tema käsuaandjad ei kuritarvitanud oma positsiooni Chemberi suhtes. Leiti, et Chemberi vigastus oli tingitud kroonilisest seisundist, mis diagnoositi alles sõjaväes. Järeldati, et puuduvad tõendid, et Chember vigastas selgroogu sõjaväeteenistuses.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- EIK nentis, et kuigi füüsiline koormus kuulub sõjaväeteenistuse olemusse, siis antavad ülesandeid ei tohi ohustada kellegi tervist ega alandada. Chemberit sunniti sooritama ülesannet kuni kokkuvarisemiseni ning selle tulemuseks oli pikaajaline tervisekahjustus. Chemberile anti füüsiliselt sellisel määral koormav ülesanne, mis ei vasta eesmärgile. Võib eeldada, et Chemberile anti teadlikult ülesanne, mis põhjustaks kannatusi.
- Lisaks leidis kohus, et siseriiklik uurimine oli ebapädev. Materjalide hulgas, mille põhjal tehti järeldused, puudusid meditsiinilised dokumendid. Ainukesed identifitseeritavad tunnistajad, keda mainiti otsuses, olid komandörid, kes Chemberile kõnealuse ülesande andsid ning kelle tegevuse Chember vaidlustas. Teised tunnistajad olid anonüümsed, nende kohta puudusid sõjaväelise astme jm andmed. Chemberi kompaniis oli 100 isikut, kuid kuulati üle vaid kolm. Chemberi seisukohta sündmustest ei ole otsuses kordagi kirjeldatud.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus pidas siseriiklikku menetlust ebaefektiivseks. Lisaks möönis kohus, et Chemberit võidi tahtlikult takistada kasutamast kõiki võimalikke meetmeid. Viimast seisukohta ilmestab, et siseriiklikud kohtud toetusid ainult sõjaväe aruandele, ei hinnanud fakte ning keeldusid Chemberi kahjunõude hüvitamisest.
- Kohus soovib rõhutada ka asjaolu, et Venemaa karistusõiguses on kummaline, et tsiviilhagi esitamine ja kahjuhüvitamise nõude rahuldamine on seatud otsesesse sõltuvusse kriminaalasja arutamisest. Kuna Chember sai kriminaalasjas negatiivse otsuse, siis tõkestas see automaatselt tsiviilkahju nõude võimaluse.

Missenjov vs. Eesti – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 29.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Eesti kodaniku Sergei Missenjovi kaebus registreeriti EIK-s 13. oktoobril 2006.

AS Eesti Maapank (pankrotis) esitas 21. septembril 1999. aastal Narva Linnakohtusse hagi kostja vastu 3968590,21 krooni nõudes. Vastavalt AS Eesti Maapank (pankrotis) ja OÜ Trenon Invest vahel sõlmitud lepingule loovutas AS Eesti Maapank S. Missenjoviga sõlmitud laenulepingust tulenevad nõudeõigused täies mahus ja koos kõigi vastavast nõudest tulenevate ja sellega seotud võlausaldaja õigustega, sh koos intresside, viiviste ning muude

kõrvalnõuetega ning samuti koos kõigi kohustuste täitmise tagamiseks sõlmitud tagatislepingustest tulenevate õigustega, OÜ-le Trenon Invest. 17. mail 2006. aastal esitasid pooled kohtule sõlmitud kompromissi, milles palusid kinnitada ning lõpetada asja menetluse. Viru Maakohtu 29. mai 2006. aasta määrusega kinnitati OÜ Trenon Invest ja S. Missenjovi vahel sõlmitud kompromiss, mille kohaselt OÜ Trenton Invest loobus hagi aluseks olevatest asjaoludest tulenevatest nõuetest ning omandas kompromissi alusel uued õigused. S. Missenjov kohustus maksta OÜ-le Trenton Invest 450 000 krooni. Kohtumenetluses kohaldatud hagi tagamise abinõud jäid kehtima ning need tagasid kompromissilepingu täitmist. OÜ Trenton Invest oli kohustatud andma oma nõusoleku hagi tagamise tühistamiseks viivitamatult pärast seda, kui S. Missenjov oli tasunud OÜ-le Trenton Investile 450 000 krooni. Kumbki menetlusosaline kandis oma kulud ise. Kooskõlas TsMS § 661 lg 1 palusid pooled lühendada kompromissi kinnitamise ja menetluse lõpetamise määruse peale esitatava määruskaebuse esitamise tähtaega viiele päevale.⁷

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab, et igal inimesel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis.
- Kohus tõdes, et asja arutamise kestuse mõistlikkuse hindamisel tuleb arvestada asja keerukuse, poolte ja kohtu käitumisega ning asjaoluga millise tähtsusega oli asja lahendamine poolte jaoks (vt ka *Frydlender vs. Prantsusmaa*, 27.06.2000, nr 30979/96).
- Kohus juhtis tähelepanu, et sarnaste asjaolude korral on kohus varem tuvastanud artikli 6 lõike 1 rikkumise (vt nt *Saarekallas OÜ vs. Eesti*, 8.11.2007, nr 11548/04; *Shchiglitsov vs. Eesti*, 18.01.2007, nr 35062/03; *Treial vs. Eesti*, 02.12. 2003, nr 48129/99).

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 13, mille kohaselt on igal inimesel, kelle konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.
- Kohus rõhutas, et artikkel 13 tagab tõhusalt isiku õigused, kui on rikutud artikli 6 lõikes 1 sätestatud õigust menetlusele mõistliku aja jooksul.
- Menetlus on artikli 13 tähenduses tõhus, kui see hoiab ära väidetava rikkumise või lõpetab rikkumise jätkumise ja tagab mõistliku hüvitise rikkumise eest. Seega on menetlus tõhus, kui on olemas võimalus kiirendada asja menetlemist või määrata hüvitis rikutud õiguste eest (vt EIK käesoleva otsuse p 43, vt ka *Surmeli vs. Saksamaa*, 8. juuni 2006, nr 75529/01).
- Kohus juhib tähelepanu, et mitmes kohtuasjas on kohus kirjeldanud, milline on "tõhus menetlus" enda kaitseks, kui rikutud on õigust menetlusele mõistliku aja jooksul. Näiteks Austrias saavad pooled esitada avalduse menetlusaja piiramiseks kõrgemale kohtule. Kõrgema kohtu pädevuses on otsustada, kas on vajalik kehtestada kohane ajaline piir asja lahendamiseks (vt *Holzinger vs. Austria*, 30. jaanuar 2001, nr 23459/94). Samuti on leidnud kohus, et Poolas, Šveitsis ja Portugalis eksisteerib tõhus menetlus õiguste kaitseks seoses õigusega asja arutamisele mõistliku aja jooksul (*Charzyński vs. Poola*, 1. märts 2005, nr 15212/03; *Michalak vs. Poola*, 1. märts 2005, 24549/03; *Kunz vs. Šveits*, 21. juuni 2005, nr 623/02; *Tomé Mota vs. Portugal*, 2. detsember 1999, nr 32082/96).
- Kohus juhib tähelepanu Riigikohtu halduskolleegiumi 2. veebruari 2006. aasta otsusele asjas nr 3-3-1-4-06, leides, et selles on Riigikohus selgelt väljendanud, et kõrgem kohus ei saa määrata uut istungi aega (*"The Supreme Court clearly stated that the higher court could not set a new date for the hearing"*, vt EIK käesoleva otsuse p 47). Kohus

⁷ Vt ka Viru Maakohtu 29. mai 2006. aasta määrus asjas nr 2-99-70 (enne 01.01.2006 nr 2-232/02).

järeldab, et Eestis ei saa Riigikohus anda alama astme kohtule siduvaid juhiseid, eesmärgiga kiirendada asja arutamist alama astme kohtus.

- Kohus tõdeb, et kõnealuses kohtuasjas ei olnud asja läbivaatamise edasilükkamine asja arutamise ebamõistliku kestuse põhjus. Samuti ei ole kohtuniku distsiplinaarvastutuse kaudu võimalik otseselt mõjutada menetluses oleva asja läbivaatamise kestust.
- Hüvituslike meetmete puudumise kohta viitas kohus EIK otsusele Saarekallas vs. Eesti (08.11.2007, nr 11548/04) ja seetõttu ei pidanud vajalikuks oma seisukohta korrata.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, S. Missenjovile mittevaralise kahju ja menetluskulude katteks 4800 eurot.

Iordachi jt vs. Moldova – rikkumine: art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumus), 10.01.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Moldova kodakonike Vitalie Iordachi, Vitalie Nagacevski, Snejana Chitic, Victor Constantinov ja Vlad Gribincea kaebus registreeriti EIK-s 23. mail 2002. Kaebuse esitajad kuuluvad Moldova valitsusvälisesse organisatsiooni, mis tegeleb isikute nõustamisega inimõiguste valdkonnas ning esindab isikuid EIK-s. Kaebajad leidsid, et nad kuuluvad riskigruppi, kelle kommunikatsioonivahendeid võidakse suure tõenäosusega salaja pealt kuulata. Kaebajad rõhutasid, et Moldova kommunikatsioonivahendite jälgimist reguleeriv seadus võimaldab uurimisorganitel saada liiga kergelt kohtult luba telefoni pealtkuulamiseks. Selle tulemusel ei ole tagatud kaebajate eraelu puutumus.

Otsus

Art 8. Eraelu puutumus

- Kohus leidis, et Moldova rikkus konventsiooni artiklit 8, mis sätestab eraelu puutumatuse.
- Kohus juhtis tähelepanu, et seadus, mis reguleerib Moldovas kommunikatsioonivahendite jälgimist ei määratle milliste tegude ja missuguste isikute puhul on õigustatud telefonide salajane pealtkuulamine. Samuti ei ole selgelt sõnastatud, mida tähendab põhjendatud kahtlus, mis õigustab telefonide salajast pealtkuulamist. Puuduvad ka täpsed juhtnöörid, kuidas toimub pealtkuulamisel saadud teabe salvestamine, säilitamine ja hävitamine.
- Kohus vaatles ka Moldova kohtupraktikat, mille kohaselt rahuldab kohus 2007. aastal pea-aegu kõik jälitustegevuse taotlused. Kohus nentis, et tegu võib olla telefonide salajase pealtkuulamise kuritarvitamisega.
- Kohus järeldas, et Moldovas kehtiv regulatsioon ei taga kaitset võimu kuritarvitamise eest.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- Kohus leidis, et koostoimes konventsiooni artikliga 8 on toimunud ka artikli 13 rikkumine, mis sätestab tõhusa menetluse enda kaitseks.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras kaebuse esitajatele, tuginedes konventsiooni artiklile 41, õiglaseks hüvitiseks 3500 eurot.

Kochetkov vs. Eesti – rikkumine: art 3 (piinamise keeld) ja art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), 02.07.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Eesti kodaniku Mikhail Kochetkovi kaebus registreeriti EIK-s 27. oktoobril 2005. 19. aprillil 2005 viidi M. Kochetkov Tallinna Vanglast Narva, et osaleda kohtuistungil. Kuni 2. maini 2005 viibis M. Kochetkov Narva arestimajas. Arestimajja saabumisel võeti temalt ära isiklikud hügieenitarbed (habemeajaja, kamm, küünte lõikamise komplekt jm). M. Kochetkovi vaatas läbi meditsiiniõde, kellele ta kurtis kurguvalu. Pärast seda viidi M. Kochetkov neljale inimesele mõeldud kinnipidamiskambrisse, kus tegelikult oli kaheksa isikut. Talle anti voodilinad ja padjapiiur, kuid puudus madrats, tekk ja padi. Ruumipuuduse tõttu puudus kambris võimalus liikuda, kuna tualetinurk, kraanikauss, laud, pingid ja kinnipeetavate isiklike asjade jaoks mõeldud panipaik hõivasid osa põrandapinnast. Kambris ebasanitaarsed tingimused väljendusid asjaolus, et seintelt tilkus kondensatsioonivett ja valitses hapnikupuudus, kuna kambris suitsetati. Puudus riiete pesemise ja kuivatamise võimalus. Kolme kinnipeetava peale oli üks taldrik ja üks lusikas ning tee või vee joomiseks tuli kasutada plastikust jogurtitopse. Pidevalt tuli seista kraanikausi või tualeti kasutamise järjekorras. Tualett ei olnud ülejäänud ruumist eraldatud. Nendes tingimustes kujunes M. Kochetkovil külmetusest pikaajaline haigus.

20. aprillil 2005 vaatas meditsiiniõde M. Kochetkovi uuesti läbi ja avastas kurgu paistetuse, mille järel anti talle Biseptoli tablette. M. Kochetkovi palvele saada konsultatsiooni muult arstilt vastati eitavalt.

M. Kochetkov esitas mitu kaebust Narva arestimaja direktorile, kes ei vastanud tema pöördumistele. Justiitsministeerium ja Politseiamet vastasid M. Kochetkovile, et nad on teadlikud olukorrast Narva arestimajas.

Eesti haldus- ja ringkonnakohus ei rahuldanud M. Kochetkovi kaebust. Kohus leidis, et ülerahvastatusest tingitud ebamugavus ei tähenda, et arestimaja juhtkond oleks isiku inimväärikust alandanud ja sellega kahju tekitanud. Kohus leidis, et tõendamata on asjaolu, et M. Kochetkovi tervisele tekitatud kahju on seotud viibimisega arestimajas. 18. jaanuaril 2006 ei andnud Riigikohus M. Kochetkovi kassatsioonkaebusele menetlusalust.

2003. aasta septembris külastas Eestit Piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee (CPT). 27. aprillil 2005 avaldas komitee aruande, mis sisaldas järgnevat seisukohti:

"Olmetingimused, milles kinnipeetud isikud (politsei järelevalve all, vahistatud või süüdimõistetud) viibisid teatavates politsei arestimajades, k.a Kohtla-Järve ja Narva, olid kohutavad. Samuti olid tingimused väga kehvad Jõgeva arestimajas. Vahialuseid hoiti ööpäevaringselt (võimaluseta viibida värskes õhus) lukustatud kambrites, mis olid räpased, hämarad (puudus päevavalgus ja kunstlik valgustus oli kehv) ja ülekoormatud (kuni 15 inimest 15 m² suuruses kambris). /---/"

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 3, mille kohaselt kedagi ei või piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus rõhutas, et konventsiooni artikkel 3 kaitseb ühte demokraatliku ühiskonna kõige põhilisemat väärtust (vt ka *Labita vs. Itaalia*, 6.04.2000, nr 26772/95, p 119). Halb kohtlemine peab saavutama nn minimaalse tõsidusastme, et selle suhtes oleks võimalik kohaldada artiklit 3. Kõnealuse minimaalse tõsidusastme hindamine on suhteline – sõltub konkreetse juhtumi asjaoludest, nagu nt halva kohtlemise kestus, kohtlemise füüsiline ja vaimne mõju isikule, ja mõnel juhul ohvri sugu, vanus ja tervislik seisund.

- Kohus tõdes, et riik peab tagama, et isiku vahi all pidamise tingimused vastaksid inimväärikusele ning vahi all pidamine ei põhjustaks isikule kannatusi ja raskusi määral, mis ületaks kinnipidamisega paratamatult kaasneva kannatuse määra. Ka kinnipidamise ajal tuleb hoolitseda, kinnipidamise erisusi arvestades, piisavalt isiku tervise ja heaolu eest (*vt ka Kudla vs. Poola*, 26.10.2000, nr 30210/96, p 92-94).

Art. 13. Õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks

- EIK leidis, et Eesti rikkus konventsiooni artiklit 13, mille kohaselt on igal inimesel, kelle käesolevas konventsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi on rikutud, õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks riigivõimude ees ka siis, kui rikkumise pani toime ametiisik.
- EIK kohus märkis, et M. Kochetkov esitas kohtutele kaebuse seoses kinnipidamise tingimustega ja nõudis hüvitist talle tekitatud mittevaralise kahju eest. Riigisisest kohtutuvastasid, et arestimaja tingimused ei vastanud õigusaktides kehtestatud nõuetele. Siiski leidsid riigisisest kohtud, et riigivastutuse seaduse alusel saab mittevaralise kahju eest mõista rahalise hüvitise välja ainult juhul, kui on tehtud kindlaks, et konkreetsed ametnikud on süüliselt paigutanud M. Kochetkovi alandavatesse tingimustesse või rakendanud meetmeid alandamise või piinamise eesmärgil. Kohus nimetas seda tõlgendust liialt piiravaks, kuna nimetatud tõlgenduse kohaselt ei ole võimalik mõista välja hüvitist, kui ametnikel puudus süü või tahtlus alandada. EIK rõhutas, et ehkki peab arvesse võtma asjaolu, kas häbistamine või alandamine oli kohtlemise eesmärk, ei välista kõnealuse eesmärgi puudumine konventsiooni rikkumist (*vt ka Peers vs. Kreeka*, 19.04.2001, nr 28524/95, p 74; *Kalashnikov vs. Venemaa*, 15.07.2002, nr 47095/99, p 101).
- EIK võttis arvesse valitsuse viiteid riigisisestele kohtuasjadele, milles halduskohtud on mõistnud sarnastel asjaoludel kinnipeetavatele mittevaralise kahju eest rahalise hüvitise.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, M Kochetkovile mittevaralise kahju eest 1000 eurot.

Artikkel 14. Diskrimineerimise keeld

Stoica vs. Rumeenia – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 14 (diskrimineerimise keeld), 04.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Rumeenia kodanik Constantin Decebal Stoica (sünd 1987). Ta elab Guilas, Dolhasa külas, kus 80% elanikkonnast moodustavad mustlased. Kaebus esitati politseinike ja külaelanike vahel toimunud kokkupõrke tõttu, mille käigus väidetavalt politsei väärkohtles 14-aastasast poissi, kellele oli paari aasta eest tehtud ajuoperatsioon.

18. aprillil 2001 sisenes politsei Dolhasa baari eesmärgiga kontrollida baari tegutsemisluba. Kokkupõrge toimus politseinike ning baari juurde kogunenud 20-30 mustlase vahel. Politseinik D.L küsis baarist väljuvalt F.L-lt, kas viimane on rumeenlane või mustlane. Kui F.L vastas, et mustlane, käskis politseinik oma alluvatel anda talle ja teistele mustlastele õppetund. Politseinikud hakkasid peksma F.L-i ja teisi mustlasi. 14-aastane poiss, kes viibis sündmuskohal, tõsteti maast üles ning peksti muuhulgas pähe. Viimast ka vaatamata sellele, et poiss ütles, et talle oli hiljuti tehtud operatsioon.

Rumeenia valitsus eitas, et 14-aastasast poissi peksid politseinikud. Valitsus väitis, et baari omanik õhutas vaenu, kuna väitis, et valimistel on mustlaste hääled saadud tänu valedetele, kuna peale valimisi ei ole täidetud valimislubadusi. Kartes, et olukord väljub kontrolli alt, lahkusid politseinikud sündmuskohalt. Politsei lahkumisel rünnati kurikatega üht autodest.

18. aprillil 2001 esitas poisi isa avalduse, süüdistades politseid poja peksmises. Kuulati üle poiss, kelle väiteid kinnitasid tunnistajad. Valitsuse kirjeldatud versiooni kinnitasid eelkõige politseinikud ja neli möödujat. Kriminaalasja ei algatatud.

Lisaks väitsid kaebajad, et uurimise käigus suhtuti neisse halvustavalt, nimetades nende käitumist "tüüpiliseks mustlaste käitumiseks". 19. veebruaril 2002 esitas poisi isa uue kaebuse, väites, et nende perekonda ahistati eesmärgiga, et nad loobuksid süüdistusest.

Otsus

Art 3 (piinamise keeld)

- Kohus leidis, et kaebaja ütlused ei olnud vastuolulised ja tema ütlusi toetasid meditsiinilised dokumendid. Kohus rõhutas, et kui tegu on süüdistusega tõsisel väärkohtlemises, siis tuleb viia läbi tõhus uurimine ja karistada juhtunud süüdi olevaid isikuid.
- Kohus leidis, et aasta kestnud uurimine ei ole ebanõistlikult pikk, kuid kohus kahtles läbiviidud uurimise efektiivsuses. Kuigi sündmuspaigal viibis 20–30 külaelanikku, ei küsitud tunnistusi enamusest neist. Vastukaaluks võeti tunnistused kõigilt sündmuspaigal viibinud politseinikelt. Kohus leiab, et valikuline tunnistajate ülekuulamine heidab uurimisele halba varju.
- Kohus otsustas, et Rumeenia ei suutnud esitada piisavalt tõendeid, et politsei ei väärkoheldud alaealist isikut. Kohus leidis, et Rumeenia rikkus artiklit 3.

Art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks)

- Kohus leidis, et asjas läbiviidud uurimine ei olnud tõhus. Lisaks juhtis kohus tähelepanu, et 2003. aastal Rumeenia täiendas oma menetlusseadusi, andes kaebajale senisest paremad siseriiklikud menetluslikud võimalused. EIK märkis, et isik oleks pidanud neid võimalusi kasutama.

Art 14 (diskrimineerimise keelamine)

- Kohus leidis, et politsei eiras asjaolusid, mis viitasid diskrimineerimisele. Asja uurimisel on lähtutud eelarvamustest mustlaste suhtes. Näiteks on nimetatud agressiivsust tüüpiliselt omaseks mustlastele.
- Lisaks märgib kohus, et kuigi riik püüab näidata, et kokkupõrge ei tulenenud rassi ega diskrimineerimise probleemidest, siis EIK ei pea riigi väidet usutavaks. Kohus on veendunud, et kokkupõrkel on ka rassiline tagapõhi (nt küsis politseinik, kas isik on mustlane või rumeenlane). Seega leiab kohus, et rikutud on konventsiooni artiklist 14 tulenevat diskrimineerimise keeldu.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajale mittevaralise kahju eest hüvitiseks 15 000 eurot ja kohtukulude katteks 2278 eurot.

Sampanis jt vs. Kreeka – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokoll art 2 (õigus haridusele), art 13 (õigus tõhusale menetlusele), 05.06.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid üksteist Kreeka kodakondsusega mustlast, kelle elukohaks on Kreeka. Siseriiklik kohtuasi algatati, kuna 2004.–2005. aastal ei võimaldatud kaebuse esitanud isikute lastel saada haridust. Hiljem koguti mustlaspäritolu lapsed eriklassidesse. 2004. aastal soovisid vanemad registreerida oma lapsed kooli, kuid neid ei võetud vastu, vaid paluti oodata juhiseid.

2005. aastal registreeriti mustlaspäritolu lapsed algkooli. Õppeaasta alguses korraldasid kreeklased lapsevanemad kooli juures meelevälguse, millega väljendasid rahulolematust

mustlaspäritolu laste vastuvõtu suhtes ja nõudsid, et mustlaste laste õpe toimuks teises hoones. Kool koondas mustlaste lapsed nn eriklassidesse ja nende õpe hakkas toimuma eraldi hoones. Kui mustlaste laste koolihoones toimus tulekahju, viidi koolitöö üle teise hoonesse, mis ei olnud sobilik õppetöök.

Otsus

Art 14 (diskrimineerimise keeld) ja 1. protokoll art 2 (õigus haridusele)

- Poolte vahel puudus vaidlus selle üle, et aastatel 2004.–2005. ei saanud mustlaspäritolu lapsed kooliharidust. Kohus märkis, et isegi, kui meelevaieldus, mis toimus mustlaspäritolu laste kooli vastuvõtu suhtes oli rassistlikku laadi, siis seda ei saa omistada Kreeka ametivõimudele. Siiski võib eeldada, et sellesisuline meelevaieldus oli tõukeks, et paigutada mustlaspäritolu lapsed eraldi hoonesse. Isegi kui mustlaspäritolu laste lapsevanemad olid nõus eraldamisega, siis selline nõusolek on sobimatu ja vastuolus avaliku huviga. Vaatamata asjaolule, et Kreeka on näidanud üles tahet anda kooliharidust mustlaspäritolu lastele, leidis EIK, et kirjeldatud olukorras on tuvastatud konventsiooni artikli 14 ja protokoll nr 1 artikli 2 rikkumine.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Kreekas puuduvad tõhusad vahendid, et isik saaks end kaitsta eelpool kirjeldatud diskrimineerimise vastu.

Jehoova tunnistajad jt vs. Austria – rikkumine: art 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), art 14 (diskrimineerimise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele), 31.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Austria kodanikud Franz Aigner, Kurt Binder, Karl Kopetzky ja Johann Renolder, kes on Jehoova tunnistajate koguduse liikmed, mis on Austrias suuruselt viies usuühing. Esmakordselt keeldus Austria Jehoova tunnistajaid registreerimast juriidilise isikuna aastal 1978. Jehoova tunnistajad jätkasid taotluste esitamist, sooviga end registreerida, et neid tunnustataks usuühinguna Austria usuühingute seaduse tähenduses. Austria konstitutsioonikohus leidis oma otsuses, et Jehoova tunnistajatele tuleb anda motiveeritud otsus, olgu see siis registreerimise osas negatiivne või positiivne. 21. juulil 1997 keeldus haridus- ja kultuuriministeerium jätkuvalt registreerimast Jehoova tunnistajate usulist rühmitust, kuna nende organisatsiooni struktuur on ebaselge ning nimetatud usuline rühmitus ei tunnusta riiki ja selle institutsioone (näiteks keelduvad nad täitmast sõjaväekohustust, nad ei võta osa valimistest ega hääleta, nad keelduvad vereülekandest jne).

1998. aasta usuühingute õigusliku staatuse aktiga anti Jehoova tunnistajatele juriidilise isiku staatus, mis ei tähendanud veel täielikku tunnustamist usuühinguna. Pärast seda said Jehoova tunnistajad hankida ja hallata vahendeid juriidilise isikuna, luua kogudusi ja teha misjonitööd. Viimasele vaatamata jätkasid Jehoova tunnistajad nõudmist, et nende ühingut tunnustataks usuühinguna. Vastav ministeerium keeldus aga ka 1998. aastal Jehoova tunnistajaid registreerimast usuühinguna, kuna nad ei olnud juriidilise isikuna tegutsenud 10 aastat järjest, mida nõuab 1998. aasta Austria usuühingute seadus.

Otsus

Art 9. Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus

- Kohus leidis, et Austria riik ei ole käitunud korrektselt, kui 20 aasta jooksul ei ole selgelt ja ammendavalt lahendatud Jehoova tunnistajate usulise rühmituse õiguslikku staatust. Demokraatlikus ühiskonnas on asendamatu religioosne mitmekesisus ja pluralismi

võimaldamine. Kuna Austria ei pakkunud pika aja jooksul põhjendust oma käitumisele ega lahendanud olukorda, siis on rikutud konventsiooni artiklit 9.

Art 14. Diskrimineerimise keeld

- Austria seadusandluse kohaselt on usuühingutel mitmeid privileege teiste juriidiliste isikute ees (nt erinev maksustamine). Mainitud privileege peab riik jagama objektiivsetel kaalutlustel, mitte diskrimineerides. Austria usuühingute seaduse kohaselt saab usuühingu staatuse religioosne rühmitus, mis on juriidilise isikuna tegutsenud vähemalt 10 aastat. Kohus leidis, et ajaline piirang on vajalik eelkõige hiljuti tekkinud uusususundeid järgivate rühmituste puhul. Jehoova tunnistajad on aga rahvusvaheliselt tunnustatud usuline rühmitus, olles ka Austrias pikaajaliselt tegutsenud. Toetudes eelnevale leidis kohus, et 10 aasta tegutsemise nõuet on rakendada ebaõiglane Jehoova tunnistajate suhtes.
- Kohus võrdles Austria suhtumist Kopti õigeusu kirikusse. Kopti õigeusu kirikut tunnustati usuühinguna 2003. aastal, kuigi konfessioon tegutses Austrias alates 1976. aastast. Juriidilise isiku staatus anti Kopti õigeusu kirikule 1998. aastal. Seega viimane näitab, et riik ei pea alati kinni 10 tegutsemisaasta nõudest. Kohus nentis, et Jehoova tunnistajatesse on riik suhtunud diskrimineerivalt.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutlemisele

- Lisaks leidis kohus, et riik on rikkunud Jehoova tunnistajate õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Andrejeva vs. Läti – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 18.02.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Natalja Andrejeva kaebus registreeriti EIK-s 27. veebruaril 2003.

Õiguslik vaidlus algas asjaolust, et Läti keeldus andma pensioni N. Andrejevale kui endisele kodakondsuseta (lät k *nepilsons*) isikule, kellele maksti NSVL perioodil 17 aastat palka Kiievist ja Moskvast.

N. Andrejeva asus Lätti elama 1954. aastal, olles 12-aastane ning ta on seniajani elanud Lätis. 1966. aastal asus ta tööle Olaine keemiatehases, mis tegeles jäätmete käitlemisega. Järgnevatel aastatel määrati ta mitmel korral tööle Olaine keemiatehase harukontoritesse, mille peakontorid asusid vastavalt Kiievis või Moskvast. Kuigi talle maksti palka Kiievist ja Moskvast, töötas ta pidevalt samas tehases.

Kui 21. novembril 1990. aastal Läti deklareeris oma iseseisvust, kaotati osakond, milles N. Andrejeva töötas ning pärast seda allus ta töökohustuste täitmisel otse tehase juhtkonnale.

1997. aastal läks N. Andrejeva pensionile. Teda teavitati, et pensioni arvestamisel on kehtiva pensioni maksmise korra kohaselt võimalik arvestada ainult N. Andrejeva tööstaažiga aja eest, millal ta töötas Lätis. N. Andrejeva dokumentide kohaselt 1. jaanuarist 1973 kuni 21. novembrini 1990 oli tema tööandja Kiievis ja Moskvast. Selle tulemusel arvestati tema pensioniks 20 latti (umbes 35 eurot). N. Andrejeva vaidlustas Läti pensioniameti otsuse siseriiklikus kohtus, kuid kohus kaebust ei rahuldanud.

Otsus

Art 14. Diskrimineerimise keeld, koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse)

- Kohus leidis, et Läti rikkus konventsiooni artiklit 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund.

- Kohus juhtis tähelepanu, et Läti kehtiva regulatsiooni kohaselt, kui N. Andrejeva oleks saanud kodakondsuse naturalisatsiooni korras, siis oleks N. Andrejeval õigus saada pensioni kogu tööstaaži ulatuses.
- Kohus rõhutas, et peavad eksisteerima veenvad põhjendused, kui seadusega eristatakse inimesi kodakondsuse alusel. Kohus leidis, et antud juhtumil ei ole Läti andnud veenvat põhjendust.
- Lisaks märkis kohus, et tuleb arvestada asjaoluga, et N. Andrejeva on kaua olnud kodakondsuseta isiku staatusega ning Läti on ainuke riik, millega on tal olnud pikaajalised sidemed. Seega on Läti ka ainuke riik, mis võiks tegeleda N. Andrejeva sotsiaalkindlustuse tagamisega.
- Läti toetus vastuväites asjaolule, et N. Andrejeva juhtum peaks saama lahendatud riikidevahelise kahepoolse kokkuleppe alusel. Kohus nentis, et rahvusvahelised kokkulepped on kahtlemata olulised, kuid hetkest kui Läti ratifitseeris Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, võttis Läti kohustuse tagada konventsioonis sätestatud õigused kõigile isikutele, kes alluvad Läti jurisdiktsioonile. Kohus järeldas, et Läti ei vabane oma kohustusest põhjusel, et puudub bilateraalne leping, mis paneks *expressis verbis* Lätile kohustuse tagada sotsiaalkindlustus isikutele nagu seda on N. Andrejeva.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus tuvastas ka konventsiooni artikli 6 rikkumise, leides, et N. Andrejevale ei olnud tagatud õigus osaleda oma asja arutamisel.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, N. Andrejevale kohtukulude katteks 1500 eurot ja õiglaseks hüvitiseks kahjude katteks 5000 eurot.

Anakomba Yula vs. Belgia – rikkumine: art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld), 10.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Konglase Cecile Anakomba Yula kaebus registreeriti EIK-s 12. oktoobril 2007.

2006. aastal taotles C. Anakomba Yula Belgias elamisluba. Tema abikaasa M.L., kellest ta oli lahutatud, ja tema lapsed omasid Belgias elamisluba. Elamisloa taotluse arutamise vältel soovis C. Anakomba Yula saada riigi õigusabi raames tasuta õigusabi, et kohtus tuvastataks tema viimase lapse bioloogiline isa. C. Anakomba Yula riigi õigusabi taotlust ei rahuldatud põhjusel, et ta ei omanud juriidilist alust riigis viibimiseks ning õigusabi ei soovitud riigis viibimise staatuse muutmiseks. Lapse isa tuvastamine Belgia siseriiklikus kohtus toimus, kuid sellega seonduvad kulud jäeti C. Anakomba Yula kanda.

Otsus

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, koostoimes art-ga 14 (diskrimineerimise keeld)

- Kohus leidis, et Belgia on rikkunud konventsiooni artikli 6 lõiget 1, mis sätestab muuhulgas, et igaühel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste või temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamise korral õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus, seaduse alusel moodustatud õigusemõistmise volitustega institutsioonis. Nimetatud sätte rikkumine toimus koostoimes konventsiooni artikliga 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund.

- Kohus juhtis tähelepanu, et C. Anakomba Yula pöördus kohtusse olulises perekonnaõiguslikus vaidluses. Seetõttu oleks riik pidanud õigusabi taotlusest keeldumist põhjalikult kaaluma ning selgitama, miks on õigustatud erinev kohtlemine isikute vahel. Kohus nentis, et samal ajal õigusabi taotluse esitamisega arutati juba C. Anakomba Yula elamisloa küsimust.
- Kohus juhtis tähelepanu, et tulenevalt Belgia siseriikliku õiguse spetsiifikast on oluline tõstatada teatud perekonnaõiguslikud küsimused kindlasti enne lapse 1-aastaseks saamist.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, C. Anakomba Yulale varalise kahju eest hüvitiseks 288,17 eurot.

Brauer vs. Saksamaa – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8 (era- ja perekonnaelu puutumatus), 28.05.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Saksamaa kodaniku Brigitte Braueri kaebus registreeriti EIK-s 13. jaanuaril 2004. B. Brauer sündis 1948. aastal Ida-Saksamaal väljaspool abielu. Vaatamata asjaolule, et tema bioloogiline isa elas Lääne-Saksamaal, omasid B. Brauer ja tema isa tihedaid kontakte nii enne kui ka pärast Saksamaa taasühinemist. Pärast isa surma 1998. aastal püüdis B. Brauer pärida isa vara esimese järgu seadusjärgse pärijana, kuid viimane ebaõnnestus. 1969. aastal väljaspool abielu sündinud laste seaduse (*Nichtehelichengesetz*) kohaselt enne 1. juulit 1949 väljaspool abielu sündinud lapsed ei saanud pärida seadusjärgse pärijana. Saksamaa Föderaalne Konstitutsioonikohus on 1976. ja 1996. aastal kontrollinud nimetatud tingimuse kooskõla kehtiva seadusandlusega ning leidnud, et puudub vastuolu, kuna kaitsma peab ka lahkunute õiguspärast ootust.

Eesmärgiga tagada võrdne pärimisõigus Ida-Saksamaal väljaspool abielu sündinud lastele anti pärast Saksamaa taasühinemist nendele väljaspool abielu sündinud lastele seadusjärgne pärimisõigus, kelle vanemad olid vähemalt ühinemise hetkel Ida-Saksamaa kodanikud.

Saksamaa konstitutsioonikohus ei rahuldanud 2003. aastal B. Braueri kaebust.

Otsus

Art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes art-ga 8. (eraelu puutumatus)

- Kohus leidis, et Saksamaa rikkus konventsiooni artiklit 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund. Konventsiooni artiklit 14 rikuti koostoimes artikliga 8, mis sätestab era- ja perekonnaelu puutumatuse.
- Kohus möönis, et vaidlus puudub selle üle, et siseriikliku õigusega on loodud olukord, kus enne 1. juulit 1949 väljaspool abielu sündinud lapsi koheldakse erinevalt nii abielust sündinud lastest kui ka lastest, kes on sündinud väljaspool abielu, kuid kelle vanemad olid Saksamaa taasühinemise hetkel Ida-Saksamaa kodanikud.
- Kohus nentis, et Saksamaa ühiskond ja seadusandlus on praeguseks hetkeks märkimisväärselt muutunud – sotsiaalset konteksti arvestades on väljaspool abielu sündinud laste staatus võrdväärne abielust sündinud lastega. Ka varem tekkinud põlvnemise tuvastamise raskused on ületatavad seoses DNA testi tegemise võimalusega.
- Arvestada tuleb ka asjaoluga, et 1975. aastal on Euroopa Nõukogu vastu võtnud konventsiooni väljaspool abielu sündinud laste õigusliku staatuse kohta (*European Convention on Legal Status of Children born out of Wedlock*, 15.10.1975), mille eesmärk on võrdsustada väljaspool abielu ja abielust sündinud laste olukord.

- Kohus ka rõhutas, et konkreetsetes kaasuses pärandaja oli tunnistanud B. Brauerit oma tütreks juba eluajal, pärandaja ei olnud ka abielus ning tal puudusid teised alanejad sugulased.

Sejdic ja Finci vs. Bosnia ja Hertsegovina – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 12 art-ga 1 (diskrimineerimise keeld), 22.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Bosnia ja Hertsegovina kodanike Dervo Sejdic ja Jakob Finci kaebused registreeriti EIK-s 3. juulil ja 18. augustil 2006. D. Sedic on päritolult rooma ja J. Finci juut. Nii D. Sedic kui ka J. Finci on Bosnia–Hertsegovinas tuntud avaliku elu tegelased. Õiguslik probleem tekkis asjaolust, et Bosnia konstitutsiooni preambula eristab bosnialasi, horvaate, serblasi ja teisi (juudid, roomad ja teised vähemused). Parlamendi teise koja liige ja president võib olla ainult bosnialane, horvaat või serblane. J. Finci teavitas valimiskomisjoni, et ta soovib osaleda presidendi ning teise koja valimistel. 3. jaanuaril 2007 sai J. Finci Valimiskomisjonilt vastuse, millega kinnitati, et ta ei saa kandideerida, kuna ta on juudi päritolu.

EIK suurkoja otsus

Taotluse vastuvõetavus

- EIK rõhutas, et asja arutamisel ei oma tähtsust see, et antud kaasuses tulenesid diskrimineerivad sätted konstitutsioonist. Asja vastuvõetavuse üle otsustamisel juhtis kohus tähelepanu, et Bosnia ja Hertsegovina konstitutsioon oli tegelikult rahvusvahelise rahulepingu lisa. Vaatamata sellele, oli aga Bosnia ja Hertsegovinal siseriiklik pädevus konstitutsiooni muuta. Seega saab riiki pidada vastutavaks arutluse all olevate konstitutsiooni sätete mõju eest.

Otsus

Art 14. Diskrimineerimise keeld, koostoimes protokoll 1 art-ga 3 (õigus vabadele valimistele)

- EIK leidis, et Bosnia ja Hertsegovina rikkus konventsiooni artiklit 14 koostoimes protokoll 1 artikliga 3. Konventsiooni artikli 14 kohaselt tagatakse konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine ilma diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse, kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund. Protokoll 1 artikkel 3 sätestab õiguse vabadele valimistele.
- EIK on ka oma varasemas praktikas leidnud, et erinev kohtlemine, mis põhineb üksnes isiku päritolul ei ole reeglina kaasaegses pluralistlikus demokraatlikus ühiskonnas õigustatud (*D.H. jt vs. the Tšehhi* [EIK suurkoda], nr 57325/00, p 176). Viimane ei tähenda, et artikkel 14 ei võimalda mõistlikku positiivset diskrimineerimist, et korrigeerida faktilist ebavõrdsust (*factual inequalities*) (vt nt *Thlimmenos vs. Kreeka* [EIK suurkoda], nr 34369/97, p 44 – ECHR 2000-IV).
- EIK juhtis tähelepanu, et diskrimineeriva sisuga sätteid sisaldab Bosnia ja Hertsegovina konstitutsioon riigi ajaloolise kujunemise tõttu. Nimelt on konstitutsiooni sätete ajalooline eesmärk etniliste konfliktide vältimine, et tagada riigi stabiilsus ja saavutada rahu. EIK leidis, et võrreldes 1995. aastaga on praegune olukord riigis muutunud. Lisaks on 2002. aastal Bosnia ja Hertsegovina ühinenud Euroopa Nõukoguga ja ratifitseerinud konventsiooni.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, D. Sedicile kohtukulude katteks 1000 eurot ja J. Fincile 2000 eurot. Kohus leidis, et õiguste rikkumise tuvastamine on piisav mittevaraline kahju hüvitamiseks.

Artikkel 34. Individuaalkaebused

Shtukaturov vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 5 (õigus isikuvabadusele ja turvalisusele), art 34 (individaalkaebused ja õigus tegutseda õiguste kaitseks), 27.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Venemaa kodanik Pavel Vladimirovich Shtukaturov, kes põeb vaimuhaigust. 2004. aastal tunnistati ta ametlikult teovõimetuks (Venemaal ei kasutata terminit piiratud teovõime). P. Shtukaturov väitis, et tema ema saatis ta psühhiaatrilisele kinnisele ravile eesmärgiga võtta omale varandus, mille P. Shtukaturov oli pärinud oma vanavanemalt.

2004. aastal esitas P. Shtukaturovi ema siseriiklikule kohtule taotluse poja teovõimetuks tunnistamiseks. Ema väitis, et P. Shtukaturov ei saa iseseisvalt hakkama ning vajab hooldajat. P. Shtukaturovi ei teavitatud ametlikult nimetatud taotlusest. Kohtuistungil, mille käigus arutati P. Shtukaturovi teovõime üle, ei osalenud P. Shtukaturov isiklikult – istungil viibisid prokurör ja psühhiaatriakliiniku esindaja. P. Shtukaturov tunnistati tsiviilkoodeksi artikli 29 alusel teovõimetuks. Nimetatud sätte kohaselt on teovõimeetu isik, kes ei saa aru oma tegude tähendusest ega ei suuda neid kontrollida. Siseriikliku kohtu otsus põhines meditsiinilisel aruandel, mille kohaselt on P. Shtukaturov agressiivne, pessimistlik, ühiskonnast võõrdunud elustiiliga. Aruandes järeldati, et P. Shtukaturov põeb skisofreeniat, mistõttu ei saa isik aru oma tegude tähendusest ega suuda oma tegusid kontrollida. Siseriikliku õiguse järgi oli P. Shtukaturovi emal tema eestkostjana õigus pöörduda tema eest kohtu poole.

P. Shtukaturov nägi kohtuotsust teovõimetuks tunnistamise kohta ema kodus ning pöördus pärast seda advokaadi poole. Advokaadi väitel oli P. Shtukaturov võimeline aru saada oma tegudest ning on võimeline neid kontrollima.

2005. aastal suunas P. Shtukaturovi ema poja psühhiaatriakliinikusse. P. Shtukaturovi advokaat taotles luba P. Shtukaturoviga kohtumiseks, kuid tema taotlust ei rahuldatud. P. Shtukaturovil keelati kõik kontaktid väljaspool haiglat. P. Shtukaturovi väitel sunniti teda lisaks tarvitama tema tahtevastaselt tugevaid ravimeid.

2005.–2006. aastal taotles P. Shtukaturov oma advokaadi vahendusel, et teda lubataks haiglast lahkuda, kuid taotlusi ei rahuldatud.

2006. aastal tegi EIK riigile ettekirjutuse, et P. Shtukaturovil lubataks kohtuda oma advokaadiga eesmärgiga valmistada ette kaebus EIK-le. Ettekirjutust aga ei järgitud. Väideti, et P. Shtukaturov ei tohi tegutseda ilma oma ema kui eestkostja nõusolekuta, mistõttu ei saa P. Shtukaturovi advokaati lugeda tema seaduslikuks esindajaks.

P. Shtukaturov vabastati haiglast 2006. aasta mais, kuid võeti tagasi ema taotlusel järgmisel aastal.

P. Shtukaturov kui teovõimeetu isik ei või siseriikliku õiguse kohaselt töötada, abielluda, kuuluda ühingutesse, reisida, müüa ega osta kinnisvara.

Otsus

Art 6

- Kohus rõhutas, et kui isiku suhtes soovitakse rakendada kohustuslikke piiranguid, siis tuleb kohtul ära kuulata isik, kelle suhtes piiranguid soovitakse kehtestada või nimetatud isiku esindaja. Antud juhul heidab Kohus siseriiklikele kohtutele ette, et isikule ei antud võimalust osaleda asja arutamisel. Isiku kõrvalejätmisega asja arutamisel jättis kohus teostamata ka võimaluse kujundada objektiivne arvamus isikust, kelle teovõime üle otsus langetati. Eelnevale tuginedes leidis EIK, et riik rikkus isiku õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

Art 8

- Kohus leidis, et siseriikliku kohtuotsusega sekkuti jõuliselt P. Shtukaturevi eraellu, s.t P. Shtukaturev muudeti sõltuvaks oma eestkostjast.
- Kohus heitis siseriiklikule kohtule ette, et oma seisukoha kujunemisel toetus kohtunik ainult meditsiinilisele aruandele, milles puudusid haigust piisavalt kirjeldavad asjaolud.
- Kohus pööras tähelepanu, et Venemaa siseriiklik õigus nägi ette ainult kaks teovõime liiki: täielikult teovõimetu või täielikult teovõimeline, puuduvad piiripealsed käsitletused. Kohus viitas oma otsuses Ministrite Komitee soovitusel, milles kirjeldatakse paindlikumaid õiguslikke võimalusi teovõime piiramiseks.
- Kohus leidis, et siseriikliku kohtu otsus oli ebaproportsionaalne, liialt oli piiratud isiku õigust eraelule teiste isikute tervise kaitseks.

Art 5

- Kohus tõi välja, et puuduvad selgitused, miks P. Shtukaturev paigutati 2005. aastal psühhiaatriakliinikusse. Puudusid meditsiinilised dokumendid, mis kirjeldaksid P. Shtukaturevi haiguslikku seisundit sel perioodil. Haiglasse sissevõtmine põhines tema õiguslikul staatusel, mitte tema meditsiinilisel seisundil.
- Haiglasse paigutamine loeti siseriikliku õiguse kohaselt vabatahtlikuks, kuna seda taotles P. Shtukaturevi seaduslik esindaja. Siseriiklik kohus ei osalenud otsustamise protsessis, kas P. Shtukaturev vajab kinnist haiglaravi või mitte. Siseriikliku õiguse alusel puudub kirjeldatud situatsioonis pidev õiguslik järelevalve meditsiinasutuse tegevuse üle. P. Shtukaturevil puudusid endal igasugused õiguslikud vahendid, et vaidlustada haiglasse paigutamist, kuna tal puudus teovõime.
- Kohus leidis, et rikutud on P. Shtukaturevi õigust isikuvabadusele.

Art 34 (individuaalkaebused ja õigus tegutseda õiguste kaitseks)

- Kohus pidas kohatuks, et P. Shtukaturevil ei lubatud haiglas kohtuda oma advokaadiga, et valmistada ette pöördumist EIK-sse. Kuigi mõne aja möödudes lubati P. Shtukaturevil haiglast lahkuda ning kohtuda advokaadiga, siis vahepealsel ajal siiski takistati isikul kaitsta oma õigusi.

Art 3

- Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Shtukaturevi sunniti tarvitama tugevatoimelisi ravimeid, millel olid ebameeldivad või negatiivsed kõrvalmõjud.

Paladi vs. Moldova – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 34 (individuaalavaldused), 10.03.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Moldova kodaniku Ion Paladi kaebus registreeriti EIK-s 9. novembril 2005. Kuni 2006. aastani oli I. Paladi Chişinău abilinnapea ja ülikooli lektor. 2004. aasta septembris I. Paladi vahistati kahtlustatuna võimu kuritarvitamises. Teda peeti kinni kuni 2005. aasta veebruarini. Vahistamise hetkel ja vältel põdes I. Paladi mitmeid haigusi (diabeet, angiin, südame puudulikkus, krooniline bronhiit jne), mistõttu vahistamise vältel vaatasid ta üle mitmed arstid, kes kõik soovitasid arstlikku järelevalvet. Mõningad arstid soovitasid ka operatsiooni, mida on võimalik läbi viia vaid spetsiaalses meditsiinasutuses. I. Paladi väitel olid – vaatamata tema ja ta advokaadi nõudele – arstide külaskäigud juhuslikud ning abi anti ainult hädaolukorra ilmnemisel.

2005. aasta märtsis saadeti I. Paladi vangla haiglasse, kus arst määrast talle hapnikuravi, mida ei olnud võimalik läbi viia vangla haiglas. Mitme kuu möödudes ehk 2005. aasta septembris

viidi I. Paladi vangla haiglast üle tavalisse haiglasse, kus alustati hapnikkuravi, mis stabiliseeris I. Paladi tervise. Sama aasta novembris sooviti I. Paladi viia tagasi vangla haiglasse. Sellele vaidles I. Paladi vastu, leides, et vangla haiglas puuduvad vajalikud ravivahendid. 2005. aasta novembrikuus palus EIK mitte viia I. Paladi üle vangla haiglasse. Vaatamata sellele viidi I. Paladi tagasi, kust ta mõne päeva pärast paigutati siiski ümber tavalisse haiglasse.

2004. – 2005. aastani esitas I. Paladi 10 taotlust, kus ta soovis enda vahi alt vabastamist tervisliku seisundi tõttu. Kohus keeldus taotluste rahuldamisest, põhjusel, et kardeti, et I. Paladi vabaduses põgeneb või mõjutab tööendeid ja tunnistajaid. 2005. aastal I. Paladi asja menetlemisel selgus, et I. Paladi ei ole oma tervisliku seisundi tõttu võimeline osalema istungil. 2005. aasta detsembris vabastati I. Paladi vahi alt uurimise ajaks, tingimusel, et ta ei tohi riigist lahkuda.

Otsus

Art 3. piinamise keeld

- Kohus leidis, et Moldova rikkus konventsiooni artiklit 3, mille kohaselt ei või kedagi piinata ega ebainimlikult või alandavalt kohelda ega karistada.
- Kohus juhtis tähelepanu, et I. Paladi ei saanud vahistamise ajal piisavalt kiirelt talle määratud ravi. Samuti ei saanud ta vahi all olles piisaval määral arstiabi, mida soovitasid mitmed spetsialistid.

Art 5. Õigus isikuvabadusele ja turvalisusele

- Kohus leidis, et Moldova rikkus konventsiooni artikli 5 lõiget 1, mille kohaselt igal inimesel on õigus isikuvabadusele ja turvalisusele. Kohus nentis, et Moldova suhtes on ka mitmes teises EIK-sse jõudnud kohtuasjas isikuid pikaajaliselt vahi alla hoitud.
- Kohus mõõnis, et puudub vajadus vaadelda Moldova rikkumisi eraldi konventsiooni artikli 5 lõigete 3 ja 4 osas.

Art 34. Individuaalavaldused

- Konventsiooni artikkel 34 sätestab, et kohus võib vastu võtta avaldusi igalt isikult, valitsusväliselt organisatsioonilt ja isikute grupilt, kes väidavad, et nad on käesolevas konventsioonis ja selle juurde kuuluvates protokollides sätestatud õiguste rikkumise ohvriks ühe Kõrge Lepinguosalise poolt. Kõrged Lepinguosalised kohustuvad mitte mingil viisil takistama selle õiguse tõhusat kasutamist.
- Kohus rõhutas, et EIK-l on õigus individuaalkaebuse lahendamise ajaks anda liikmesriigile ülesanne rakendada ajutist meetet. Sellise ajutise meetme eesmärk on, et isiku õigusi vahepeal ei rikutaks. Lisaks kindlustab see, et individuaalkaebus saaks üldse olla tulemuslik. Antud juhul tehti Moldovale ülesandeks mitte paiguta I. Paladi ümber tavalisest haiglast vangla haiglasse. Viimast riiki ei järginud. EIK ei rahuldanud Moldova vastuväide, et kohe, kui asjakohased isikud said teada EIK määratud ajutisest meetmest, viidi I. Paladi vangla haiglast tagasi üle tavalisse haiglasse.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, I. Paladile mittevaralise kahju eest hüvitiseks 15 000 eurot, varalise kahju eest 2080 eurot ja kohtukulude katteks 7000 eurot.

Artikkel 38. Koostöö uurimise läbiviimisel

Dedovskiy jt vs. Venemaa – rikkumine: art 3 (piinamise keeld), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel), 15.05.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Mikhail Vladimirovich Dedovskiy, Alexandr Mikhaylovich Matrosov, Viktor Viktorovich Vidin, Stanislav Lvovich Bukhman, Igor Anatolyevich Kolpakov, Dmitriy Vladimirovich Gorokhov ja Aleksey Shamilyevich Pazleev. Kaebuse esitajate väitel väärkoheldi neid Chepetsi kinnipidamisasutuses spetsiaalse, vanglates korra tagamiseks loodud üksuse (*Varyag* patrull) poolt.

2001. aastal kutsuti *Varyag* patrull Chepetsi vanglasse, et vaos hoida kinnipeetavaid, kes nn jõugu autoriteedi ohutusel olid allumatud. Üksusele anti korraldus teha kinnipeetavate ja nende kongide läbiotsimine. Kaebuse esitajate väitel riietati nad läbiotsimiseks lahti ning seejärel peksti kumminuiadega. Peksmised toimusid valimatult: hommikul äratussignaali ajal, töölt tulles, sööklas, kui ei allutud käsule vaikida.

Riik tunnistab, et 2001. aastal viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses *Varyag* patrull. Tunnistati, et käsule allumatuid (nime ütlemisest keeldumine, riiete vahetamisest keeldumine, vastuhakk läbiotsimisel) kutsuti korrale, kasutades kumminuia.

Kinnipeetavad esitasid *Varyag* patrulli tegevusele 160 kaebust, kuid uurimine lõpetati eelkõige tõendite puudumise tõttu. Üks väide oli, et kuna *Varyag* patrulli liikmed kandsid nägu varjavaid peakatteid ning puudusid sõjalist astet tähistavad märgid, siis polnud hiljem üksuse liikmeid võimalik identifitseerida. *Varyag* patrulli tegevuse eest vastutav isik ei viibinud operatsiooni läbiviimise juures. Siseriiklik kohus leidis, et *Varyag* patrulli vastutav isik ei vastuta iga üksiku liikme tegevuse eest.

Kaebajad väitsid, et kinnipidamisasutustes järelevalvet teostav isik oli koostanud aruande, milles kritiseeris eriti eeluurimise ajal kinnipeetavate tingimusi ning väitis, et *Varyag* patrull väljub seaduse raamidest, kasutades kumminuiasid ning nägu varjavaid mütse. Vaatamata kohtu palvele, riik nimetatud aruannet EIK-le ei edastanud. Kohtule edastati ainult kinnipeetavate meditsiinilised dokumendid.

Otsus

Art 3. Piinamise keeld

Väärkohtlemine *Varyag* patrulli poolt

- Vaidlust ei ole selle üle, et 2001. aastal *Varyag* patrull viibis Chepetsi kinnipidamisasutuses ning, et *Varyag* patrulli liikmed kandsid spetsiaalset riidetust, mille abil ei ole võimalik konkreetseid patrulli liikmeid identifitseerida. Samuti puudub vaidlus selle üle, et *Varyag* patrull kasutas kinnipeetavate korrale kutsumiseks kumminuiasid. Kohtuni on jõudnud nelja kinnipeetava tunnistused, milles nad detailselt kirjeldavad, kuidas ja kui kaua neid kumminuiadega peksti. Lisaks nimetati kinnipidamisasutuse töötajad, kes viibisid peksmise juures. Riik ei ole kinnipeetavate tunnistusi vaidlustanud.
- Kohus leidis, et siseriiklikus õiguses puudub alus, mis lubaks kasutada kumminuia kinnipeetavate tunnistustes kirjeldatud viisil ja situatsioonis. Siseriiklik õigus lubab kumminuia kasutada kinnipeetava kallaletungi, massirahutuste korral ja kinnipeetavate suhtes, kes järjepidevalt keelduvad korralduste täitmisest või järjepideva vastuhaku korral. Kohus leidis, et puuduvad tõendid, et Chepetsis olnud kinnipeetavad kedagi ründasid. *Varyag* patrulli poolt läbi viidud peksmine oli individuaalset laadi, mitte suunatud kollektiivile. Käsule esmakordse mitteallumise korral ei püütud kinnipeetavat korrale kutsuda leebemate vahenditega.
- Et sundida kinnipeetavat oma kongist lahkuma või alluma käskudele läbiotsimise käigus, on õigus kasutada survevahendeid. Antud kaasuses kirjeldatud situatsioonides oli kumminuiade kasutamine kinnipeetavate suhtes ebaproportsionaalne. Näiteks peksti kumminuiadega ka isikuid, kes keeldusid pärast esimest korraldust ütlema oma nime või vahetama riideid.
- Asjaoludest selgub, et *Varyag* patrulli poolt teostatud vägivalda eesmärgiks oligi eelkõige vägivalda teostamine, s.t puudus algne põhjus, mis annaks aluse vägivalda kasutamiseks. Vägivalda tarvitati kinnipeetavate hirmutamiseks ja alandamiseks.

- Kohus juhtis tähelepanu, et vägivalda tarvitamise siseriiklik uurimine oli ebaefektiivne. Riik on tahtlikult loonud olukorra, kus tõendeid konkreetsete Varyag patrulli liikmete vastu leida on keeruline, kuna patrullil lubatakse kanda anonüümseks muutvat vormiriietust. Kohus leidis, et rikutud on konventsiooni artiklit 3.

Art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks) ja art 38 (koostöö uurimise läbiviimisel)

- Kohus leidis, et Venemaa siseriiklikus õiguses puuduvad piisavad vahendid, et võimalda antud kohtuasjas nõuda kompensatsiooni väärkohtlemise ja selle käigus olnud üleelamiste eest.
- Kohus toonitab, et riik jättis tähelepanuta korduvalt antud korralduse edastada kohtuasja uurimise seisukohalt oluline dokument.

Artikkel 41. Õiglane hüvitis

Guiso-Gallisay vs. Itaalia – kohtupraktika muutmine art 41 (õiglane hüvitis) tõlgendamise osas, rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), 22.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kolme Itaalia kodaniku Stefano Guiso-Gallisay, Gian Francesco Guiso-Gallisay ja Antonella Guiso Gallisay kaebus registreeriti EIK-s 7. aprillil 2000.

1977. aastal sundvõõrandas riik avalikes huvides kaebajate Sardiinias asuva kinnisvara, sealjuures ei makstud kaebajatele õiglast ja kohest hüvitist.

EIK suurkoja otsus

Art 41 (õiglane hüvitis) ja protokoll 1 art 1 (vara kaitse)

- EIK leidis, et Itaalia rikkus protokoll 1 artiklit 1, mis sätestab muuhulgas, et igal füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus oma omandit segamatult kasutada. Kellelki ei või võtta tema omandit muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid järgides.
- Oluline on käsitletav otsus, kuna sellega muutis EIK artikli 41 tõlgendamise praktikat.
- Seni lähtuti õigusliku alusega sundvõõrandamise juhtumite korral õiglase hüvitise määramisel asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka⁸ välja töötatud meetodist. Nimetatud asjas tuvastati, et Kreeka sõjavägi sundvõõrandas 1967. aastal õigusliku alusega isikute kinnisvara ja kasutas võõrandatud vara üle kahekümne aasta. Õiglaseks hüvitiseks määrati kinnistu hetkeväärtus otsuse tegemise ajal, millele liideti võõrandamise hetkel kinnistul asunud ehitiste väärtus, mis otsuse tegemise ajaks olid võõrandajate poolt lammutatud. Sellist kahju hüvitamise meetodit kasutas ja arendas edasi EIK mitmetes hilisemates lahendites (vt nt Belvedere Alberghiera vs. Itaalia, 30.10.2003, nr 31524/96 – EKL 2000-VI; Carbonara ja Ventura vs. Itaalia, 11.12.2003, nr 24638/94 – EKL 2000-VI; Scordino vs. Itaalia (nr 1), 29.03.2006, nr 36813/97, pp 450-254 – EIK 2006-V).
- EIK suurkoda juhtis tähelepanu, et asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka väljatöötatud kahju hüvitamise meetod ei pruugi viia õiglase tulemuseni:
 - (a) Arvestada tuleks kohtuasja eripäraga. Näiteks asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka võõrandati kinnisvara viitamata igasugusele õiguslikule alusele. Käsitletavas kaasuses aga viidi läbi sundvõõrandamise protseduur ning sundvõõrandamise eesmärk oli ehitada kinnistule madala üüriiga elamud ja kohad vaba aja veetmiseks.

⁸ EIK otsus asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka, 31.10.1995, nr 14556/89 – A330-B.

- (b) Arvestada tuleks, et õiglase hüvitise määramisel ei ole oluline mitte kinnisvara hetkeväärtus otsuse tegemise ajal, vaid kinnisvara väärtus ajal, kui vara sundvõõrandati.
- (c) Silmas tuleks pidada ka asjaolu, et kui õiglase hüvitise määramisel arvestatakse kinnistul enne sundvõõrandamist olnud ja võõrandamisel (osaliselt või täielikult) lammutatud ehitiste väärtusega, siis kokkuvõttes võib see viia kaebajate erineva kohtlemiseni. Osaliselt või täielikult ehitiste lammutamine sõltub alati sundvõõrandaja tegevusest ning lammutatud ehitiste väärtus ei ole ka seotud olemuslikult tingimata kinnistu potentsiaaliga. Kui kahju hüvitis sõltub eelkõige sundvõõrandaja tegevusest, siis on see pigem hoiatav või karistav meede sundvõõrandaja suhtes, mitte hüvitav meede kahju kannataja suhtes.
- (d) Lisaks tuleb õiglase hüvitise määramisel arvestada inflatsiooni ja intressiga.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus hüvitas, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kolmele kaebuse esitanud isikule kokku varalist kahju 2 145 000 eurot. Kohus hüvitas mittevaralist kahju kokku summas 45 000 eurot ja kohtukulude katteks määras kohus hüvitise 35 000 eurot.

Protokoll 1, artikkel 1. Õigus vara kaitsesele

Budayeva jt vs. Venemaa – rikkumine: art 2 (õigus elule), puudus rikkumine: protokoll 1 art 1 (õigus vara kaitsesele), 20.03.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Venemaa kodanikud Khalimat Budayeva, Fatima Atmurzayeva, Raya Shogenova, Nina Khakhlova, Andrey Shishkin ja Irina Shishkina, kes süüdistasid Venemaal selles, et ei suudetud Tyrnauzi linna elanikkonda informeerida 2000. aasta juulis toimunud mudalaviinide eest, mis kahjustas kodanike vara.

18. juulil 2000 toimus Tyrnauzi linnas mudalaviin, mis ujutas mudaga üle osa elamupiirkonnast. Kaebajate väitel ei olnud neid hoiatatud ning nad ise pääsesid napilt. F. Atmurzayeva ja tema tütar jäid rusude alla ning said haavata. Kui mudalaviin algas, teavitati ohust valjuhääldi kaudu, kuid kaebajate väitel puudusid abiväed ning arstiabi. 19. juuli hommikul mudatase langes ning K. Budayeva pöördus oma perega koju. Neid ei hoiatatud ega takistatud ning ei teavitatud vajadusest evakueeruda. 19. juuli pärastlõunal tabas linna eelmisest tugevam mudalaviin. K. Budayeva ja tema vanem poeg suutsid põgeneda. Noorem poeg päästeti ja K. Budayeva abikaasa suri maja varingus.

Mudalaviinide laine kestis kuni 25. juulini 2000. 8 inimest kuulutati ametilikult surnuks. Kaebajate väitel jäi kadunuks veel 19 inimest.

Kaebajad väidavad, et mudalaviini tõttu hävis nende vara, halvenesid elutingimused ning tervis.

Valitsuse väitel ei olnud mudalaviini võimalik ette näha. Pärast 18. juulil 2000 toimunud esimest mudalaviini saadeti abijõud Tyrnauzi linna. Politsei informeeris kohalikku elanikkonda mudalaviinist ning abistas evakueerida vanureid ja liikumispuudega linnaelanikke. Lisaks patrullisid linna ümbruses politseiautod, kust valjuhääldi kaudu anti korraldus piirkonnast koheselt lahkuda. Isikud, kes läksid tagasi oma kodudesse eirasid käsku evakueeruda. Valitsuse väitel võeti kasutusele kõik võimalikud meetmed ja vahendid.

3. augustil 2000 otsustas prokuratuur mitte algatada kriminaalasja. K. Budayeva abikaasa surm loeti õnnetusjuhtumiks.

Kõigile, kes kaotasid mudalaviinide tõttu elukoha, lubas riik uut elukohta ning rahalist hüvitist (530 eurot).

Kaebajad pöördusid kohtusse, kuid asi lõpetati, leides, et riik võttis juba tarvitusele kõik mõistlikud meetmed. Siseriiklikud kohtud leidsid, et kohalikku elanikkonda hoiatati mudalaviinidest piisavalt meedia vahendusel.

Kaebajad leidsid, et mudalaviinist tulenevaid kahjusid oleks võinud vältida, kui oleks parandatud tõke, mis sai kahjustada 1999. aastal toimunud mudalaviini ajal. Ka Mäe Instituut oli hoiatanud, et mudalaviini eest kaitsev tõke tuleb parandada, ja et mäele ehitataks vaatluspunktid. Viimases instituudi hoiatuses oli välja toodud ka võimalikud kahjud, mis juhtub olukorras, kui eiratakse instituudi soovitusi.

Otsus

Art 2. Õigus elule

- Puudus vaidlus selle üle, et Tyranausi linn asub piirkonnas, kus toimuvad suviti mudalihked. Kohus leidis, et 1999. aastal aset leidnud mudalihe oleks pidanud olema hoiatuseks, et sarnane olukord võib korduda. Kuna aasta jooksul ei parandatud ära kaitsetammi, siis igasugune mudalihe oleks põhjustanud kahju. EIK leidis, et olles teadlik mudalaviinide ohust, oleks riik pidanud varem kasutusele võtma tarvilikud meetmed ning juba enne hädaolukorra tekkimist oleks pidanud ära tehtama esmased ettevalmistused. Adekvaatset infot ei jagatud linnaelanikele põhjusel, et mäele ei olnud püstitatud vaatluspunkte.
- Kohus leidis, et siseriiklikes kohtutes ei toimunud kannatanute kaitseks ühtegi tõsiseltvõetavat protsessi. Prokuratuur lõpetas asja uurimise, kohtu kaudu nõutud hüvitisi kohus välja ei mõistnud. Kokkuvõtteks leidis kohus, et siseriiklikud kohtud ei tuvastanud juhtunu asjaolusid. Kohtusse ei kutsutud tunnistajaid ega tellitud ekspertarvamust. Kohus leidis, et siseriiklikult ei ole uuritud Venemaa vastutust artikli 2 valguses.

Protokolli nr 1 art 1 (õigus vara kaitsele)

- Kohus leidis, et ei ole võimalik tuvastada, kas kaitsetõke ja parem informeerimine oleks hoidnud ära kahju, mis tekkis kaebuse esitanud isikute varale. Riigi kohustus kaitsta eraisikute vara ei tähenda, et riik peaks hüvitama kogu hävinud vara turuhinna. Kohus leidis, et arvestades olukorda, et hüvitist tuli maksta suurele hulgale, oli õigustatud summa suurus, mis anti ühele majapidamisele. Protseduur, mille käigus hüvitist jagati ei olnud liiga keeruline ega pikk, kannatanud ei pidanud ka tõestama tegeliku kahju suurust. Kohus leidis, et Venemaa ei rikkunud protokoll 1 artiklit 1.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, mittevaralise kahju eest hüvitiseks K. Budayevale 30 000 eurot, F. Atmurzayevale 15 000 eurot ja teistele kaebajatele igähele 10 000 eurot ja kohtukulude katteks 1000 eurot.

Burden vs. Ühendkuningriik – puudub rikkumine: protokoll nr 1 art 1 (vara kaitse) rikkumine, 29.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid kohtule Ühendkuningriigi kodanikud Joyce Burden (sünd 1918) ja Sybil Burden (sünd 1925), kes on õed. Viimased on elanud koos üle 30 aasta oma vanematelt parandatud majas. Nad on koostanud testamendi, mille kohaselt ühe surma korral pärib kinnisvara teine. J. Burden ja S. Burden on aga mures, et ühe surma korral ei jõua teine maksta pärandi maksu (40% pärandi väärtusest) ning peab sel põhjusel müüma nende perele kuulunud kinnisvara. Ühendkuningriikide siseriikliku seadusandluse kohaselt on pärandi maksust vabastatud isikud, kes pärandavad oma abikaasale (vastassooliste kooselu) või tsiviilpartnerile (*civil partners*, samassooliste kooselu).

Otsus

- Kohus möönis, et kohatu on riigi väide, et isikud jätsid kasutamata riigisisesed menetlusvõimalused sellega, et nad ei tõstatanud siseriiklikult küsimust vastuolu kohta EÕIK-ga.
- Kohtuotsuses toonitati, et õdede kooselu erineb abielupaari või tsiviilpartnerite vahelisest suhtest. Nii abielu kui ka tsiviilpartnerlus on keelatud perekonna liikmete vahel. Muuhulgas on õigus abielluda kaitstud konventsiooni artikliga 12.
- Kohus juhtis tähelepanu, et pärimise regulatsioon on Euroopa Nõukogu liikmesriikides erinev. Erinev on ka riigiti siseriiklik maksupoliitika. Ühendkuningriikides on pärimise korral maksusoodustus antud abielupaaridele ja tsiviilpartneritele. Koos elavate õdede omavaheline suhe ei sarnane ei abielulisele suhtele ega tsiviilpartnerlusele. Kohus järeldas, et konventsiooni ei ole rikutud.

Hutten-Czapska vs. Poola – rikkumine: protokoll nr 1 art 1 (vara kaitse), 28.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebusega pöördus Kohtu poole Prantsusmaa kodanik Hutten-Czapaska, kes elab Poolas ja omab seal kinnisvara. Hutten-Czapaska on üks ligi 100 000 maaomanikust, kelle suhtes on Poola siseriiklikus õiguses säilinud kommunistlikust režiimist pärit piirang maa kasutamisele ja käsutamisele. Näiteks oli Poola siseriiklikus seadusandluses kehtestatud maaomanikule kohustus oma kinnisvara hooldada ning sätestatud samas rendi ülempiir. Rendi ülempiir oli aga nii madal, et ei võimaldanud korvata kinnisvarale tehtavaid kulutusi, rääkimata kasumi saamisest. Maa rentnike, keda riigi seadusandlusega kaitsti, on Poolas ligikaudu 900 000. 2000. aastal leidis Poola konstitutsioonikohus, et sätted, mis kehtestasid rendi ülempiiri on vastuolus põhiseadusega, kuna koormavad maaomanikke ebaproportsionaalselt. 2000. – 2004. aastal said maaomanikud renti 1,27 EUR m² eest. 2005. aastal jõustus uus seadus, mis hiljem tunnistati samuti põhiseadusevastaseks. Hutten-Czapaska leidis oma kaebuses EIK-le, et ta ei saanud küsida mõistlikku renti maa kasutamise eest ning ei saanud ka ise samal ajal maad kasutada.

Otsus

Menetlus lõppes osapoolte kokkuleppega, mille kohaselt riik tunnistas vajadust võimaldada maaomanikel saada oma omandi kasutamise eest õiglast tasu. Riik oli teinud ka juba samme olukorra parandamiseks. Kohus määras moraalse kahju eest hüvitiseks 30 000 eurot ja kulude kattes 22 500 eurot.

Kovačić jt vs. Sloveenia – rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), lõpetati menetlus EIK-s, 03.10.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid kolm horvaati Ivo Kovačić, Dolores Golubović, Marjan Mrkonić. Kaks esimest on praeguseks surnud ning menetluse kohtus võtsid kohtu nõusolekul üle nende pärijad.

Kui Jugoslaavia Föderatiivne Sotsialistlik Vabariik 1991. aastal lagunes, külmutati Ljubljana Pangas olevad eraisikute hoiused. Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi kommertspankade hoiused kanti üle Jugoslaavia Panka, kus alguses kindlustati hoiuste tagasimaksmine. Järsu inflatsiooni tõttu külmutati aga hoiused ka Jugoslaavia Pangas, mistõttu nurjusid hoiustajate katsed raha hoiuselt välja võtta.

1991. aastal said iseseisvaks Sloveenia ja Horvaatia. Leiti, et panga võlad peaks tasuma Ljubljana Pank või Sloveenia Vabariik. Sloveenia parlament oli seisukohal, et võlad peaksid olema jagatud riikide vahel, mis on Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi järeltulijad. 29. juunil 2001 allkirjastasid Sloveenia Vabariik, Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsioon, Horvaatia Vabariik, Jugoslaavia Liitvabariik ja Endine Jugoslaavia Vabariik Makedoonia Viini lepingu, milles kirjeldati riikide järglussuhteid. Viini leping jõustus 2. juunil 2004. Viini lepingu jõustumisaastal juhtis Euroopa Nõukogu tähelepanu Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioonile nr 1410, mille kohaselt soovitati lahendada hoiuste tagasi maksmise ja kompenseerimise probleemid poliitilise kokkuleppe abil Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi lõhenemisel tekkinud uute riikide vahel. 2004. aastal pöördusid teiste seas Kovačić ja Mrkonić Horvaatia siseriiklikku kohtusse eesmärgiga, et Ljubljana Panga varad arestitaks ning võõrandataks panga kinnisvara. 2005. aastal tagastati Kovačićile ja Mrkonićile hoiusel olnud raha koos intressiga. Golubović ei osalenud eelmainitud protsessis ning pöördus kohtusse 2007. aastal. Golubovići kohtuasja hetkel arutatakse Zagrebi halduskohtus.

Otsus

Protokoll 1 art 1. Vara kaitse

- Kohus tõdes, et kohtusse on jõudnud mitmeid kaebusi kõigi Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi lõhenemisel tekkinud uute riikide vastu. Paraku saab kohus eelkõige rõhutada 2004. aasta resolutsioonis nr 1410 väljendatud, et kompenseerimise küsimus tuleks lahendada kokkulepetega Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi lõhenemisel tekkinud uute riikide vahel. Kohus nentis, et riigid on praeguseks pidanud mitmeid läbirääkimisi ning toonitas, et läbirääkimistega tuleks kiirustada.
- Kohus pööras tähelepanu, et Kovačići pärijad ja Mrkonić said hoiusel olnud raha tagasi, samuti maksti intressi.
- Kuna kohtu andmetel lahendab hetkel siseriiklik kohus Golubovići kaebust, siis leiab kohus, et menetlus Euroopa Inimõiguste Kohtus tuleb lõpetada.

Andrejeva vs. Läti – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld) koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse), art 6 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 18.02.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Natalja Andrejeva kaebus registreeriti EIK-s 27. veebruaril 2003.

Õiguslik vaidlus algas asjaolust, et Läti keeldus andma pensioni N. Andrejevale kui endisele kodakondsuseta (lät k *nepilstone*) isikule, kellele maksti NSVL perioodil 17 aastat palka Kiievist ja Moskvast.

N. Andrejeva asus Lätti elama 1954. aastal, olles 12-aastane ning ta on seniajani elanud Lätis. 1966. aastal asus ta tööle Olaine keemiatehases, mis tegeles jäätmete käitlemisega. Järgnevatel aastatel määrati ta mitmel korral tööle Olaine keemiatehase harukontoritesse, mille peakontorid asusid vastavalt Kiievis või Moskvast. Kuigi talle maksti palka Kiievist ja Moskvast, töötas ta pidevalt samas tehases.

Kui 21. novembril 1990. aastal Läti deklareeris oma iseseisvust, kaotati osakond, milles N. Andrejeva töötas ning pärast seda allus ta töökohustuste täitmisel otse tehase juhtkonnale.

1997. aastal läks N. Andrejeva pensionile. Teda teavitati, et pensioni arvestamisel on kehtiva pensioni maksmise korra kohaselt võimalik arvestada ainult N. Andrejeva tööstaažiga aja eest, millal ta töötas Lätis. N. Andrejeva dokumentide kohaselt 1. jaanuarist 1973 kuni 21. novembrini 1990 oli tema tööandja Kiievis ja Moskvast. Selle tulemusel arvestati tema pensioniks 20 latti (umbes 35 eurot). N. Andrejeva vaidlustas Läti pensioniameti otsuse siseriiklikus kohtus, kuid kohus kaebust ei rahuldanud.

Otsus

Art 14. Diskrimineerimise keeld, koostoimes protokoll 1 art-ga 1 (vara kaitse)

- Kohus leidis, et Läti rikkus konventsiooni artiklit 14, mille kohaselt konventsioonis sätestatud õiguste ja vabaduste kasutamine tagatakse ilma mingi diskrimineerimiseta selliste tunnuste alusel nagu sugu, rass, nahavärvus, keel, usutunnistus, poliitilised või muud veendumused, rahvuslik või sotsiaalne päritolu, rahvusvähemusse kuuluvus, varanduslik, sünni- või muu seisund.
- Kohus juhtis tähelepanu, et Läti kehtiva regulatsiooni kohaselt, kui N. Andrejeva oleks saanud kodakondsuse naturalisatsiooni korras, siis oleks N. Andrejeval õigus saada pensioni kogu tööstaaži ulatuses.
- Kohus rõhutas, et peavad eksisteerima veenvad põhjendused, kui seadusega eristatakse inimesi kodakondsuse alusel. Kohus leidis, et antud juhtumil ei ole Läti andnud veenvat põhjendust.
- Lisaks märkis kohus, et tuleb arvestada asjaoluga, et N. Andrejeva on kaua olnud kodakondsuseta isiku staatusega ning Läti on ainuke riik, millega on tal olnud pikaajalised sidemed. Seega on Läti ka ainuke riik, mis võiks tegeleda N. Andrejeva sotsiaalkindlustuse tagamisega.
- Läti toetus vastuväites asjaolule, et N. Andrejeva juhtum peaks saama lahendatud riikidevahelise kahepoolse kokkuleppe alusel. Kohus nentis, et rahvusvahelised kokkulepped on kahtlemata olulised, kuid hetkest kui Läti ratifitseeris Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, võttis Läti kohustuse tagada konventsioonis sätestatud õigused kõigile isikutele, kes alluvad Läti jurisdiktsioonile. Kohus järelendas, et Läti ei vabane oma kohustusest põhjusel, et puudub bilateraalne leping, mis paneks *expressis verbis* Lätile kohustuse tagada sotsiaalkindlustus isikutele nagu seda on N. Andrejeva.

Art 6. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

- Kohus tuvastas ka konventsiooni artikli 6 rikkumise, leides, et N. Andrejevale ei olnud tagatud õigus osaleda oma asja arutamisel.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, N. Andrejevale kohtukulude katteks 1500 eurot ja õiglaseks hüvitiseks kahjude katteks 5000 eurot.

Guiso-Gallisay vs. Itaalia – kohtupraktika arenemine art 41 (õiglase hüvitis) tõlgendamise osas, rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), 22.12.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kolme Itaalia kodaniku Stefano Guiso-Gallisay, Gian Francesco Guiso-Gallisay ja Antonella Guiso Gallisay kaebus registreeriti EIK-s 7. aprillil 2000.

1977. aastal sundvõõrandas riik avalikes huvides kaebajate Sardiinias asuva kinnisvara, sealjuures ei makstud kaebajatele õiglast ja kohest hüvitist.

EIK suurkoja otsus

Art 41 (õiglase hüvitis) ja protokoll 1 art 1 (vara kaitse)

- EIK leidis, et Itaalia rikkus protokoll 1 artiklit 1, mis sätestab muuhulgas, et igal füüsilisel või juriidilisel isikul on õigus oma omandit segamatult kasutada. Kellelki ei või võtta tema omandit muidu kui üldistes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid järgides.
- Oluline on käsitletav otsus, kuna sellega muutis EIK art 41 tõlgendamise praktikat.

- Seni lähtuti õigusliku aluseta sundvõõrandamise juhtumite korral õiglase hüvitise määramisel asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka⁹ välja töötatud meetodist. Nimetatud asjas tuvastati, et Kreeka sõjavägi sundvõõrandas 1967. aastal õigusliku aluseta isikute kinnisvara ja kasutas võõrandatud vara üle kahekümne aasta. Õiglaseks hüvitiseks määrati kinnistu hetkeväärtus otsuse tegemise ajal, millele liideti võõrandamise hetkel kinnistul asunud ehitiste väärtus, mis otsuse tegemise ajaks olid võõrandajate poolt lammutatud. Sellist kahju hüvitamise meetodit kasutas ja arendas edasi EIK mitmetes hilisemates lahendites (vt nt Belvedere Alberghiera vs. Itaalia, 30.10.2003, nr 31524/96 – EKL 2000-VI; Carbonara ja Ventura vs. Itaalia, 11.12.2003, nr 24638/94 – EKL 2000-VI; Scordino vs. Itaalia (nr 1), 29.03.2006, nr 36813/97, pp 450-254 – EIK 2006-V).
- EIK suurkoda juhtis tähelepanu, et asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka väljatöötatud kahju hüvitamise meetod ei pruugi viia õiglase tulemuseni:
 - (a) Arvestada tuleks kohtuasja eripäraga. Näiteks asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka võõrandati kinnisvara viitamata igasugusele õiguslikule alusele. Käsitletavas kaasuses aga viidi läbi sundvõõrandamise protseduur ning sundvõõrandamise eesmärk oli ehitada kinnistule madala üüriga elamud ja kohad vaba aja veetmiseks.
 - (b) Arvestada tuleks, et õiglase hüvitise määramisel ei ole oluline mitte kinnisvara hetkeväärtus otsuse tegemise ajal, vaid kinnisvara väärtus ajal, kui vara sundvõõrandati.
 - (c) Silmas tuleks pidada ka asjaolu, et kui õiglase hüvitise määramisel arvestatakse kinnistul enne sundvõõrandamist olnud ja võõrandamisel (osaliselt või täielikult) lammutatud ehitiste väärtusega, siis kokkuvõttes võib see viia kaebajate erineva kohtlemiseni. Osaliselt või täielikult ehitiste lammutamine sõltub alati sundvõõrandaja tegevusest ning lammutatud ehitiste väärtus ei ole ka seotud olemuslikult tingimata kinnistu potentsiaaliga. Kui kahju hüvitis sõltub eelkõige sundvõõrandaja tegevusest, siis on see pigem hoiatav või karistav meede sundvõõrandaja suhtes, mitte hüvitav meede kahju kannataja suhtes. (d) Lisaks tuleb õiglase hüvitise määramisel arvestada inflatsiooni ja intressiga.

Art 41. Õiglase hüvitis

Kohus hüvitas, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kolmele kaebuse esitanud isikule kokku varalist kahju 2 145 000 eurot. Kohus hüvitas mittevaralist kahju kokku summas 45 000 eurot ja kohtukulude katteks määras kohus hüvitise 35 000 eurot.

Perdigao vs. Portugal, suurkogu otsus – rikkumine: protokoll 1 art 1 (vara kaitse), nr 24768/06, 16.11.2010

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebajad João José Perdigão ja Maria José Queiroga Perdigão on Portugali kodanikud, kelle kaebus registreeriti EIK-s 19.06.2006. Kaebajatele kuulunud kinnistu (ligi 130 000 m²) sundvõõrandati 1995. a seoses riigitee ehitamisega.

1.1. Riigisisene kohtumenetlus sundvõõrandamise kompensatsiooni küsimuses

Kaebajad ei nõustunud Portugalis sundvõõrandamise kaasusi lahendava spetsiaalse arbitraažikomisjoni (ing k "*arbitration committee*") poolt määratud kompensatsiooniga: **177 987,17 eurot.**

Kaebajad vaidlustasid 1997. a arbitraažikomisjoni lahendi riigisiseses kohtus. Kohtumenetluses väitsid kaebajad, et kinnistut hinnates ei ole arvesse võetud kinnistul asuvat kivimurdu ja selle kaevandamisest saamata jäänud tulu. Kaebajate hinnangul oli neil õigus

⁹ EIK otsus asjas Papamichalopoulos jt vs. Kreeka, 31.10.1995, nr 14556/89 – A330-B.

saada kompensatsiooniks 20 864 292 miljonit eurot (vt otsuse p 13 "*In their opinion they were entitled to EUR 20 864 292 in compensation.*").

Vastustaja vaidlustas samuti arbitraažikomisjoni lahendi kohtus, leides, et arbitraažikomisjoni määratud kompensatsioon oli liiga kõrge, kuna viimane ei tohiks ületada 72 643 eurot (p 14).

1997. a tegi kohus kindlaks, et kohtukulud (s.h riigilõiv) on selles vaidluses 158 381 eurot. (Kohtukulud (ing k *court fees*) koosnevad Portugalis kautsjonist (ing k *court tax*) ja teistest kohtumenetlusega soetud tasudest ehk kuludest (ing k *other charges*). Portugalis võrreldakse kohtukulude tasumise kohustust maksumaksja kohustusega maksta makse. Vastutasuks peab riik tagama inimestele ligipääsu nn õiguslastele teenustele. Portugalis nõutakse kohtu määratud kohtukulude tasumist reeglina enne kohtumenetluse algust.) Võttes arvesse vastustaja väidet kompensatsiooni suuruse kohta, leidis kohus, et kohtukulud ei ole mõistlik nõuda enne kohtumenetluse lõppu, kuna lõpuks väljamakstav kompensatsiooni summa võib kokkuvõttes kujuneda väikesemaks nõutavatest kohtukuludest.

1998. a moodustas kohus uue arbitraažikomisjoni, kuhu kuulusid kolm kohtu nimetatud eksperti ning kummagi menetlusosalise poolt valitud ekspert.

1999. a leidsid enamus arbitraažikomisjoni liikmetest, et õiglane kompensatsioon oleks 191 116 eurot. Kaebajate valitud ekspert oli arvamusel, et õiglane oleks 4 040 897 eurot.

1999. a tellis kohus omal initsiatiivil uue eksperthinnangu, mis andis teavet ainult kinnistul asuva kivimurru majandusliku potentsiaali kohta. Selleks kaasati ekspertidena kohaliku ülikooli geoloogid, kelle 2000. a valminud ekspertiisi kohaselt võis maksimaalne kivimurrust saadav tulu olla 9 704 113 eurot.

2000. a langetas riigisisene esimese astme kohus otsuse, mille kohaselt ei tule siiski arvesse võtta kivimurruga seotud saamata jäänud tulu (kivimurru majanduslik potentsiaal). Riigisisene kohus määras kaebajatele kompensatsiooniks **197 236,25 eurot**.

2000. a vaidlustasid kaebajad riigisisese esimese astme kohtu poolt määratud kompensatsiooni summa Portugali apellatsioonikohtus (s.o kolmeastmelise kohtusüsteemi teine aste). 2003. a langetas apellatsioonikohtus otsuse, milles nõustus esimese astme kohtu otsusega.

2003. a esitasid kaebajad Ülemkohtusse (s.o kolmas aste) kassatsioonkaebuse, kuid kohus jättis 2004. a määrusega asja menetlusse võtmata.

2004. a pöördusid kaebajad konstitutsioonilise kaebusega Portugali kassatsioonikohtusse, kuid kohus jättis kaebuse menetlusse võtmata.

2005. a jõudis toimik tagasi esimese astme kohtusse.

1.2. Riigisisene kohtumenetlus kohtukulude küsimuses

2005. a said kaebajad teate riigisiselt esimese astme kohtult, mille kohaselt pidid nad tasuma kohtukulud 489 188,42 eurot.

2005. a vaidlustasid kaebajad kohtukulude suuruse esimese astme kohtus, leides, et kõrge summa rikub eelkõige üldist kohtusse pöördumise õigust ja õiglase kompensatsiooni põhimõtet (ing k "*principle of fair compensation*", p 25). Kaebajate hinnangul ei tohtinuks proportsionaalsed kohtukulud antud asjas ületada 15 000 eurot. Kaebajad juhtisid tähelepanu,

et kohus on teinud kohtukulude arvestamisel arvutusvigu. Kohus tunnistas tehtud arvutusvigu ning määras uueks kohtukulude suuruseks 309 052,71 eurot. See tähendas kaebajatele, et eelnenud kohtumenetluses määratud kompensatsiooni suuruse tõttu (197 236,25 eurot) pidid nad jätkuvalt maksma riigile 111 816,46 eurot.

Portugali apellatsioonikohtus jättis kaebuse kohtukulude vaidlustamise asjas rahuldamata, mistõttu pöördusid kaebajad Portugali kassatsioonikohtusse. Kaebajate arvamuse kohaselt oli eriseaduse alusel nõutav kõrge kohtukulude summa vastuolus põhiseadusega tagatud üldise kohtusse pöördumise õigusega ning ei järginud õiglase kompensatsiooni põhimõtet. Kaebajad olid veendumusel, et nõutav kohtukulude summa ei tohi ületada sundvõõrandamise eest makstavat kompensatsiooni summat.

2007. a leidis konstitutsioonikohus, et asjassepuutuv eriseaduse regulatsioon on põhiseadusega kooskõlas. Konstitutsioonikohtu otsuse kohaselt ei ole teineteisega kuidagi seotud sundvõõrandamisel saadav kompensatsioon ning nõutavad kohtukulud, mistõttu puudub põhjus miks ei võiks nõutav kohtukulu olla suurem makstavast kompensatsioonist. Konstitutsioonikohus mõõnis, et kõrged kohtukulud võivad teatud tingimustel osutada takistuseks kohtusse pöördumisel, kuid antud asjaoludel see nii ei ole. Kassatsioonikohus märkis ekslikult, et kaebajatelt nõutakse 15 000 euro maksmist. Kaebajad juhtisid seepeale konstitutsioonikohtu tähelepanu, et kohtukulud, mida nad lisaks maksma peavad ei ole mitte 15 000 vaid 111 816,46 eurot. Konstitutsioonikohus tegi asjas uue otsuse, milles ta leidis, et 111 816, 46 eurot on siiski piisavalt suur summa, mis mõjutab kohtusse pöördumise õigust.

2008. a otsustas esimese astme kohus, kuhu asi kohtukulude lõpliku määramise küsimuses tagasi saadeti, et kohtukulud ei tohi ületada määratud kompensatsiooni üle 15 000 euro. Kaebajad maksid kohtukulude katteks **15 000 eurot**.

Otsus

Protokoll 1 artikkel 1. Vara kaitse

Protokolli 1 artikkel 1 sätestab, et *igal füüsilisel ja juriidilisel isikul on õigus omandit segamatult kasutada. Kellelki ei või võtta tema omandit muidu kui avalikes huvides ja seaduses ettenähtud tingimustel ning rahvusvahelise õiguse üldpõhimõtteid järgides. Eelnenud sätted ei piira siiski mingil viisil riigi õigust vajaduse korral kehtestada seadusi vara üldistes huvides kasutamise kontrollimiseks või maksude, maksete või trahvide tasumise tagamiseks.*

EIK selgitas, et protokolli 1 artikkel 1 kätkeb kolme põhimõtet:

- 1) õigus omandit segamatult kasutada (1. lause),
- 2) omandi äravõtmine on teatud tingimustel õigustatud (2. lause),
- 3) lepinguosalisel riigil on õigus muuhulas kontrollida vara üldistes huvides kasutamist (3. lause). (otsuse p 57)

Portugali valitsus oli seisukohal, et EIK peaks kontrollima, kas summa, mille kaebajad pidid kohtukuludena tasuma, vastab protokolli 1 artiklis 1 sätestatule (otsuse p 58). EIK tõdes, et kaebajad ei vaidlusta küll sundvõõrandamist, kuid vaidlus kohtukulude üle on siiski ajendatud sellest, et toimus sundvõõrandamine. EIK rõhutas varasemas praktikas väljendatud:

- Kui isikutelt on võetud omand avalikes huvides, siis peab kompensatsioon olema kohases vahekorras võõrandatud vara väärtusega (vt EIK suurkoja otsus, *Papachelas vs. Kreeka*, 25.03.1999, nr 31423/96, p 48).
- Kui kohus hindab, kas lepinguosaline riik on rikkunud protokolli 1 artiklis 1 sätestatud õigust omandit segamatult kasutada, ei tohi piirduda ainult vaatlusega, kuidas olukord näib. Käsitleda tuleb kaebuse tegelikke asjaolusid, kuna konventsioon peab tagama õigused, mis on

praktilised ja efektiivsed (*Depalle vs. Prantsusmaa*, 29.03.2010, nr 34044/02, p 78). (otsuse p 59)

Portugali valitsus juhtis tähelepanu, et EIK praktikas on kinnistunud seisukoht, et kohtukulud on "maksed" protokoll 1 artikkel 1 tähenduses (vt *Aires vs. Portugal*, 25.05.1995, nr 21775/93; *Agis Antionades vs. Ühendkuningriik*, 15.02.1990, nr 15434/89) ja nimetatud säte annab lepinguosalisele riigile otsustusvabaduse selliste maksete kehtestamisel. (otsuse p 60) EIK kinnitas, et kõnealuse otsusega ei muuda EIK varasemat seisukohta. Jätakuvalt on kohtukulud "maksed" protokoll 1 artikkel 1 mõistes. Kohtukulude väljamõistmisel on riigi jaoks mitmeid eesmärgi, muuhulgas kohtusüsteemi ülalpidamine. Käesolevas kohtuasjas on aga sõlmküsimus, kas ja millisel määral saab kohtukulude väljamõistmine kaebajatelt rikkuda protokoll 1 artikliga 1 tagatavaid õigusi (sama küsimus tõusetus asjas *Aires vs. Portugal*, 25.05.1995, nr 21775/93). (vt otsus p 61) Käesolevas kohtuasjas hõlmasid kohtukulud täies ulatuses kompensatsiooni, viimane peaks aga toimima hüvitisena sundvõõrandatud vara kaotuse eest.

EIK selgitas, et kogu 1. protokoll 1. artiklis sätestatud tuleb tõlgendada nimetatud sätte 1. lauses väljendatud põhimõtte valguses (õigus omandit segamatult kasutada). Riigil on õigus eraomandit teatud tingimustel sundvõõrandada ning õigus muuhulgas kontrollida vara üldistes huvides kasutamist, kuid kasutatavad meetmed peavad olema proportsionaalsed taotletud eesmärgi suhtes. Kohus peab otsustama, kas õiglane tasakaal on saavutatud avaliku huvi (1. protokoll 1. artikli ametlikus tõlkes "üldine huvi") ja puudutatud isikute huvide vahel (vt *Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH vs. Holland*, 23.02.1995, nr 15375/89, p 60; *AGOSI vs. Ühendkuningriik*, 24.10.1986, nr 9118/80 p 52). (otsuse p 64) Nõutav tasakaal puudub, kui eraisikule on pandud ülemäärane koorem (*Depalle vs. Prantsusmaa*, 29.03.2010, nr 34044/02, p 83).

EIK juhtis tähelepanu, et kaebajatele määrati sundvõõrandatud vara eest kompensatsiooniks 197 236,25 eurot. Pärast kohtukulude kokku arutamist ei jäänud kompensatsiooni summast midagi alles ning hoopis kaebajad pidid maksma riigile 15 000 eurot. (otsuse p 69)

EIK suurkogu oli seisukohal, et küsimus ei ole, kuidas Portugalis üldiselt (abstraktselt) kohtukulud arvutatakse ja määratakse. Lepinguosalistel riikidel on õigus kasutada meetmeid, mida nad peavad vajalikuks, et tagada kohtusüsteemi ülalpidamine avalikes huvides. EIK jäi konkreetsete asjaolude raamidesse, vaadeldes, kuidas on Portugal arvutanud ja määranud kohtukulud konkreetsetes kohtuasjas. EIK hinnangul oli selge, et riigisisese kohtumenetluse tulemusel ei saavutatud 1. protokoll 1. artikli eesmärki. Tulemuseks oli, et kaebajad mitte ainult ei jäänud ilma oma varast, vaid lisaks pidid nad maksma riigile 15 000 eurot. (vt otsuse p 70-71)

Portugali valitsuse vastuväite kohaselt tuleb õiguslikult eristada riigi kohustust maksta sundvõõrandatud vara eest kompensatsiooni ja menetlusosalise kohustust maksta kinni kohtukulud. EIK mõõnis, et Portugali valitsuse silmas peetud erinevusega on arvestatud, kui EIK on oma praktikas nimetatud kohtukulud "makseteks" 1. protokoll 1. artikli tähenduses. EIK juhtis tähelepanu, et selles kohtuasjas vaidlevad kaebajad riigiga sundvõõrandatud vara eest määratud kompensatsiooni suuruse üle ja sundvõõrandamine on toimunud riigi huvides. Erinev oleks olukord, kui kohtukulud mõistetakse välja eraõiguslikus kohtuvaidluses. Kõnealuses kohtuasjas esinevatel asjaoludel võib näida paradoksaalne, et riik võtab ära ühe käega – kohtukulude näol – rohkem kui ta on andnud teise käega. ("*In the particular circumstances of the case it might appear paradoxical that the State should take away with one hand – in court fees – more than it is awarded with the other.*" Vt otsuse p 72). Sellises olukorras ei ole sundvõõrandatud vara kompenseerimise kohustuse ja kohtukulude

väljamõistmise õiguse erinevus takistuseks, et kontrollida riigi sekkumise proportsionaalsust. (otsuse p 72)

Seoses sekkumise proportsionaalsusega toonitas valitsus, et riigisisese kohtumenetluse jooksul käitusid kaebajad hooletult, mistõttu kohtukulud, mille nad lõpuks maksma pidid oli nende ülimalt ebareaalne nõude ja märkimisväärse menetlusliku aktiivsuse tulemus. (otsus p 73)

EIK märkis, et küsimus oli *inter alia*, kas kaebajatele tuleb hüvitada ka kivimurru kavandamisega soetud saamata jäänud tulu. Riigisisene kohus kaalus seda küsimust ja tellis omal algatusel geoloogilise ekspertiisi. Põhjendus, et suured kohtukulud olid tingitud kaebajate enda tegevusest, ei ole piisav õigustus selliste kohtukulude väljamõistmiseks, mis põhjustavad olukorra, milles isikud jäävad täielikult ilma määratud kompensatsioonist. Viimast tuleb eriti silmas pidada sundvõõrandamise kohtulike vaidluste puhul. (otsuse p 74)

EIK, hinnates kaebajate menetluslikku aktiivsust riigisiseses kohtumenetluses, möönis, et menetluse jooksul esitati palju kaebusi ja avaldusi. Seda ei saa aga lugeda ainult kaebajate süüks. Menetlus esimese ja teise astme kohtus ning kolmel korral konstitutsioonikohtus oli tingitud asjaolust, et kaebajad vaidlustasid õigustatult nendelt nõutavaid kohtukulusid. Seega jõudis EIK seisukohale, et kaebajate enda tegevus ei anna alust sellises suuruses kohtukulude väljamõistmiseks, arvestades siinkohal ka sundvõõrandatud vara eest määratud kompensatsiooni suurust. (otsus p 76)

EIK juhib otsuse viimastes punktides tähelepanu, et 24. veebruaril 2008 jõustus Portugalis uus kohtukulude seadus, mille kohaselt kehtestati maksimaalne väljamõistetavade kohtukulude määr. Kui uut reeglit oleks saanud rakendada ka selles asjas, siis oleksid väljamõistetud kohtukulud olnud oluliselt väikesemad. (otsuse p 77)

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajatele õiglaseks hüvitiseks 190 000 eurot ning sellelt summalt makstavad maksud.

Eriarvamused

EIK suurkogu koosneb 17 kohtunikust, kellest 5 esitasid otsusele eriarvamuse.

Kaks eriarvamusele jäänud kohtunikku nõustasid EIK otsuse resolutsiooniga, kuid rõhutasid eriarvamuses järgnevaid aspekte:

1. Lisaks otsuses väljendatule, tuleb rõhutada, et kohtukulude ebaproportsionaalsuse osas saab hinnangu anda ainult konkreetse kohtuasja kontekstis.
2. Otsus *Perdigao vs. Portugal* ei tähenda, et otsuse jõustumisest alates ei tohi lepinguosalistes riigid menetlusosalistelt välja mõista kohtukulusid, mis ületaksid kohtus nõutavat kahjutasu. Küsimus on selles, et 1. protokoli 1. artikli kohaselt peab sundvõõrandatud vara eest antav kompensatsioon olema kohane ("*adequate*", vt ka *Platakou vs. Kreeka*, nr 38460/97, p 55). Sellega peab ka kohus analoogsetes kohtuasjades arvestama, s.h olukorras, kus on vaidlustatud kohtukulude suurus.
3. EIK praktikas käsitletakse kohtukulude küsimust reeglina konventsiooni artikli 6 kontekstis. Antud kohtuasjas on ka Portugali siseriiklik konstitutsioonikohus tunnistanud, et liiga kõrged kohtukulud rikuvad isikute kohtusse pöördumise õigust.

Protokoll 1, artikkel 2. Õigus haridusele

Sampanis jt vs. Kreeka – rikkumine: art 14 (diskrimineerimise keeld), 1. protokoll art 2, 05.06.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid üksteist Kreeka kodakondsusega mustlast, kelle elukohaks on Kreeka. Siseriiklik kohtuasi algatati, kuna 2004.–2005. aastal ei võimaldatud kaebuse esitanud isikute lastel saada haridust. Hiljem koguti mustlaspäritolu lapsed eriklassidesse. 2004. aastal soovisid vanemad registreerida oma lapsed kooli, kuid neid ei võetud vastu, vaid paluti oodata juhiseid.

2005. aastal registreeriti mustlaspäritolu lapsed algkooli. Õppeaasta alguses korraldasid kreeklased lapsevanemad kooli juures meelevalduse, millega väljendasid rahulolematust mustlaspäritolu laste vastuvõtu suhtes ja nõudsid, et mustlaste laste õpe toimuks teises hoones. Kool koondas mustlaste lapsed nn eriklassidesse ja nende õpe hakkas toimuma eraldi hoones. Kui mustlaste laste koolihoones toimus tulekahju, viidi koolitöö üle teise hoonesse, mis ei olnud sobilik õppetöök.

Otsus

Art 14 (diskrimineerimise keeld) ja 1. protokoll art 2 (õigus haridusele)

- Poolte vahel puudus vaidlus selle üle, et aastatel 2004.–2005. ei saanud mustlaspäritolu lapsed kooliharidust. Kohus märkis, et isegi, kui meelevaldus, mis toimus mustlaspäritolu laste kooli vastuvõtu suhtes oli rassistlikku laadi, siis seda ei saa omistada Kreeka ametivõimudele. Siiski võib eeldada, et sellesisuline meelevaldus oli tõukeks, et paigutada mustlaspäritolu lapsed eraldi hoonesse. Isegi kui mustlaspäritolu laste lapsevanemad olid nõus eraldamisega, siis selline nõusolek on sobimatu ja vastuolus avaliku huviga. Vaatamata asjaolule, et Kreeka on näidanud üles tahet anda kooliharidust mustlaspäritolu lastele, leidis EIK, et kirjeldatud olukorras on tuvastatud konventsiooni artikli 14 ja protokoll nr 1 artikli 2 rikkumine.

Art 13. Õigus tõhusale menetlusele

- Kohus juhtis ka tähelepanu, et Kreekas puuduvad tõhusad vahendid, et isik saaks end kaitsta eelpool kirjeldatud diskrimineerimise vastu.

Protokoll 1, artikkel 3. Õigus vabadele valimistele

Paschalidis, Koutmeridis ja Zaharakis vs. Kreeka – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 10.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kreeka kodanikud Giorgos Paschalidis, Efstathios Koutmeridis ja Konstantinos Zaharakis esitasid kaebuse oma parlamendikohtade kaotamise tõttu. 7. märtsil 2004 toimusid Kreekas parlamendi valimised, kus hääletuse tulemusel anti parlamendis kohad G. Paschalidisele, E. Koutmeridisele ja K. Zaharakisele. Pärast valimistulemuste väljakuulutamist esitas Parthena Fountoukidou kaebuse, kuna leidis, et sedeleid oli loetud valesi. P. Fountoukidou kohaselt tuli Kreeka valimisseadust tõlgendada viisil, et valimissedeleid lugedes tuleb arvestada ka tühjade sedelitega. 9. mail 2005 kinnitas Kreeka Ülemkohus, et kehtivat valimisseadust tuleb tõlgendada nii, et arvestama peab tõepoolest ka tühjade valimissedelitega. 2006. aastal lisati Kreeka valimisseadusesse säte, et valimistulemuste arvutamisel ei arvestata tühjade valimissedelitega.

Otsus

Protokolli 1 art 3

- Kohus leidis, et Kreeka kohtupraktikaga loodi olukord, kus tühje valimissedeleid arvestati ilmselt ainult nendes piirkondades, kus kandideerisid G. Paschalidis, E. Koutmeridis ja K. Zaharakis. Sellega rikkus riik protokolli 1 artiklit 3.

Ādamson vs. Läti – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 24.06.2008

Asjaolud

Lühikokkuvõte

Kaebuse esitas Läti kodanik Jānis Ādamson, kuna ta kõrvaldati valimisnimekirjast põhjusel, et ta oli töötanud Nõukogude Liidu piirivalve üksuses, mis allus KGB-le. J. Ādamson oli piirivalve teenistuses peamiselt Kaug-Idas, olles komandör. Pärast Nõukogude Liidu lagunemist tuli J. Ādamson 1992. aastal Lätti, kus ta asus tööle Läti sõjaväe asekomandörina, hiljem komandörina Läti piirivalves. 1994. aastal loobus ta sõjaväelisest karjäärist ja asus tegelema poliitikaga. Pärast siseministri ametiaega valiti ta parlamenti, mille liige ta oli 2002. aastani. 1996. aastal vahetas ta erakonda. Pärast seda, 2000. aastal, püüti J. Ādamsoni parlamendi liikme staatust tühistada, viidates Läti valimise seaduse § 5 lõikele 5, mille kohaselt diskvalifitseeritakse isikud, kes on töötanud KGB-s. Vastav komisjon samas leidis, et J. Ādamson ei töötanud otseselt KGB-s. 2002. aastal kandideeris J. Ādamson sotsiaaldemokraatide erakonna nimekirjas. Valimiskomisjon aga eemaldas J. Ādamsoni nimekirjast, toetudes valimiste seaduse § 5 lõikele 5. Kuna Euroopa Parlamendi valimiste seadus ei sätestanud sarnaseid piiranguid, kandideeris J. Ādamson 2004. aastal oma nimekirjaga Euroopa Parlamenti, kuhu ta ei osutanud valituks.

Otsus

Protokoll 1 art 3. Õigus vabadele valimistele

- EIK toonitas, et antud otsust tehes võeti arvesse Läti ajaloolist konteksti. Kohus leidis, et kuna KGB oli Nõukogude Liidus oluline organisatsioon, mis tegeles totalitaarse korra hoidmisega, siis valimiste seaduse § 5 lõike 5 eesmärk oli vabariigi algusaastatel mõistetav protokolli 1 artikli 1 raames. Praegusel ajal peab aga demokraatlik riik esitama kindlaid tõendeid, et piirata isiku õigust vabadele valimistele.
- Kohus möönis, et valimiste seaduse § 5 lõike 5 sõnastus on liiga laialt tõlgendatav ning tegelikult peaks sätet tõlgendama iga üksiku kaasuse kontekstis. Kohus märkis, et J. Ādamsoni ei ole kunagi süüdistatud kommunistliku režiimi poolt toime pandud kuritegudes: nagu poliitilise ja ideoloogilise opositsiooni mahasurumine või muu sarnane tegevus. Kohus ei leidnud midagi, mis viitaks, et J. Ādamson oleks takistanud või kahjustanud Läti iseseisvuse toimimist ja demokraatlikku korda. Kohus toonitas, et alles 2002. aastal, s.o pärast 10-aastast sõjaväelist ja poliitilist karjääri Läti Vabariigis, leidis riik, et J. Ādamson ei ole sobilik osalema Läti parlamendivalimistel.
- Kohus rõhutas, et valimiste seaduse § 5 lõike 5 rakendamiseks peaksid olema mõjuvad põhjused, ning antud juhul ei ole piisavalt näidatud, miks nimetatud sätet kohaldatakse J. Ādamsoni suhtes. Sõjaväes ja poliitikas oldud aja jooksul on J. Ādamson tõestanud oma lojaalsust Läti Vabariigile ja pühendumust demokraatlikele väärtustele.

Art 14 (diskrimineerimise keeld)

- Kuna kohus leidis, et tegemist on protokolli 1 artikli 3 rikkumisega ei pidanud kohus vajalikuks analüüsida, kas tegu võiks olla artikli 14 rikkumisega.

Gruusia töölispartei vs. Gruusia – rikkumine: protokoll 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 08.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Gruusia töölispartei. 2. novembril 2003. aastal toimusid Gruusia parlamendivalimised, kus Gruusia töölispartei sai 12,4% häältest. Pärast valimisi toimus meeleavaldus, milles väljendati, et valimised olid ebaausad ja nõuti president Eduard Shevardnadze tagasi astumist ning takistati vastvalitud parlamendil pidada oma esimest istungit (nn rooside revolutsioon). Shevardnadze astus tagasi ning Gruusia Ülemkohus tühistas valimistulemused. Uued presidendivalimised peeti 4. jaanuaril 2004 ja uued parlamendivalimised 28. märtsil 2004. Presidendivalimistele ei esitanud töölispartei oma kandidaati, püüdes edutult Gruusia Ülemkohtult taotleda valimistulemuste tühistamist. Töölispartei väitel kinnitas uus president Mikhail Saakashvili parlamendivalimiste eel meediale, et ta ei luba, et töölispartei liikmed saaksid parlamenti.

Kobuleti ja Khulo piirkonnas toimunud valimiste kohta esitati valimiskomisjonile mitmeid kaebusi, mistõttu valimiskomisjon tühistas valimistulemused nendes piirkondades. Uuesti pidi nendes piirkondades saada valida 18. aprillil 2004. Nimetatud kuupäevaks ei jõudnud aga valimisjaoskond end valmis seada, mistõttu nimetatud piirkondades antud hääli ei arvestatud (s.o umbes 60 000 häält). 18. aprillil 2004 tegi valimiskomisjon teatavaks 23. märtsil 2004 toimunud valimiste tulemused. Hääletas 1 498 012 isikut. Töölispartei sai 6,1% häältest, mis ei taganud kohta parlamendis.

Valimiskomisjonis oli enne valimistulemuste avalikustamist arutelu, kas on korrektne kuulutada lõppenuks valimised, kui ei saa arvestada Khulo ja Kobuleti piirkonnas antud häältega. Valimiskomisjoni esimees leidis, et tegu on konkreetse piirkonna tegematajätmisega ja see ei anna alust jätta välja kuulutamata neid valimistulemusi, mis on kogutud ja loetud korrektselt. Valimiskomisjonis toimus hääletus ning rohkem hääli anti valimistulemuste väljakuulutamise poolt, ilma lugemata Khulo ja Kobuleti piirkonnas antud hääli. Gruusia töölispartei esitas kaebuse ülemkohtule, mida kohus ei rahuldanud. Gruusia töölispartei arvates oli Khulo ja Kobuleti piirkonnas valimiste ebaõnnestumine strateegiline samm, et tahtlikult muuta töölisparteil võimatuks parlamendi pääsemine.

Otsus

Protokoll nr 1 art 3. Õigus vabadele valimistele

- Kohus leidis, et valimiskomisjoni komplekteerimisel ja valimissüsteemi valikul ja rakendamisel ei ole diskrimineeritud Gruusia töölisparteid ega rikutud nende õigust vabadele valimistele.
- Kohus märkis, et tuleb tähelepanu pöörata, et õigus valida ja saada valitud on demokraatlikus ühiskonnas oluline õigus, mille piiramiseks peab olema mõjuv põhjus.
- Kohus möönis, et Gruusia valimiskomisjoni otsus ei olnud läbipaistev ning põhjendus, et soov oli viia parlamendivalimised läbi mõistliku aja jooksul, ei ole piisav. Khulo ja Kobuleti piirkonna valimised tühistamine tähendas suure hulga (60 000) valijate sooviga mitteamestamist. Seetõttu leidis kohus, et Gruusia siiski rikkus protokolli 1 artiklit 3, mis sätestab õiguse vabadele valimistele.
- Samas rõhutas kohus, et protokolli 1 artikli 3 kohaselt on erakondadel õigus osaleda valimistel, mitte ilmingimata saada valitud.

Yumak ja Sadak vs. Türgi – puudub rikkumine: protokolli 1 art 3 (õigus vabadele valimistele), 08.07.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitasid Türgi kodanikud Mehmet Yumak ja Resul Sadak, kes ei pääsenud 2002. aastal Türgi parlamenti. Türgi parlamendivalimise seaduse kohaselt peab parlamenti pääsemiseks erakond koguma üleriigiliselt kokku vähemalt 10% häältest. Yumak ja Sadak

kandideerisid demokraatide nimekirjas ning nende partei sai Sirnaki provintsis 45,95% häältest (44 449 häält), kuid üleriigiliselt ei ületatud 10% künnist. Valimistel osales 18 erakonda ning üleriigilise künnise ületas neist vaid kaks. Esimene neist sai 34,26%-ga 66% parlamendi kohtadest ning teine 33%-ga 19,4% kohtadest. Parlamendi valimised võitnud erakond loodi vahetult enne valimisi ning koosnes valimiste jaoks ühinenud erakondadest. Valimissüsteemi nn üle trumpamiseks osalesid mitmed isikud ka sõltumatute kandidaatidena, kellele üleriigiline künnis ei kehti. Osutunud valituks, oli neil võimalik astuda tagasi erakonda. Kaebuse esitanud poliitikud väitsid, et 10%-line üleriigiline künnis parlamenti saamiseks eirab valijate tegelikku tahet.

Otsus

Protokoll 1 art 3

- Kohus nentis, et üleriigiline 10%-line künnis on kõige kõrgem künnis Euroopa Nõukogu liikmesriikides. Ainult kolmes liikmesriigis on üleriigiline künnis 7% või 8%. Samas leidis kohus, et liikmesriikide erinevad künnised on siseriiklik valik. Kuigi 5%-line künnis oleks sarnasem teistele liikmesriikidele, peab kohus lähtuma konkreetse riigi poliitilisest taustast.
- Türgi 2002. aasta valimised leidsid aset riigi kriisisituatsioonis (maavärinad, majandus- ja poliitiline kriis), mis tingis ka selle, et parlamendis oli vähe esindajaid erinevatest erakondadest. Siiski möönis kohus, et 10%-line künnis oli liigne ning ahvatles erakondi kasutama kavalust, mis ei aidanud kaasa valimisprotsessi läbipaistvusele. Vaatamata eelnevale leidis kohus, et pelgalt 10%-lise künnise tõttu ei ole rikunud kaebuse esitajate õigust vabadele valimistele.

Tänase vs. Moldova – rikkumine: protokoll 1 artikkel 3 (õigus vabadele valimistele), nr 7/08, 27.04.2010

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Moldova ja Rumeenia kodakondsusega Alexandru Tănase konventsiooni artikli 14 (diskrimineerimise keeld) ja protokoll 1 artikli 3 (õigus vabadele valimistele) alusel. A. Tănase on Moldova liberaalse demokraatliku erakonna liige ja otsuse tegemise hetkel justiitsminister, 2009. aastal valiti A. Tănase Moldova parlamendi liikmeks.

Moldova asub territooriumil, mis kuulus aastatel 1918.–1940. Rumeeniale. Pärast Nõukogude Liidu moodustamist kaotasid praeguse Moldova territooriumil elavad isikud Rumeenia kodakondsuse. 1991. aastal, riigi iseseisvudes, võeti vastu uus Moldova kodakondsuse seadus, mille kohaselt kõik isikud, kes elasid endise Moldova Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi territooriumil enne annekteerimist, k.a nimetatud isikute järeltulijad, loeti Moldova kodanikeks. Nimetatud viisil sai ka Moldova kodakondsuse A. Tănase.

1991. aastal võttis Rumeenia vastu uue kodakondsuse seaduse, mis sätestas, et endised Rumeenia kodanikud ja nende järeltulijad, kes kaotasid kodakondsuse enne 1989. aastat saavad omandada uuesti Rumeenia kodakondsuse. Seda viisi kasutas ka A. Tănase Rumeenia kodakondsuse saamiseks. 2003. aastal tühistas Moldova regulatsiooni, mis seadis piirangud topeltkodakondsusega isikutele. 2008. aastal muutis Moldova aga valimise seadust, mille kohaselt koheldi erinevalt mitme ja ühe kodakondsusega isikuid. Kuna Moldova oli ratifitseerinud 1999. aastal Euroopa Nõukogu kodakondsuse konventsiooni, siis juhtisid Euroopa Nõukogu Rassismi ja Sallimatuse Tõkestamise Euroopa Komisjon (ECRI) ja Veneetsia Komisjon tähelepanu sellele, et Moldova valimise seadus ei ole kooskõlas konventsiooniga, mis seab tingimuseks võrdse kohtlemise mitme kodakondsusega isikute suhtes.

2009. aastal esitas liberaalne demokraatlik partei konstitutsioonikohtule taotluse tunnistada valimise seaduse vastav regulatsioon konstitutsiooniga vastuolus olevaks, kuid kohus ei rahuldanud taotlust. Moldova konstitutsioonikohus leidis, et valimise seadus ei takista mitme kodakondsusega isikuid saamaks parlamendi liikmeks, kuna isikul on võimalik loobuda teisest kodakondsusest.

A. Tänase pöördus Rumeenia saatkonna poole palvega loobuda Rumeenia kodakondsusest hetkeni, mil Moldova valimise seadust muudetakse viisil, et parlamendi liige saab olla topeltkodakondsusega.

Statistiliselt hinnatakse, et 95 000–300 000 moldovlast said 1991. ja 2001. aasta vahel Rumeenia kodakondsuse. 2007. aastast ootavad ligikaudu 800 000 moldovlast vastust kodakondsuse loobumise avaldusele.

Otsus

Protokoll 1 artikkel 3 (õigus vabadele valimistele)

- EIK rõhutas, et valimise seaduse legitiimne eesmärk saab olla piirata passiivset valimisõigust, et saavutada isiku lojaalsus riigile, mitte võimul olevale valitsusele. Parlamenti kuuluva opositsiooni eesmärk on tagada koalitsiooni aruandluskohustus ja paljususe tagamiseks on vajalik ka välja tuua vastandlikke eesmärke.
- Et topeltkodakondsusega Moldova parlamendi liige võib toetada poliitikat, mis mõnede arvates ei sobi kokku hetkel Moldova riigi huvidega, ei tähenda, et teistsuguse poliitika toetamine oleks vastuolus demokraatia reeglitega.
- Valimiste seaduses tehtud muudatused kahjustasid opositsiooni liikmeid, mistõttu oli sedavõrd suurem surve põhjendada, et seaduse muudatusel on legitiimne eesmärk. Riik ei ole toonud ühtegi näidet selle kohta, et topeltkodakondsusega parlamendi liige oleks ebalojaalne riigile, mistõttu EIK ei ole veendunud, et piirangu eesmärk on parlamendiliikme lojaalsuse tagamine.
- Piirangu proportsionaalsuse osas juhtis EIK tähelepanu, et lepinguosalistes riikides, kus on lubatud omada mitut kodakondsust, ei ole see takistuseks parlamendi liikmeks saamisel. EIK aga möönis, et erandid võivad olla õigustatud ajaloolistel ja poliitilistel põhjustel. Moldova ajaloolist tausta arvesse võttes leidis EIK, et mitme kodakondsusega isikute poolt puudub nähtav oht riigi iseseisvusele ja julgeolekule. Piirang, et mitme kodakondsusega isikud ei saa olla parlamendi liikmed, kehtestati 17. aastat pärast Moldova iseseisvumist ja ligikaudu viit aastat pärast seda kui Moldova lubas topeltkodakondsust. Seetõttu ei pidanud EIK veenvaks väiteid, et kõnealused piirangud on vajalikud Moldova julgeoleku, seaduste ja institutsioonide kaitseks. Riik ei põhjendanud, miks tekkisid kahtlused topeltkodakondsusega isikute lojaalsuses ja miks sarnaseid ettevaatusabinõusid ei peetud vajalikuks ajal kui riik võttis vastu regulatsiooni, mis lubas topeltkodakondsust. Kuna suur hulk Moldova rahvastikust omas juba topeltkodakondsust, siis on neil õigus olla esindatud isikute poolt, kes mõistavad nende vaateid.
- EIK lükkas tagasi riigi väited, et mitme kodakondsuse omamine ja omandamine ei ole põhiseaduslik õigus. EIK juhtis tähelepanu, et küsimus ei ole isiku õiguses omada mitut kodakondsust, vaid tõigas, kas konventsiooniga on kooskõlas piirang, mis ei võimalda mitme kodakondsusega isikutel olla parlamendisaadik.
- EIK juhtis riigi tähelepanu, et kui kohaldamisele tulevad rahvusvahelised konventsioonid, s.h Euroopa Nõukogu kodakondsuse konventsioon, siis tuleb arvestada rahvusvahelise praktika ja Euroopa Nõukogu raportitega, et tõlgendada konventsiooni korrektelt ja teha kindlaks, kas käsitletavas küsimuses eksisteerib ühtne tõlgendus (ing k *common European standard*). On tähelepanuväärne, et rahvusvahelistes raportites, iseäranis Veneetsia Komisjon ja Euroopa Nõukogu Rassismi ja Sallimatuse Tõkestamise Euroopa Komisjon, on leidnud, et Moldova valimise seadusel on diskrimineeriv mõju.

- EIK leidis, et ükski valimisõiguse piirang ei tohi avalduda viisil, et teatud grupil isikutel ei ole võimalik osa võtta riigi poliitilisest elust. EIK pidas Moldovas kirjeldatud piirangut ebaproportsionaalseks ja leidis ühehäälselt, et passiivset valimisõigust piirates on riik rikkunud konventsiooni protokolli 1 artiklit 3.
- Kohus ei pidanud vajalikuks analüüsida konventsiooni artikli 14 rikkumist.

Art 41. Õiglane hüvitis

Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, kaebajale hüvitiseks 8881, 83 eurot, pluss hüvitiselt makstavad maksud.

Protokoll 7, atikkel 1. Välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud

C.G. jt vs. Bulgaaria – rikkumine: art 8 (õigus era- ja perekonnavalule), art 13 (õigus tõhusale menetlusele enda kaitseks), protokolli nr 7 art 1 (välismaalaste väljasaatmisega seotud protseduurilised kaitseabinõud), 24.04.2008

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Kaebuse esitas Türgi kodakondsusega isik C.G., kes peale Bulgaariast väljasaatmist on elanud Türgis. C.G. abikaasa ja tütar on Bulgaaria kodakondsusega ning elavad hetkel Bulgaarias. 1996. aastal abiellus C.G. Bulgaaria kodakondsega ning asus elama Bulgaarias, kus ta kuni 2005. aastani elas elamisloa alusel. 2005. aastal C.G. elamisluba lõpetati isikust tuleneva ohu tõttu riiklikule julgeolekule. 9. juunil 2005. aastal saadeti C.G riigist välja. Enne väljasaatmist ei saanud C.G. kontakteeruda oma perekonna ega advokaadiga. Bulgaaria siseriiklik kohus pidas väljasaatmist korrektseks. Väljasaatmise ajendas, et isikut peeti seotuks narkootiliste ainete veoga.

C.G. on Türgis viibimise ajal paaril korral kohtunud oma perega, kuid kontakti peab ta oma perega eelkõige telefoni teel.

Otsus

Art 8

- Vaidlus puudub selle üle, et kuni 2005. aastani viibis C.G. Bulgaarias kehtiva elamisloa alusel. Pärast seda on ta kohtunud oma perega vaid üksikudel kordadel. Seega C.G. väljasaatmine Bulgaariast riivas C.G. õigust pere- ja eraelu puutumatusele.

Kohus juhtis tähelepanu, et riigist väljasaatmise otsuses oli märgitud ainult asjaolu, et isik omab ohtu riigi julgeolekule. Puudus täpsustus, milles isikust tulenev oht seisneb. Kohus toonitas, et sellega võeti C.G.-lt võimalus esitada kohtus tulemuslikult vastuväiteid. Siseriiklikud kohtuotsused, mida C.G. üle langetati on pelgalt formaalsus. Siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid ega tõendeid, vaid ainult toetus informatsioonile ja kinnitas seda, mis oli kohtule esitatud C.G. kohta kogutud salajases raportis. Siseriiklik kohus ei kontrollinud muuhulgas ka seda, kas salajases raportis sisalduva info kogumine oli toimunud korrektselt või mitte. Dokumentide analüüsist selgub, et ainuke põhjus miks isikut peeti ohuks riigi julgeolekule oli tema väidetav seotus narkootikumide veoga. Kohus leidis, et antud süüdistuse põhjal ei saa järeldada julgeoleku ohtu kogu riigile.

Kohus leidis, et rikutud on C.G. õigust era- ja perekonnavalule puutumatusele.

Art 13

- Kohus leidis, et siseriiklik kohus ei hinnanud asjaolusid, mille alusel otsustati C.G. riigist väljasaatmine. Kohus toonitas, et asjaolusid tuleb siseriiklikul kohtul hinnata ka juhul, kui on tegemist nii olulise süüdistusega nagu oht riigi julgeolekule. Lisaks võib riigile ette heita, et isikut ei teavitatud, milles seisneb tema ohtlikkus. Siseriiklik kohus ei ole ka üheski

otsuses hinnanud, kas õiguse riive era- ja perekonnaelule oli C.G. puhul proportsionaalne. Kõik eelpool nimetatud kokku tingis selle, et riik rikkus C.G. õigust tõhusale menetlusele enda kaitseks.

Protokoll 7 art 1

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokoll nr 7 art 1 lõike 1 kohaselt välismaalast, kes elab riigi territooriumil õiguspäraselt, ei või välja saata teisiti kui seaduse alusel tehtud otsuse täitmiseks ning tal on õigus:

- a) esitada põhjendusi enda väljasaatmise vastu;
- b) tema asja uuesti läbivaatamisele;
- c) olla neil eesmärkidel esindatud kompetentse võimukandja või selle poolt volitatud isiku või isikute ees.

Kohus toonitas, et välismaalast, kes elab riigis õiguspäraselt, tuleb väljasaatmisel teavitada väljasaatmise põhjusest ning talle tuleb anda võimalus vaielda vastu väljasaatmise otsusele. C.G. saadeti Bulgaariast välja väljasaatmisotsuse kättesaamisest järgneval päeval. Vaidlustada oli võimalik C.G.-l otsust, olles Bulgaariast välja saadetud. Protokoll nr 7 art 1 lõige 2 sätestab, et enne viidatud sätte lõike 1 punktides a, b, ja c sätestatud õiguste kasutamist võib välismaalase välja saata siis, kui see on vajalik avaliku korra huvides või põhjendatud riigi julgeoleku huvidena. Kohus leidis aga, et C.G. riigis viibimine ei saanud mõistlikult võttes ohustada riigi julgeolekut. Riik ei toonud ka ühtegi tõendit, et C.G. väljasaatmine oleks vajalik avaliku korra huvides. Kohus leidis, et Bulgaaria ei ole järginud C.G. väljasaatmisel seadust.

Protokoll 7, artikkel 4. Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld

Ruotsalainen vs. Soome – rikkumine: protokoll nr 7 art 4 (mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld), 16.06.2009

Lühikokkuvõte

Asjaolud

Soome kodaniku Jukka Ruotsalainen kaebus registreeriti EIK-s 16. aprillil 2003. 2001. aasta jaanuaris peatas politsei J. Ruotsalainen rutiinse liikluskontrolli käigus, mille raames avastati, et J. Ruotsalainen sõidukis oli erimärgistusega ehk tavalisest kütusest väikesema aktsiisiga maksustatav kütus. J. Ruotsalainen vastu esitati süüdistus karistusseadustiku alusel maksukelmuses ning mõisteti karistuseks rahatrahv 121 eurot. Seejärel algatati J. Ruotsalainen vastu ka väärteomenetlus halduskohus, kuna Soome siseriikliku õiguse kohaselt tuleb enne erimärgistusega kütuse kasutamist teavitada autoregistrikeskust või tolliametit. Siseriiklik kohus leidis, et J. Ruotsalainen on toime pannud ka väärteo ning trahvis teda 15 137 euroga. Siseriiklikud asutused lükkasid tagasi J. Ruotsalainen palved trahvi suuruse vähendamiseks ja otsuse muutmiseks.

Otsus

Protokoll 7 art 4. Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld

- Kohus leidis, et Soome rikkus konventsiooni protokoll nr 7 artiklit 4, mis sätestab, et mitte kellegi üle ei või sama riigi jurisdiktsiooni alusel teistkordselt kohut mõista ning kedagi ei või kriminaalkorras karistada teo eest, mille eest ta on juba selle riigi seaduse alusel ja kriminaalprotsessuaalses korras lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.
- EIK leidis, et nii menetlus üldkohtus kui ka menetlus halduskohtus toimus üldiselt samade faktide alusel (v.a. tahtlus kriminaalmenetluses, mis võis otsust mõjutada). Halduskohus mõistis rahalise karistuse sisuliselt välja esimese kohtulahendi alusel. Kohus

juhtis ka tähelepanu, et mõlemal otsusel on karistuslik iseloom. Seega mõisteti teistkordselt kohut, millega rikuti konventsiooni protokolli 7 artiklit 4.

Art 41. Õiglane hüvitis

- Kohus määras, tuginedes konventsiooni artiklile 41, J. Ruotsalainenile mittevaralise kahju eest 1500 eurot ning 8000 eurot menetluskulude hüvitamiseks.

Lisa 1. EIK määrused Eesti kohta 2008. – 2009. aastal

Arnold Treial vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust kaebuse, 18.03.2008

Seoses valitsuse esitatud ühepoolse deklaratsiooniga, otsustas EIK 18. märtsil 2008 menetlusnimistust kõrvaldada Arnold Treiali kaebuse tema kohtuasja menetluse ebamõistliku pikkuse peale. Eesti teatas ühepoolse deklaratsiooniga valmisolekust maksta kaebajale 2500 eurot ning tegi ettepaneku kaebus menetlusnimistust kõrvaldada, mille kohus kinnitas. Tegemist oli esmakordse ühepoolse deklaratsiooni esitamiega kohtule Eesti praktikas. Teatus osas tunnistas EIK A. Treiali kaebuse vastuvõetamatuks.

Aleksandr Dorozhko ja Vyacheslav Pozharskiy ka

Andres Tamm vs. Eesti – kaebus on vastuvõetamatu, 02.09.2008

EIK tunnistas Andres Tamme kaebuse vastuvõetamatuks ja lükkas selle tagasi, kuna kaebaja ei olnud ammendanud siseriiklike õiguste kaitse võimalusi.

EIK menetluses oli Andres Tamme kaebus Eesti Vabariigi vastu seoses konventsiooni art 8 (õigus austusele era- ja perekonnaelu vastu), art 1. protokolli art 1 (vara kaitse), art 14 (diskrimineerimise keeld), art 17 (õiguste väärkasutuse keeld) väidetava rikkumisega. Tamm esitas kaebuse ka teiste konventsiooni artiklite rikkumise peale, leides, et rikutud on tema õigust asja õiglasele ja avalikule arutamisele, tuginedes konventsiooni art 6 lg-le 1 (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), ning tõhusale menetlusele enda kaitseks, tuginedes art-le 13. Samuti leidis Tamm, et rikutud on tema õigust saada piisavalt aega enda kaitse ettevalmistamiseks, toetudes konventsiooni art-le 6.

Udut vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust kaebuse, 07.10.2008

Kohus kõrvaldas 7. oktoobril 2008 menetlusnimistust Vitali Uduti kaebuse Eesti Vabariigi vastu, kuna V. Udut suri 13. märtsil 2008. Kohus leidis, et V. Uduti väidetavalt rikutud õigused olid seotud üksnes tema isikuga.

V. Udut oli Ukrainas sündinud kodakondsuseta isik, kes esitas EIK-sse 7. aprillil 2005 kaebuse Eesti väljasaatmiskeskuses kinnipidamise ebaseaduslikkuse ja kinnipidamise pikkuse peale.

M.V. vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust M.V. kaebuse, 07.10.2008

Kohus kõrvaldas 7. oktoobril 2008 menetlusnimistust M.V. kaebuse Eesti Vabariigi vastu, kuna 11. juulil 2008 sõlmisid M.V. ja valitsus sõbraliku kokkuleppe, mille kohaselt maksab valitsus kaebajale hüvitise summas 5500 eurot ning võimalikud maksud.

M.V. on Eesti kodanik, kes esitas EIK-sse 3 juunil 2005 kaebuse hooldekodus ebaseadusliku kinnipidamise ja hooldekodus alusetult kinnipidamise eest hüvitise taotlemiseks ja maksmiseks riigisisese võimaluse puudumise peale.

Kärberg vs. Eesti – kohus kõrvaldas menetlusnimistust Paul Kärbergi kaebuse, 21.10.2008

Kohus kõrvaldas 21. oktoobril 2008 menetlusnimistust Paul Kärbergi kaebuse Eesti Vabariigi vastu. Menetlusnimistust kõrvaldamise põhjuseks oli P. Kärbergi taotlus, milles ta soovis loobuda esitatud kaebusest, kuna tema asjas kriminaalmenetlus lõpetati. P. Kärberg kinnitas, et tal puuduvad tema kaebust puudutavas osas varalised nõuded Eesti vastu. EIK leidis, et sellistel asjaoludel puudub vajadus kaebuse edasiseks läbivaatamiseks.

P. Kärberg on Eesti kodanik, kes esitas EIK-sse 17. mail 2007 kaebuse kriminaalasja kohtueelse menetluse ja kohtumenetluse pikkuse peale. (Viru Maakohus toetus P. Kärbergi kohtuasja lõpetamisel oportuuniteedi põhimõttele, mille aluseks oli ühelt poolt vähene avalik huvi ja riigi loobumine tsiviilhagist, kuid ka asjaolu, et kohtuasja menetlemine oli kestnud 5 aastat ja 6 kuud.)

Glückmann vs. Eesti – kustutada menetlusnimistust, 07.07.2009

EIK otsustas 7. juulil 2009 kustutada menetlusnimistust Zhan Glückmanni kaebus Eesti Vabariigi vastu, mis oli esitatud vahi all pidamise kestuse ning kriminaalmenetluse pikkuse peale konventsiooni artikli 5 lõike 3 ja artikli 6 lõike 1 alusel.

EIK kustutas kaebuse menetlusnimistust, kuna Z. Glückmann esitas EIK-le taotluse kaebusest loobumiseks, kuna tema suhtes Eestis toimunud kriminaalasi lõpetati kokkuleppemenetlusega. Kaebaja kinnitas oma taotluses, et tal puuduvad igasugused varalised nõuded kaebust puudutavas osas ning palus kohtul kaebus nimistust kustutada. Valitsus teavitas, et nõustub nimistust kustutamisega. EIK leidis, et sellistel asjaoludel puudub vajadus kaebuse edasiseks läbivaatamiseks.

Aleksei Pervushin jt vs. Eesti – osaotsus, et kaebus on vastuvõetamatu: art 6 lg 1, lg 3 p d (õigus õiglasele kohtulikule arutamisele), 29.09.2009

EIK tegi osaotsuse Aleksei Pervushini, Irina Nagaitseva ja Vladislav Voronovi kaebustes konventsiooni artikli 6 väidatavate rikkumiste osas ja leidis, et Eesti kohtud ei ole rikkunud konventsiooni tunnistajate ülekuulamisele ja eeluurimisel antud ütluste, s.h anonüümsete tunnistajate ütluste, avaldamisel. **Osaotsusega on tegemist põhjusel, et EIK otsustas lükata edasi kaebajate kriminaalmenetluse pikkust käsitleva kaebuse läbivaatamise.**

Lühikokkuvõte

Asjaolud

2. aprillil 2001. aastal algatati kaebajate suhtes kriminaalasi maksudest kõrvalehoidumise süüdistuses. 6. veebruaril 2008 mõistis Harju Maakohus kaebajad süüdi. Kohus leidis, et AS Kommiparadiis töötajate isikukontokaartidele kantud teatud andmed viitasid summadele, mis olid välja makstud sularahas töötasuna. Kõnealuseid summasid ei olnud deklareeritud ja neilt ei olnud makstud makse. Kohus toetus eelkõige süüdistatavate ja tunnistajate antud ütlustele, ekspertarvamusele ettevõtte raamatupidamise kohta, isikukontokaartidele töötajate töötasude osas ja mõnele täiendavatele raamatupidamisdokumentidele. Kohus kuulas üle 12 tunnistajat. Kohtus avaldati 22 tunnistaja poolt kohtueelse uurimise käigus antud ütlused. Lisaks avaldati ka 7 anonüümse tunnistaja poolt kohtueelse uurimise käigus antud ütlused. Kaebajaid kohustati maksma 2 298 630 krooni (140 500 eurot) riigile maksude maksmatajätmisega tekitatud varalise kahju eest.

Kaebajad esitasid kohtuotsusele apellatsioonkaebuse. Nad ei olnud rahul kohtupoolse tõendite hindamisega ja nende arvates ei olnud kohtuotsus piisavalt põhjendatud. Muuhulgas väljendasid

kaebajad, et nende hinnangul anti tunnistajatele anonüümsus ilma piisavate põhjendusteta, arvestades eelkõige, et kõnealuste tunnistajate turvalisus ei olnud kuidagi ohus.

6. mail 2008 otsustas Tallinna Ringkonnakohus jätta kohtuotsuse sisuliselt muutmata. Ringkonnakohus leidis, et on piisavalt selgitatud, miks tunnistajate ütlused on usaldusväärsed ning anonüümsus tagati tunnistajatele, kuna viimased olid kaebajate alluvad, lisaks ei toetunud maakohus otsust tehes ainult anonüümsete tunnistajate ütlustele.

7. juulil 2008 jättis Riigikohus kaebajate kassatsioonkaebused menetlusse võtmata.

Otsus

Art 6 lg 1, lg 3 p d. Õigus õiglasele kohtulikult arutamisele

- Kohus leidis, et Eesti ei rikkunud artikli 6 lõiget 1 ja artikli 6 lõike 3 punkti d. Nimetatud sätete kohaselt tuleb esitada kõik tõendid kohtualuse juuresolekul asja avalikul arutelul, võimaldades vastuväidete ja küsimuste esitamist (vt nt *Al-Khawaja ja Tahery v. U.K.*, 20.01.2009, nr 26766/05 ja 22228/06, p 34). Sellest põhimõttest eksisteerivad erandid, kuid need ei tohi kahjustada kaitseõigusi.
- EIK on leidnud, et anonüümsete tunnistajate ütluste alusel tehtud süüdimõistmine ei ole alati konventsiooniga vastuolus (vt nt *Doorson v. Netherlands*, 26.03.1996, 20524/92, p 69 ja *Van Mechelen jt v. Netherlands*, 23.04.1997, 21363/93, p 52). Kaebajalt siiski ei tohiks võtta võimalust kontrollida anonüümse tunnistaja usaldusväärsust (vt nt *Kostovski v. Netherlands*, 11454/85, 20.11.1989, p 42). Lisaks ei tohiks üksi otsus põhineda otsustaval määral anonüümsete tunnistajate ütlustel.
- EIK tõdeb, et riigisiseste õigusnormide tõlgendamine ja kohaldamine kuulub eelkõige riigisiseste kohtute pädevusse. EIK roll piirdub väljaselgitamisega, kas kohtumenetlus tervikuna on õiglane. EIK mõõnab, et on tõsi, et ainult 12 tunnistajat kuulati üle avalikul kohtuistungil, kuid teised ütlused avaldati riigisiselt kehtivate menetlust reguleerivate normide alusel. Kaebajad ise ei kasutanud võimalust esitada küsimusi tunnistajatele, kelle isikuid ei paljastatud. EIK asus arvamusele, et kuna istungil avaldati nende tunnistajate ütlused, kes istungil ei osalenud, oli kaebajatel võimalus vaidlustada nende ütluste sisu.
- Lisaks möönis EIK, et maakohtu ja ringkonnakohtu otsused olid piisavalt põhjendatud (vt nt *Garcia Ruiz v. Spain*, 21.01.1999, 30544/96, p 28).
- Kohus käsitles ka kaebajate väidet, et kohtud ei olnud arvestanud Riigikohtu praktikaga. EIK nentis selles osas, et EIK-l on ainult piiratud pädevus riigisiseste kohtute väidetavate fakti- või õigusvigade hindamiseks, mistõttu ei ole EIK arvates kõnealuse küsimuse puhul mingit alust olla riigisiseste kohtute seisukohast erineval seisukohal.